

PISMO PREZESA ZARZĄDU

Szanowni Państwo,

Mam zaszczyt przekazać Państwu sprawozdanie finansowe Banku i Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego za 2008 rok. Był to okres, w którym PKO BP odzyskał pozycję lidera polskiej bankowości – zarówno pod względem sumy bilansowej, jak i kapitałów własnych znów jesteśmy największym bankiem w kraju. Przy konserwatywnym zarządzaniu ryzykiem, w warunkach kryzysu finansowego, bank konsekwentnie rozwijał działalność, wypracowując wysoki zysk.

Jednocześnie zaburzenia na międzynarodowych rynkach finansowych w 2008 roku sprawiły, że niespotykanym dotąd przemianom podlega architektura światowych finansów. Ma to także istotny wpływ na krajowy system finansowy i otoczenie gospodarcze, w którym działa PKO Bank Polski. Finansowy i gospodarczy kryzys to czas ogromnych wyzwań, wielkich niewiadomych, ale również szans. Przede wszystkim jest to jednak czas dodatkowej i szczególnej odpowiedzialności za bank – odpowiedzialności wobec klientów i wobec akcjonariuszy. Jestem pewien, że PKO Bank Polski bezpiecznie przejdzie przez ten burzliwy okres.

PKO Bank Polski opiera swój rozwój na trzech solidnych fundamentach, które od czasu ich zaprezentowania w połowie 2008 roku, nie tylko nie straciły, ale wręcz zyskały na znaczeniu. Są to: silna podstawa kapitałowa, stabilna i konsekwentnie rozwijana baza depozytowa oraz efektywne zarządzanie ryzykiem.

W wyniku tych i innych działań, podjętych w ostatnich miesiącach, PKO Bank Polski, znów zwiększa swoje udziały rynkowe. Wprowadzone w ramach Nowej Oferty Depozytowej lokaty oraz Konto Oszczędnościowe cieszą się niesłabnącym uznaniem klientów. Ta konsekwentnie rozbudowywana stabilna baza depozytowa umożliwia zdrowy rozwój akcji kredytowej. W ubiegłym roku, zachowując konserwatyzm w ocenie ryzyka kredytowego, powiększyliśmy portfel kredytowy o 32 proc. To dowód, że przy zastosowaniu właściwego podejścia, nawet w trudnych czasach kryzysu można realizować ambitne cele.

Bank stale podlega wewnętrznym przemianom, których nadrzędnym celem jest stałe podnoszenie efektywności działania oraz jakości świadczonych usług. Ważnym wsparciem w ich realizacji jest Zintegrowany System Informatyczny, którego wdrażanie zakończyliśmy w 2008 roku.

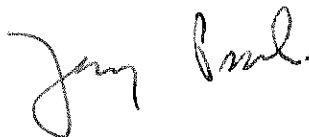

Nasza dotychczasowe dokonania oraz - jestem tego pewien - przyszłe sukcesy, nie byłyby możliwe, gdyby nie zaangażowanie wszystkich pracowników PKO BP, a w szczególności tych, którzy pracują w sieci oddziałów detalicznych i korporacyjnych w całej Polsce. To dzięki ich wysiłkom dzień po dniu PKO BP coraz lepiej rozpoznaje i odpowiada na potrzeby i oczekiwania klientów. Bardzo serdecznie za to dziękuję.

Przed PKO Bankiem Polskim stoją kolejne, ważne wyzwania. Razem im sprostamy.

Jerzy Pruski

Prezes Zarządu PKO Banku Polskiego

Handwritten signature of Jerzy Pruski in black ink, written in a cursive style.

PKO BANK POLSKI
SPÓŁKA AKCYJNA

Sprawozdanie finansowe
Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego
Spółki Akcyjnej za rok zakończony
dnia 31 grudnia 2008 roku

WYBRANE DANE FINANSOWE	4
RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	5
BILANS	6
ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	7
RACHUNEK PRZEPIŃYWÓW PIENIĘŻNYCH	8
INFORMACJA UZUPEŁNIAJĄCA DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	9
1. Informacje ogólne	9
2. Opis przyjętych zasad rachunkowości	13
3. Przychody i koszty z tytułu odsetek	36
4. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	37
5. Przychody z tytułu dywidend	37
6. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	38
7. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	38
8. Wynik z pozycji wymiany	38
9. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	39
10. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	40
11. Ogólne koszty administracyjne	42
12. Podatek dochodowy	42
13. Zysk przypadający na jedną akcję	44
14. Dywidendy wypłacone i zaproponowane do wypłaty	44
15. Kasa, środki w Banku Centralnym	45
16. Należności od banków	45
17. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	45
18. Pochodne instrumenty finansowe	47
19. Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	50
20. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	52
21. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	53
22. Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone	56
23. Wartości niematerialne	60
24. Rzeczowe aktywa trwałe	61
25. Inne aktywa	63
26. Zobowiązania wobec Banku Centralnego	63
27. Zobowiązania wobec innych banków	63
28. Pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	63
29. Zobowiązania wobec klientów	64
30. Zobowiązania podporządkowane	64
31. Pozostałe zobowiązania	65
32. Rezerwy	65
33. Kapitał zakładowy	66
34. Pozostałe kapitały	66
35. Przeniesione aktywa finansowe, których składniki nie kwalifikują się do wyłączenia z bilansu	66
36. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	67
37. Zobowiązania warunkowe	68
38. Sprawy sporne	70
39. Informacje uzupełniające do rachunku przepłyów pieniężnych	71
40. Transakcje ze Skarbem Państwa i jednostkami powiązanymi	73
41. Transakcje z podmiotami powiązanymi kapitałowo	76
42. Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO BP SA	78
43. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	80

44.	Działalność powiernicza	81
45.	Informacje o sekurytyzacji aktywów i pakietowej sprzedaży wierzytelności	81
46.	Objaśnienie różnic między wcześniej publikowanymi sprawozdaniami a niniejszym sprawozdaniem finansowym	82
47.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi	82
48.	Wpływ światowego kryzysu finansowego na wyniki finansowe Banku	117
49.	Zdarzenia następujące po dniu bilansowym	117

WYBRANE DANE FINANSOWE

Zaprezentowane poniżej wybrane dane finansowe stanowią element informacji uzupełniającej do sprawozdania finansowego PKO BP SA za rok 2008

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. PLN		w tys. EUR	
	2008	2007	2008	2007
Wynik z tytułu odsetek	5 968 083	4 503 107	1 689 670	1 192 308
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 132 815	1 993 772	603 838	527 900
Wynik z działalności operacyjnej	3 697 850	3 327 145	1 046 927	880 943
Zysk netto	2 881 260	2 719 991	815 736	720 184
Kapitał własny ogółem	13 529 372	11 729 541	3 242 587	3 274 579
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej	3 429 872	(8 252 025)	971 057	(2 184 925)
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej	(3 048 466)	473 187	(863 075)	125 288
Przepływy pieniężne z działalności finansowej	(1 327 021)	2 929 573	(375 703)	775 676
Przepływy pieniężne netto	(945 615)	(4 849 265)	(267 720)	(1 283 961)
Zysk na jedną akcję - podstawowy z zysku za okres	2,88	2,72	0,82	0,72
Zysk na jedną akcję - rozwodniony z zysku za okres	2,88	2,72	0,82	0,72
Fundusze podstawowe (Tier 1)	11 003 657	8 324 410	2 637 249	2 323 956
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 294 488	1 202 935	310 250	335 828
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	91 048	15 997	21 821	4 466

Wybrane pozycje sprawozdania finansowego przeliczono na EUR według następujących kursów:

- Pozycje rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych – kurs liczony jako średnia kursów NBP, obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca roku 2008 i 2007:
1 EUR = 3,5321 PLN i 1 EUR = 3,7768 PLN
- Pozycje bilansowe – kurs średni NBP na dzień bilansowy na dzień 31 grudnia 2008 roku:
1 EUR = 4,1724 PLN oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku :1 EUR = 3,5820 PLN

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT
za lata zakończone odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku i dnia 31 grudnia 2007 roku

	Noty	2008	2007
Działalność kontynuowana:			
Przychody z tytułu odsetek	3	8 646 426	6 245 091
Koszty z tytułu odsetek	3	(2 678 343)	(1 741 984)
Wynik z tytułu odsetek		5 968 083	4 503 107
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4	2 813 078	2 648 092
Koszty z tytułu prowizji i opłat	4	(680 263)	(654 320)
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 132 815	1 993 772
Przychody z tytułu dywidend	5	130 896	52 113
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	6	(195 430)	(76 746)
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	7	(951)	6 521
Wynik z pozycji wymiany	8	734 567	522 693
Pozostałe przychody operacyjne	9	160 736	140 607
Pozostałe koszty operacyjne	9	(114 689)	(84 551)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		46 047	56 056
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	10	(1 148 930)	(44 948)
Ogólne koszty administracyjne	11	(3 969 247)	(3 685 423)
Wynik z działalności operacyjnej		3 697 850	3 327 145
Zysk brutto		3 697 850	3 327 145
Podatek dochodowy	12	(816 590)	(607 154)
Zysk netto		2 881 260	2 719 991
Zysk na jedną akcję	13		
– podstawowy z zysku za okres (PLN)		2,88	2,72
– rozwodniony z zysku za okres (PLN)		2,88	2,72
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie		1 000 000 000	1 000 000 000
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie		1 000 000 000	1 000 000 000

Działalność zaniechana:

Bank nie prowadził w latach 2008 i 2007 działalności zaniechanej

BILANS
na dzień 31 grudnia 2008 roku i na dzień 31 grudnia 2007 roku

	Noty	31.12.2008	31.12.2007
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	15	5 758 248	4 594 084
Należności od banków	16	3 906 973	5 315 799
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	17	1 496 147	1 202 919
Pochodne instrumenty finansowe	18	3 599 545	1 556 750
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	19	4 546 497	8 101 534
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	20	98 102 019	73 822 193
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	21	8 756 511	5 841 553
Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone	22	823 518	1 054 395
Wartości niematerialne	23	1 155 042	927 610
Rzeczowe aktywa trwałe	24	2 462 967	2 270 480
w tym nieruchomości inwestycyjne		24 170	32 767
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	12	-	187 707
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	12	166 803	35 531
Inne aktywa	25	470 557	429 699
SUMA AKTYWÓW		131 244 827	105 340 254
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	26	2 816	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	27	5 699 452	3 624 455
Pochodne instrumenty finansowe	18	6 150 337	1 280 265
Zobowiązania wobec klientów	29	101 856 930	85 215 463
Zobowiązania podporządkowane	30	1 618 755	1 614 885
Pozostałe zobowiązania	31	1 355 396	1 421 321
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	12	470 416	-
Rezerwy	32	561 353	453 045
SUMA ZOBOWIĄZAŃ		117 715 455	93 610 713
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	33	1 000 000	1 000 000
Pozostałe kapitały	34	9 648 112	8 009 550
Wynik roku bieżącego		2 881 260	2 719 991
KAPITAŁ WŁASNY OGÓŁEM		13 529 372	11 729 541
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO		131 244 827	105 340 254
Współczynnik wypłacalności	47	11,24	11,87
Wartość księgowa (w tys. PLN)		13 529 372	11 729 541
Liczba akcji	1	1 000 000 000	1 000 000 000
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		13,53	11,73
Rozwodniona liczba akcji		1 000 000 000	1 000 000 000
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		13,53	11,73

ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

za lata zakończone odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku i dnia 31 grudnia 2007 roku

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Pozostałe kapitały					Niepodzielony wynik finansowy	Zysk netto	Kapitał własny ogółem
	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe			
1 stycznia 2008 roku	1 000 000	5 591 995	(42 445)	1 070 000	1 390 000	-	2 719 991	11 729 541
Zmiana wartości inwestycji dostępnych do sprzedaży pomniejszona o podatek odroczony	-	-	8 571	-	-	-	-	8 571
Zyski ujęte bezpośrednio w kapitale własnym, razem	-	-	8 571	-	-	-	-	8 571
Zysk netto okresu	-	-	-	-	-	-	2 881 260	2 881 260
Zyski za okres, razem	-	-	8 571	-	-	-	2 881 260	2 889 831
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	2 719 991	(2 719 991)	-
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	1 624 991	-	-	5 000	(1 629 991)	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	-	-	-	-	-	(1 090 000)	-	(1 090 000)
31 grudnia 2008 roku	1 000 000	7 216 986	(33 874)	1 070 000	1 395 000	-	2 881 260	13 529 372

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Pozostałe kapitały					Niepodzielony wynik finansowy	Zysk netto	Kapitał własny ogółem
	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe			
1 stycznia 2007 roku	1 000 000	4 529 604	3 729	1 070 000	1 385 000	-	2 047 391	10 035 724
Zmiana wartości inwestycji dostępnych do sprzedaży pomniejszona o podatek odroczony	-	-	(46 174)	-	-	-	-	(46 174)
Zyski ujęte bezpośrednio w kapitale własnym, razem	-	-	(46 174)	-	-	-	-	(46 174)
Zysk netto okresu	-	-	-	-	-	-	2 719 991	2 719 991
Zyski za okres, razem	-	-	(46 174)	-	-	-	2 719 991	2 673 817
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	2 047 391	(2 047 391)	-
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	1 062 391	-	-	5 000	(1 067 391)	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	-	-	-	-	-	(980 000)	-	(980 000)
31 grudnia 2007 roku	1 000 000	5 591 995	(42 445)	1 070 000	1 390 000	-	2 719 991	11 729 541

RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

za lata zakończone odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku

	Nota	2008	2007
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk netto		2 881 260	2 719 991
Korekty razem:		548 612	(10 972 016)
Amortyzacja		361 382	323 755
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej	39	45	(72 004)
Odsetki i dywidendy	39	(414 176)	(257 695)
Zmiana stanu należności od banków	39	(728 788)	3 105 353
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej		3 261 809	3 066 280
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (aktywo)		(2 042 795)	(357 401)
Zmiana stanu pożyczek i kredytów udzielonych klientom	39	(24 573 638)	(16 455 740)
Zmiana stanu aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zmiana stanu należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		56 435	(223 238)
Zmiana stanu pozostałych aktywów	39	7 879	2 648
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	39	2 076 534	(2 304 851)
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (zobowiązanie)		4 870 072	182 469
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	39	16 677 287	2 685 279
Zmiana stanu rezerw i odpisów	39	427 944	4 213
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	39	139 146	(463 546)
Zapłacony podatek dochodowy		(479 457)	(811 193)
Bieżące obciążenie podatkowe		949 873	640 233
Inne korekty	39	(40 940)	(36 578)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		3 429 872	(8 252 025)
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej			
Zbycie inwestycyjnych papierów wartościowych		6 443 329	6 465 198
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		6 226	83 684
Inne wpływy inwestycyjne		130 846	55 092
Wydatki z działalności inwestycyjnej		(9 628 867)	(6 130 787)
Nabycie jednostki zależnej, po potrąceniu nabytych środków pieniężnych		(78 909)	(172 759)
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych		(8 748 517)	(5 346 405)
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(801 441)	(611 623)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(3 048 466)	473 187
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		-	1 597 374
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom mniejszościowym		(1 090 000)	(980 000)
Zaciągnięcie zobowiązań długoterminowych		-	2 376 198
Splata zobowiązań długoterminowych		(237 021)	(63 999)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(1 327 021)	2 929 573
Przepływy pieniężne netto		(945 615)	(4 849 265)
Środki pieniężne na początek okresu		9 001 426	13 850 691
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	39	8 055 811	9 001 426
w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	36	7 966	8 120

INFORMACJA UZUPEŁNIAJĄCA DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO na dzień 31 grudnia 2008 roku

1. Informacje ogólne

Sprawozdanie finansowe Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej („PKO BP SA”, „Bank”) obejmuje rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku. Dane finansowe prezentowane są w tysiącach złotych.

Bank został utworzony w 1919 roku jako Poczta Kasa Oszczędnościowa. Od 1950 roku Bank rozpoczął działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku (Dz. U. Nr 5, poz. 55 ze zm.) przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, przy ul. Puławskiej 15, 02-515 Warszawa, w Polsce.

W dniu 12 kwietnia 2000 roku nastąpiło zarejestrowanie Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej. Spółka została wpisana do Rejestru Handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy. Obecnie właściwym Sądem Rejestrowym jest Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Bank został zarejestrowany pod numerem KRS 0000026438 oraz nadano mu numer statystyczny REGON 016298263. Kapitał zakładowy (wpłacony) wynosi 1 000 000 tysięcy złotych.

Akcjonariat Banku jest następujący:

Nazwa podmiotu	Ilość akcji	Ilość głosów %	Wartość nominalna 1 akcji	Udział w kapitale podstawowym %
<i>Na dzień 31 grudnia 2008 roku</i>				
Skarb Państwa	512 435 409	51,24	1 zł	51,24
Pozostali	487 564 591	48,76	1 zł	48,76
Razem	1 000 000 000	100,00	---	100,00
<i>Na dzień 31 grudnia 2007 roku</i>				
Skarb Państwa	514 935 409	51,49	1 zł	51,49
Pozostali	485 064 591	48,51	1 zł	48,51
Razem	1 000 000 000	100,00	---	100,00

Bank jest notowany na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Zgodnie z Cedulą Giełdową Bank zaklasyfikowany jest do makrosektora „Finanse”, sektor „Banki”.

Działalność Banku

PKO BP SA jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym obsługującym osoby fizyczne, prawne oraz inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. PKO BP SA może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, jak również wykonywać operacje walutowe i dewizowe oraz otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą, a także lokować środki dewizowe na tych rachunkach.

Bank poprzez Centrum Bankowości Zagranicznej w Warszawie prowadzi działalność w Wielkiej Brytanii.

Informacje dotyczące składu osobowego Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku

Skład Zarządu Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku:

• Jerzy Pruski	Prezes Zarządu
• Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu
• Krzysztof Dresler	Wiceprezes Zarządu
• Tomasz Mironczuk	Wiceprezes Zarządu
• Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu
• Wojciech Papierak	Wiceprezes Zarządu
• Mariusz Zarzycki	Wiceprezes Zarządu

W trakcie roku zakończonego dnia 31 grudnia 2008 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Zarządu Banku:

- w dniu 11 kwietnia 2008 roku Rada Nadzorcza PKO BP SA powołała Jerzego Pruskiego do pełnienia funkcji Prezesa Zarządu PKO BP SA z dniem 20 maja 2008 roku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczynającą się z tym dniem. Rada Nadzorcza powierzyła Panu Jerzemu Pruskiemu pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu PKO BP SA od dnia 20 maja 2008 roku do dnia wyrażenia przez Komisję Nadzoru Finansowego zgody na pełnienie przez niego funkcji Prezesa Zarządu PKO BP SA,
- w dniu 17 czerwca 2008 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Jerzego Pruskiego na Prezesa Zarządu PKO BP SA,
- w dniu 20 maja 2008 roku Rada Nadzorcza PKO BP SA podjęła uchwały powołujące:
 - Bartosza Drabikowskiego do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 20 maja 2008 roku,
 - Mariusza Klimczaka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 20 maja 2008 roku,
 - Tomasza Mironczuka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 20 maja 2008 roku,
 - Krzysztofa Dreslera do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 1 lipca 2008 roku,
 - Wojciecha Papieraka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 1 lipca 2008 roku,
 - Mariusza Zarzyckiego do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 1 września 2008 roku.

Zgodnie z podjętymi uchwałami wyżej wymienione osoby zostały powołane do pełnienia wskazanych funkcji na wspólną kadencję Zarządu Banku, rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 roku.

- w dniu 21 sierpnia 2008 roku Pan Mariusz Klimczak złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu PKO BP SA z dniem 30 września 2008 roku,
- w dniu 9 grudnia 2008 roku Rada Nadzorcza PKO BP SA podjęła uchwałę powołującą Pana Jarosława Myjaka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 15 grudnia 2008 roku. Zgodnie z podjętą uchwałą Pan Jarosław Myjak został powołany do pełnienia wskazanej funkcji w PKO BP SA na wspólną kadencję Zarządu Banku, rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 roku.

Skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku:

• Marzena Piszczek	Przewodnicząca Rady Nadzorczej
• Eligiusz Jerzy Krześniak	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
• Jan Bossak	Członek Rady Nadzorczej
• Jerzy Osiatyński	Członek Rady Nadzorczej
• Urszula Pałaszek	Członek Rady Nadzorczej
• Roman Sobiecki	Członek Rady Nadzorczej
• Ryszard Wierzba	Członek Rady Nadzorczej

W trakcie roku zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Rady Nadzorczej Banku:

- z dniem 25 lutego 2008 roku Urszula Pałaszek złożyła rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprzewodniczącej Rady Nadzorczej.
- z dniem 26 lutego 2008 roku następujący członkowie Rady Nadzorczej złożyli rezygnację z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej:
 - Marek Głuchowski,
 - Agnieszka Winnik-Kalemba,
 - Tomasz Siemiątkowski,
 - Jerzy Michałowski.
- w dniu 26 lutego 2008 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PKO BP SA odwołało Macieja Czapiewskiego ze składu Rady Nadzorczej z dniem 26 lutego 2008 roku.
- w dniu 26 lutego 2008 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PKO BP SA powołało w skład Rady Nadzorczej Banku następujące osoby:
 - Jana Bossaka,
 - Eligiusza Jerzego Krześniaka,
 - Romana Sobieckiego,
 - Ryszarda Wierzbę,
 - Marzenę Piszczek,
 - Jerzego Osiatyńskiego.

Zgodnie z podjętą uchwałą wyżej wymienione osoby zostały powołane z dniem 26 lutego 2008 roku do końca obecnej kadencji i na następną kadencję Rady Nadzorczej, z wyjątkiem Urszuli Pałaszek, która została powołana w skład Rady Nadzorczej następnej kadencji.

Wewnętrzne jednostki organizacyjne wchodzące w skład Banku

Sprawozdanie finansowe Banku, obejmujące dane finansowe za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku wraz z porównawczymi danymi finansowymi zostało sporządzone na podstawie danych finansowych wszystkich wchodzących w skład Banku jednostek organizacyjnych, za pośrednictwem których Bank prowadzi swoją działalność. Na dzień 31 grudnia 2008 roku należą do nich: Centrala Banku w Warszawie, Dom Maklerski PKO BP SA, COK - Centrum Kart Kredytowych i Operacji Kartowych, CBE Centrum Bankowości Elektronicznej Inteligo, 12 jednostek specjalistycznych, 12 regionalnych oddziałów detalicznych, 13 regionalnych oddziałów korporacyjnych, 177 oddziałów samodzielnych, 188 oddziałów podporządkowanych, 55 centrów korporacyjnych oraz 2196 agencji. Wymienione jednostki, poza Domem Maklerskim PKO BP SA, nie sporządzają samodzielnie sprawozdań finansowych.

Wskazanie, czy Bank jest jednostką dominującą lub znaczącym inwestorem oraz czy sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe

PKO BP SA jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA oraz znaczącym inwestorem dla jednostek podporządkowanych i powiązanych z nimi, będących w posiadaniu Banku. W związku z tym PKO BP SA sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej, które obejmuje dane finansowe tych jednostek.

Skład Grupy PKO BP SA

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Zakres działalności	Udział w kapitale (%)	
				31.12.2008	31.12.2007
Grupa Kapitałowa PKO BP SA					
Podmiot dominujący					
1	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna				
Podmioty zależne bezpośrednio					
2	Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	Warszawa	Zarządzanie funduszem emerytalnym	100,00	100,00
3	Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	Warszawa	Zarządzanie i eksploatacja Centrum Finansowego Puławska	100,00	100,00
4	PKO Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
5	Inteligo Financial Services SA	Warszawa	Usługi w zakresie technicznej obsługi bankowości internetowej	100,00	100,00
6	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych "eService" SA	Warszawa	Usługi w zakresie obsługi i rozliczeń transakcji kartowych	100,00	100,00
7	Bankowy Fundusz Leasingowy SA	Łódź	Działalność leasingowa	100,00	100,00
8	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Warszawa	Działalność usługowa, w tym wspomagające usługi finansowe	100,00	100,00
9	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	Zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	75,00	75,00
10	KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	Usługi finansowe	98,5619	98,1815
11	PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	Usługi finansowe	100,00	-
Podmioty zależne pośrednio					
Podmiot zależny od Inteligo Financial Services SA					
12	Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. ¹	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	80,33	-
Podmioty zależne od PKO Inwestycje Sp. z o.o.					
13	Wilanów Investments Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
14	POMERANKA Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
15	PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o. (dawna ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o.)	Międzyzdroje	Działalność deweloperska	100,00	100,00
16	UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o.	Kijów, Ukraina	Działalność deweloperska	55,00	55,00
17	Fort Mokotów Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	51,00	51,00
18	WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o.	Rzeszów	Działalność deweloperska	80,00	-
19	Baltic Dom 2 Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	56,00	-
Podmioty zależne od Bankowego Funduszu Leasingowego SA					
20	Bankowy Leasing Sp. z o.o.	Łódź	Działalność leasingowa	100,00	100,00
21	BFL Nieruchomości Sp. z o.o.	Łódź	Działalność leasingowa	100,00	100,00

1) do 10 grudnia 2008 roku spółka Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. była podmiotem zależnym od PTE BANKOWY SA; według stanu na 31 grudnia 2008 roku PTE BANKOWY SA posiada udziały Spółki stanowiące 19,67% udziału w kapitale

Dodatkowo Bank posiada następujące podmioty współzależne i stowarzyszone:

Podmioty współzależne

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Zakres działalności	Udział w kapitale (%)	
				31.12.2008	31.12.2007
Podmioty współzależne bezpośrednio					
1	CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	49,43	49,43
2	Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	Poznań	Budowa i eksploatacja hotelu	41,44	41,44
Podmioty współzależne pośrednio					
Podmioty zależne od CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o. (współzależne pośrednio od PKO BP SA)					
3	Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00
4	Kamienica Morska Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00
5	Sopot Zdrój Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00
6	Promenada Sopocka Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00

Podmioty stowarzyszone

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Zakres działalności	Udział w kapitale	
				31.12.2008	31.12.2007
Podmioty stowarzyszone bezpośrednio					
1	Bank Poczty SA	Bydgoszcz	Usługi finansowe	25,0001	25,0001
2	Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	Krynica Górska	Budowa i eksploatacja kolejki gondolowej	37,53	37,53
3	Ekogips SA – w upadłości	Warszawa	Produkcja elementów budowlanych	60,26	60,26
4	Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	Poznań	Poręczenia prawa cywilnego i wekslowego	33,33	33,33
5	Agencja Inwestycyjna CORP SA	Warszawa	Zarządzanie nieruchomościami biurowymi	22,31	22,31
Podmioty stowarzyszone pośrednio					
Podmioty stowarzyszone Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA					
6	FINDER SA	Warszawa	Świadczenie usług lokalizacji pojazdów oraz zarządzanie flotą pojazdów	-	46,43

Informacje na temat zmian udziału w kapitale podmiotów zależnych zostały zamieszczone w Nocie 22 „Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone”.

Zatwierdzenie sprawozdania finansowego

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 3 kwietnia 2009 roku.

2. Opis przyjętych zasad rachunkowości

2.1. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) przyjętymi przez Unię Europejską według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. z 2002 roku, nr 76, poz.694 z późniejszymi zmianami) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

W chwili obecnej, biorąc pod uwagę toczący się w UE proces wprowadzania MSSF oraz prowadzoną przez Bank działalność, w zakresie stosowanych przez Bank zasad rachunkowości nie ma różnicy między MSSF oraz MSSF przyjętymi przez Unię Europejską.

2.2. Kontynuacja działalności

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2008 roku. Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji przez Bank w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania, bądź istotnego ograniczenia przez Bank dotychczasowej działalności.

2.3. Podstawa sporządzania sprawozdania finansowego

W sprawozdaniu zastosowano zasadę koncepcji wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych, aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości lub w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Składniki aktywów trwałych wykazywane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne oraz o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości. Składniki aktywów trwałych lub grupy do sprzedaży zaklasyfikowane, jako przeznaczone do sprzedaży, wykazywane są w kwocie niższej z ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

2.4. Waluty obce

2.4.1. Transakcje i salda w walutach obcych

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Na każdy dzień bilansowy Bank przelicza:

- 1) pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na dzień bilansowy,
- 2) pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- 3) pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmują się w rachunku zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, m.in. jak aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych, jak z wyceny bilansowej w pozycji instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są wykazywane w kapitale z aktualizacji wyceny.

2.5. Aktywa i zobowiązania finansowe

2.5.1. Klasyfikacja

Bank klasyfikuje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat; aktywa finansowe dostępne do sprzedaży; kredyty, pożyczki i inne należności; aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności. Zobowiązania finansowe klasyfikowane są następująco: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozostałe zobowiązania finansowe. Bank decyduje o klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

2.5.1.1. Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są to składniki aktywów i zobowiązań finansowych spełniające którykolwiek z poniższych warunków:

- 1) klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, gdy są nabyte lub zaciągnięte głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie, są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków. Instrumenty pochodne klasyfikuje się również jako przeznaczone do obrotu chyba, że są wyznaczonymi i efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi.
- 2) przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Wyznaczenie takie Bank może zastosować tylko wówczas, gdy:
 - a. wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione;
 - b. zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat);
 - c. grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku.

2.5.1.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące: a) wyznaczonymi przez Bank przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat; b) aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności; c) spełniającymi definicję kredytu i pożyczki.

2.5.1.3. Kredyty i pożyczki

Do kategorii kredytów i pożyczek zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- 1) aktywa finansowe, które Bank zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- 2) aktywa finansowe wyznaczone przez Bank przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży,
- 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

2.5.1.4. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Są to aktywa finansowe, niebędące instrumentami pochodnymi, o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i terminie wymagalności, które nabyto z zamiarem utrzymywania i Bank jest w stanie utrzymać je do terminu wymagalności, inne niż: a) wyznaczone przez Bank przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat; b) wyznaczone przez Bank jako dostępne do sprzedaży; c) spełniające definicję kredytów i pożyczek.

2.5.1.5. Pozostałe zobowiązania finansowe

Pozostałe zobowiązania finansowe są to zobowiązania finansowe inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat mające charakter depozytu lub pożyczki otrzymanej/ kredytu otrzymanego.

2.5.2. Ujmowanie transakcji w księgach

Aktywa finansowe oraz zobowiązania finansowe, w tym również transakcje terminowe, z których wynika zobowiązanie lub prawo do nabycia lub sprzedaży w przyszłym terminie ustalonej ilości określonych instrumentów finansowych po ustalonej cenie, wprowadza się do ksiąg rachunkowych pod datą zawarcia kontraktu, bez względu na przewidziany w umowie termin rozliczenia transakcji.

2.5.3. Wyłączenie z bilansu instrumentów finansowych

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty z bilansu, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub, gdy Bank przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Bank:

- 1) przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub
- 2) zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Banku.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- 1) jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych z bilansu,
- 2) jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w bilansie,
- 3) jeżeli Bank nie przenosi, ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmovany w bilansie Banku do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest z bilansu wyłączany.

Bank nie dokonuje przekwalifikowania instrumentów finansowych do lub z kategorii wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat od momentu ich objęcia lub wyemitowania.

Bank wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Najczęściej Bank wyłącza z bilansu kredyty, gdy podlegają one umorzeniu, przedawnieniu lub są nieściągalne. Wyłączanie z bilansu kredytów, pożyczek i innych należności następuje w ciężar utworzonych na nie odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy nie utworzono odpisów z tytułu utraty wartości lub ich wartość jest mniejsza od wartości kredytu, pożyczki i innej należności, przed odpisaniem należności zwiększa się odpis z tytułu utraty wartości o różnicę pomiędzy wartością należności, a dotychczas utworzoną kwotą odpisu z tytułu utraty wartości.

2.5.4. Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowego wycenia się według wartości godziwej, powiększonej w przypadku aktywów lub zobowiązań finansowych niekwalifikowanych jak wyceniane wg wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, o

koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu jednostka wycenia instrumenty finansowe w następujący sposób:

2.5.4.1. Aktywa i zobowiązania wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Wyceniane są do wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat, do pozycji wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej.

2.5.4.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Wyceniane są w wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej (z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości) odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny aż do momentu wyłączenia składnika aktywów z bilansu, kiedy skumulowany zysk/strata ujmowane są w rachunku zysków i strat.

2.5.4.3. Kredyty i pożyczki oraz inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności

Wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i uwzględnieniem utraty wartości.

2.5.4.4. Pozostałe zobowiązanie finansowe

Wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przepływów pieniężnych, a więc także rzetelnie ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

Instrumenty dłużne wyemitowane przez Bank są wykazywane jako zobowiązania i wyceniane według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.

2.5.4.5. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Wartość godziwa instrumentów finansowych dłużnych i kapitałowych (wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz dostępnych do sprzedaży), dla których istnieje aktywny rynek ustalana jest w oparciu o wartość rynkową będącą ceną kupna.

Wartość godziwa instrumentów finansowych dłużnych i kapitałowych (wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz dostępnych do sprzedaży), dla których brak jest aktywnego rynku jest szacowana w następujący sposób:

- 1) instrumenty kapitałowe portfela wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz portfela dostępnych do sprzedaży:
 - cena ostatnio przeprowadzonej na rynku transakcji pod warunkiem, że w okresie między datą transakcji a dniem bilansowym nie nastąpiły znaczne zmiany uwarunkowań gospodarczych, które mogłyby wpłynąć na jej wartość,
 - w drodze wyceny przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny świadczący tego rodzaju usługi,
- 2) dłużne instrumenty portfela wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:
 - a) metoda wartości aktywa referencyjnego, b) metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych na podstawie rynkowych kwotowań stóp procentowych, c) cena ostatnio przeprowadzonej na rynku transakcji pod warunkiem, że w okresie między datą transakcji, a dniem bilansowym nie nastąpiły znaczne zmiany uwarunkowań gospodarczych, które mogłyby wpłynąć na jej wartość,
- 3) dłużne instrumenty portfela dostępnych do sprzedaży – według jednej z poniższych metod:
 - a) metodą wartości aktywa referencyjnego, b) metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych na podstawie rynkowych kwotowań stóp procentowych, skorygowaną o marżę

ryzyka równą marży określonej w warunkach emisji. Istotna zmiana rynkowych stóp procentowych jest uwzględniana w zmianie wartości godziwej tych instrumentów.

W przypadku braku możliwości ustalenia wartości godziwej instrumenty kapitałowe wycenia się po cenie nabycia, pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości.

Zamortyzowany koszt stanowi wartość, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszona o spłaty kwoty kapitału oraz powiększona lub pomniejszona o umorzenia wszelkich różnic między wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszona o odpisy z tytułu utraty wartości. Do wyceny według zamortyzowanego kosztu stosuje się efektywną stopę procentową – stopę, która dyskontuje oczekiwany strumień przyszłych płatności pieniężnych do bieżącej wartości bilansowej netto przez okres do zapadalności lub do momentu następnej rynkowej wyceny, stanowiącą wewnętrzną stopę zwrotu składnika aktywów/zobowiązań za dany okres; ustalenie tej stopy obejmuje opłaty otrzymywane/zapłacone przez Bank, które wpływają na charakterystykę finansową instrumentu. Prowizje, opłaty i koszty transakcji, stanowiące integralny element efektywnego zwrotu z instrumentu finansowego, korygują jego wartość bilansową oraz są uwzględniane w kalkulacji efektywnej stopy procentowej.

2.5.5. Instrumenty pochodne

2.5.5.1. Ujęcie i wycena

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny staje się aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna. Wartość godziwą instrumentów finansowych znajdujących się w obrocie na rynku stanowi cena rynkowa. W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, do którego dane pozyskano z aktywnego rynku. Wykorzystywane techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, modelach opcji oraz krzywych dochodowości.

W przypadku, gdy oszacowana wartość godziwa jest niższa, bądź wyższa od wartości godziwej na poprzedzający dzień bilansowy (dla transakcji zawartych w danym okresie bilansowym w wartości godziwej) Bank zalicza tę wartość odpowiednio do wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat lub do wyniku z pozycji wymiany (dla transakcji FX swap, FX forward oraz transakcje CIRS) w korespondencji odpowiednio z pozycją „Pochodne instrumenty finansowe”.

Efekt ostatecznego rozliczenia transakcji pochodnych wykazuje się w wyniku z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat lub w wyniku z pozycji wymiany.

Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są w pozycjach pozabilansowych w dniu zawarcia transakcji i przez cały okres ich trwania.

2.5.5.2. Wbudowane instrumenty pochodne

Wbudowany instrument pochodny jest składnikiem hybrydowego (złożonego) instrumentu, który zawiera również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym (zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym), powodującym, że część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu złożonego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego. Wbudowany instrument pochodny powoduje, że część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs walutowy, bądź inną zmienną, pod warunkiem, że zmienna niebędąca finansową nie jest specyficzna dla którejkolwiek ze stron kontraktu.

Oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) instrument hybrydowy (złożony) nie jest wykazywany w wartości godziwej, a zmiany wartości godziwej nie są ujmowane w rachunku zysków i strat
- 2) charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- 3) odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego,

W przypadku umów nie będących instrumentami finansowymi, których składnikiem jest instrument spełniający powyższe warunki, wbudowany instrument pochodny zalicza się do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”, odnoszony do rachunku zysku i strat.

2.5.6. Kompensowanie instrumentów finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

2.6. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu na moment zawarcia ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów z tytułu depozytów, w zależności od kontrahenta transakcji.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży ujmuje się jako należności od banków lub kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, natomiast papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone z bilansu i podlegają wycenie wg zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt/przychód odsetkowy i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

2.7. Inwestycje w jednostki zależne, współzależne oraz stowarzyszone

Inwestycje dokonane w jednostkach zależnych, współzależnych oraz stowarzyszonych wykazane są według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

2.8. Utrata wartości aktywów finansowych

2.8.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Jeżeli takie przesłanki istnieją, Grupa Kapitałowa ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości. Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej

zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych Bank zalicza informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika, np. niespłacenie odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi lub dłużnikowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone,
- 4) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika,
- 5) zanik obrotu danym składnikiem aktywów finansowych na aktywnym rynku ze względu na trudności finansowe emitenta lub dłużnika,
- 6) wystąpienie zdarzenia umożliwiającego oszacowanie spadku wartości przyszłych przepływów pieniężnych, w tym ich ściągłości, w odniesieniu do grupy aktywów.

W pierwszej kolejności Bank ustala, czy nastąpiła utrata wartości aktywów na bazie analizy indywidualnej w odniesieniu do należności indywidualnie znaczących. Jeżeli dla pojedynczego składnika aktywów finansowych nie należy dokonywać odpisu z tytułu utraty wartości, składnik ten, po zaszeregowaniu do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce, poddawany jest zbiorczej ocenie pod kątem wystąpienia utraty wartości.

Bank dokonuje podziału należności kredytowych i leasingowych ze względu na wielkość zaangażowania na portfel indywidualny i portfel grupowy.

W portfelu indywidualnym każda pojedyncza ekspozycja kredytowa i leasingowa jest poddawana testowi na utratę wartości. W przypadku rozpoznania utraty wartości, tworzony jest odpis aktualizujący wartość należności. W przypadku, gdy dla danej ekspozycji nie wystąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości, ekspozycja ta włączana jest do portfela kredytów lub należności leasingowych ocenianego grupowo.

W portfelu grupowym identyfikowane są grupy o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Jeżeli istnieją obiektywne dowody na utratę wartości aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii pożyczek i należności, należności z tytułu leasingu finansowego lub inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności, kwotę odpisu aktualizacyjnego stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością, oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z dnia wystąpienia przesłanki dla danego składnika aktywów finansowych.

Kalkulacja bieżącej wartości oszacowanych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przejęcia zabezpieczenia, pomniejszonego o koszty przejęcia i sprzedaży.

Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych łącznie pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych parametrów odzysków generowanych z aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Historyczne parametry odzysków są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji, tak, aby uwzględnić oddziaływanie bieżących warunków oraz wyłączyć czynniki mające wpływ w okresie historycznym, które nie występują obecnie.

Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany poprzez dokonanie odpowiedniej korekty salda odpisów aktualizujących. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat.

Bank planuje, iż przyjęta metodologia szacowania odpisów z tytułu utraty wartości będzie rozwijana wraz ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania informacji wskazujących na utratę wartości z istniejących oraz wdrażanych aplikacji i systemów informatycznych. W konsekwencji, pozyskiwanie nowych danych może mieć wpływ na poziom odpisów z tytułu utraty wartości w przyszłości. Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

2.8.2. Aktywa dostępne do sprzedaży

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Jeżeli takie przesłanki istnieją, bank ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Bank zalicza informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta, np. niespłacenie odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone,
- 4) pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 5) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta,
- 6) wzrost, w okresie kredytowania, ryzyka branży, w której działa dłużnik wyrażający się uznaniem branży przez Bank za branżę podwyższonego ryzyka.

W pierwszej kolejności Bank ustala, czy nastąpiła utrata wartości aktywów na bazie analizy indywidualnej w odniesieniu do należności indywidualnie znaczących. Jeżeli dla pojedynczego składnika aktywów finansowych nie należy dokonywać odpisu z tytułu utraty wartości, składnik ten, po zaszeregowaniu do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce, poddawany jest zbiorczej ocenie pod kątem wystąpienia utraty wartości.

Jeżeli istnieją obiektywne dowody na utratę wartości aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, kwotę odpisu aktualizacyjnego stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością godziwą ustaloną jako wartość przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych za pomocą stóp zerokuponowych ustalanych na podstawie krzywych rentowności papierów skarbowych.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości aktywów zakwalifikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży jest ujmowany w rachunku zysków i strat, co skutkuje koniecznością przeniesienia skutków jego wyceny poprzednio odniesionej na kapitał z aktualizacji wyceny.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentów dłużnych wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych nienotowanych nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat.

2.9. Rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne

2.9.1. Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów nieposiadający postaci fizycznych.

2.9.1.1. Oprogramowanie

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem umorzeń i odpisów z tytułu utraty wartości.

Późniejsze nakłady związane z utrzymaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

2.9.1.2. Pozostałe wartości niematerialne

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Bank, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

2.9.1.3. Koszty prac rozwojowych

Bank identyfikuje koszty zakończonych prac rozwojowych jako wartości niematerialne, w związku z uzyskaniem korzyści ekonomicznych oraz spełnieniem określonych warunków, tj. Bank ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac i użytkowania wytwarzanego składnika oraz może wiarygodnie ustalić wysokość nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych, które można przyporządkować wytworzeniu składników wartości niematerialnych.

2.9.2. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są na dzień bilansowy według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, po pomniejszeniu o odpisy umorzeniowe oraz odpisy z tytułu trwałej utraty ich wartości.

2.9.3. Odpisy amortyzacyjne

Amortyzacja naliczana jest od wszystkich aktywów trwałych, których wartość ulega obniżeniu na skutek używania lub upływu czasu: metodą liniową przez szacowany okres użytkowania danego aktywa. Corocznie weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji.

Rozpoczęcie amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych następuje od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym ten środek przyjęto do używania, a jej zakończenie nie później niż z chwilą:

- 1) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową danego składnika aktywów, lub
- 2) przeznaczenia go do likwidacji, lub
- 3) sprzedaży, lub
- 4) stwierdzenia jego niedoboru, lub
- 5) ustalenia w wyniku weryfikacji, że przewidywana wartość końcowa składnika aktywów przewyższa jego wartość bilansową (netto).

Dla wartości niefinansowych aktywów trwałych przyjmuje się, że wartość końcowa wynosi zero, chyba że istnieje zobowiązanie strony trzeciej do ich odkupienia lub, gdy istnieje i będzie istniał pod koniec używania składnika aktywny rynek i można określić jego wartość na tym rynku.

Okresy amortyzacyjne dla podstawowych grup środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych stosowane w PKO BP SA:

Środki trwałe	Okresy
Budynki, lokale, spółdzielcze prawa do lokalu	od 40 do 60 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (budynkach, lokalach)	10 lat (lub okres najmu, jeśli jest krótszy)
Maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i przyrządy	od 3 do 15 lat
Zespoły komputerowe	od 4 do 10 lat
Środki transportu	5 lat

Wartości niematerialne	Okresy
Oprogramowania	od 2 do 10 lat
Pozostałe wartości niematerialne	5 lat

Koszty związane z nabyciem lub wytworzeniem budynków dzieli się na istotne części składowe tego budynku (komponenty) w przypadku, gdy części składowe posiadają różne okresy użytkowania lub, gdy każda z nich dostarcza Bankowi korzyści w inny sposób. Każda część składowa tego budynku amortyzowana jest odrębnie.

2.9.4. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych (lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne). W momencie rozpoznania takiej przesłanki Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, stanowiącej wyższą z dwóch kwot: wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży lub wartość użytkową składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne), a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie powyższych wartości wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych prognozowanych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu dalszego użytkowania lub sprzedaży danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny przyszłych przepływów pieniężnych może mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwalnej.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Bank ustala wartość odzyskiwaną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgową aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

2.10. Pozostałe składniki bilansu

2.10.1. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży i działalność zaniechana

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się aktywa, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany na sprzedaż po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży ujmują się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Odpisy aktualizujące wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży ujmowane są w rachunku zysków i strat za okres, w którym dokonano tych odpisów. W stosunku do aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

Działalność zaniechana to element przedsięwzięcia Banku, który został zbyty lub jest zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży, jak również stanowi odrębną, ważną dziedzinę działalności lub jej geograficzny obszar działalności, albo jest jednostką zależną nabytą wyłącznie z zamiarem jej odsprzedaży. Klasyfikacja do działalności zaniechanej następuje w momencie zbycia lub w momencie, gdy działalność spełnia kryteria działalności przeznaczonej do sprzedaży, jeśli ten moment nastąpił wcześniej. Grupa do zbycia, która ma zostać wycofana z użytkowania, również może być zakwalifikowana jako działalność zaniechana.

2.10.2. Rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Pozycja obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach oraz rozliczenia z tytułu świadczeń na rzecz pracowników (m.in. premie, nagrody oraz niewykorzystane urlopy). Koszty i przychody rozliczane w czasie prezentuje się w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

Rozliczenia międzyokresowe czynne dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Rozliczenia międzyokresowe prezentuje się w bilansie w pozycji „Inne aktywa”.

2.11. Rezerwy

Rezerwy są zobowiązaniami, których kwota lub termin zapłaty są niepewne. Rezerwy są tworzone, gdy Bank posiada obecny obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych oraz prawdopodobne jest, że wypełnienie obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

2.12. Rezerwa restrukturyzacyjna

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są ogólne kryteria ujmowania rezerw jak również szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37. W szczególności, zwyczajowo oczekiwany obowiązek przeprowadzenia restrukturyzacji powstaje tylko wówczas, gdy Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji oraz wzbudził uzasadnione oczekiwanie u stron, których plan dotyczy, że przeprowadzi działania restrukturyzacyjne poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie głównych elementów planu tymże stronom. Szczegółowy plan restrukturyzacji określa co najmniej działalność, lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony. Rezerwa na restrukturyzację obejmuje tylko takie bezpośrednie nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji, które jednocześnie a) w sposób nieodzowny wynikają z restrukturyzacji oraz b) nie są związane z bieżącą działalnością Banku. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje także przyszłych kosztów operacyjnych.

2.13. Świadczenia pracownicze

Zgodnie z Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy pracownicy PKO BP SA mają prawo do nagród jubileuszowych po przepracowaniu określonej liczby lat oraz do odpraw emerytalnych lub rentowych w momencie odchodzenia na emeryturę lub rentę. Bank okresowo dokonuje wyliczenia aktuarialnego rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników.

Rezerwa na odprawy emerytalne, rentowe i nagrody jubileuszowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Podstawę do wyznaczania wartości rezerw na świadczenia pracownicze stanowią regulacje wewnętrzne, a w szczególności Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy obowiązujący w Banku. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie nagrody jubileuszowe oraz odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Rezerwę utworzono na podstawie listy osób zawierającej wszystkie niezbędne dane o pracownikach, ze szczególnym uwzględnieniem stażu pracy, wieku oraz płci. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia bilansowego. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w rachunku zysków i strat.

Bank tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych, po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów oraz z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, a także z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie.

2.14. Udzielone zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w bilansie jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku;
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w bilansie, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy zgodnie z MSR 37.

Najistotniejsze pozycje udzielonych zobowiązań pozabilansowych stanowią przyznane linie kredytowe oraz udzielone gwarancje.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- 1) wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe” oraz
- 2) wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

2.15. Kapitały własne

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone przez Bank zgodnie z obowiązującym prawem oraz ze statutem.

2.15.1. Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej.

2.15.2. Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutem Banku z odpisów z zysku oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wynikać w związku z działalnością Banku.

2.15.3. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz związaną z nim wartość podatku odroczonego. W bilansie kapitał z aktualizacji wyceny prezentowany jest w ujęciu netto.

2.15.4. Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka w PKO BP SA tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (Dz. U. z 2002 roku Nr 72, poz. 665, z późn. zm.), zwaną dalej „Prawo bankowe”, z zysku po opodatkowaniu i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku.

2.15.5. Kapitały rezerwowe

Kapitały rezerwowe są tworzone z odpisów z zysku netto. Kapitały rezerwowe przeznaczone są wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych.

2.16. Ustalanie wyniku finansowego

Bank ujmuje wszystkie istotne pozycje kosztów i przychodów zgodnie z zasadami: memoriału, współmierności przychodów i kosztów, ujmowania i wyceny aktywów i zobowiązań, tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości.

2.16.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek obejmują odsetki, w tym premię i dyskonto z tytułu instrumentów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych do wartości godziwej, z wyjątkiem instrumentów pochodnych, klasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu.

Przychody i koszty odsetkowe ujmowane są na zasadzie memoriałowej i z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Przychody/koszty odsetkowe z tytułu instrumentów pochodnych, zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

W przychodach odsetkowych ujmowane są również rozliczane w czasie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone, wchodzące w skład wyceny instrumentu finansowego.

2.16.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji

Przychody z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału z chwilą wykonania usługi. Do przychodów prowizyjnych zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Bank za wykonanie czynności niezwiązanych z wewnętrzną stopą zwrotu kredytów, pożyczek i innych należności, a także rozliczane liniowo opłaty za świadczenie usług przez Bank w okresie dłuższym niż 3 miesiące. Do przychodów prowizyjnych zalicza się także opłaty i prowizje rozliczane w czasie metodą liniową, otrzymane od udzielonych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach płatności.

2.16.3. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat Banku w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

2.16.4. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej.

2.16.5. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży.

2.16.6. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i zobowiązań walutowych według obowiązującego na dzień bilansowy średniego kursu NBP oraz z wyceny do wartości godziwej niezrealizowanych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS).

Bank wykazał aktywa i zobowiązania pieniężne stanowiące bilansowe i pozabilansowe pozycje walutowe w złotych po przeliczeniu według średniego kursu NBP, obowiązującego na dzień bilansowy. Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów, pożyczek i innych należności wyrażone w walutach obcych, które są tworzone w złotych podlegają uaktualnieniu wraz ze zmianą wartości wyceny aktywów walutowych, na które są tworzone. Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe zaliczane są do rachunku zysków i strat.

2.16.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski ze sprzedaży/likwidacji składników majątku trwałego i aktywów przejętych za długi, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości oraz rozwiązanych rezerw na sprawy sporne i aktywa przejęte za długi. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty ze sprzedaży/likwidacji

majątku trwałego, w tym aktywów przejętych za długi, koszty windykacji należności, koszty rezerw na sprawy sporne oraz darowizny.

2.17. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy ujmowany jest jako podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w kapitale.

2.17.1. Podatek bieżący

Podatek dochodowy bieżący obliczany jest na podstawie zysku księgowego brutto skorygowanego o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi, zgodnie z właściwymi przepisami prawa podatkowego. Pozycje te obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek naliczonych do otrzymania i zapłacenia oraz rezerwy na należności, zobowiązania pozabilansowe i inne aktywa.

Przy ustaleniu podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych uwzględniono przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 28 marca 2003 roku w sprawie przedłużenia bankom, realizującym program związany z udzielaniem pożyczek (kredytów) na cele budownictwa mieszkaniowego ze środków Funduszu Hipotecznego, terminów wpłat zaliczek i podatku dochodowego od osób prawnych (Dz. U. Nr 58, poz. 511).

2.17.2. Podatek dochodowy odroczony

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Bank tworzy rezerwę oraz aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Wartość podatku dochodowego odroczonego ustalana jest z zastosowaniem metody bilansowej jako zmiana stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy. Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego Banku wykazywane są w bilansie odpowiednio po stronie aktywów lub zobowiązań. Zmiana stanu rezerwy oraz aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego zaliczana jest do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego z wyjątkiem skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na kapitał z aktualizacji wyceny, w przypadku których zmiany stanu rezerwy oraz aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego są również rozliczane z kapitałem z aktualizacji wyceny. Przy ustalaniu podatku dochodowego odroczonego uwzględnia się wartość aktywa i rezerwy na odroczony podatek na dzień bilansowy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana na każdy dzień bilansowy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.18. Ważniejsze szacunki i oceny

Bank podczas sporządzania sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą.

Szacunki i założenia, które Bank przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach. Założenia, co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Bank uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na dzień bilansowy. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Bank szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Korekty szacunków są rozpoznawane w tym okresie, w którym dokonano zmiany szacunków, jeżeli korekty dotyczą tylko tego danego okresu. Natomiast, jeżeli korekty wpływają zarówno na okres, w którym dokonano zmiany, jak i na przyszłe okresy są one rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany oraz w okresach przyszłych.

Poniżej przedstawiono najistotniejsze obszary, dla których Bank dokonuje oszacowań:

2.18.1. Utrata wartości kredytów i pożyczek

Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Bank planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach. Przyjęta metodologia szacowania odpisów z tytułu utraty wartości będzie rozwijana wraz ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania informacji wskazujących na utratę wartości z istniejących oraz wdrażanych aplikacji i systemów informatycznych. W konsekwencji, pozyskiwanie nowych danych może mieć wpływ na poziom odpisów z tytułu utraty wartości w przyszłości. Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat. Gdyby wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek z rozpoznaną indywidualnie utratą wartości uległa zmianie o +/- 10% to szacowana wielkość utraty wartości kredytów i pożyczek uległaby odpowiednio zwiększeniu o 221 milionów złotych lub zmniejszeniu o 97 milionów złotych. Szacunek ten został przeprowadzony dla portfela kredytów i pożyczek, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń, czyli ekspozycji objętych metodą zindywidualizowaną.

2.18.2. Utrata wartości inwestycji w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i współzależnych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i współzależnych. W przypadku istnienia takiej przesłanki Bank dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa, a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość użytkową, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Powyższa prognoza wartości użytkowej wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu dywidend lub wpływów pieniężnych z tytułu ewentualnej sprzedaży inwestycji pomniejszonej o koszty sprzedaży. Przyjęcie innych założeń dotyczących prognozowanych przepływów pieniężnych mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych inwestycji.

2.18.3. Wycena instrumentów pochodnych oraz nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych oraz papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży nienotowanych na aktywnym rynku wyznacza się stosując modele wyceny bazującej na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne oraz założenia używane do wyceny obejmują, w miarę dostępności, dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków. Przy wycenie nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży przyjmowane są również założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta, które wpływają na wycenę instrumentów. Zmiana tych założeń mogłaby mieć wpływ na wycenę wyżej wymienionych instrumentów finansowych.

Stosowane przez Bank techniki wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych opierają się na krzywej dochodowości konstruowanej na podstawie dostępnych danych rynkowych (stawki depozytów na rynku międzybankowym, kwotowania transakcji IRS). Bank przeprowadził symulację w celu ustalenia możliwego wpływu zmiany krzywej dochodowości na wycenę transakcji. Przesunięcie krzywej o 50 bp w górę skutkowałoby wzrostem wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych o 29.724 tys. zł. Analogiczne przesunięcie w odwrotnym kierunku obniżyłoby wycenę o 30.645 tys. zł.

Dłużne nieskarbowe instrumenty finansowe, niebędące przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych, zakwalifikowane do kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży, wycenia się według wartości godziwej, ustalonej poprzez zastosowanie technik wyceny. Przyjęte do wyceny parametry są okresowo weryfikowane z danymi, wynikającymi z transakcji kupna i sprzedaży tych instrumentów, zawieranych przez Bank z podmiotami niepowiązanymi.

Na koniec 2008 roku Bank dokonał jednorazowego przeszacowania wartości godziwej portfela dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, niebędących przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych, zakwalifikowanych do kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży. Przyczyną przeszacowania był zaobserwowany przez Bank w okresie sprawozdawczym znaczący wzrost rentowności (marży ponad stawkę referencyjną) dla wszystkich dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, znajdujących się w obrocie na polskim rynku finansowym.

W ocenie Banku wzrost rentowności na koniec okresu sprawozdawczego wynika ze zmiany ogólnych warunków na rynkach finansowych, w tym przede wszystkim w zakresie płynności. Dokonana osobno analiza nie wskazuje na zwiększenie poziomu ryzyka kredytowego dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, znajdujących się w portfelu Banku.

Oszacowanie poziomu wzrostu rentowności dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, niebędących przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych, zakwalifikowanych do kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży, zostało przeprowadzone osobno dla instrumentów, których emitentami są jednostki samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstwa.

Gdyby doszło do istotnego i długotrwałego wzrostu marż dla dłużnych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, to szacowana kwota przeszacowania wartości godziwej portfela tych papierów wynosiłaby 21,9 mln zł dla wzrostu o 50% niższego od przyjętego oraz 65,7 mln zł dla wzrostu o 50% wyższego od przyjętego.

2.18.4. Kalkulacja rezerwy na odprawy emerytalne, rentowe oraz nagrody jubileuszowe

W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie nagrody jubileuszowe oraz odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia bilansowego. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego. Zwiększenie/zmniejszenie stopy dyskonta finansowego o 0,75 p.p. wpłynie na zwiększenie/zmniejszenie wartości rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe oraz nagrody jubileuszowe o około +/- 20 milionów złotych.

2.18.5. Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych

Przy szacowaniu długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych uwzględniane są następujące czynniki:

- 1) oczekiwane zużycie fizyczne szacowane w oparciu o dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywność wykorzystania, itp.,
- 2) utrata przydatności z przyczyn technologicznych lub rynkowych,
- 3) prawne i inne ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów,
- 4) oczekiwane wykorzystanie składnika aktywów oceniane na podstawie oczekiwanej zdolności produkcyjnej lub wielkości produkcji,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W sytuacji, gdy szacowany okres użytkowania jest krótszy niż okres wynikający z tytułów umownych przyjmuje się szacowany okres użytkowania.

2.19. Zmiany zasad rachunkowości

Poniżej zostały przedstawione nowe lub zmienione regulacje MSSF oraz nowe interpretacje Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF). W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku Bank nie zdecydował się na wcześniejsze zastosowanie zmienionych regulacji.

Zmiany do opublikowanych standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 stycznia 2008 roku

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
KIMSF 11 „Wydanie akcji w ramach grupy i transakcje w nabytych akcjach własnych”	Listopad 2006	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 marca 2007 lub później	Tak	Dotyczy transakcji wydania akcji w ramach Grupy i transakcji w nabytych akcjach własnych.
KIMSF 12 „Porozumienia o świadczeniu usług publicznych”	Listopad 2006	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2008 lub później	Nie	Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie zastosowania istniejących standardów przez podmioty uczestniczące w umowach koncesji na usługi między sektorem publicznym a prywatnym. KIMSF 12 dotyczy umów, w których zlecający kontroluje typ dostarczonych usług, odbiorcę oraz cenę usługi przy pomocy infrastruktury,
KIMSF 14 „Pułap dla aktywów z tytułu programu określonych świadczeń, minimalne wymogi w zakresie finansowania i ich wzajemne oddziaływanie”	Lipiec 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2008 lub później	Tak	Interpretacja zawiera ogólne wytyczne oceny pułapu dla nadwyżki wartości godziwej aktywów programu ponad bieżącą wartość zobowiązania z tytułu programu określonych świadczeń, która może być rozpoznana jako aktyw. Ponadto, KIMSF 14 objaśnia, w jaki sposób statutowe lub umowne wymogi w zakresie minimalnego finansowania mogą wpływać na wysokość aktywa lub zobowiązania z tytułu programu określonych świadczeń.

Powyższe interpretacje nie mają istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Zmiany do publikowanych standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 lipca 2008 roku

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycenia” i MSSF7 „Instrumenty finansowe ujawnienie informacji	Październik 2008	1 lipca 2008	Nie	Zmiany związane są z działaniami RMSR w związku z kryzysem kredytowym.. Zmiany doprecyzowują datę, kiedy możliwe jest dokonanie przekwalifikowania instrumentów finansowych z kategorii wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy oraz z kategorii dostępne do sprzedaży w wyjątkowych okolicznościach, które przewidują zmiany do MSR 39 opublikowane 2008 roku. Zmiany, o których mowa wyżej mają zastosowanie począwszy od 1 lipca 2008 roku i żadne zmiany nie mogą zostać wprowadzone retrospektywnie. Zmiana klasyfikacji dokonana 1 listopada 2008 roku i później powinna mieć zastosowanie od dnia dokonania przekwalifikowania i nie może zostać dokonana retrospektywnie.

Bank nie skorzysta z możliwości przeklasyfikowania instrumentów finansowych od innych kategorii na podstawie zmiany do MSR 39 i MSSF 7 obowiązujących od 1 lipca 2008.

Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do powyższych, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” i MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”.	Maj 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później Wcześniejsze stosowanie dozwolone	Tak	Zmiany pozwalają na zastosowanie jako „domniemany koszt” albo wartość godziwą albo wartość bilansową ustaloną według dotychczasowych zasad rachunkowości dla jednostek zależnych, stowarzyszonych oraz współzależnych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym. Ponadto wyeliminowano definicję metody kosztowej i zastąpiono zasadą rozpoznania przychodu w związku z otrzymanymi dywidendami w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.
MSSF 2 „Płatności w formie akcji”	Styczeń 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Zmiana wyjaśnia, że warunkami nabycia uprawnień jest tylko warunek świadczenia usługi oraz warunek związany z wynikami operacyjnymi jednostki. Pozostałe cechy programu płatności w formie akcji nie są uznawane jako warunki nabycia uprawnień. Standard wymaga takiego samego ujęcia anulowania programu przez jednostkę lub inną stronę transakcji powinno być takie samo.
MSSF 3 (Z) „Połączenia jednostek gospodarczych” MSR 27 (Z) „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”	Styczeń 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Zmiany w MSSF 3 dotyczą zakresu standardu, modelu wyceny (model wyceny wartości godziwej), metody nabycia (dodatkowe wytyczne stosowania), nowej terminologii oraz dodatkowych ujawnień. Zmiany w MSR 27 dotyczą aspektów zmian udziałów w jednostce zależnej, alokowania strat jednostki zależnej, utraty kontroli na jednostką zależną.
MSSF 8 „Segmenty operacyjne”	Listopad 2006	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	MSSF 8 zastępuje MSR 14 „Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności”. Standard ten określa nowe wymagania wobec ujawnień informacji dotyczących segmentów działalności, a także informacji dotyczących produktów i usług, obszarów geograficznych, w których prowadzona jest działalność oraz głównych klientów. MSSF 8 wymaga „podejścia zarządczego” do sprawozdawczości o wynikach finansowych segmentów działalności.

MSR 1 (Z) „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Wrzesień 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Najważniejsze zmiany dotyczą: zestawienia zmian w kapitale własnym: obejmującego tylko transakcje z właścicielami natomiast transakcje z innymi stronami prezentowane są jako dochody ogółem (total comprehensive income”); Dodatkowo standard wprowadza zmiany nazw elementów sprawozdania.
MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego”	Marzec 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Zmiana odnosi się do podejścia księgowego dla kosztów finansowania zewnętrznego, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu składnika aktywów, który wymaga znaczącego okresu czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży. W ramach tej zmiany usunięto możliwość natychmiastowego rozpoznania powyższych kosztów w rachunku zysków i strat okresu poniesienia oraz wprowadzono wymóg ich kapitalizacji..
Zmiany do MSR 32 „Instrumenty finansowe: Prezentacja” i MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Luty 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Zmiany odnoszą się do podejścia księgowego dla niektórych instrumentów finansowych, które charakteryzują się podobieństwem do instrumentów kapitałowych, ale są klasyfikowane jako zobowiązania finansowe. Zgodnie z nowym wymogiem Standardu instrumenty finansowe, takie jak instrumenty finansowe z opcją sprzedaży oraz instrumenty, które nakładają na spółkę obowiązek wypłaty udziału w aktywach netto tylko w przypadku likwidacji spółki, po spełnieniu określonych warunków, są prezentowane jako kapitał własny.
Zmiany do MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” – „Kryteria uznania za pozycję zabezpieczoną”	Lipiec 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Zmiany zawierają wyjaśnienie jak należy w szczególnych okolicznościach stosować zasady określające, czy zabezpieczane ryzyko lub część przepływów pieniężnych spełniają kryteria uznania za pozycję zabezpieczoną. Wprowadzono zakaz wyznaczania inflacji jako możliwego do zabezpieczenia komponentu instrumentu dłużnego o stałej stopie procentowej. Zmiany zabraniają także włączania wartości czasowej do jednostronnie zabezpieczanego ryzyka, gdy opcje traktuje się jako instrument zabezpieczający.
Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Ujawnianie informacji”	Marzec 2009	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Nie	Zmiany wprowadzają trzystopniową hierarchię na potrzeby ujawniania wyceny wartości godziwej oraz wymóg zamieszczania dodatkowych ujawnień dotyczących względnej wiarygodności wyceny wartości godziwej. Ponadto zmiany wyjaśniają i rozszerzają istniejące wcześniej wymagania w zakresie ujawnień dotyczących ryzyka płynności.
KIMSF 13 „Programy lojalnościowe dla klientów”	Czerwiec 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2008 lub później	Tak	Określenie sposobu ujmowania programów lojalnościowych przez jednostki prowadzące tego typu programy

KIMSF 15 „Umowy w zakresie sektora nieruchomości”	Lipiec 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Nie	Interpretacja zawiera ogólne wytyczne jak należy dokonać oceny umowy o usługi budowlane, aby określić, czy jej skutki powinny być prezentowane w sprawozdaniu finansowym zgodnie z MSR 11 Umowy o usługę budowlaną czy też zgodnie z MSR 18 Przychody. Ponadto, KIMSF 15 wskazuje moment rozpoznania przychodu z tytułu wykonania usługi budowlanej.
KIMSF 16 „Rachunkowość zabezpieczeń inwestycji netto w jednostkę zagraniczną”	Lipiec 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 października 2008 lub później	Nie	Interpretacja ta zawiera ogólne wytyczne dotyczące określenia, czy istnieje ryzyko zmian kursów walutowych w zakresie waluty funkcjonalnej jednostki zagranicznej i waluty prezentacji na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania finansowego jednostki dominującej.
KIMSF 17 „Dystrybucja do właścicieli aktywów nie będących środkami pieniężnymi”	Listopad 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie momentu rozpoznania dywidendy, wyceny dywidendy oraz ujęcia różnicy pomiędzy wartością dywidendy a wartością bilansową dystrybuowanych aktywów. Interpretacja wymaga także ujawnienia dodatkowych informacji w przypadku, gdy aktywa przeznaczone do dystrybucji spełniają kryteria uznania za działalność zaniechaną.
KIMSF 18 „Przeniesienie aktywów od klientów”	Styczeń 2009	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie ujęcia przeniesienia aktywów od klientów, mianowicie, sytuacje, w których spełniona jest definicja aktywa, identyfikację oddzielnie identyfikowalnych usług (świadczonych usług w zamian za przeniesione aktywo), ujęcie przychodu i ujęcie środków pieniężnych uzyskanych od klientów.
Ulepszenia MSSF Poprawki do MSSF zmieniające 20 standardów			Tak	Poprawki zawierają zmiany w prezentacji, ujmowaniu oraz wycenie oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne. Większość zmian będzie obowiązywać dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2009 roku.

Zarząd nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Bank zasady rachunkowości. Bank planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania).

3. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek

	2008	2007
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom ¹⁾	7 388 610	4 927 006
Przychody z tytułu papierów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	433 975	549 200
Przychody z tytułu lokat w innych bankach ¹⁾	389 275	490 256
Przychody z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych ¹⁾	355 460	249 718
Przychody z tytułu papierów przeznaczonych do obrotu	64 046	24 527
Inne ¹⁾	15 060	4 384
Razem	8 646 426	6 245 091

Koszty z tytułu odsetek

	2008	2007
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów ²⁾	(2 496 984)	(1 572 859)
Koszty z tytułu własnej emisji papierów dłużnych ²⁾	(115 315)	(17 511)
Koszty z tytułu depozytów innych banków ²⁾	(60 771)	(106 663)
Inne	(5 273)	(44 951)
Razem	(2 678 343)	(1 741 984)

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku łączna kwota przychodów odsetkowych, obliczona z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, w odniesieniu do aktywów finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wyniosła ¹⁾ 8 148 405 tysięcy złotych (w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku: 5 671 364 tysięcy złotych). W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku kwota kosztów odsetkowych, obliczona z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, w odniesieniu do zobowiązań finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wyniosła ²⁾ (2 673 265) tysięcy złotych. W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku kwota ta wynosiła (1 698 032) tysięcy złotych.

Zyski i straty netto dotyczące aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	2008	2007
Zyski i straty dotyczące aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	7 327 262	5 563 821
Przychody z tytułu odsetek od kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7 388 610	4 927 006
Przychody z tytułu odsetek od lokat w innych bankach	389 275	490 256
Przychody z prowizji i opłat od udzielonych kredytów i pożyczek	313 309	262 635
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom i należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(763 932)	(116 076)
Straty dotyczące zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(2 673 070)	(1 697 033)
Koszty z tytułu odsetek od zobowiązań wobec klientów	(2 496 984)	(1 572 859)
Koszty z tytułu odsetek od emisji papierów dłużnych	(115 315)	(17 511)
Koszty z tytułu odsetek od depozytów innych banków	(60 771)	(106 663)
Wynik netto	4 654 192	3 866 788

¹⁾ stanowi sumę pozycji oznaczonych indeksem ¹⁾

²⁾ stanowi sumę pozycji oznaczonych indeksem ²⁾ powiększoną o koszty premii dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży stanowiących element pozycji „Inne”, w kwocie (195) tysięcy złotych w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku oraz (999) tysięcy złotych w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku.

4. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat

	2008	2007
Przychody od aktywów finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym:	313 309	262 635
Z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	313 309	262 635
Pozostałe prowizje	2 498 713	2 384 250
Z tytułu kart płatniczych	848 610	701 759
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	780 759	748 760
Z tytułu ubezpieczenia kredytów	225 063	202 260
Z tytułu operacji kasowych	188 345	203 871
Z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych (w tym opłaty za zarządzanie)	159 570	240 330
Z tytułu operacji papierami wartościowymi	43 873	87 699
Z tytułu masowych operacji zagranicznych	41 181	36 878
Z tytułu dystrybucji znaków wartościowych	21 738	28 523
Inne*	189 574	134 170
Z tytułu usług powierniczych	1 056	1 207
Razem	2 813 078	2 648 092

*Pozycja „Inne” obejmuje m.in. prowizje: za wprowadzenie akcji spółek do obrotu giełdowego, sprzedaży obligacji, z tytułu *home banking* oraz z tytułu opłat manipulacyjnych i podobnych operacji.

Koszty z tytułu prowizji i opłat

	2008	2007
Z tytułu kart płatniczych	(348 243)	(283 868)
Z tytułu usług akwizycyjnych	(134 773)	(129 001)
Z tytułu ubezpieczeń kredytów	(94 140)	(155 707)
Z tytułu prowizji za usługi operacyjne innych banków	(8 112)	(9 264)
Z tytułu prowizji zapłaconych PPUP	(5 240)	(5 735)
Inne*	(89 755)	(70 745)
Razem	(680 263)	(654 320)

*Pozycja "Inne" obejmuje m.in.: koszty opłat poniesionych przez DM na rzecz GPW i KDPW, koszty poniesione w obrocie dewizowym, koszty usług rozliczeniowo-rozrachunkowych oraz koszty prowizji zapłacone pośrednikom.

5. Przychody z tytułu dywidend

	2008	2007
Przychody z tytułu dywidend od emitentów:	21 956	3 288
Papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	21 905	3 267
Papierów zakwalifikowanych jako przeznaczone do obrotu	51	21
Przychody z tytułu dywidend od spółek zależnych, współzależnych i stowarzyszonych	108 940	48 825
z tego od:		
PKO Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA	92 250	48 750
Centrum Finansowego Puławska Sp. z o.o.	16 626	-
Agencji Inwestycyjnej CORP SA	64	75
Razem	130 896	52 113

6. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej

	2008	2007
Instrumenty pochodne	(158 013)	260 798
Instrumenty dłużne	(31 774)	(337 827)
Instrumenty kapitałowe	(5 716)	291
Pozostałe	73	(8)
Razem	(195 430)	(76 746)

	2008	Zyski	Straty	Wynik
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	11 970 841	(12 133 979)		(163 138)
Instrumenty finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	162 863	(195 155)		(32 292)
Razem	12 133 704	(12 329 134)		(195 430)

	2007	Zyski	Straty	Wynik
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	5 959 098	(5 709 593)		249 505
Instrumenty finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	125 063	(451 314)		(326 251)
Razem	6 084 161	(6 160 907)		(76 746)

Całkowita kwota zmiany wartości godziwych instrumentów finansowych wycenionych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ustalonych z wykorzystaniem technik wyceny (w przypadku braku publikowanych notowań ustalonych na aktywnym rynku) w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku wyniosła (157 940) tysięcy złotych (w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku: 260 790 tysięcy złotych).

Zmiany wartości godziwej w rachunkowości zabezpieczeń

PKO BP SA w latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie stosowała rachunkowości zabezpieczeń.

7. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

	2008	2007
Kwota zysku ujęta bezpośrednio w kapitale własnym	11 533	-
Kwota straty ujęta bezpośrednio w kapitale własnym	-	(62 070)
Kwota ujęta bezpośrednio w kapitale własnym	11 533	(62 070)
Kwota zysku usunięta z kapitału własnego	1 613	7 557
Kwota straty usunięta z kapitału własnego	(2 564)	(1 036)
Kwota usunięta z kapitału własnego	(951)	6 521
Razem	10 582	(55 549)

8. Wynik z pozycji wymiany

	2008	2007
Różnice kursowe wynikające z instrumentów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(2 207 846)	255 445
Różnice kursowe z operacji wymiany	2 942 413	267 248
Razem	734 567	522 693

9. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

	2008	2007
Pozostałe przychody operacyjne		
Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	31 150	19 469
Przychody uboczne	22 849	23 842
Sprzedaż, likwidacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	6 130	17 555
Przychody ze sprzedaży udziałów w jednostkach podporządkowanych	3 746	-
Inne*	96 861	79 741
Razem	160 736	140 607

*Pozycja "Inne" obejmuje m.in.: rozwiązanie rezerw (np.: na koszty serwisu sprzętu komputerowego i oprogramowania, koszty usług konsultacyjno doradczych, zwrot kosztów postępowania windykacyjnego).

	2008	2007
Pozostałe koszty operacyjne		
Sprzedaż, likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(13 152)	(14 460)
Koszty uboczne Banku	(5 399)	(4 224)
Koszty przekazanych darowizn	(4 353)	(7 123)
Koszty budowy środków trwałych oraz nakłady na wartości niematerialne bez efektu gospodarczego	(426)	(4 013)
Inne*	(91 359)	(54 731)
Razem	(114 689)	(84 551)

*Pozycja "Inne" obejmuje m.in.: koszty zastępstwa procesowego zapłacone przez bank oraz koszty z tytułu wypłaconych zaliczek komorniczych.

10. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Zwiększenia			Zmniejszenia			Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących netto – wpływ na rachunek zysków i strat
	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Inne	Zmniejszenie odpisów aktualizujących z tytułu spisania aktywów z bilansu, nie wpływające na rachunek zysków i strat	Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utruty w okresie	Inne		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	26 816	6 249	-	2 470	9 045	-	21 550	2 796
wyceniane wg wartości godziwej przez kapitały (nienotowane na giełdach)	18 587	6 249	-	-	9 045	-	15 791	2 796
instrumenty finansowe wyceniane wg ceny nabycia (niekwotowane instrumenty kapitałowe i powiązane z nimi instrumenty pochodne)	8 229	-	-	2 470	-	-	5 759	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom i należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	2 307 004	1 577 693	28 067	470 352	813 761	-	2 628 651	(763 932)
sektor niefinansowy	2 233 761	1 573 095	-	470 352	806 414	-	2 530 090	(766 681)
kredyty konsumpcyjne	650 474	846 936	-	358 163	444 599	-	694 648	(402 337)
kredyty mieszkaniowe	489 851	205 493	-	49 088	158 099	-	488 157	(47 394)
kredyty gospodarcze	1 093 436	520 666	-	63 101	203 716	-	1 347 285	(316 950)
sektor finansowy	44 059	3 271	28 067	-	307	-	75 090	(2 964)
należności od banków	276	-	28 067 *	-	232	-	28 111	232
kredyty gospodarcze	43 783	3 271	-	-	75	-	46 979	(3 196)
sektor budżetowy	29 184	1 327	-	-	7 040	-	23 471	5 713
kredyty gospodarcze	29 184	1 327	-	-	7 040	-	23 471	5 713
Rzeczowe aktywa trwałe	1 957	532	-	477	96	-	1 916	(436)
Wartości niematerialne	15 373	-	-	-	-	-	15 373	-
Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone	65 136	309 125 **	-	40	48 075	-	326 146	(261 050)
Pozostałe	122 187	212 724 ***	-	3 192	86 416	-	245 303	(126 308)
Razem	2 538 473	2 106 323	28 067	476 531	957 393	-	3 238 939	(1 148 930)

* wartość 28 067 tysięcy złotych dotyczy odpisów aktualizujących na należność banku zagranicznego. Wynik z tytułu odpisu został ujęty w innych pozycjach rachunku zysków i strat, tj. „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” oraz „Wynik z pozycji wymiany”.

** w tym 307 364 tysięcy złotych dotyczące odpisów na zaangażowanie w KREDOBANK SA, szerszy opis w nocie 22

*** w tym 48 737 tysięcy złotych dotyczy odpisu na dopłatę do kapitału KREDOBANK SA, szerszy opis w nocie 22

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Zwiększenia			Zmniejszenia			Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących netto – wpływ na rachunek zysków i strat
	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Inne	Zmniejszenie odpisów aktualizujących z tytułu spisania aktywów z bilansu, nie wpływające na rachunek zysków i strat	Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utruty w okresie	Inne		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	30 014	6 019	-	-	8 500	717	26 816	2 481
wyceniane wg wartości godziwej przez kapitały (nienotowane na giełdach)	14 900	5 987	-	-	2 300	-	18 587	(3 687)
instrumenty finansowe wyceniane wg ceny nabycia (niekwotowane instrumenty kapitałowe i powiązane z nimi instrumenty pochodne)	15 114	32	-	-	6 200	717	8 229	6 168
Kredyty i pożyczki udzielone klientom i należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	2 333 720	1 170 862	-	142 792	1 054 786	-	2 307 004	(116 076)
sektor niefinansowy	2 255 824	1 148 284	-	140 303	1 030 044	-	2 233 761	(118 240)
kredyty konsumpcyjne	503 411	452 939	-	83 603	222 273	-	650 474	(230 666)
kredyty mieszkaniowe	530 998	181 306	-	-	222 453	-	489 851	41 147
kredyty gospodarcze	1 221 415	514 039	-	56 700	585 318	-	1 093 436	71 279
sektor finansowy	42 834	7 690	-	2 489	3 976	-	44 059	(3 714)
należności od banków	329	-	-	-	53	-	276	53
kredyty gospodarcze	42 505	7 690	-	2 489	3 923	-	43 783	(3 767)
sektor budżetowy	35 062	14 888	-	-	20 766	-	29 184	5 878
kredyty gospodarcze	35 062	14 888	-	-	20 766	-	29 184	5 878
Rzeczowe aktywa trwałe	51 220	478	79	-	49 820	-	1 957	49 342
Wartości niematerialne	31 681	-	-	-	16 308	-	15 373	16 308
Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone	54 470	10 666	-	-	-	-	65 136	(10 666)
Pozostałe	136 812	52 309	-	962	65 972	-	122 187	13 663
Razem	2 637 917	1 240 334	79	143 754	1 195 386	717	2 538 473	(44 948)

11. Ogólne koszty administracyjne

	2008	2007
Świadczenia pracownicze	(2 269 539)	(2 155 112)
Koszty rzeczowe	(1 270 174)	(1 138 944)
Amortyzacja	(361 382)	(323 755)
Podatki i opłaty	(51 415)	(53 930)
Składka i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(16 737)	(13 682)
Razem	(3 969 247)	(3 685 423)

Koszty wynagrodzeń/Świadczenia pracownicze

	2008	2007
Wynagrodzenia	(1 896 469)	(1 791 698)
Ubezpieczenia	(279 024)	(294 253)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(94 046)	(69 161)
Razem	(2 269 539)	(2 155 112)

12. Podatek dochodowy

	2008	2007
Rachunek zysków i strat		
Bieżące obciążenie podatkowe	(949 873)	(640 233)
Odroczony podatek dochodowy związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	133 283	33 079
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	(816 590)	(607 154)
Obciążenie podatkowe wykazane w kapitale własnym związane z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	2 011	10 829
Razem	(814 579)	(596 325)

	2008	2007
Wynik finansowy brutto przed opodatkowaniem	3 697 850	3 327 145
Podatek dochodowy według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19% (2007: 19%)	(702 592)	(632 158)
Wpływ trwałych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym:	(114 506)	24 345
Wpływ utworzenia odpisu aktualizującego, niestanowiącego kosztów podatkowych (KREDOBANK)	(67 659)	-
Wpływ utworzenia/rozwiązania rezerw oraz aktualizacja wartości, niestanowiące kosztów/przychodów podatkowych	(57 138)	30 413
Wpływ pozostałych kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu	(19 593)	(19 169)
Wpływ przychodów z tytułu dywidend	21 140	9 901
Wpływ innych przychodów wolnych od opodatkowania	5 294	3 366
Wpływ pozostałych różnic trwałych	3 450	(166)
Wpływ innych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym darowizny	508	659
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	(816 590)	(607 154)
Efektywna stopa podatkowa	22,08%	18,25%
Różnica przejściowa wynikająca z podatku odroczonego wykazana w rachunku zysków i strat	133 283	33 079
Razem bieżące obciążenie podatkowe wykazywane w rachunku zysków i strat	(949 873)	(640 233)

Zobowiązania/należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	31.12.2008	31.12.2007
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	-	187 707
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	470 416	-

Władze podatkowe mogą kontrolować prawidłowość rozliczeń z tytułu podatków w okresie 5 lat licząc od końca roku, w którym upłynął termin złożenia deklaracji podatkowej. Zobowiązanie z tytułu bieżącego podatku dochodowego zostało uregulowane w dniu 31 marca 2009 roku.

Aktywo/rezerwa z tytułu podatku odroczonego

	Bilans		Rachunek zysków i strat	
	31.12.2008	31.12.2007	2008	2007
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone od należności (kredytów)	100 892	99 944	948	4 314
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych w sytuacji normalnej	258 759	277 827	(19 068)	(16 633)
Odsetki od papierów wartościowych	44 113	28 126	15 987	(7 895)
Wycena papierów wartościowych, w tym:	11 486	1 901	-	-
odniesiona na wynik	6 365	705	5 660	(2 535)
odniesiona na kapitał	5 121	1 196	-	-
Różnica między wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego	196 000	133 926	62 074	60 781
Pozostała wartość dodatnich różnic przejściowych	3 597	2 804	793	1 603
Rezerwa brutto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	614 847	544 528	-	-
odniesiona na wynik	609 726	543 332	66 394	39 635
odniesiona na kapitał	5 121	1 196	-	-
Aktywo z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone od zobowiązań	223 004	138 252	84 752	(5 097)
Wycena papierów wartościowych, w tym:	27 825	33 217	-	-
odniesiona na wynik	14 759	22 065	(7 306)	3 008
odniesiona na kapitał	13 066	11 152	-	-
Wycena instrumentów pochodnych	77 734	62 331	15 403	18 300
Rezerwa na świadczenia pracownicze	110 037	88 874	21 163	5 219
Odpisy z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych	159 789	79 193	80 596	32 646
Korekta wyceny ESP	166 449	149 499	16 950	16 620
Pozostała wartość ujemnych różnic przejściowych	16 812	28 693	(11 881)	2 018
Aktywo brutto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	781 650	580 059	-	-
odniesione na wynik	768 584	568 907	199 677	72 714
odniesione na kapitał	13 066	11 152	-	-
Łączny efekt różnic przejściowych, w tym:	(166 803)	(35 531)	-	-
odniesiona na wynik	(158 858)	(25 575)	(133 283)	(33 079)
odniesiona na kapitał	(7 945)	(9 956)	-	-
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowane w bilansie)	166 803	35 531	-	-
Wpływ netto podatku odroczonego na rachunek zysków i strat	-	-	(133 283)	(33 079)

13. Zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję, obliczany jest w oparciu o zysk lub stratę przypadającą na zwykłych akcjonariuszy Banku poprzez podzielenie zysku lub straty, która na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

Zysk na jedną akcję

	2008	2007
Zysk przypadający na akcjonariuszy zwykłych (w tys. PLN)	2 881 260	2 719 991
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w tys.)	1 000 000	1 000 000
Zysk przypadający na jedną akcję (w PLN na akcję)	2,88	2,72

Zysk na jedną akcję z działalności zaniechanej

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wystąpiły istotne koszty i przychody z tytułu działalności zaniechanej.

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję, obliczany jest na podstawie zysku przypadającej na zwykłych akcjonariuszy poprzez podzielenie zysku, która na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu, skorygowaną o wpływ wszystkich rozwadniających potencjalnych akcji zwykłych.

W Banku zarówno w 2008 roku jak i w 2007 roku nie występowały instrumenty rozwadniające zysk przypadający na jedną akcję.

Rozwodniony zysk z działalności zaniechanej przypadający na jedną akcję

W latach zakończonych dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku w Banku nie wystąpiły istotne koszty i przychody z tytułu działalności zaniechanej.

14. Dywidendy wypłacone i zaproponowane do wypłaty

Bank nie ujmuje dywidend zadeklarowanych po dniu bilansowym jako zobowiązań występujących na dzień bilansowy.

W uchwale podjętej w dniu 1 grudnia 2008 roku Zarząd Banku zadeklarował, że zamierza wystąpić do Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z wnioskiem o wstrzymanie wypłaty dywidendy z zysku za 2008 rok.

15. Kasa, środki w Banku Centralnym

	31.12.2008	31.12.2007
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	3 419 832	2 972 067
Gotówka	2 336 985	1 620 394
Inne środki	1 431	1 623
Razem	5 758 248	4 594 084

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Środki na rachunku rezerwy obowiązkowej są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy redyskontowej weksli; na dzień 31 grudnia 2008 roku oprocentowanie to wynosiło 4,73%.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku nie wystąpiły ograniczenia w dysponowaniu środkami.

16. Należności od banków

	31.12.2008	31.12.2007
Lokaty w innych bankach	2 108 482	4 723 824
Udzielone kredyty i pożyczki	968 264	513 629
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	603 200	14 397
Rachunki bieżące	247 292	49 846
Środki pieniężne w drodze	7 846	14 379
Razem	3 935 084	5 316 075
Odpis z tytułu utraty wartości należności	(28 111)	(276)
w tym odpis na należność od banku zagranicznego	(28 067)	-
Razem netto	3 906 973	5 315 799

Wartość nominalna lokat w innych bankach oprocentowanych stopą stałą wynosi na dzień 31 grudnia 2008 roku 727 578 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku: 4 644 000 tysięcy złotych). W większości lokaty te zawierane były na krótkie terminy. Wartość nominalna lokat w innych bankach oprocentowanych stopą zmienną wynosi na dzień 31 grudnia 2008 roku 1 377 712 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank nie posiadał lokat w innych bankach oprocentowanych stopą zmienną). Łączna wartość odsetek od lokat w innych bankach na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 3 192 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 79 824 tysięcy złotych).

Ryzyko związane z należnościami od banków zostało szerzej opisane w Nocie 47 „Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi”

17. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe	1 491 524	1 193 255
emitowane przez Skarb Państwa	1 491 398	1 193 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	126	126
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	4 623	9 664
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 496 147	1 202 919

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz za dzień 31 grudnia 2007 roku według wartości bilansowej (wartości nominalne w terminach kontraktowej zapadalności; odsetki, premie, dyskonto w przedziale do 1 miesiąca)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	184 104	107 913	1 044 291	136 930	18 286	1 491 524
emitowane przez Skarb Państwa	184 104	107 913	1 044 165	136 930	18 286	1 491 398
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	126	-	-	126
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane	4 623	-	-	-	-	4 623
Razem	188 727	107 913	1 044 291	136 930	18 286	1 496 147

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa na dzień 31 grudnia 2008 roku w PLN wynosiła 5,70%, w EUR wynosiła 3,80%.

Portfel dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu na dzień 31 grudnia 2008 roku obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

- bony skarbowe 797 400
- obligacje skarbowe 701 495
- obligacje w EUR 18 776
- obligacje komunalne 124

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	55 507	65 310	206 577	516 795	349 066	1 193 255
emitowane przez Skarb Państwa	55 507	65 310	206 451	516 795	349 066	1 193 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	126	-	-	126
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane	9 664	-	-	-	-	9 664
Razem	65 171	65 310	206 577	516 795	349 066	1 202 919

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa na dzień 31 grudnia 2007 roku w PLN wynosiła 5,97%, w EUR wynosiła 4,38%.

Portfel dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu na dzień 31 grudnia 2007 roku obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

- bony skarbowe 61 780
- obligacje skarbowe 1 108 839
- obligacje w EUR 7 164
- obligacje komunalne 123

18. Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne stosowane przez Bank

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank posiadał następujące instrumenty pochodne:

Rodzaj kontraktu	31.12.2008		31.12.2007	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	2 601 250	2 554 343	882 382	814 520
FRA	128 673	124 489	146 575	144 704
FX Swap	22 350	359 114	73 193	67 132
CIRS	56 290	2 391 272	410 927	200 717
Forward	204 355	135 645	28 145	36 375
Opcje	574 434	585 414	15 528	16 424
Inne	12 193	60	-	393
Razem	3 599 545	6 150 337	1 556 750	1 280 265

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Bank stanowią kontrakty terminowe a najczęściej wykorzystywanymi typami instrumentów pochodnych są: IRS, FRA, FX Swap, CIRS, Forward.

Pochodne instrumenty finansowe na dzień 31 grudnia 2008 roku

Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (ujemna)	Wartość godziwa (dodatnia)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	8 412 022	5 912 134	-	-	-	14 324 156	359 114	22 350
Zakup walut	4 119 551	2 881 423	-	-	-	7 000 974	-	-
Sprzedaż walut	4 292 471	3 030 711	-	-	-	7 323 182	-	-
Forward walutowy	2 169 940	1 461 216	2 257 988	71 982	-	5 961 126	135 645	204 355
Zakup walut	1 092 233	722 149	1 158 628	38 634	-	3 011 644	-	-
Sprzedaż walut	1 077 707	739 067	1 099 360	33 348	-	2 949 482	-	-
Opcje	2 700 929	3 127 560	9 114 775	2 787 136	-	17 730 400	585 414	574 434
Zakup	1 341 215	1 584 392	4 592 486	1 395 541	-	8 913 634	-	-
Sprzedaż	1 359 714	1 543 168	4 522 289	1 391 595	-	8 816 766	-	-
Cross Currency IRS	-	514 182	2 757 368	23 967 698	7 884 073	35 123 321	2 391 272	56 290
Zakup	-	234 032	1 312 617	11 206 796	3 660 398	16 413 843	-	-
Sprzedaż	-	280 150	1 444 751	12 760 902	4 223 675	18 709 478	-	-
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	14 720 690	21 432 000	81 083 050	147 760 870	18 013 836	283 010 446	2 554 343	2 601 250
Zakup	7 360 345	10 716 000	40 541 525	73 880 435	9 006 918	141 505 223	-	-
Sprzedaż	7 360 345	10 716 000	40 541 525	73 880 435	9 006 918	141 505 223	-	-
Forward Rate Agreement (FRA)	16 326 000	17 354 000	31 410 000	2 300 000	-	67 390 000	124 489	128 673
Zakup	7 790 000	9 300 000	15 400 000	1 150 000	-	33 640 000	-	-
Sprzedaż	8 536 000	8 054 000	16 010 000	1 150 000	-	33 750 000	-	-
Pozostałe transakcje								
Kredytowe transakcje pochodne(CDS)	-	-	-	207 326	-	207 326	-	11 624
Zakup	-	-	-	207 326	-	207 326	-	-
Inne (w tym na indeks giełdowy)	-	12 962	155	-	-	13 117	60	569
Zakup	-	12 158	6	-	-	12 164	-	-
Sprzedaż	-	804	149	-	-	953	-	-
Razem instrumenty pochodne	44 329 581	49 814 054	126 623 336	177 095 012	25 897 909	423 759 892	6 150 337	3 599 545

Pochodne instrumenty finansowe na dzień 31 grudnia 2007 roku

Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (ujemna)	Wartość godziwa (dodatnia)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	2 729 270	643 248	845 554	-	-	4 218 072	67 132	73 193
Zakup walut	1 356 838	324 984	432 144	-	-	2 113 966	-	-
Sprzedaż walut	1 372 432	318 264	413 410	-	-	2 104 106	-	-
Forward walutowy	966 764	1 004 944	906 335	71 852	-	2 949 895	36 375	28 145
Zakup walut	486 809	499 958	448 069	35 229	-	1 470 065	-	-
Sprzedaż walut	479 955	504 986	458 266	36 623	-	1 479 830	-	-
Opcje	195 247	445 795	614 253	135 922	-	1 391 217	16 424	15 324
Zakup	95 177	152 629	338 580	71 110	-	657 496	-	-
Sprzedaż	100 070	293 166	275 673	64 812	-	733 721	-	-
Cross Currency IRS	-	1 095 785	1 397 535	10 545 309	8 866 607	21 905 236	200 717	410 927
Zakup	-	555 435	705 155	5 317 678	4 471 031	11 049 299	-	-
Sprzedaż	-	540 350	692 380	5 227 631	4 395 576	10 855 937	-	-
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	10 336 000	12 814 000	78 651 500	132 685 954	15 279 760	249 767 214	814 520	882 382
Zakup	5 168 000	6 407 000	39 325 750	66 342 977	7 639 880	124 883 607	-	-
Sprzedaż	5 168 000	6 407 000	39 325 750	66 342 977	7 639 880	124 883 607	-	-
Forward Rate Agreement (FRA)	18 709 142	32 714 000	68 050 000	16 950 000	-	136 423 142	144 704	146 575
Zakup	9 600 000	16 710 000	37 400 000	10 150 000	-	73 860 000	-	-
Sprzedaż	9 109 142	16 004 000	30 650 000	6 800 000	-	62 563 142	-	-
Pozostałe transakcje								
Kredytowe transakcje pochodne (CDS)	-	-	-	109 575	121 750	231 325	376	-
Zakup	-	-	-	109 575	121 750	231 325	-	-
Inne (w tym na indeks giełdowy)	281	8 002	1 940	-	-	10 223	17	204
Zakup	281	2 034	-	-	-	2 315	-	-
Sprzedaż	-	5 968	1 940	-	-	7 908	-	-
Razem instrumenty pochodne	32 936 704	48 725 774	150 467 117	160 498 612	24 268 117	416 896 324	1 280 265	1 556 750

19. Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe	4 546 497	8 101 534
emitowane przez Skarb Państwa	4 373 621	7 221 217
emitowane przez pozostałe banki	172 876	764 018
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	116 299
Razem	4 546 497	8 101 534

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku portfel papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat obejmował:

Według wartości nominalnej	31.12.2008	31.12.2007
bony skarbowe	2 100 000	-
obligacje skarbowe	2 255 500	6 271 400
obligacje USD	118 472	587 424
w tym emitowane przez banki	118 472	234 349
obligacje EUR	95 965	1 271 610
w tym emitowane przez banki	95 965	555 210

Średnia rentowność dla dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa znajdujących się w portfelu pozostałych instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosiła w PLN 5,65%, zaś na dzień 31 grudnia 2007 roku wynosiła w PLN 5,96%, w EUR 5,52 %, w USD 4,57%.

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wg terminów zapadalności według wartości bilansowej

(wartości nominalne w terminach kontraktowej zapadalności; odsetki, premie, dyskonto w przedziale do 1 miesiąca)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	997 473	99 355	2 425 146	1 001 837	22 686	4 546 497
emitowane przez pozostałe banki	-	-		150 190	22 686	172 876
emitowane przez Skarb Państwa	997 473	99 355	2 425 146	851 647		4 373 621
Razem	997 473	99 355	2 425 146	1 001 837	22 686	4 546 497

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	-	-	2 000 246	4 325 480	1 775 808	8 101 534
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	2 000 246	3 749 175	1 471 796	7 221 217
emitowane przez pozostałe banki	-	-	-	505 390	258 628	764 018
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	-	-	70 915	45 384	116 299
Razem	-	-	2 000 246	4 325 480	1 775 808	8 101 534

20. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty i pożyczki udzielone		
Należności wyceniane według metody grupowej (IBNR)	96 689 671	73 328 093
Należności wyceniane według metody zindywidualizowanej	1 879 162	1 181 634
Należności wyceniane według metody portfelowej	2 133 726	1 619 194
Kredyty i pożyczki udzielone - brutto	100 702 559	76 128 921
Odpisy na ekspozycje spełniające przesłanki portfelowej utraty wartości	(1 279 179)	(1 363 864)
Odpisy na ekspozycje spełniające przesłanki zindywidualizowanej utraty wartości	(648 853)	(467 191)
Odpisy na ekspozycje spełniające przesłanki grupowej utraty wartości (IBNR)	(672 508)	(475 673)
Odpisy - razem	(2 600 540)	(2 306 728)
Kredyty i pożyczki udzielone - netto	98 102 019	73 822 193

Ryzyko związane z kredytami i pożyczkami udzielonymi klientom zostało szerzej opisane w Nocie 47 „Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi”

Umowy leasingu finansowego i leasingu operacyjnego

Leasing finansowy

Bank nie posiada istotnych należności i zobowiązań z tytułu leasingu finansowego.

Leasing operacyjny – leasingobiorca

Umowy leasingowe, zgodnie z którymi leasingodawca zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści z posiadania leasingu, zaliczane są do umów leasingu operacyjnego. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres użytkowania przedmiotu leasingu.

Definicję leasingu operacyjnego spełniają również umowy najmu i dzierżawy zawierane przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące umów leasingu operacyjnego zawartych przez Bank.

Łączna kwota przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego	31.12.2008	31.12.2007
Dla okresu:		
do 1 roku	117 067	93 407
od 1 roku do 5 lat	264 929	211 329
powyżej 5 lat	147 824	144 681
Razem	529 820	449 417

Opłaty leasingowe i subleasingowe ujęte jako koszt danego okresu, w okresie od 1 stycznia 2008 roku do 31 grudnia 2008 roku wyniosły 124 146 tysięcy złotych (w okresie od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2007 roku 77 821 tysięcy złotych).

21. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	8 701 479	5 775 876
emitowane przez banki centralne	2 673 729	2 633 505
emitowane przez pozostałe banki	46 756	-
emitowane przez inne podmioty finansowe	481 128	232 899
emitowane przez podmioty niefinansowe	795 041	639 862
emitowane przez Skarb Państwa	3 286 726	1 093 563
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	1 418 099	1 176 047
Utrata wartości dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(15 791)	(18 587)
Razem dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	8 685 688	5 757 289
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	76 582	92 493
Utrata wartości kapitałowych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(5 759)	(8 229)
Razem kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	70 823	84 264
Razem inwestycyjne papiery wartościowe netto	8 756 511	5 841 553

zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży

	2008	2007
Stan na początek okresu	5 841 553	6 805 567
Różnice kursowe	48 918	(1 595)
Zwiększenia	9 110 374	4 464 988
<i>w tym zmiana stanu odpisu</i>	5 266	3 198
Zmniejszenia (wykup)	(6 254 916)	(5 371 858)
Zmiany wartości godziwej	10 582	(55 549)
Stan na koniec okresu	8 756 511	5 841 553

Ryzyko związane z inwestycyjnymi papierami wartościowymi dostępnymi do sprzedaży zostało szerzej opisane w Nocie 47 „Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi.”

Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności według wartości bilansowej

(wartości nominalne w terminach kontraktowej zapadalności; odsetki, premie dyskonto w przedziale do 1 m-ca; odpis z tytułu utraty wartości – w przedziale powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży						
emitowane przez banki centralne	-	-	-	2 673 729	-	2 673 729
emitowane przez pozostałe banki	49 933	-	-	46 756	-	96 689
emitowane przez inne podmioty finansowe	753	260 546	220 252	-	-	481 551
emitowane przez podmioty niefinansowe	359 826	108 290	39 502	282 939	9 160	799 717
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	-	2 765 486	521 240	3 286 726
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	8 361	95 239	652 493	662 006	1 418 099
Razem	410 512	377 197	354 993	6 421 403	1 192 406	8 756 511

Średnia rentowność papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosła 4,94 %.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

• obligacje korporacyjne w PLN	1 162 720
• obligacje korporacyjne w EUR	32 824
• obligacje komunalne	1 427 563
• obligacje skarbowe	3 005 000
• obligacje NBP	2 551 112
• obligacje skarbowe w EUR	271 206
• obligacje zagraniczne w USD	88 854

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży						
emitowane przez banki centralne	-	-	-	2 633 505	-	2 633 505
emitowane przez pozostałe banki	-	-	-	55 377	-	55 377
emitowane przez inne podmioty finansowe	1 353	140 685	90 861	-	423	233 322
emitowane przez podmioty niefinansowe	136 030	107 292	6 546	394 154	5 716	649 738
emitowane przez Skarb Państwa	-	-	-	613 488	480 075	1 093 563
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	2 617	5 501	124 669	556 492	486 769	1 176 048
Razem	140 000	253 478	222 076	4 253 016	972 983	5 841 553

Średnia rentowność papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na dzień 31 grudnia 2007 roku wyniosła 6,05%.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

• bony wekslowe	2 150
• obligacje korporacyjne w PLN	833 468
• obligacje korporacyjne w EUR	24 723
• obligacje komunalne	1 171 442
• obligacje skarbowe	1 125 000
• obligacje NBP	2 551 112

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank nie posiadał papierów wartościowych w portfelu utrzymywanym do terminu zapadalności.

22. Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone

Na dzień 31 grudnia 2008 roku inwestycje Banku w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych zostały ujęte w cenach nabycia skorygowanych o odpisy z tytułu utraty wartości.

Poniższe zestawienie przedstawia indywidualne wartości udziałów Banku w poszczególnych podmiotach podporządkowanych.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	Wartość brutto	Utrata wartości	Wartość bilansowa
Podmioty zależne			
KREDOBANK SA ¹	307 364	(307 364)	-
Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	205 786	-	205 786
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	128 288	-	128 288
Bankowy Fundusz Leasingowy SA	70 000	-	70 000
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	69 054	-	69 054
Inteligo Financial Services SA	59 602	-	59 602
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych "eService" SA	55 500	-	55 500
Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	18 566	(10 666)	7 900
PKO Inwestycje Sp. z o.o. ²	4 503	-	4 503
PKO Finance AB	172	-	172
Podmioty współzależne			
Centrum Haffnera Sp. z o.o.	44 371	-	44 371
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	17 498	-	17 498
Podmioty stowarzyszone			
Bank Pocztowy SA	146 500	-	146 500
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	15 531	(1 680)	13 851
Ekogips SA (w upadłości)	5 400	(5 400)	-
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	1 500	(1 036)	464
Agencja Inwestycyjna CORP SA	29	-	29
Razem	1 149 664	(326 146)	823 518

1) zaangażowanie nie uwzględnia wartości akcji objętych przez PKO BP SA w ramach XVIII emisji akcji, wykazywanych na 31 grudnia 2008 roku w pozycji należności w wysokości 48 737 tysięcy złotych oraz odpisu z tyt. utraty wartości utworzonego na ww. należność w pełnej wysokości

2) zaangażowanie nie uwzględnia wartości dopłat dokonanych przez PKO BP SA wykazywanych w pozycji należności w łącznej wysokości 113 310 tysięcy złotych.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	Wartość brutto	Utrata wartości	Wartość bilansowa
Podmioty zależne			
Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	205 786	-	205 786
KREDOBANK SA	307 364	-	307 364
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	128 288	-	128 288
PKO Inwestycje Sp. z o.o.	4 503	-	4 503
Inteligo Financial Services SA	59 602	-	59 602
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych "eService" SA	55 500	-	55 500
Bankowy Fundusz Leasingowy SA	40 000	-	40 000
Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	18 566	(10 666)	7 900
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	69 054	-	69 054
Przedsiębiorstwo Informatyki Bankowej "Elbank" Sp. z o.o. (w likwidacji)	6	(6)	-
International Trade Center Sp. z o.o. (w likwidacji)	33	(33)	-
Podmioty współzależne			
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	17 498	-	17 498
Grupa Centrum Haffnera Sp. z o.o.	44 371	-	44 371
Podmioty stowarzyszone			
Bank Pocztowy SA	146 500	(33 500)	113 000
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	15 531	(15 531)	-
Ekogips SA (w upadłości)	5 400	(5 400)	-
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	1 500	-	1 500
Agencja Inwestycyjna CORP SA	29	-	29
Razem	1 119 531	(65 136)	1 054 395

Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych wykazywanych metodą praw własności

	Wartość aktywów	Wartość zobowiązań	Wartość przychodów	Zysk netto	% udziałów
31.12.2008					
Bank Pocztowy SA	2 697 837	2 414 068	248 485	27 014	25,00%
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	44 648	7 794	13 408	3 714	37,53%
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	15 614	18	379	10 017	33,33%
Agencja Inwestycyjna CORP SA	3 899	2 290	13 128	451	22,31%
Razem	2 761 998	2 424 170	275 400	41 196	X
31.12.2007					
Bank Pocztowy SA	3 100 593	2 851 637	253 816	30 431	25,00%
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	36 860	2 792	11 726	1 602	37,53%
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	14 653	9 575	312	42	33,33%
Agencja Inwestycyjna CORP SA	4 027	2 486	14 471	315	22,31%
Razem	3 156 133	2 866 490	280 325	32 390	X

Zaprezentowane w tabeli dane finansowe pochodzą ze sprawozdań finansowych odpowiednich spółek sporządzonych zgodnie z polskimi zasadami rachunkowości. Zgodnie z szacunkami Banku różnice między wyżej wymienionymi sprawozdaniami, a sprawozdaniami finansowymi sporządzonymi według MSSF/MSR nie są istotne dla sprawozdania finansowego Banku. Dane za 2007 rok pochodzą ze sprawozdań zbadanych przez biegłego rewidenta.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank nie posiadał udziału w zobowiązaniach warunkowych jednostek stowarzyszonych nabytych wspólnie z innymi inwestorami.

W 2008 roku miały miejsce następujące zdarzenia w PKO BP SA:

a) dotyczące KREDOBANK SA

W dniu 31 grudnia 2008 roku PKO BP SA objął 13 044 501 852 sztuk akcji w podwyższonym kapitale zakładowym KREDOBANK SA o łącznej wartości nominalnej 130 445 tysięcy UAH. Cena za nabywane akcje, łącznie z kosztami dodatkowymi, wyniosła 48 737 tysięcy złotych.

W wyniku objęcia ww. akcji udział w PKO BP SA w kapitale zakładowym KREDOBANK SA oraz udział w głosach na walnym zgromadzeniu spółki zwiększył się z 98,1815% na 98,5619%.

W związku z obowiązkiem poinformowania Komisji Nadzoru Finansowego o zmianie wartości zaangażowania PKO BP SA w akcje KREDOBANK SA powyższe akcje, które są uznawane przy obliczaniu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego za pozycję o charakterze strukturalnym i podlegają wyłączeniu z rachunku pozycji walutowych, na dzień 31 grudnia 2008 roku zostały wykazane w bilansie PKO BP SA w pozycji „Inne aktywa”.

W bilansie PKO BP SA na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość zaangażowania w KREDOBANK SA, strategicznej inwestycji Banku na rynku ukraińskim, według ceny nabycia wynosiła 307 364 tysięcy złotych. Ponadto akcje XVIII emisji objęte przez PKO BP SA w dniu 31 grudnia 2008 roku, wykazywane były w bilansie PKO BP SA w pozycji „Inne aktywa” w kwocie 48 737 tysięcy złotych.

Globalny kryzys finansowy wpłynął na gwałtowne spowolnienie gospodarki Ukrainy. Wysoka zależność wzrostu gospodarki Ukrainy, w tym sektora bankowego, od napływu kapitału zagranicznego pogłębiła kryzys na Ukrainie.

W listopadzie 2008 roku Międzynarodowy Fundusz Walutowy przyznał Ukrainie pomoc stabilizacyjną pod warunkiem m.in. większego uelastycznienia notowań kursu ukraińskiej hrywny. Ograniczenie interwencji banku centralnego przy postępującym procesie odpływu kapitału zagranicznego, jak również skup walut przez podmioty krajowe spowodowało silną deprecjację hrywny w ostatnich miesiącach 2008 roku.

Kryzys bankowy na Ukrainie i związany z tym spadek zaufania do banków skutkowało wycofywaniem depozytów bankowych w ostatnich miesiącach 2008 roku a wyższe tempo wzrostu kredytów niż depozytów spowodowało dalsze pogłębienie trudności w zakresie zapewnienia płynności.

Powyższe negatywne czynniki spowodowały wzrost udziału kredytów w sytuacji nieregularnej w portfelach kredytowych banków. W wyniku wysokiej inflacji nastąpiła również deprecjacja ustanowionych przez banki zabezpieczeń na udzielone kredyty. Kolejnym czynnikiem wpływającym na pogorszenie portfeli kredytowych banków na Ukrainie było zaprzestanie obsługi kredytów przez część kredytobiorców.¹

Trudna sytuacja gospodarcza na rynku ukraińskim wywarła istotny wpływ również na działalność KREDOBANK SA. Za okres 12 miesięcy 2008 roku KREDOBANK SA wykazał stratę netto w wysokości 196 293 tysięcy złotych. Strata ta wynikała głównie z dotworzenia odpisów na portfel kredytowy.

Bank przeprowadził na datę bilansową test w celu oszacowania wartości odzyskiwanej udziałów w spółce zależnej KREDOBANK SA, definiowanej, jako większa z dwóch: wartość godziwa pomniejszona o koszty sprzedaży i wartość użytkowa.

Bank przeprowadził wyceny metodą porównawczą, przyjmując do modelu notowania rynkowe innych, porównywalnych podmiotów na giełdach Europy Wschodniej.

Wartość użytkowa akcji w jednostce zależnej KREDOBANK SA została określona na podstawie analizy przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie, w oparciu o stopę dyskontową uwzględniającą ryzyko rynku ukraińskiego oraz inwestycji w podmiot bankowy działający na tym rynku. Projekcja przyszłych przepływów pieniężnych została sporządzona na podstawie zaktualizowanych projekcji budżetowych dla KREDOBANK SA, które zostały dostosowane do aktualnych informacji makroekonomicznych z rynku ukraińskiego.

¹ Szczegółowa informacja o sytuacji makroekonomicznej na Ukrainie zawarta jest w Sprawozdaniu Zarządu Banku z działalności Grupy Kapitałowej PKO BP SA za 2008 rok.

W rezultacie przeprowadzonego testu, na dzień bilansowy zarówno wartość godziwą jak i wartość odzyskiwaną akcji w spółce KREDOBANK SA oszacowano na bliską 0. W konsekwencji, Bank zdecydował o objęciu akcji w KREDOBANK SA 100% odpisem aktualizującym w kwocie 356 101 tysięcy złotych na dzień 31 grudnia 2008 roku tj. 307 364 tysięcy złotych na zaangażowanie kapitałowe oraz 48 737 tysięcy złotych na dopłatę do kapitału KREDOBANK SA w wyniku objęcia przez PKO BP SA w ramach XVIII emisji akcji wykazywanych na dzień 31 grudnia 2008 w pozycji „Inne aktywa”.

b) dotyczące PKO Finance AB

Zgodnie z umową zawartą przez PKO BP SA i Svenska Standardbolag AB z siedzibą w Szwecji z dnia 27 czerwca 2008 roku Bank nabył 5 000 akcji spółki Aktiebolaget Grundstenen 108756 z siedzibą w Szwecji o łącznej wartości nominalnej 500 tysięcy SEK, tj. 170 tysięcy złotych.

Nabywane akcje stanowią 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 100% głosów w spółce. Cena za nabywane akcje, łącznie z kosztami dodatkowymi, wyniosła 505 tysięcy SEK, tj. 172 tysięcy złotych.

W dniu 17 lipca 2008 roku Szwedzki Urząd Rejestrowy Bolagsverket zarejestrował zmianę nazwy spółki Aktiebolaget Grundstenen 108756 na PKO Finance AB.

Przedmiotem działalności spółki jest pozyskiwanie środków finansowych dla PKO BP SA z emisji euroobligacji.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku spółka PKO Finance AB w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Bank PKO BP SA była objęta konsolidacją metodą pełną.

c) dotyczące Bankowego Funduszu Leasingowego SA

W dniu 30 września 2008 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki Bankowy Fundusz Leasingowy SA o łączną kwotę 30 milionów złotych.

Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zostały objęte przez PKO BP SA. Po zarejestrowaniu wyżej wymienionych emisji PKO BP SA posiada łącznie akcje stanowiące 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniające do 100% głosów na walnym zgromadzeniu spółki.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku spółka Bankowy Fundusz Leasingowy SA w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Bank PKO BP SA była objęta konsolidacją metodą pełną.

d) dotyczące PKO Inwestycje Sp. z o.o.

W dniu 30 czerwca 2008 roku PKO Inwestycje Sp. z o.o. dokonała zwrotu do PKO BP SA dopłaty otrzymanej na realizację projektów inwestycyjnych w wysokości 5,5 miliona złotych.

23. Wartości niematerialne

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Oprogramowanie	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa netto na dzień 1 stycznia 2008 roku	809 771	117 839	927 610
Zakupy	-	363 110	363 110
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	-	-	-
Transfery	285 737	(285 737)	-
Amortyzacja	(140 546)	(2 345)	(142 891)
Pozostałe zmiany wartości	(245)	7 458	7 213
Wartość bilansowa netto	954 717	200 325	1 155 042
<i>Na dzień 1 stycznia 2008 roku</i>			
Wartość bilansowa brutto	1 567 880	131 387	1 699 267
Skumulowana amortyzacja i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	(758 109)	(13 548)	(771 657)
Wartość bilansowa netto	809 771	117 839	927 610
<i>Na dzień 31 grudnia 2008 roku</i>			
Wartość bilansowa brutto	1 787 570	216 154	2 003 724
Skumulowana amortyzacja i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	(832 853)	(15 829)	(848 682)
Wartość bilansowa netto	954 717	200 325	1 155 042

Istotną wartością niematerialną z punktu widzenia Banku są nakłady poniesione na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI). Łączna wartość nakładów poniesionych na ZSI w latach 2003–2008 wyniosła 864 500 tysięcy złotych (odpowiednio za lata 2003–2007 wyniosła 704 010 tysięcy złotych). Wartość bilansowa netto Zintegrowanego Systemu Informatycznego (ZSI) na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosła 577 925 tysięcy złotych. Przewidywany okres eksploatacji systemu został określony na 10 lat. Na dzień 31 grudnia 2008 pozostały okres użytkowania wynosi 8 lat.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Oprogramowanie	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa netto na dzień 1 stycznia 2007 roku	611 437	115 021	726 458
Zakupy	-	296 043	296 043
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	16 308	-	16 308
Amortyzacja	(108 192)	(2 408)	(110 600)
Transfery	292 754	(292 754)	-
Pozostałe zmiany wartości	(2 536)	1 937	(599)
Wartość bilansowa netto	809 771	117 839	927 610
<i>Na dzień 1 stycznia 2007 roku</i>			
Wartość bilansowa brutto	1 276 516	128 640	1 405 156
Skumulowana amortyzacja i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	(665 079)	(13 619)	(678 698)
Wartość bilansowa netto	611 437	115 021	726 458
<i>Na dzień 31 grudnia 2007 roku</i>			
Wartość bilansowa brutto	1 567 880	131 387	1 699 267
Skumulowana amortyzacja i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	(758 109)	(13 548)	(771 657)
Wartość bilansowa netto	809 771	117 839	927 610

Bank nie wytwarza patentów i licencji we własnym zakresie. W okresie od 1 stycznia 2008 roku do 31 grudnia 2008 roku Bank poniósł nakłady inwestycyjne związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych w kwocie 792 680 tysięcy złotych (w okresie od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2007 roku 599 943 tysięcy złotych).

24. Rzeczowe aktywa trwałe

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Środki trwałe w budowie	Nieruchomości inwestycyjne	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 922 591	2 311 757	12 433	271 305	39 012	367 183	4 924 281
Zwiększenia, w tym:	40 824	86 840	558	432 349	-	36 928	597 499
Nabycie i inne zmiany	749	111	-	432 349	-	118	433 327
Transfery z nakładów na środki trwałe	40 075	86 729	558	-	-	36 810	164 172
Zmniejszenia, w tym:	(8 770)	(315 843)	(4 890)	(173 101)	(7 003)	(20 401)	(530 008)
Likwidacja i sprzedaż	(7 855)	(312 932)	(4 458)	-	(23)	(19 459)	(344 727)
Transfery z nakładów na środki trwałe	-	-	-	(164 172)	-	-	(164 172)
Inne	(915)	(2 911)	(432)	(8 929)	(6 980)	(942)	(21 109)
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 954 645	2 082 754	8 101	530 553	32 009	383 710	4 991 772
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(480 722)	(1 858 631)	(10 856)	-	(6 245)	(295 390)	(2 651 844)
Zwiększenia, w tym:	(67 133)	(131 131)	(367)	-	(1 594)	(19 741)	(219 966)
Amortyzacja okresu	(66 286)	(130 666)	(311)	-	(1 594)	(19 634)	(218 491)
Inne	(847)	(465)	(56)	-	-	(107)	(1 475)
Zmniejszenia, w tym:	6 046	313 875	4 660	-	-	20 340	344 921
Likwidacja i sprzedaż	4 419	310 324	4 248	-	-	19 381	338 372
Inne	1 627	3 551	412	-	-	959	6 549
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(541 809)	(1 675 887)	(6 563)	-	(7 839)	(294 791)	(2 526 889)
Odpisy aktualizujące							
Saldo otwarcia	(1 257)	-	-	(700)	-	-	(1 957)
Zmniejszenia	41	-	-	-	-	-	41
Saldo zamknięcia	(1 216)	-	-	(700)	-	-	(1 916)
Wartość netto	1 411 620	406 867	1 538	529 853	24 170	88 919	2 462 967
Saldo otwarcia	1 440 612	453 126	1 577	270 605	32 767	71 793	2 270 480
Saldo zamknięcia	1 411 620	406 867	1 538	529 853	24 170	88 919	2 462 967

Wartość pozabilansowa maszyn i urządzeń użytkowanych na dzień 31 grudnia 2008 roku na mocy umów leasingu operacyjnego oraz umów dzierżawy z opcją zakupu wynosi 3 623 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku wyniosła 3 623 tysięcy złotych). W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie występowały ograniczenia prawa dotyczące tytułu prawnego Banku do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Za okres rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Środki trwałe w budowie	Nieruchomości inwestycyjne	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 908 948	2 371 953	23 959	241 951	41 135	348 716	4 936 662
Zwiększenia, w tym:	2 767	1 453	79	305 486	-	31	309 816
Nabycie i inne zmiany	2 767	1 453	79	305 486	-	31	309 816
Zmniejszenia, w tym:	(30 631)	(248 012)	(12 659)	(6 229)	(2 123)	(22 543)	(322 197)
Likwidacja i sprzedaż	(23 520)	(245 372)	(12 354)	-	(1 509)	(20 924)	(303 679)
Inne	(7 111)	(2 640)	(305)	(6 229)	(614)	(1 619)	(18 518)
Transfery z nakładów na środki trwałe	41 507	186 363	1 054	(269 903)	-	40 979	-
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 922 591	2 311 757	12 433	271 305	39 012	367 183	4 924 281
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(425 915)	(1 973 790)	(21 979)	-	(4 649)	(301 727)	(2 728 060)
Zwiększenia, w tym:	(64 956)	(131 242)	(1 437)	-	(1 596)	(15 583)	(214 814)
Amortyzacja okresu	(64 275)	(130 361)	(1 358)	-	(1 596)	(15 565)	(213 155)
Inne	(681)	(881)	(79)	-	-	(18)	(1 659)
Zmniejszenia, w tym:	10 149	246 401	12 560	-	-	21 920	291 030
Likwidacja i sprzedaż	9 212	244 255	12 254	-	-	20 736	286 457
Inne	937	2 146	306	-	-	1 184	4 573
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(480 722)	(1 858 631)	(10 856)	-	(6 245)	(295 390)	(2 651 844)
Odpisy aktualizujące							
Saldo otwarcia	(50 406)	(79)	-	(700)	-	(35)	(51 220)
Zwiększenia	49 149	79	-	-	-	35	49 263
Saldo zamknięcia	(1 257)	-	-	(700)	-	-	(1 957)
Wartość netto	1 440 612	453 126	1 577	270 605	32 767	71 793	2 270 480
Saldo otwarcia	1 432 627	398 084	1 980	241 251	36 486	46 954	2 157 382
Saldo zamknięcia	1 440 612	453 126	1 577	270 605	32 767	71 793	2 270 480

W 2008 i 2007 roku Bank nie otrzymał istotnych odszkodowań od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysków i strat.

W grupie rzeczowych aktywów trwałych „Grunty i budynki” znajdują się grunty, które nie podlegają amortyzacji.

W grupie rzeczowych aktywów trwałych „Nieruchomości inwestycyjne” największą pozycję stanowi prawo wieczystego użytkowania gruntu w Warszawie o wartości księgowej 24 047 tysięcy złotych, którego wartość godziwa szacowana przez niezależnego rzeczoznawcę (na dzień 16 października 2008 roku) jest wyższa od wartości księgowej o około 114 500 tysięcy złotych. Nie występują ograniczenia dotyczące praw do zbycia tych nieruchomości, a także nie istnieją zobowiązania umowne ich dotyczące.

Poniżej przedstawiono wartości przychodów/kosztów związanych z nieruchomościami inwestycyjnymi Banku.

	2008	2007
Bezpośrednie koszty operacyjne dotyczące nieruchomości inwestycyjnych (w tym: koszty napraw i utrzymania), które w danym okresie nie przyniosły przychodów z czynszów	1 500	1 439
Razem	1 500	1 439

25. Inne aktywa

	31.12.2008	31.12.2007
Należności od odbiorców	137 089	138 873
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart	124 344	148 343
Rozliczenia instrumentów finansowych	50 972	24 388
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	29 729	21 377
Zapasy związane z działalnością eksploatacyjną, uboczną i inwestycyjną	15 211	9 910
Należności od budżetu z tytułu prowadzonej przez bank dystrybucji znaków wartościowych	8 883	8 373
Należności z tytułu działalności dewizowej	8 628	15 892
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	7 255	6 614
Inne*	88 446	55 929
Razem	470 557	429 699

* W pozycji „Inne” znajdują się głównie m.in. rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe, należności z zakresu gospodarki własnej, należności z tytułu innych operacji z podmiotami finansowymi, niefinansowymi i budżetowymi.

26. Zobowiązania wobec Banku Centralnego

	31.12.2008	31.12.2007
Do 1 miesiąca	2 816	1 279
Razem zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	1 279

27. Zobowiązania wobec innych banków

	31.12.2008	31.12.2007
Depozyty innych banków	2 835 727	1 436 677
Otrzymane kredyty i pożyczki	2 656 004	2 049 276
Rachunki bieżące	92 550	95 000
Inne depozyty z rynku pieniężnego	115 171	43 502
Razem zobowiązania wobec innych banków	5 699 452	3 624 455

28. Pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank nie posiadał pozostałych zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

29. Zobowiązania wobec klientów

	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	19 164 051	15 238 884
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	7 053 309	6 611 691
Depozyty terminowe	11 576 236	8 122 096
Otrzymane kredyty i pożyczki	378 009	413 770
Inne	156 497	91 327
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	7 279 432	4 688 024
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	3 873 849	3 549 004
Depozyty terminowe	3 356 859	1 031 971
Inne	48 724	107 049
Zobowiązania wobec ludności	75 413 447	65 288 555
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	29 148 203	28 868 302
Depozyty terminowe	45 968 763	36 297 530
Inne	296 481	122 723
Razem zobowiązania wobec klientów	101 856 930	85 215 463

30. Zobowiązania podporządkowane

W 2007 roku Bank wyemitował obligacje podporządkowane o łącznej wartości 1 600 700 tysięcy złotych, o 10-letnim terminie wymagalności. Obligacje są oprocentowane w półrocznych okresach odsetkowych. Odsetki od obligacji są naliczane od wartości nominalnej według zmiennej stopy procentowej równej stawce WIBOR 6M, powiększonej o marżę równą 100 pb. p.a.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

Zobowiązanie podporządkowane	Wartość nominalna	Waluta	Stopa procentowa (%)	Termin wymagalności/wykupu	Stan zobowiązania
Obligacje podporządkowane	1 600 700	PLN	7,88%	30.10.2017	1 618 755

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

Zobowiązanie podporządkowane	Wartość nominalna	Waluta	Stopa procentowa (%)	Termin wymagalności/wykupu	Stan zobowiązania
Obligacje podporządkowane	1 600 700	PLN	6,35%	30.10.2017	1 614 885

zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych

	2008	2007
Stan na początek okresu	1 614 885	-
Zwiększenia (z tytułu):	115 022	1 618 211
emisji obligacji podporządkowanych	-	1 600 700
odsetki naliczone	115 022	17 511
Zmniejszenia (z tytułu):	(111 152)	(3 326)
splaty odsetek	(111 152)	-
zapłacona prowizja	-	(3 326)
Stan zobowiązań podporządkowanych na koniec okresu	1 618 755	1 614 885

31. Pozostałe zobowiązania

	31.12.2008	31.12.2007
Koszty do zapłacen	213 723	198 251
Przychody pobierane z góry	178 246	197 154
Inne zobowiązania (z tytułu)	963 427	1 025 916
rozliczenia międzybankowe	241 034	164 641
zobowiązania z tytułu rozliczeń w operacjach papierami wartościowymi	205 896	322 897
rozliczenia publiczno-prawne	116 903	131 650
zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	76 854	64 176
rozliczenia instrumentów finansowych	57 764	17 447
zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	51 164	33 525
rozliczenie zakupu maszyn i urządzeń oraz materiałów, robót i usług dotyczących budowy środków trwałych i działalności eksploatacyjnej	34 465	58 328
zobowiązania wobec dostawców	29 308	28 209
zobowiązania wobec UOKiK	22 310	16 597
zobowiązania z tytułu operacji z podmiotami niefinansowymi	9 947	66 083
zobowiązania z tytułu kart płatniczych	4 815	41 120
pozostałe*	112 967	81 243
Razem	1 355 396	1 421 321

* Pozycja „pozostałe” obejmuje m.in. zobowiązania z tytułu sprzedanych znaków wartościowych, zobowiązania z tytułu przekazów bankowych i innych zleceń do wypłaty, rozliczenia z tytułu obsługi zastępczej z Poczta Polska, zobowiązania wobec instytucji ubezpieczeniowych oraz rozliczenie środków klientów przeznaczonych na nabycie jednostek uczestnictwa funduszu inwestycyjnego.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 PKO BP SA nie posiadał zobowiązań, w przypadku których nie wywiązywał się z płatności wynikających z zawartych umów.

32. Rezerwy

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe oraz nagrody jubileuszowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy*	Razem
Na dzień 1 stycznia 2008 roku, w tym:	6 841	320 757	27 624	97 823	453 045
Rezerwa krótkoterminowa	6 841	40 985	27 624	97 823	173 273
Rezerwa długoterminowa	-	279 772	-	-	279 772
Utworzenie/aktualizacja rezerw	-	46 609	136 062	29 446	212 117
Wykorzystanie rezerw	-	-	-	(14 700)	(14 700)
Rozwiązanie rezerw	-	(2 421)	(85 904)	(784)	(89 109)
Stan na dzień 31 grudnia 2008 roku, w tym:	6 841	364 945	77 782	111 785	561 353
Rezerwa krótkoterminowa	6 841	46 517	77 782	111 785	242 925
Rezerwa długoterminowa	-	318 428	-	-	318 428

*Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 74 779 tysięcy złotych oraz rezerwę na sprzedane wierzytelności w kwocie 25 350 tysięcy złotych.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe oraz nagrody jubileuszowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy*	Razem
Na dzień 1 stycznia 2007 roku, w tym:	4 886	317 426	18 382	83 875	424 569
Rezerwa krótkoterminowa	4 886	37 653	18 382	83 875	144 796
Rezerwa długoterminowa	-	279 773	-	-	279 773
Utworzenie/aktualizacja rezerw	1 955	3 331	48 746	69 761	123 793
Wykorzystanie rezerw	-	-	(39 504)	(55 813)	(95 317)
Rozwiązanie rezerw	-	-	-	-	-
Stan na dzień 31 grudnia 2007 roku, w tym:	6 841	320 757	27 624	97 823	453 045
Rezerwa krótkoterminowa	6 841	40 985	27 624	97 823	173 273
Rezerwa długoterminowa	-	279 772	-	-	279 772

* Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 79 129 tysięcy złotych oraz rezerwę na sprzedane wierzytelności w kwocie 9 894 tysięcy złotych.

Rezerwy na sprawy sporne utworzone zostały w wysokości oczekiwanych wpływów korzyści ekonomicznych.

33. Kapitał zakładowy

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wystąpiły żadne zmiany w wysokości kapitału zakładowego PKO BP SA.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kapitał zakładowy PKO BP SA wynosił 1 000 000 tysięcy złotych i składało się na niego 1 000 000 tysięcy akcji o wartości nominalnej 1 PLN (na dzień 31 grudnia 2007 roku: 1 000 000 tysięcy złotych, 1 000 000 tysięcy akcji o wartości nominalnej 1 PLN) – akcje w pełni opłacone. Wyemitowane akcje PKO BP SA nie są uprzywilejowane.

Struktura kapitału akcyjnego PKO BP SA

Seria	Rodzaj akcji	Ilość akcji	Wartość nominalna 1 akcji	Wartość serii wg wartości nominalnej
Seria A	akcje zwykłe imienne	510 000 000	1 zł	510 000 000 zł
Seria B	akcje zwykłe imienne	105 000 000	1 zł	105 000 000 zł
Seria C	akcje zwykłe na okaziciela	385 000 000	1 zł	385 000 000 zł
Razem	---	1 000 000 000	---	1 000 000 000 zł

W dniu 10 listopada 2004 roku na mocy ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 roku o komercjalizacji i prywatyzacji (Dz. U. z 2002 roku, Nr 171, poz. 1397 z późniejszymi zmianami) oraz § 14 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 roku w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. Nr 35, poz. 303) nastąpiło przyznanie akcji pracowniczych jednostki dominującej jej pracownikom. W wyniku przydziału pracownicy otrzymali 105 000 000 akcji, co stanowi 10,5 % udziału w kapitale zakładowym jednostki dominującej.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku w obrocie znajdowało się 487 565 tysięcy akcji (na dzień 31 grudnia 2007 roku 485 065 tysięcy akcji).

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone Banku nie posiadały akcji PKO BP SA.

Dane na temat posiadaczy akcji PKO BP SA zostały przedstawione w Nocie 1.

34. Pozostałe kapitały

	31.12.2008	31.12.2007
Kapitał zapasowy	7 216 986	5 591 995
Kapitał z aktualizacji wyceny	(33 874)	(42 445)
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070 000	1 070 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	1 395 000	1 390 000
Razem	9 648 112	8 009 550

35. Przeniesione aktywa finansowe, których składniki nie kwalifikują się do wyłączenia z bilansu

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku PKO BP SA nie posiadał istotnych przeniesionych aktywów finansowych, których składniki nie kwalifikowałyby się do wyłączenia z bilansu.

36. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

PKO BP SA posiadał następujące aktywa stanowiące zabezpieczenie następujących zobowiązań własnych:

Zobowiązania z tytułu transakcji sell-buy-back (SBB)

	31.12.2008	31.12.2007
Obligacje skarbowe:		
wartość nominalna	135 565	158 911
wartość bilansowa	140 748	160 943
Bony skarbowe:		
wartość nominalna	14 990	2 360
wartość bilansowa	14 717	2 281

Fundusz ochrony środków gwarantowanych

Fundusz ochrony środków gwarantowanych Bank PKO BP SA tworzy zgodnie z art. 25 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2007 roku nr 70, poz.474, z 2008 roku nr 196, poz. 1214 i nr 209, poz. 1315).

	31.12.2008	31.12.2007
Wartość funduszu	238 273	202 824
Wartość nominalna zabezpieczenia	240 000	201 000
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje NBP	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	01.03.2012	24.06.2008
Wartość bilansowa zabezpieczenia	251 535	208 173

Wartość aktywów na pokrycie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych stanowią obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany w dniu 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej.

Fundusz gwarancyjny giełdy

Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenia wykonywanych przez Dom Maklerski PKO BP SA operacji papierami wartościowymi są zdeponowane w KDPW w ramach Funduszu gwarancyjnego giełdy.

	31.12.2008	31.12.2007
Fundusz gwarancyjny giełdy	7 966	8 120

Każdy uczestnik bezpośredni, który posiada status uczestnika rozliczającego zobowiązany jest do dokonania wpłaty do funduszu rozliczeniowego gwarantującego rozliczanie transakcji giełdowych objętych tym funduszem. Wysokość wpłat uzależniona jest od wartości obrotu danego uczestnika i jest codziennie aktualizowana przez KDPW SA.

37. Zobowiązania warunkowe

Programy subemisji

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte submisją:

Nazwa emitenta papierów wartościowych z gwarancją przejęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Kwota do jakiej Bank zobowiązał się zaangażować w przypadku realizacji umowy gwarancyjnej	Okres obowiązywania umowy	Rodzaj subemisji
Spółka A	obligacje korporacyjne	498 400	2009-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka B	bony wekslowe	300 000	2009-12-31	Umowa Emisji Bonów Wekslowych PKO BP S.A.
Spółka C	obligacje korporacyjne	200 000	2012-01-02	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka D	obligacje korporacyjne	50 000	2018-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Suma		1 048 400		

*Dotyczy Umowy Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji

Na dzień 31 grudnia 2007 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte submisją:

Nazwa emitenta papierów wartościowych z gwarancją przejęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Kwota do jakiej Bank zobowiązał się zaangażować w przypadku realizacji umowy gwarancyjnej	Okres obowiązywania umowy	Rodzaj subemisji
Spółka A	obligacje korporacyjne	725 517	2009-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka B	bony wekslowe	299 529	2009-12-31	Umowa Emisji Bonów Wekslowych PKO BP S.A.
Podmiot A	obligacje komunalne	213 000	2011-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka C	obligacje korporacyjne	149 833	2012-01-02	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka D	obligacje korporacyjne	94 534	2011-11-30	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka E**	obligacje korporacyjne	17 792	2009-12-30	Umowa Emisji Obligacji*
Łącznie pozostałe, których wartość jednostkową wynosi poniżej 15 mln złotych	obligacje komunalne	49 839		Umowa Emisji Obligacji*
Suma		1 550 044		

*Dotyczy Umowy Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji

**Dłużne papiery wartościowe denominowane w EUR po przeliczeniu na PLN

Wszystkie papiery wartościowe objęte przez Bank submisją zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nienotowanych na giełdach i nieznajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kwota zobowiązań umownych dotyczących wartości niematerialnych wynosi 84 284 tysiące złotych.

Udzielone zobowiązania finansowe

	31.12.2008	31.12.2007
Udzielone zobowiązania finansowe razem:	26 196 875	24 298 778
na rzecz podmiotów finansowych	706 971	642 077
na rzecz podmiotów niefinansowych	25 068 238	23 426 294
na rzecz budżetu	421 666	230 407
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	7 714 609	8 856 029

Udzielone zobowiązania gwarancyjne

Gwarancje i poręczenia	31.12.2008	31.12.2007
Podmioty finansowe	302 600	375 775
Podmioty niefinansowe	4 052 870	3 578 487
Budżet	204 073	262 494
Razem zobowiązania udzielone	4 559 543	4 216 756

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku Bank nie udzielił poręczeń kredytu lub pożyczki, ani nie udzielił gwarancji jednostce zależnej lub innemu podmiotowi, których łączna wartość stanowiłaby równowartość 10% kapitałów własnych Banku.

Informacje na temat rezerw utworzonych na pozabilansowe zobowiązania gwarancyjne i finansowe znajdują się w Nocie 32 „Rezerwy”.

Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności na dzień 31 grudnia 2008 roku

	Do 1 miesiąca łącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	13 715 875	161 208	3 540 008	4 261 722	4 518 062	26 196 875
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	1 438 278	157 129	1 134 675	1 480 767	348 694	4 559 543
Razem	15 154 153	318 337	4 674 683	5 742 489	4 866 756	30 756 418

Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności na dzień 31 grudnia 2007 roku

	Do 1 miesiąca łącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	5 993 577	818 672	7 941 418	7 429 592	2 115 519	24 298 778
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	722 130	91 207	957 373	2 050 374	395 672	4 216 756
Razem	6 715 707	909 879	8 898 791	9 479 966	2 511 191	28 515 534

Pozabilansowe zobowiązania otrzymane

	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania otrzymane:	3 829 183	3 985 062
finansowe	458 964	540 849
gwarancyjne	3 370 219	3 444 213

Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań warunkowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank nie posiadał aktywów obciążonych zastawem zabezpieczającym.

Uprawnienie do sprzedaży lub obciążenia zastawem zabezpieczenia ustanowionego na rzecz Banku

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku na rzecz Banku nie ustanowiono zabezpieczeń, które Bank był uprawniony sprzedać lub obciążyć innym zastawem, w przypadku realizacji wszelkich obowiązków przez właściciela zabezpieczenia.

38. Sprawy sporne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku, łączna wartość postępowań sądowych, w których Bank jest pozwany wynosiła 319 543 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 177 916 tysięcy złotych), a kwota łącznej wartości postępowań sądowych z powództwa Banku wynosiła 74 981 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 73 891 tysięcy złotych).

Poniżej przedstawiono opis najistotniejszych spraw spornych PKO BP SA:

a) Postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających konkurencję

Bank jest stroną postępowania wszczętego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2001 roku na wniosek Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji – Związek Pracodawców przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard. Postępowanie dotyczy praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku podmiotom zewnętrznym. Dnia 29 grudnia 2006 roku UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu opłaty interchange za ograniczające konkurencję oraz nakazał ich zaniechania, jednocześnie nakładając m.in. na PKO BP SA karę pieniężną w kwocie 16 597 tysięcy złotych. Na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank posiadał zobowiązanie na powyższą kwotę. Bank złożył odwołanie od decyzji Prezesa UOKiK do sądu okręgowego w dniu 19 stycznia 2007 roku. Prezes UOKiK przekazał pod koniec października 2007 roku całość dokumentacji do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, tj. odwołania banków od decyzji, zażalenia banków na rygor natychmiastowej wykonalności nadany rozstrzygnięciu decyzji oraz zażalenia banków na koszty postępowania. Sąd rozpoczął czynności wynikające z kodeksu postępowania cywilnego, w tym m.in. zawiadzał strony do udzielenia odpowiedzi na odwołania. W dniu 21 stycznia 2008 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w sprawie odwołania Banku od Decyzji Prezesa UOKiK nr DAR 15/2006 z dnia 29 grudnia 2006 roku, wydał Postanowienie, na mocy którego postanowił wstrzymać wykonanie przedmiotowej Decyzji w pkt I (nakaz zaniechania wspólnego ustalania wysokości stawek opłaty interchange). Po rozpoznaniu w dniu 12 listopada 2008 roku Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 12 listopada 2008 roku zmienił zaskarżoną Decyzję w zakresie pkt. I, II, III i V w ten sposób, że nie stwierdził stosowania praktyki ograniczającej konkurencję polegającej na uczestniczeniu przez banki uczestników postępowania, w tym PKO BP SA w porozumieniu ograniczającym konkurencję na rynku usług outsourcingowych związanych z regulowaniem zobowiązań konsumentów wobec akceptantów z tytułu płatności za nabywane przez konsumentów towary i usługi za pomocą kart płatniczych na terytorium Polski poprzez wspólne ustalanie wysokości stawek opłaty interchange pobieranej od transakcji dokonywanych kartami systemu VISA i MasterCard w Polsce. W dniu 12 stycznia 2009 roku prezes UOKiK złożył apelację od wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumenta uchylającego decyzję prezesa UOKiK. Odpowiedź na apelację została złożona przez Bank w dniu 13 lutego 2009 roku.

W związku z decyzją Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 12 grudnia 2008 roku nałożeniu na PKO BP SA kary pieniężnej za wprowadzenie w błąd konsumentów w trakcie kampanii reklamowej lokaty terminowej „Max Lokata”, Bank na dzień 31 grudnia 2008 roku utworzył rezerwę w

wysokości 5 712 tysięcy złotych. Decyzja nie jest ostateczna. W dniu 2 stycznia 2009 roku Bank złożył do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów odwołanie od decyzji Prezesa UOKiK.

b) Roszczenia reprivatyzacyjne w stosunku do nieruchomości posiadanych przez Bank

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego toczą się cztery postępowania administracyjne o stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnych wydanych przez organy administracji publicznej, a dotyczących nieruchomości posiadanych przez Bank, które to postępowania, w przypadku ich negatywnego dla Banku rozstrzygnięcia skutkować mogą zgłoszeniem roszczeń reprivatyzacyjnych. Zważywszy na aktualny stan przedmiotowych postępowań dotyczących stwierdzenia nieważności decyzji i orzeczeń organów administracji publicznej, nie jest obecnie możliwe określenie ich ewentualnych negatywnych skutków finansowych dla Banku. Ponadto w odniesieniu do dwóch nieruchomości Banku zostały zgłoszone roszczenia przez byłych właścicieli (toczą się postępowania sądowe), a w przypadku jednej nieruchomości są prowadzone negocjacje mające na celu uregulowanie stanu prawnego tej nieruchomości. Do dnia 31 grudnia 2008 roku nie nastąpiły dalsze zmiany w przedmiotowej sprawie. Sprawozdanie finansowe za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku nie zawiera korekt związanych z potencjalnymi zobowiązaniami w zakresie roszczeń reprivatyzacyjnych.

Zarząd PKO BP SA uważa, że prawdopodobieństwo zaistnienia poważnych roszczeń wobec Banku z tytułu powyższych postępowań jest niewielkie.

39. Informacje uzupełniające do rachunku przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz na rachunku nostro w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia, wykazywane według wartości nominalnej.

	31.12.2008	31.12.2007
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 758 248	4 594 084
Bieżące należności od instytucji finansowych	2 297 563	4 407 342
Razem	8 055 811	9 001 426

Przepływy pieniężne z tytułu odsetek i dywidend otrzymanych i wypłaconych

Przychody z tytułu odsetek - otrzymane	2008	2007
Odsetki otrzymane z tytułu udzielonych kredytów i udzielonych pożyczek	6 624 311	4 835 449
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	431 422	827 526
Odsetki otrzymane z tytułu lokat	326 754	449 790
Odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych	283 330	202 603
Odsetki otrzymane od papierów z portfela przeznaczone do obrotu	62 151	23 847
Pozostałe odsetki otrzymane	1 083 013	161 560
Przychody z tytułu odsetek - otrzymane - razem	8 810 981	6 500 775

Przychody z tytułu dywidend - otrzymane	2008	2007
Otrzymane dywidendy od jednostek zależnych, współzależnych i stowarzyszonych	108 940	48 825
Otrzymane dywidendy od pozostałych podmiotów	21 956	3 288
Przychody z tytułu dywidend - otrzymane - razem	130 896	52 113

Koszty z tytułu odsetek - zapłacone	2008	2007
Odsetki zapłacone z tytułu depozytów	(1 507 024)	(1 205 097)
Odsetki zapłacone z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	(90 061)	(23 207)
Odsetki zapłacone z tytułu emisji papierów dłużnych	(111 152)	-
Pozostałe odsetki zapłacone (głównie z tytułu premii od dłużnych papierów wartościowych, odsetki od zobowiązań z tytułu zabezpieczeń pieniężnych, odsetki od rachunków bieżących środków funduszy specjalnego przeznaczenia)	(892 228)	(960 827)
Razem	(2 600 465)	(2 189 131)

Koszty z tytułu dywidend - zapłacone	2008	2007
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom	(1 090 000)	(980 000)
Razem	(1 090 000)	(980 000)

Przepływy z działalności operacyjnej – inne korekty

	2008	2007
Naliczone odsetki, dyskonto, premia od dłużnych papierów wartościowych pomniejszona o podatek odroczone z portfela dostępne do sprzedaży	(315 858)	(9 181)
Likwidacja oraz odpisy na utratę wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	13 869	(38 062)
Wycena oraz odpisy aktualizujące dotyczące udziałów w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych	261 049	10 665
Inne korekty - razem	(40 940)	(36 578)

Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu pozycji oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanych w działalności operacyjnej rachunku przepływów pieniężnych

(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej związanej ze sprzedażą, likwidacją rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	2008	2007
Przychody ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(6 226)	(83 684)
Koszty sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	6 271	11 680
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej związanej ze sprzedażą, likwidacją rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych - razem	45	(72 004)

Odsetki i dywidendy	2008	2007
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych z portfela dostępnych do sprzedaży, wykazywane w działalności inwestycyjnej	(283 330)	(202 603)
Otrzymane dywidendy wykazywane w działalności inwestycyjnej	(130 846)	(55 092)
Odsetki i dywidendy - razem	(414 176)	(257 695)

Zmiana stanu należności od banków	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	1 408 826	8 004 972
Zmiana stanu odpisów na należności od banków	(27 835)	53
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(2 109 779)	(4 899 672)
Zmiana stanu razem	(728 788)	3 105 353

Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(24 279 826)	(16 482 403)
Zmiana stanu odpisów na należności od klientów	(293 812)	26 663
Zmiana stanu razem	(24 573 638)	(16 455 740)

Zmiana stanu pozostałych aktywów	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(40 858)	2 648
Wyłączenie objęcia nowej emisji akcji	48 737	-
Zmiana stanu razem	7 879	2 648
<hr/>		
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	2 076 534	(251 521)
Przeniesienie zaciągnięcia/splaty pożyczek długoterminowych od banków do działalności finansowej	-	(2 053 330)
Zmiana stanu razem	2 076 534	(2 304 851)
<hr/>		
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	16 641 467	2 967 343
Przeniesienie zaciągnięcia/splaty pożyczek długoterminowych od innych niż banki instytucji finansowych do działalności finansowej	35 820	(282 064)
Zmiana stanu razem	16 677 287	2 685 279
<hr/>		
Zmiana stanu rezerw i odpisów	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	108 308	20 098
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków	27 835	(53)
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów	293 812	(26 663)
Zmiana stanu rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotycząca wyceny portfela dostępnego do sprzedaży ujętej w odroczonego podatku	(2 011)	10 831
Zmiana stanu razem	427 944	4 213
<hr/>		
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(62 055)	(486 741)
Przeniesienie splaty odsetek od pożyczek otrzymanych od innych niż banki instytucji finansowych, wykazywane w działalności finansowej	90 049	23 195
Przeniesienie wypłaty odsetek od emisji własnej	111 152	-
Zmiana stanu razem	139 146	(463 546)

40. Transakcje ze Skarbem Państwa i jednostkami powiązаныmi

W bilansie Banku wykazano należności i papiery wartościowe oraz zobowiązania z tytułu transakcji ze Skarbem Państwa, jednostkami budżetowymi oraz podmiotami, w których udziałowcem jest Skarb Państwa. Warunki tych transakcji nie odbiegają od warunków rynkowych.

Na mocy ustawy z dnia 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw

(Dz. U. z 2003 roku, Nr 119, poz. 1115 z późniejszymi zmianami), PKO BP SA otrzymuje środki z budżetu państwa tytułem wykupu odsetek od kredytów mieszkaniowych.

	2008	2007
Przychody memoriałowe z tytułu przejściowego wykupu przez budżet państwa odsetek od kredytów mieszkaniowych „starego” portfela	93 754	122 183
Przychody otrzymane kasowo z tytułu z tytułu przejściowego wykupu przez budżet państwa odsetek od kredytów mieszkaniowych „starego” portfela	152 024	107 348
Różnica pomiędzy przychodami memoriałowymi a kasowymi – pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”.	(58 270)	14 835

PKO BP SA otrzymuje prowizję za prowadzenie rozliczeń związanych z wykupem odsetek od kredytów mieszkaniowych (Dz. U. Nr 122, poz 1310).

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	4 527	5 168

W dniu 29 listopada 2000 roku przyjęto ustawę o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów mieszkaniowych (Dz. U. 2000 Nr 122, poz. 1310),. która weszła w życie 1 stycznia 2001 roku. Objęcie poręczeniami Skarbu Państwa należności wynikających z kredytów mieszkaniowych „starego” portfela spowodowało neutralizację ryzyka niespłacalności tych kredytów. Wykonanie przez Skarb Państwa umów poręczenia następuje w przypadku nie dokonania przez kredytobiorcę spłaty kredytu w terminach wynikających z umowy kredytowej. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ma charakter posiłkowy i skutkuje wówczas, gdy egzekwowanie niespłaconej części kredytu i odsetek, które Bank ma obowiązek podjąć, zanim wystąpi z roszczeniem do Skarbu Państwa, okaże się nieskuteczne. Powyższa ustawa obejmuje poręczeniem 90% pozostałych do spłaty kwot kredytów zaciągniętych, a jeszcze niespłaconych przez spółdzielnie mieszkaniowe. W wyniku wykonania obowiązków poręczyciela Skarb Państwa, zgodnie z instytucją poręczenia, wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela (Banku) i staje się tym samym wierzycielem w stosunku do kredytobiorcy.

Od 1 stycznia 1996 roku Bank został generalnym dystrybutorem znaków wartościowych, z czego otrzymuje prowizje od Budżetu Państwa.

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	21 738	28 523

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku Bank zaliczył również do przychodów z tytułu prowizji kwotę 36 tysięcy złotych (w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku 74 tysięcy złotych) z tytułu wynagrodzenia za czynności związane z obsługą rekompensat dla emerytów i rencistów, którzy w 1991 roku utracili wzrosty lub dodatki do emerytur i rent, należnych z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz dla pracowników sfery budżetowej, którym w drugim półroczu 1991 i w pierwszym półroczu 1992 nie znowelizowano wynagrodzeń.

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	36	74

Dom Maklerski PKO BP SA pełni funkcję agenta emisji skarbowych obligacji detalicznych na podstawie umowy zawartej 11 lutego 2003 roku pomiędzy Ministrem Finansów a PKO BP SA. Dom Maklerski PKO BP SA na podstawie tej umowy otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji agenta emisji.

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	63 168	33 604

Istotne transakcje PKO BP SA z jednostkami powiązanymi ze Skarbem Państwa

Transakcje zostały zawarte na warunkach nie odbiegających od rynkowych.

Podmiot	31.12.2008							31.12.2007			
	Należności ogółem	Zobowiązania ogółem	Zobowiązania pozabilansowe udzielone o charakterze gwarancyjnym i finansowym	Przychody z tytułu odsetek*	Przychody z tytułu provizji *	Inne przychody *	Koszty z tytułu odsetek *	Inne koszty*	Należności ogółem	Zobowiązania ogółem	Zobowiązania pozabilansowe udzielone o charakterze gwarancyjnym i finansowym
Podmiot 1	655 219	-	393 730	5 899	253	-	(356)	-	305 456	-	484 204
Podmiot 2	30 983	-	208 517	220	3	-	(134)	-	110	-	575 038
Podmiot 3	208 237	-	222 355	6 891	408	-	(1 854)	-	128 395	133 387	316 550
Podmiot 4	126 667	-	438 578	168	125	-	(568)	-	-	-	577 300
Podmiot 5	98 693	-	80 000	5 276	4	-	(1 125)	-	109 345	-	92 219
Podmiot 6	90 575	12 432	-	3 322	2	-	(968)	-	102 651	13 240	40 597
Podmiot 7	72 817	68 522	-	4 766	2	-	(5 831)	-	91 021	-	-
Podmiot 8	70 000	50 141	180 000	1 897	9	-	(1 072)	(1 050)	-	-	-
Podmiot 9	69 593	75 456	12 402	1 302	27	-	(3 777)	-	-	76 653	80 123
Podmiot 10	51 945	-	-	1 997	1	-	(37)	-	60 912	-	-
Podmiot 11	41 724	-	-	1 470	4	626	(5)	(626)	35 820	-	-
Podmiot 12	27 408	-	-	2 256	6	471	(159)	(291)	36 062	2 490	-
Podmiot 13	24 999	5 872	30 714	910	45	-	(41)	-	11 912	-	39 587
Podmiot 14	24 769	-	231	-	-	-	-	-	-	-	-
Podmiot 15	21 787	-	5 497	1 171	1 730	-	(24)	-	9 373	-	29 777
Pozostałe istotne zaangażowania	163 083	1 149 491	288 088	3 507	803	64	(34 920)	-	1 042 601	1 808 455	1 046 255
Razem	1 778 499	1 361 914	1 860 112	41 051	3 422	1 161	(50 871)	(1 967)	1 933 658	2 034 225	3 281 650

* brak danych porównawczych

W 2008 roku na powyższe należności nie zostały utworzone istotne odpisy z tytułu utraty wartości.

41. Transakcje z podmiotami powiązanimi kapitałowo

Wszystkie opisane poniżej transakcje z podmiotami powiązanimi kapitałowo i personalnie zostały zawarte na warunkach nie odbiegających od warunków rynkowych. Terminy spłat transakcji mieszczą się w przedziale od jednego miesiąca do dziesięciu lat.

31 grudnia 2008 roku

Podmiot	Rodzaj powiązania	Należności netto	w tym kredyty brutto	Zobowiązania	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	Jednostka zależna	-	-	14 848	262	79	219	219	-
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	Jednostka zależna	88 168	84 694	23 488	22 085	5 458	41 867	1 429	-
KREDOBANK SA	Jednostka zależna	684 522	677 360	428	20 880	20 880	13	13	28 474
PKO Inwestycje Sp. z o.o.	Jednostka zależna	113 310	-	5 299	62	62	1 135	665	1 785
Inteligo Financial Services SA	Jednostka zależna	15	-	96 885	1 696	1 669	56 018	5 456	-
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych "eService" SA	Jednostka zależna	876 625	-	37 232	4 341	3 915	40 329	40 329	2 500
Bankowy Fundusz Leasingowy SA	Jednostka zależna	595 512	186 937	24 954	38 096	37 279	10 207	1 928	365 560
Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Jednostka zależna	-	-	4 088	3	3	289	289	-
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Jednostka zależna	8 165	-	6 667	234 182	141 932	1 608	1 608	467
Fort Mokotów Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	-	-	5 018	2	2	143	143	-
POMERANKA Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	129 599	129 599	6 955	6 497	6 497	155	155	24 609
Wilanów Investments Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	106 476	106 476	3 177	4 714	4 714	30	30	43 514
PKO Inwestycje Sp. z o.o.(dawna ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o.)	Jednostka pośrednio zależna	12 667	12 667	376	1 165	1 165	4	4	-
Bankowy Leasing Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	161 514	161 514	3 277	3 818	3 818	37	37	40 866
BFL Nieruchomości Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	164 007	164 007	9	7 082	7 082	11	11	2 559
Finanse - Agent Transferowy Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	-	-	6 808	5	5	25	25	-
Wisłok Inwestycje Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	60 368	60 368	4 116	5 040	5 040	30	30	-
Baltic Dom Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	15 260	15 260	604	1 716	1 716	52	52	-
CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	Jednostka współzależna	-	-	1 183	17	17	54	54	4 172
Centrum Obsługi Biznesu Sp z o.o.	Jednostka współzależna	33 752	33 598	27 226	2 316	2 311	622	622	-
Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	-	-	8 812	4	4	318	-	-
Kamienica Morska Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	-	-	1 139	12	11	14	-	3 755
Sopot Zdrój Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	154 192	151 656	3 175	3 681	3 681	20	20	80 421
Promenada Sopotcka Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	29 083	28 605	395	700	700	10	10	20 996
Bank Pocztowy SA	Jednostka stowarzyszona	-	-	197	7	-	2 102	2 102	-
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	Jednostka stowarzyszona	1 361	1 361	1	36	36	8	8	139
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	Jednostka stowarzyszona	-	-	-	-	-	-	-	-
Agencja Inwestycyjna „CORP” SA	Jednostka stowarzyszona	-	-	47	509	-	139	-	-
RAZEM		3 234 596	1 814 102	286 404	358 928	248 076	155 459	55 239	619 817

Sprawozdanie finansowe
Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku

(w tysiącach złotych)

31 grudnia 2007 roku

Podmiot	Rodzaj powiązania	Należności netto	w tym kredyty brutto	Zobowiązania	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	Jednostka zależna	-	-	688	443	405	107	107	-
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	Jednostka zależna	96 044	93 909	31 872	5 030	5 027	38 027	718	-
KREDOBANK SA	Jednostka zależna	257 428	204 846	1 140	16 325	16 325	391	391	4 802
PKO Inwestycje Sp. z o.o.	Jednostka zależna	118 810	-	29 967	34	34	1 290	818	3 285
Inteligo Financial Services SA	Jednostka zależna	-	-	81 385	1 560	15	61 666	3 154	-
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych "eService" SA	Jednostka zależna	518	-	16 845	2 978	38	30 440	279	1 200
Bankowy Fundusz Leasingowy SA	Jednostka zależna	535 394	302 472	12 207	29 108	26 861	6 039	113	442 515
Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Jednostka zależna	-	-	5 986	4	4	29	29	-
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Jednostka zależna	14 491	-	35 136	126 120	125 223	774	788	-
Fort Mokotów Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	-	-	5 086	8	8	428	422	-
POMERANKA Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	39 487	39 310	7 129	1 582	1 542	923	923	27 879
Wilanów Investments Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	10 150	10 150	5 136	343	343	471	471	16 183
ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	16 300	16 300	707	163	163	-	-	-
Bankowy Leasing Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	35 480	35 480	1 160	30	30	21	21	64 520
BFL Nieruchomości Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	35 990	35 990	1 039	1	1	17	17	2 000
Finanse - Agent Transferowy Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio zależna	-	-	264	5	5	40	40	-
CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	Jednostka współzależna	-	-	4 842	18	18	325	325	3 582
Centrum Obsługi Biznesu Sp z o.o.	Jednostka współzależna	30 057	29 891	544	1 292	1 292	76	38	1 001
Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	-	-	15 834	475	475	6	6	-
Kamienica Morska Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	-	-	782	45	45	9	9	3 224
Sopot Zdrój Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	49 400	48 696	1 033	678	678	10	10	131 833
Promenada Sopotcka Sp. z o.o.	Jednostka pośrednio współzależna	15 204	15 013	1 066	285	285	15	15	27 617
Bank Pocztowy SA	Jednostka stowarzyszona	2	-	3 539	41	30	710	326	1 834
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	Jednostka stowarzyszona	996	-	4	91	91	35	-	508
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	Jednostka stowarzyszona	-	-	10 155	1	1	223	223	-
Agencja Inwestycyjna „CORP” SA	Jednostka stowarzyszona	468	-	10	1 255	-	2 340	-	-
RAZEM		1 256 219	832 057	273 556	187 915	178 939	144 412	9 243	731 983

42. Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO BP SA

a) krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Wynagrodzenia otrzymane od PKO BP SA

Nazwisko i imię	Stanowisko	2008	2007
Zarząd Banku			
Pruski Jerzy	Prezes Zarządu Banku	154	-
Drabikowski Bartosz	Wiceprezes Zarządu	176	-
Dresler Krzysztof	Wiceprezes Zarządu	149	-
Mironczuk Tomasz	Wiceprezes Zarządu	176	-
Myjak Jarosław	Wiceprezes Zarządu	10	-
Papierak Wojciech	Wiceprezes Zarządu	149	-
Zarzycki Mariusz	Wiceprezes Zarządu	112	-
Wynagrodzenia Członków Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcję w 2008 lub 2007			
Klimczak Mariusz	Wiceprezes Zarządu	260	128
Juszczak Rafał	Prezes Zarządu Banku	270	237
Duda-Uhryn Berenika	Wiceprezes Zarządu	206	97
Działak Robert	Wiceprezes Zarządu	204	206
Kwiatkowski Wojciech	Wiceprezes Zarządu	103	200
Michalak Aldona	Wiceprezes Zarządu	112	102
Skowroński Adam	Wiceprezes Zarządu	205	124
Świątkowski Stefan	Wiceprezes Zarządu	205	169
Skrzypek Sławomir	p. o. Prezesa Zarządu Banku, Wiceprezes Zarządu	-	112
Obłękowski Jacek	Wiceprezes Zarządu, Członek Zarządu	-	160
Sokal Zdzisław	Wiceprezes Zarządu	-	120
Razem świadczenia krótkoterminowe dla członków Zarządu		2 491	1 655
Rada Nadzorcza Banku			
Piszczyk Marzena	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	29	-
Krześniak Eligiusz	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej	29	-
Bossak Jan	Członek Rady Nadzorczej	29	-
Osiatyński Jerzy	Członek Rady Nadzorczej	29	5
Pałasz Urszula	Członek Rady Nadzorczej	37	34
Sobiecki Roman	Członek Rady Nadzorczej	29	-
Wierzba Ryszard	Członek Rady Nadzorczej	29	-
Głuchowski Marek	Przewodniczący Rady Nadzorczej	9	76
Siemiątkowski Tomasz	Sekretarz Rady Nadzorczej	9	34
Michałowski Jerzy	Członek Rady Nadzorczej	9	34
Winnik-Kalemba Agnieszka	Członek Rady Nadzorczej	9	34
Czapiewski Maciej	Członek Rady Nadzorczej	9	24
Skowroński Adam	Członek Rady Nadzorczej	-	31
Razem świadczenia krótkoterminowe dla członków Rady Nadzorczej		253	272
Razem świadczenia krótkoterminowe		2 744	1 927

Wynagrodzenia otrzymane od jednostek powiązanych (innych niż Skarb Państwa i jednostki powiązane ze Skarbem Państwa)

Nazwisko i imię	Stanowisko	2008	2007
Zarząd Banku			
Pruski Jerzy	Prezes Zarządu Banku	116	-
Drabikowski Bartosz	Wiceprezes Zarządu	38	-
Dresler Krzysztof	Wiceprezes Zarządu	102	-
Mironczuk Tomasz	Wiceprezes Zarządu	56	-
Papierak Wojciech	Wiceprezes Zarządu	54	-
Zarzycki Mariusz	Wiceprezes Zarządu	64	-
Klimczak Mariusz	Wiceprezes Zarządu	179	68
Juszczak Rafał	Prezes Zarządu Banku	171	395
Działak Robert	Wiceprezes Zarządu	110	168
Kwiatkowski Wojciech	Wiceprezes Zarządu	62	83
Skowroński Adam	Wiceprezes Zarządu	56	23
Świątkowski Stefan	Wiceprezes Zarządu	88	91
Skrzypek Sławomir	p. o. Prezesa Zarządu Banku, Wiceprezes Zarządu	-	5
Razem świadczenia krótkoterminowe dla Członków Zarządu		1 096	833
Rada Nadzorcza Banku			
Głuchowski Marek	Przewodniczący Rady Nadzorczej	41	65
Winnik-Kalemba Agnieszka	Członek Rady Nadzorczej	50	222
Razem świadczenia krótkoterminowe dla Członków Rady Nadzorczej		91	287
Razem świadczenia krótkoterminowe		1 187	1 120

b) świadczenia po okresie zatrudnienia

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń po okresie zatrudnienia.

c) pozostałe świadczenia długoterminowe

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń zaliczanych do „pozostałych świadczeń długoterminowych”.

d) świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

e) płatności w formie akcji własnych

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń w formie płatności akcjami własnymi.

Kredyty, pożyczki, gwarancje i inne pożyczki świadczone przez Bank na rzecz kierownictwa i pracowników

	31.12.2008	31.12.2007
Pracownicy	1 217 814	850 624
Członkowie Zarządu	150	5 036
Członkowie Rady Nadzorczej Banku	71	513
Razem	1 218 035	856 173

Warunki oprocentowania i terminy spłaty należności nie odbiegają od warunków rynkowych i terminów spłaty dla podobnych produktów bankowych.

43. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Bank jest w posiadaniu instrumentów finansowych, które w bilansie nie są prezentowane w wartości godziwej.

Wartość godziwa stanowi kwotę, za jaką na warunkach rynkowych składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie zaspokojone pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, lecz niepowiązanymi stronami transakcji.

Dla wielu instrumentów finansowych wartości rynkowe są niedostępne, stąd wartości godziwe są oszacowane przy zastosowaniu szeregu technik wyceny. Do wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych zastosowano model oparty o szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu odpowiednich stóp procentowych. Wszystkie wyliczenia modelowe zawierają pewne założenia upraszczające i są wrażliwe na przyjmowane założenia. Poniżej przedstawiono podsumowanie głównych metod i założeń wykorzystywanych podczas szacowania wartości godziwych instrumentów finansowych nie wycenianych do wartości godziwej.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, ze względu na brak oczekiwanych istotnych różnic pomiędzy wartością bilansową a godziwą, wynikający z charakterystyki tych grup (np. krótkoterminowy charakter, wysoka korelacja z parametrami rynkowymi, unikalność instrumentu) przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą. Dotyczy to następujących grup instrumentów finansowych:

- kredyty i pożyczki udzielone przez Bank klientom: kredyty z terminem zapadalności do 1 roku, części portfela kredytów mieszkaniowych („stary” portfel kredytów mieszkaniowych), kredyty z brakiem określonego harmonogramu spłaty, wymagalne na moment wyceny,
- zobowiązania Banku wobec klientów: zobowiązania bez określonego harmonogramu spłaty, lokaty negocjowane o oprocentowaniu powiązanim z rynkowymi stopami referencyjnymi, inne specyficzne produkty, dla których nie można mówić o istnieniu rynku tj.: książeczki mieszkaniowe i oszczędnościowe,
- depozytów i lokat międzybankowych o terminie zapadalności do 7 dni lub o zmiennym oprocentowaniu,
- kredytów lub pożyczek udzielonych i zaciągniętych o zmiennym oprocentowaniu (zmiana oprocentowania maksymalnie co 3 miesiące),
- kasa i środki w Banku Centralnym oraz zobowiązania wobec Banku Centralnego,
- inne aktywa i zobowiązania finansowe.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom zastosowano model oparty o szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniający wysokość marży na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłaty wynikające z umów kredytowych. Bieżący poziom marż został wyznaczony dla transakcji zawartych w ostatnim półroczu zakończonym dniem bilansowym na instrumentach o podobnym ryzyku kredytowym.

Wartość godziwą depozytów oraz innych zobowiązań wobec klientów innych niż banki o ustalonym terminie wymagalności, oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi właściwymi dla poszczególnych produktów depozytowych.

Wartość godziwą długu podporządkowanego Banku oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o krzywą zero kuponową.

Lokaty i depozyty międzybankowe oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie wartości bilansowych i godziwych dla poszczególnych grup instrumentów finansowych, które nie zostały wykazane w wartości godziwej w bilansie Banku na dzień 31 grudnia 2008 oraz 31 grudnia 2007 roku:

	31.12.2008		31.12.2007	
	wartość bilansowa	wartość godziwa	wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 758 248	5 758 248	4 594 084	4 594 084
Należności od banków	3 906 973	3 907 048	5 315 799	5 310 999
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	98 102 019	97 797 651	73 822 193	74 225 703
<i>kredyty konsumpcyjne</i>	20 017 539	20 109 730	17 696 722	17 712 915
<i>kredyty mieszkaniowe</i>	45 036 665	44 938 998	32 610 135	32 938 680
<i>kredyty gospodarcze</i>	33 047 815	32 748 923	23 515 336	23 574 108
Inne aktywa finansowe	352 382	352 382	352 393	352 393
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	2 816	1 279	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	5 699 452	5 700 257	3 624 455	3 624 162
Zobowiązania wobec klientów	101 856 930	101 837 809	85 215 463	85 220 184
<i>podmioty gospodarcze</i>	19 164 051	19 164 008	15 238 884	15 238 938
<i>jednostki budżetowe</i>	7 279 432	7 279 431	4 688 024	4 688 059
<i>ludność</i>	75 413 447	75 394 370	65 288 555	65 293 187
Dług podporządkowany	1 618 755	1 629 537	1 614 885	1 619 115
Inne zobowiązania finansowe	1 355 396	1 355 396	1 421 321	1 421 321

44. Działalność powiernicza

Bank jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP). Bank prowadzi rachunki papierów wartościowych oraz obsługuje transakcje na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, świadczy usługi powiernictwa i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Aktywa przechowywane przez Bank w ramach świadczenia usług powierniczych, ze względu na niespełnienie definicji składnika aktywów Banku, nie zostały wykazane w niniejszym sprawozdaniu finansowym. Jako członek Rady Banków Depozytariuszy i Rady ds. Nieskarbowych Papierów Dłużnych przy Związku Banków Polskich, PKO BP SA bierze udział w pracach przy tworzeniu regulacji i standardów rynkowych.

45. Informacje o sekuryzacji aktywów i pakietowej sprzedaży wierzytelności

Bank nie dokonywał sekuryzacji aktywów, niemniej jednak:

- w 2008 roku Bank przeprowadził trzy transakcje sprzedaży wierzytelności bilansowych i pozabilansowych, zakwalifikowanych do kategorii ryzyka stracone, z czego jedną transakcję przeprowadzono do funduszu sekuryzacyjnego (podmiot nie powiązany z Bankiem), natomiast dwie z firmami windykacyjnymi. Sprzedaż objęła ok. 140 tysięcy sztuk wierzytelności o łącznej wartości 1,22 mld złotych.
- w latach 2005–2006 Bank dokonał sprzedaży wierzytelności zakwalifikowanych do kategorii ryzyka „stracone” (bilansowych i pozabilansowych) przysługujących Bankowi od podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych. Sprzedaż objęła w sumie ok. 137 000 sztuk wierzytelności o łącznej wartości ok. 2 mld złotych. Z uwagi na prawo nabywców do zgłaszania reklamacji dotyczących sprzedanych wierzytelności w terminach określonych w umowach sprzedaży, Bank utworzył rezerwy na ewentualne roszczenia. W 2007 roku nie przeprowadzono żadnej sprzedaży pakietowej wierzytelności Banku.
- łączna wartość bilansowa rezerw utworzonych w związku z transakcjami sprzedaży na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 25 350 tysięcy złotych (odpowiednio na dzień 31 grudnia 2007 roku wyniosła 9 894 tysięcy złotych).

46. Objaśnienie różnic między wcześniej publikowanymi sprawozdaniami a niniejszym sprawozdaniem finansowym

Poniżej zaprezentowano zestawienie istotnych zmian wprowadzonych do wcześniej publikowanych danych w celu zapewnienia porównywalności

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT			
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA			
Tytuł (w zakresie przekształconych pozycji)	2007 prezentowany poprzednio	2007 dane porównawcze	Różnica
Przychody z tytułu odsetek	6 270 988	6 245 091	(25 897) ¹⁾
Koszty z tytułu odsetek	(1 767 881)	(1 741 984)	25 897 ¹⁾
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(610 997)	(654 320)	(43 323) ^{1), 3)}
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(77 701)	(76 746)	955 ^{1), 2)}
Pozostałe przychody operacyjne	116 415	140 607	24 192 ^{1), 2)}
Pozostałe koszty operacyjne	(61 000)	(84 551)	(23 551) ^{1), 2), 4)}
Ogólne koszty administracyjne	(3 727 150)	(3 685 423)	41 727 ^{3), 4)}

¹⁾ Zmiana sposobu prezentacji wybranych przychodów i kosztów Domu Maklerskiego PKO BP SA

²⁾ Zmiana sposobu prezentacji wybranych przychodów i kosztów z operacji finansowych

³⁾ Zmiana sposobu prezentacji kosztów opłat z tytułu usług KIR, BIK, SWIFT

⁴⁾ Zmiana sposobu prezentacji nieplanowanej amortyzacji

BILANS			
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA			
Tytuł (w zakresie przekształconych pozycji)	31.12.2007 prezentowany poprzednio	31.12.2007 dane porównawcze	Różnica
Należności od banków	5 346 882	5 315 799	(31 083) ⁵⁾
Zobowiązania wobec klientów	85 246 546	85 215 463	(31 083) ⁵⁾

⁵⁾ Zmiana prezentacji dotycząca unettowienia wybranych pozycji bilansu w ramach jednostek Banku

RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH			
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA			
Tytuł (w zakresie przekształconych pozycji)	31.12.2007 prezentowany poprzednio	31.12.2007 dane porównawcze	Różnica
Środki pieniężne na koniec okresu	9 032 509	9 001 426	(31 083) ⁶⁾

⁶⁾ Zmiana prezentacji dotycząca unettowienia wybranych pozycji bilansu w ramach jednostek Banku

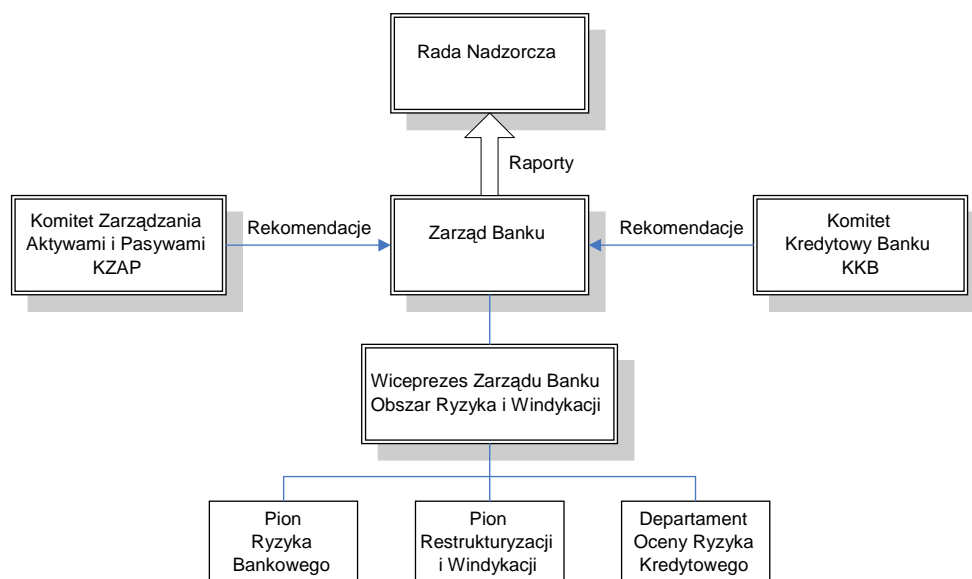
47. Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi

Działalność bankowa jest narażona na wiele rodzajów ryzyka, między innymi takich jak ryzyko kredytowe, rynkowe, operacyjne oraz biznesowe. Kontrolowanie wpływu tych rodzajów ryzyka na funkcjonowanie PKO BP SA należy do najważniejszych celów zarządzania Bankiem, a poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

Zarządzanie ryzykiem w Banku opiera się na następujących zasadach:

- zachowana jest pełna niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- obszar ryzyka i windykacji wspiera na bieżąco realizację celów biznesowych przy zachowaniu akceptowalnego poziomu ryzyka,
- poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- model zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka.

Model organizacyjny zarządzania ryzykiem

Na proces zarządzania ryzykiem bankowym w Banku składają się następujące czynności:

- identyfikacja ryzyka polegająca na określeniu źródeł ryzyka zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku,
- pomiar ryzyka,
- podejmowanie decyzji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka, planowanie działań, wydawanie rekomendacji i zaleceń, tworzenie procedur oraz narzędzi wspomagających,
- monitorowanie polegające na stałym nadzorowaniu poziomu ryzyka w oparciu o przyjęte metody pomiaru ryzyka,
- raportowanie obejmujące cykliczne informowanie Kierownictwa o skali narażenia na ryzyko i podjętych działaniach.

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku odpowiada za strategię zarządzania ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku akceptuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem. Operacyjne zarządzanie ryzykiem – w zakresie przyznanych kompetencji – prowadzą komórki organizacyjne Centrali Banku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Pionu Restrukturyzacji i Windykacji oraz Departament Oceny Ryzyka Kredytowego.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest przygotowanie i wprowadzanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, operacyjnym, braku zgodności, rynkowym i strategicznym, jak również zarządzania adekwatnością kapitałową.

Celem Pionu Restrukturyzacji i Windykacji jest zapewnienie efektywnej i sprawnej windykacji oraz restrukturyzacji wierzytelności trudnych.

Celem Departamentu Oceny Ryzyka Kredytowego jest ocena i weryfikacja poziomu oszacowań ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych, które ze względu na skalę ekspozycji lub poziom ryzyka wymagają szczególnej uwagi.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym i portfelowym ryzykiem kredytowym w Banku wspierają dwa komitety, którym przewodniczy wiceprezes Zarządu Banku nadzorujący Obszar Ryzyka i Windykacji:

- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami („KZAP”),
- Komitet Kredytowy Banku („KKB”).

KZAP podejmuje decyzje oraz wydaje rekomendacje dla Zarządu Banku w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym, zarządzania portfelowym ryzykiem kredytowym oraz zarządzania aktywami i pasywami Banku.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu Banku. Ponadto, komitety kredytowe funkcjonują również na innych poziomach struktury organizacyjnej Banku. Ich zadaniem jest wydawanie rekomendacji dotyczących decyzji kredytowych istotnych ze względu na poziom ryzyka lub wielkość ekspozycji.

Wpływ światowego kryzysu na zarządzanie ryzykiem bankowym

W drugiej połowie 2008 roku kryzys finansowy dotykający rozwinięte kraje (głównie Stany Zjednoczone oraz kraje Europy Zachodniej) zaczął negatywnie oddziaływać na sytuację gospodarczą w Polsce, poziom kursów walutowych i stóp procentowych, a także na kondycję polskiego sektora finansowego oraz wzajemne zaufanie podmiotów działających na rynku międzybankowym.

W celu przeciwdziałania negatywnemu wpływowi tych czynników na sytuację finansową PKO BP SA Bank dokonał korekt polityki zarządzania ryzykiem. Priorytetem Banku stało się utrzymanie silnej pozycji kapitałowej oraz stabilnej bazy depozytowej, które warunkują przyrost portfela kredytowego Banku.

W konsekwencji tego w IV kwartale 2008 roku Bank:

- podjął intensywne działania w celu pozyskania nowych depozytów osób fizycznych,
- przygotował rekomendację pozostawienia w Banku całości zysku za 2008 rok,
- uwzględnił w stosowanych metodach pomiaru ryzyka bankowego uwarunkowania wynikające z kryzysu finansowego (m.in. w zakresie scenariuszy stress-tesowych, płynnościowych planów awaryjnych, miar ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego, wdrożenia Systemu Wczesnego Ostrzegania),
- rozszerzył zakres i zwiększył częstotliwość raportów zarządczych na temat ryzyka przekazywanych Zarządowi Banku,
- dostosował politykę kredytową do zmienionych warunków rynkowych (m.in. zaostrzono wymogi związane z udzielaniem kredytów dla osób fizycznych w walutach obcych, podniesiono minimalny wkład własny przy kredytach hipotecznych, wprowadzono ograniczenia w kredytowaniu klientów obciążonych wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz podniesiono marże kredytowe dla nowo udzielanych kredytów bankowości korporacyjnej oraz detalicznej).

Dodatkowo, w celu umożliwienia bieżącej reakcji na dynamicznie zmieniającą się sytuację na rynkach finansowych w Banku powołano zespół do spraw kryzysowych, który cyklicznie przekazuje informacje Zarządowi Banku.

Poza powyższymi działaniami wynikającymi z kryzysu finansowego, Bank kontynuował cykliczny monitoring ryzyka bankowego oraz, zgodnie z wcześniejszymi założeniami, rozwijał stosowane metody pomiaru ryzyka bankowego.

Efektom podejmowanych działań jest utrzymanie bezpiecznego poziomu ponoszonego przez Bank ryzyka, o czym świadczy m.in. brak konieczności wykorzystania nadzorczych narzędzi wspierających płynność sektora bankowego (kredyt lombardowy, operacje finansowania w walutach obcych).

Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań.

Bank kieruje się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany jest cyklicznie z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez służby oceny ryzyka kredytowego, niezależne od służb biznesowych,

- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione, w granicach ustalonych limitów kompetencji,
- ryzyko kredytowe jest dywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metod ratingów wewnętrznych (IRB).

Metody ratingowe i scoringowe

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie metod oceny wspierają specjalistyczne centralne aplikacje informatyczne.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu bieżącej sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z zewnętrznych źródeł informacji i wewnętrznych kartotek Banku. W 2008 roku Bank nadal rozwijał wyżej wymienione zasady oceny ryzyka kredytowego klientów indywidualnych m.in. w zakresie rozszerzenia systemu scoringu behawioralnego o kolejne produkty odnawialne znajdujące się w ofercie kredytowej Banku dla klientów indywidualnych – karty kredytowe i kredyty odnawialne Inteligo. W wyżej wymienionym okresie Bank dokonał także uaktualnienia minimalnych wartości parametrów wykorzystywanych przy ocenie zdolności kredytowej klientów indywidualnych ubiegających się o kredyty konsumpcyjne, kredyty mieszkaniowe, karty kredytowe, kredyty odnawialne. W ramach zmian wartości parametrów zwiększone zostały m.in. minimalne wydatki stałe gospodarstwa domowego oraz wydatki na bieżącą konsumpcję.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji (z wyłączeniem klientów instytucjonalnych rynku detalicznego ocenianych w sposób uproszczony). Miarą tych ocen są ratingi: klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego odzwierciedlającą poziom ryzyka kredytowego Banku jest tzw. rating łączny.

Informacja o ratingach i ocenach scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, ustalaniu kwot aktywacji niezależnych służb oceny ryzyka oraz systemie raportowania.

W związku z kryzysem gospodarczym, Bank przeprowadza dodatkowe analizy oraz stress-testy dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, wprowadzony został również dodatkowy raporting dla Kierownictwa Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu na wynik Banku.

Jednocześnie w 2008 roku w celu identyfikowania potencjalnych zagrożeń zwiększenia ryzyka kredytowego lub ryzyka związanego z utratą wartości zabezpieczenia występujących w kredytowaniu klientów instytucjonalnych Bank wdrożył System Wczesnego Ostrzegania .

W wyniku zwiększenia zmienności na rynkach finansowych (głównie na rynku walutowym) i w wyniku sygnałów generowanych w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania (SWO), Bank dokonał dodatkowego oszacowania poziomu ryzyka kredytowego klientów kredytowych Banku posiadających transakcje pochodne zawarte z Bankiem, jak i innymi bankami.

W rezultacie zapytania ankietowego na okoliczność zawierania transakcji pochodnych skierowanego do klientów z segmentu korporacyjnego (w sumie 116 klientów) w kilku przypadkach zaobserwowano pogorszenie sytuacji klienta ze względu na zawieranie transakcji zabezpieczających te same

przepływy walutowe z kilkoma bankami jednocześnie, lub w wyniku stosowania struktur opcyjnych asymetrycznych.

W czasie weryfikacji oceny klientów na koniec 2008 i do dnia dzisiejszego Bank zidentyfikował grupę klientów, u których w wyniku zawartych transakcji skarbowych i znaczących ujemnych wycen może nastąpić pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz grupę klientów w odniesieniu do których potwierdzono obniżenie oceny ratingowej lub utratę zdolności kredytowej bieżącej.

System Wczesnego Ostrzegania (SWO)

Od lutego 2008 roku w Banku funkcjonuje System Wczesnego Ostrzegania (SWO), związany z wczesnym identyfikowaniem potencjalnych zagrożeń zwiększenia ryzyka kredytowego lub ryzyka związanego z utratą wartości zabezpieczenia występujących w kredytowaniu klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw, klientów instytucjonalnych rynku mieszkaniowego i podejmowaniem działań zapobiegających materializacji ryzyka lub zmniejszających straty kredytowe. Wczesna identyfikacja zagrożeń umożliwia bieżącą aktualizację oceny poziomu ryzyka kredytowego oraz oceny odzyskiwanej kwoty z zabezpieczeń.

SWO obejmuje klientów Banku spełniających warunki określone przez Zarząd Banku i polega w szczególności na:

- bieżącej obserwacji klientów i rejestracji sygnału ostrzegawczego w momencie jego zidentyfikowania,
- ocenie istotności zarejestrowanych sygnałów ostrzegawczych i wyborze działań zapobiegających materializacji ryzyka lub utracie wartości zabezpieczenia,
- szybkim podejmowaniu wyżej wymienionych działań,
- monitorowaniu stopnia realizacji działań.

Pomiar ryzyka portfelowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- miary efektywności metodologii scoringowych (Accuracy Ratio),
- udział i strukturę kredytów zagrożonych,
- udział i strukturę ekspozycji spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

Bank systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody ratingów wewnętrznych (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie usług, ustalanie optymalnej wysokości punktów odciążenia oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

Polityka zabezpieczeń

Prowadzona przez Bank polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie interesu Banku, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub przyjmuje się zabezpieczenie w formie przelewu wierzytelności z umowy na wybudowanie lokalu, weksła, poręczenia czy też ubezpieczenie wierzytelności.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. zabezpieczeń rzeczowych, w stosunku do których istnieje znaczne prawdopodobieństwo szybkiego zaspokojenia się przez Bank, przy uzyskaniu ceny zbliżonej do wartości składników określonych przy przyjmowaniu zabezpieczeń,
- zabezpieczenia narażone na ryzyko znacznych niekorzystnych wahań wartości mogą spełniać rolę pomocniczą,
- w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
- skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia aktualnego poziomu ryzyka kredytowego transakcji. Monitorowaniu podlega:

- sytuacja majątkowa/finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wierzytelności Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika LtV), jak również monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykaże istotny spadek cen na rynku nieruchomości, w Banku uruchamiane są awaryjne procedury postępowania.

Narzędzia zarządzania ryzykiem kredytowym

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą:

- reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego) bądź klasa ratingu klienta oraz klasa ratingu łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- minimalne warunki transakcji określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LtV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe,
- limity koncentracji – limity określone w art. 71 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, limity branżowe i na finansowanie nieruchomości,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku).

Raportowanie ryzyka kredytowego

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego, którego odbiorcami są m.in. KZAP, KKB, Zarząd Banku i Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informację o historycznej wysokości ryzyka kredytowego oraz o prognozie poziomu ryzyka kredytowego.

Ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe

Należności od banków	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Należności z rozpoznaną utratą wartości	28 486	276
w tym oceniane metodą indywidualną	28 486	276
Należności bez rozpoznaney utraty wartości	3 906 598	5 315 799
<i>nieprzeterminowane</i>	3 905 135	5 315 794
<i>przeterminowane</i>	1 463	5
Razem brutto	3 935 084	5 316 075
Odpisy z tytułu utraty wartości	(28 111)	(276)
Razem według wartości bilansowej (netto)	3 906 973	5 315 799

Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	3 161 595	2 317 186
w tym oceniane metodą indywidualną	1 438 770	701 412
Kredyty i pożyczki bez rozpoznaney utraty wartości	97 540 964	73 811 735
<i>nieprzeterminowane</i>	92 553 616	72 067 850
<i>przeterminowane</i>	4 987 348	1 743 885
Razem brutto	100 702 559	76 128 921
Odpisy z tytułu utraty wartości	(2 600 540)	(2 306 728)
Razem według wartości bilansowej (netto)	98 102 019	73 822 193

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe z rozpoznaną utratą wartości	18 104	34 598
w tym oceniane metodą indywidualną	18 104	34 598
Dłużne papiery wartościowe bez rozpoznaney utraty wartości	8 683 375	5 741 277
<i>nieprzeterminowane</i>	8 683 375	5 741 277
z ratingiem zewnętrznym	6 007 211	3 727 068
z ratingiem wewnętrznym	2 600 720	2 014 209
<i>bez ratingu</i>	75 444	-
Razem brutto	8 701 479	5 775 875
Odpisy z tytułu utraty wartości	(15 791)	(18 587)
Razem według wartości bilansowej (netto)	8 685 688	5 757 288

Inne aktywa - inne aktywa finansowe	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Inne aktywa z rozpoznaną utratą wartości	33 606	23 926
Inne aktywa bez rozpoznaney utraty wartości	351 865	352 377
<i>nieprzeterminowane</i>	338 075	350 192
<i>przeterminowane</i>	13 790	2 185
Razem brutto	385 471	376 303
Odpisy z tytułu utraty wartości	(33 089)	(23 910)
Razem według wartości bilansowej (netto)	352 382	352 393

Stopień narażenia na ryzyko kredytowe

Poniższa tabela prezentuje maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku, bez uwzględnienia wartości zabezpieczeń i związanej z nimi poprawy sytuacji kredytowej według wartości bilansowej netto.

Pozycje bilansowe	31.12.2008	31.12.2007
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	3 419 832	2 972 067
Należności od banków	3 906 973	5 315 799
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - dłużne papiery wartościowe	1 491 524	1 193 255
emitowane przez Skarb Państwa	1 491 398	1 193 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	126	126
Pochodne instrumenty finansowe	3 599 545	1 556 750
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - dłużne papiery wartościowe	4 546 497	8 101 534
emitowane przez Skarb Państwa	4 373 621	7 221 217
emitowane przez banki centralne	-	-
emitowane przez pozostałe banki	172 876	764 018
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	116 299
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	98 102 019	73 822 193
sektor finansowy (z wyłączeniem banków)	2 545 376	1 465 194
<i>kredyty gospodarcze</i>	2 545 376	1 465 194
sektor niefinansowy	92 364 724	68 706 705
<i>kredyty konsumpcyjne</i>	20 017 539	17 696 722
<i>kredyty mieszkaniowe</i>	45 036 665	32 610 135
<i>kredyty gospodarcze</i>	27 310 520	18 399 848
sektor budżetowy	3 191 919	3 650 294
<i>kredyty gospodarcze</i>	3 191 919	3 650 294
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	8 685 688	5 757 288
emitowane przez Skarb Państwa	3 286 726	1 093 563
emitowane przez banki centralne	2 673 729	2 633 505
emitowane przez pozostałe banki	46 756	-
emitowane przez inne podmioty finansowe	481 128	232 899
emitowane przez podmioty niefinansowe	779 250	621 274
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	1 418 099	1 176 047
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	352 382	352 393
Razem	124 104 460	99 071 279

Pozycje pozabilansowe	31.12.2008	31.12.2007
Udzielone zobowiązania nieodwołalne	7 714 609	8 856 029
Udzielone gwarancje	3 186 778	2 104 557
Udzielone akredytywy	551 760	562 155
Gwarancje emisji	821 005	1 550 044
Razem	12 274 152	13 072 785

W 2008 roku nastąpił znaczący wzrost portfela kredytowego o ponad 30%. Największy wzrost nastąpił w kredytach dla sektora niefinansowego. Nastąpił spadek portfela kredytów udzielanych podmiotom sektora budżetowego.

Jakość kredytowa aktywów finansowych, nieprzeterminowanych, bez utraty wartości

Bank stosuje klasyfikację klientów instytucjonalnych niespełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości do wewnętrznych klas ratingowych oznaczonych od A (pierwszorzędna) do F (akceptowalna).

Systemem ratingowym objęte są następujące portfele:

- klienci korporacyjni,
- klienci instytucjonalni rynku mieszkaniowego,
- małe i średnie przedsiębiorstwa (z wyłączeniem pewnych grup produktów ocenianych w sposób uproszczony).

Aktywa finansowe nieprzeterminowane bez utraty wartości	31.12.2008	31.12.2007
Należności od banków	3 905 135	5 315 794
w tym:		
z ratingiem	2 002 997	4 723 824
bez ratingu	1 902 138	591 970
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	92 553 616	72 067 850
z ratingiem - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty gospodarcze)	30 829 548	15 839 982
A (pierwszorzędna)	1 184 628	389 843
B (bardzo dobra)	2 474 397	2 008 431
C (dobra)	4 639 476	3 517 194
D (zadowalająca)	9 373 219	4 370 414
E (przeciętna)	6 811 983	3 699 164
F (akceptowalna)	6 345 845	1 854 936
z ratingiem - klienci sektora niefinansowego (kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe)	58 560 511	45 718 387
A (pierwszorzędna)	12 909 565	18 764 198
B (bardzo dobra)	14 809 811	15 755 337
C (dobra)	23 649 272	7 629 870
E (przeciętna)	4 382 491	2 526 869
F (akceptowalna)	2 809 372	1 042 113
bez ratingu - klienci sektora niefinansowego (pozostałe kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe)	3 163 557	10 509 481
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	338 075	350 192
Razem	96 796 826	77 733 836

Kredyty i pożyczki niespełniające indywidualnej utraty wartości niepodlegające ocenie ratingowej charakteryzują się satysfakcjonującym poziomem ryzyka kredytowego. Dotyczy to w szczególności kredytów detalicznych (w tym kredytów mieszkaniowych), wśród których brak jest indywidualnie istotnych zaangażowań, których istnienie skutkowałoby powstaniem istotnego ryzyka kredytowego.

Poniżej przedstawiono strukturę dłużnych papierów wartościowych oraz lokat międzybankowych, nieprzeterminowanych, bez utraty wartości, w podziale na zewnętrzne klasy ratingowe:

31 grudnia 2008 roku

Rating/portfel	do obrotu		wyceniane w wartości godziwej przez rachunek wyników			do sprzedaży				Lokaty międzybankowe
	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez banki centralne	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	
AAA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AA- do AA+	-	-	-	23 943	-	-	-	-	-	900 319
A- do A+	1 491 398	-	4 373 621	148 933	-	3 286 726	2 673 729	12 567	-	838 752
BBB- do BBB+	-	-	-	-	-	-	-	34 189	-	257 658
BB- do BB+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B- do B+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 268
bez ratingu	-	126	-	-	-	-	-	-	75 444	105 485
Razem	1 491 398	126	4 373 621	172 876	-	3 286 726	2 673 729	46 756	75 444	2 108 482

31 grudnia 2007 roku

Rating/portfel	do obrotu		wyceniane w wartości godziwej przez rachunek wyników			do sprzedaży				Lokaty międzybankowe
	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez banki centralne	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	
AAA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	237 300
AA- do AA+	-	-	-	542 259	-	-	-	-	-	3 099 167
A- do A+	1 193 129	-	7 221 217	221 759	-	1 093 563	2 633 505	-	-	1 263 508
BBB- do BBB+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	123 849
BB- do BB+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B- do B+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bez ratingu	-	126	-	-	116 299	-	-	-	-	-
Razem	1 193 129	126	7 221 217	764 018	116 299	1 093 563	2 633 505	-	-	4 723 824

Poniżej przedstawiono strukturę pozostałych dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez inne podmioty finansowe, podmioty niefinansowe oraz jednostki samorządu terytorialnego w podziale na wewnętrzne klasy ratingowe:

Podmioty o ratingu	31.12.2008	31.12.2007
	wartość bilansowa	wartość bilansowa
A (pierwszorzędna)	21 313	97 430
B (bardzo dobra)	448 931	320 840
C (dobra)	1 403 775	650 690
D (zadowolająca)	391 905	309 841
E (przeciętna)	153 571	530 570
F (akceptowalna)	181 225	104 838
Razem	2 600 720	2 014 209

Koncentracja ryzyka kredytowego w Banku

Bank definiuje ryzyko koncentracji kredytowej jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. Bank analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- największych podmiotów,
- największych grup kapitałowych,
- branż,
- regionów geograficznych,
- walut.

Koncentracja wobec największych podmiotów

Ustawa Prawo bankowe określa limity maksymalnego zaangażowania Banku. Zgodnie z Art. 71 ust. 1 tej ustawy suma wierzytelności Banku, udzielonych przez Bank zobowiązań pozabilansowych oraz posiadanych przez Bank bezpośrednio lub pośrednio akcji lub udziałów w innym podmiocie, wniesionych dopłat w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub też wkładów albo sum komandytowych – w zależności od tego, która z tych kwot jest większa – w spółce komandytowej lub komandytowo akcyjnej, obciążonych ryzykiem jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie nie może przekroczyć 20% funduszy własnych Banku w przypadku, gdy którykolwiek z tych podmiotów jest podmiotem powiązaniem z Bankiem lub 25% funduszy własnych Banku w przypadku, gdy podmioty te nie są podmiotami powiązanymi z Bankiem.

Ponadto ustawodawca w Art. 71 ust. 2 określił, że zaangażowanie Banku w transakcje z podmiotami, wobec których zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Banku, nie może łącznie przekroczyć 800% tych funduszy.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku limity koncentracji nie były przekroczone.

Na dzień 31 grudnia 2008 poziom ryzyka koncentracji Banku wobec pojedynczych zaangażowań był niewielki – największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 9,6% funduszy własnych Banku.

Zaangażowanie Banku wobec 20 największych klientów niebankowych

31.12.2008			31.12.2007		
Lp	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**	Lp	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**
1.	656 139	0,65%	1.	522 063	0,69%
2.	592 759	0,59%	2.	411 531	0,54%
3.	457 525	0,45%	3.	307 286	0,40%
4.	412 857	0,41%	4.	304 498	0,40%
5.	334 019	0,33%	5.	291 115	0,38%
6.	305 746	0,30%	6.	273 340	0,36%
7.	292 682	0,29%	7.	268 399	0,35%
8.	243 106	0,24%	8.	264 861	0,35%
9.	242 046	0,24%	9.	259 316	0,34%
10.	235 382	0,23%	10.	255 336	0,34%
11.	235 221	0,23%	11.	204 178	0,27%
12.	233 201	0,23%	12.	201 004	0,26%
13.	231 369	0,23%	13.	190 227	0,25%
14.	230 981	0,23%	14.	179 210	0,24%
15.	218 941	0,22%	15.	176 649	0,23%
16.	218 030	0,22%	16.	175 053	0,23%
17.	217 275	0,22%	17.	170 245	0,22%
18.	215 637	0,21%	18.	169 608	0,22%
19.	201 442	0,20%	19.	162 951	0,21%
20.	197 176	0,20%	20.	152 094	0,20%
Razem	5 971 534	5,92%	Razem	4 938 964	6,48%

* Zaangażowanie kredytowe obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje oraz należne odsetki.

**Wartość portfela kredytowego nie obejmuje zaangażowań pozabilansowych oraz kapitałowych

Koncentracja wobec największych grup kapitałowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku poziom ryzyka koncentracji Banku w grupę kapitałową był niewielki – największa koncentracja zaangażowania Banku w grupę kapitałową wyniosła 14,7% funduszy własnych Banku i jest konsekwencją konsolidacji spółek sektora energetycznego.

Zaangażowanie Banku wobec 5 największych grup kapitałowych

31.12.2008			31.12.2007		
Lp.	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**	Lp.	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**
1	1 654 951	1,65%	1	2 119 387	2,79%
2	1 402 841	1,39%	2	1 426 492	1,88%
3	1 315 589	1,31%	3	1 116 920	1,47%
4	1 283 533	1,28%	4	1 095 926	1,44%
5	792 757	0,79%	5	787 510	1,03%
Razem	6 449 671	6,41%	Razem	6 546 235	8,61%

*Zaangażowanie obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje, należne odsetki, papiery dłużne oraz zaangażowanie pozabilansowe i kapitałowe.

**Wartość portfela kredytowego nie obejmuje zaangażowań pozabilansowych oraz kapitałowych

Koncentracja wobec segmentów branżowych

W Banku stosowane są limity branżowe, których celem jest ograniczanie poziomu ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w wybranych branżach, charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz unikanie nadmiernego poziomu koncentracji branżowej.

Strukturę zaangażowania wg segmentów branżowych wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku prezentuje poniższa tabela.

Sekcja	Nazwa sekcji	31.12.2008		31.12.2007	
		Zaangażowanie	Liczba podmiotów	Zaangażowanie	Liczba podmiotów
D	Przetwórstwo przemysłowe	27,02%	13,49%	24,97%	15,17%
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	17,89%	30,65%	16,25%	31,70%
K	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	13,17%	10,73%	10,91%	9,28%
L	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe, społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	8,85%	0,60%	14,40%	0,68%
F	Budownictwo	6,25%	12,88%	4,93%	10,87%
E	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	3,38%	0,19%	4,52%	0,16%
	Pozostałe zaangażowanie	23,44%	31,46%	24,02%	32,14%
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

W stosunku do 31 grudnia 2007 roku wzrosło zaangażowanie Banku we wszystkie sekcje branżowe z wyjątkiem Rybołówstwa, Górnictwa i Administracji publicznej i obrony narodowej (łącznie spadek o 0,5 mld zł). Największy wzrost odnotowano w sekcjach: „Przetwórstwo przemysłowe” (+3,3 mld zł), „Handel” (+2,2 mld zł), „Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej” (+1,9 mld zł).

Łączne zaangażowanie trzech największych sekcji: „Przetwórstwo przemysłowe”, „Handel hurtowy i detaliczny” oraz „Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej” wynosi 58% wartości portfela kredytów udzielanych podmiotom gospodarczym.

Koncentracja wobec regionów geograficznych

Region	31.12.2008	31.12.2007
Polska		
mazowiecki	18,59%	18,00%
śląsko-opolski	12,52%	13,56%
wielkopolski	10,28%	10,78%
małopolsko-świętokrzyski	9,26%	9,10%
dolnośląski	7,77%	8,22%
zachodnio-pomorski	7,24%	7,22%
lubelsko-podkarpacki	6,54%	6,98%
łódzki	6,24%	6,81%
pomorski	7,17%	6,60%
kujawsko-pomorski	5,17%	5,71%
warmińsko-mazurski	3,55%	3,77%
podlaski	3,08%	3,19%
pozostałe	2,59%	0,06%
Razem	100,00%	100,00%

Portfel kredytowy Banku jest zdywersyfikowany pod względem koncentracji geograficznej.

Największa koncentracja portfela kredytowego Banku występuje w regionie mazowieckim. Ponad połowa portfela kredytowego Banku skupiona jest w czterech regionach: mazowieckim, śląsko-opolskim, wielkopolskim i małopolsko-świętokrzyskim, które odpowiadają również za znaczącą część populacji i gospodarki Polski.

Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego

Na dzień 31 grudnia 2008 roku udział ekspozycji w walutach wymienialnych w całym portfelu Banku wyniósł 27,8%. Największą część zaangażowania denominowanego w walutach obcych Banku stanowią ekspozycje w CHF (79,6% portfela walutowego), których udział w całym portfelu kredytowym w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2007 wzrósł o 6,6 p.p.

Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego (w %)

Waluta	31.12.2008	31.12.2007
PLN	72,16%	80,00%
Waluty obce, w tym:	27,84%	20,00%
CHF	22,17%	15,60%
EUR	4,09%	3,50%
USD	1,57%	0,90%
GBP	0,01%	0,00%
Razem	100,00%	100,00%

Wzrost udziału kredytów denominowanych w walutach obcych w 2008 roku wynika z wysokiej dynamiki sprzedaży walutowych kredytów mieszkaniowych, a także wzrostu w II połowie 2008 roku kursów walutowych.

Inne rodzaje koncentracji

Zgodnie z Rekomendacją S Bank stosuje wewnętrzne limity dotyczące portfela kredytów przeznaczonych na finansowanie nieruchomości dla klientów indywidualnych. W II półroczu 2008 roku limity te nie zostały przekroczone.

Renegocjacja warunków należności

Celem działalności restrukturyzacyjnej Banku jest maksymalizacja efektywności zarządzania wierzytelnościami trudnymi tj. uzyskanie najwyższych odzysków, jednocześnie ograniczając do minimum koszty ponoszone, związane z uzyskaniem odzysków, które są bardzo wysokie w przypadku prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

Działalność restrukturyzacyjna polega na zmianie warunków spłaty wierzytelności, które są indywidualnie ustalane wobec każdego kontraktu. Zmiany mogą dotyczyć:

- 1) okresu spłaty,
- 2) harmonogramu,
- 3) oprocentowania,
- 4) kolejności zarachowania wpływów,
- 5) zabezpieczenia,
- 6) kwoty do spłaty (redukcja).

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi ugody, wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną. Elementem procesu restrukturyzacji jest ocena możliwości wywiązania się przez dłużnika z warunków umowy ugody (spłaty zadłużenia w ustalonych terminach). Czynne ugody są na bieżąco monitorowane.

Aktywa finansowe, których warunki zostały renegocjowane (w przeciwnym wypadku zostałyby uznane za zaległe lub stwierdzonoby utratę wartości) obejmują następujące udzielone kredyty i pożyczki

Aktywa finansowe	Wartość bilansowa	
	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według wartości brutto	100 702 559	76 128 921
w tym renegocjowane:	72 732	177 416
sektor finansowy (z wyłączeniem banków)	-	90
kredyty gospodarcze	-	90
sektor niefinansowy	70 717	175 383
kredyty konsumpcyjne	18 336	25 043
kredyty mieszkaniowe	35 381	53 341
kredyty gospodarcze	17 000	96 999
sektor budżetowy	2 015	1 943
kredyty gospodarcze	2 015	1 943

Przeterminowanie aktywów finansowych

Aktywa finansowe, które są zaległe, lecz w przypadku, których nie nastąpiła utrata wartości obejmują następujące aktywa finansowe:

Aktywa finansowe	31.12.2008			31.12.2007		
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	-	-	40	-	40
Kredyty, pożyczki udzielone klientom	4 944 966	42 382	4 987 348	1 708 254	35 631	1 743 885
sektora finansowego	916	-	916	426	-	426
sektora niefinansowego	4 465 732	42 382	4 508 114	1 598 175	35 631	1 633 806
sektora budżetowego	478 318	-	478 318	109 653	-	109 653
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	13 790	-	13 790	2 185	-	2 185
Razem	4 958 756	42 382	5 001 138	1 710 479	35 631	1 746 110

Zabezpieczeniami powyższych należności są: hipoteka, zastaw rejestrowy, przeniesienie prawa własności, blokada rachunku lokaty, ubezpieczenie ekspozycji kredytowej oraz gwarancje i poręczenia.

Aktywa finansowe, wobec których stwierdzono utratę wartości metodą zindywidualizowaną według wartości bilansowej brutto

	31.12.2008	31.12.2007
Należności od banków	28 486	276
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 438 770	701 412
sektor finansowy	14 436	17 240
kredyty gospodarcze	14 436	17 240
sektor niefinansowy	1 414 795	674 543
kredyty konsumpcyjne	18 525	6 850
kredyty mieszkaniowe	105 716	131 862
kredyty gospodarcze	1 290 554	535 831
sektor budżetowy	9 539	9 629
kredyty gospodarcze	9 539	9 629
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	23 862	42 056
emitowane przez podmioty finansowe	2 599	2 674
emitowane przez podmioty niefinansowe	21 263	39 382
Razem	1 491 118	743 744

Na dzień 31 grudnia 2008 roku w odniesieniu do powyższych aktywów ustanowione były na rzecz Banku następujące zabezpieczenia:

- dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom: hipoteka kaucyjna oraz zwykła, zastaw rejestrowy, weksel własny dłużnika oraz przelew wierzytelności – o wartości bilansowej 1 200 747 tysięcy złotych,
- dla inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży: weksle in blanco, zastaw rejestrowy na rachunku bankowym oraz na udziałach dłużnika – o zerowej wartości bilansowej.

Bank ustalając odpisy z tytułu utraty wartości na powyższe aktywa wziął pod uwagę następujące czynniki:

- opóźnienie w spłacie należności,
- postawienie wierzytelności w stan wymagalności,
- postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika,
- ogłoszenie upadłości dłużnika lub złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości,
- kwestionowanie należności przez dłużnika,
- wszczęcie postępowania naprawczego wobec dłużnika,
- ustanowienie zarządu komisarycznego nad działalnością dłużnika lub zawieszenie jego działalności,
- pogorszenie się oceny ratingowej dłużnika do poziomu wskazującego na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia (rating „G”, „H”),
- podjęte działania restrukturyzacyjne i zastosowane ulgi w spłacie,
- dodatkowe przesłanki, rozpoznawane w odniesieniu do ekspozycji wobec spółdzielni mieszkaniowych z tytułu kredytów mieszkaniowych „starego portfela” objętych poręczeniami Skarbu Państwa,
- przewidywane przepływy pieniężne z ekspozycji oraz przyjętych zabezpieczeń
- kształtowanie się przyszłej sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta
- stopień realizacji przez klienta prognoz.

Ryzyko kredytowe instytucji finansowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku największe zaangażowania PKO BP SA na rynku międzybankowym kształtowały się w następujący sposób:

Zaangażowanie na rynku międzybankowym*						
Kontrahent	Rodzaj instrumentu				Razem	
	Lokata	Papiery wartościowe	Credit default swap	Pozostałe pochodne		
Kontrahent 1	222 135	-	-	-	222 135	
Kontrahent 2	196 098	-	-	-	196 098	
Kontrahent 3	168 084	-	-	2 480	170 564	
Kontrahent 4	159 803	-	-	8 700	168 503	
Kontrahent 5	154 077	-	-	(17 350)	154 077	
Kontrahent 6	-	-	118 472	(193 941)	118 472	
Kontrahent 7	100 000	-	-	(3 401)	100 000	
Kontrahent 8	-	-	88 854	(78 015)	88 854	
Kontrahent 9	-	83 448	-	-	83 448	
Kontrahent 10	-	-	-	70 308	70 308	
Kontrahent 11	-	-	-	61 528	61 528	
Kontrahent 12	26 656	-	-	33 994	60 650	
Kontrahent 13	-	-	-	54 085	54 085	
Kontrahent 14	50 000	-	-	-	50 000	
Kontrahent 15	-	41 724	-	(104)	41 724	
Kontrahent 16	-	20 862	-	-	20 862	
Kontrahent 17	9 655	-	-	(40 332)	9 655	
Kontrahent 18	-	95 965	(88 854)	-	7 111	
Kontrahent 19	6 259	-	-	-	6 259	
Kontrahent 20	-	-	-	4 191	4 191	

* Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego

Dla porównania największe zaangażowania PKO BP SA na rynku międzybankowym na dzień 31 grudnia 2007 roku prezentuje poniższa tabela:

Zaangażowanie na rynku międzybankowym*						
Kontrahent**	Rodzaj instrumentu				Razem	
	Lokata	Papiery wartościowe	Credit default swap	Pozostałe pochodne		
Kontrahent 21	379 100	-	-	14 974	394 074	
Kontrahent 22	335 965	-	-	-	335 965	
Kontrahent 23	300 000	-	-	5 890	305 890	
Kontrahent 24	293 280	-	-	-	293 280	
Kontrahent 25	276 889	-	-	3	276 891	
Kontrahent 26	232 386	-	-	15 464	247 850	
Kontrahent 14	219 040	17 910	-	-	236 950	
Kontrahent 27	-	-	158 275	46 333	204 608	
Kontrahent 10	204 155	-	-	(5 664)	204 155	
Kontrahent 3	179 100	-	-	(331)	179 100	
Kontrahent 28	100 000	-	-	65 231	165 231	
Kontrahent 29	150 000	-	-	12 373	162 373	
Kontrahent 30	150 000	-	-	(496)	150 000	
Kontrahent 16	-	150 451	(24 350)	-	126 101	
Kontrahent 20	100 000	-	-	25 792	125 792	
Kontrahent 9	100 000	-	-	25 307	125 307	
Kontrahent 31	108 746	-	-	5 286	114 032	
Kontrahent 32	-	-	73 050	34 790	107 840	
Kontrahent 33	100 000	-	-	-	100 000	
Kontrahent 34	100 000	-	-	-	100 000	

* Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego

**Nazwy kontrahentów są zgodne z nazwami przedstawionymi w tabeli z najwyższymi zaangażowaniami na rynku międzybankowym na dzień 31 grudnia 2008 roku

Przy określaniu zaangażowania: lokaty, papiery wartościowe emitowane przez kontrahentów oraz transakcje CDS zostały podane w wartości nominalnej, natomiast pozostałe instrumenty pochodne w wartości rynkowej. Zaangażowanie całkowite (kolumna „Razem”) w przypadku każdego kontrahenta stanowi sumę zaangażowania z tytułu lokat i papierów wartościowych powiększonego (w przypadku kontrahentów u których zakupiono protekcję kredytową na emitentów papierów wartościowych znajdujących się w portfelu Banku) bądź pomniejszonego (w przypadku gdy ryzyko kredytowe danego podmiotu zostało przetransferowane w transakcji CDS na innego kontrahenta) o zaangażowanie z tytułu transakcji CDS oraz zaangażowania z tytułu pozostałych instrumentów pochodnych, jeżeli jest ono dodatnie (w przeciwnym wypadku zaangażowanie z tytułu pozostałych instrumentów pochodnych nie jest uwzględniane przy zaangażowaniu całkowitym). Ekspozycja z tytułu wszystkich instrumentów liczona jest od daty zawarcia transakcji.

Spośród 13 kontrahentów wymienionych w tabeli sporządzonej według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku, z którymi PKO BP SA posiadał zawarte transakcje na instrumentach pochodnych, z 12 kontrahentami (kontrahenci: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17) Bank miał podpisane umowy ramowe. Ekspozycja z Kontrahentem 20 (z którym Bank nie miał podpisanej umowy ramowej) ograniczała się do krótkoterminowej transakcji FX swap. Umowy ramowe umożliwiają kompensację wzajemnych zobowiązań w przypadku bankructwa jednej ze stron transakcji. W sumie PKO BP SA na dzień 31 grudnia 2008 roku posiadała podpisane 23 umowy ramowe z bankami krajowymi i 31 z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 17 umów CSA (Credit Support Annex) umożliwiających zabezpieczenie ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych i 2 umów ISMA (International Securities Market Association) dających możliwość kompensacji zobowiązań wynikających z transakcji REPO i BSB/SBB.

Spośród 20 kontrahentów wymienionych w tabeli sporządzonej według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku, wobec których PKO BP SA posiadał największe ekspozycje, 6 kontrahentów znalazło się w grupie największych zaangażowań również na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Geograficzna lokalizacja kontrahentów

Kontrahenci generujący 20 największych zaangażowań na rynku międzybankowym wg stanów na dzień 31 grudnia 2008 roku i na dzień 31 grudnia 2007 roku pochodzą z krajów wyszczególnionych w poniższej tabeli (przyjmuje się kraj, na obszarze którego ulokowana jest centrala danego kontrahenta):

L.p.	Kraj	Kontrahent
1.	Austria	Kontrahent 3, Kontrahent 30, Kontrahent 31, Kontrahent 33
2.	Belgia	Kontrahent 25
3.	Dania	Kontrahent 32
4.	Francja	Kontrahent 26, Kontrahent 29
5.	Hiszpania	Kontrahent 16
6.	Irlandia	Kontrahent 22
7.	Niderlandy	Kontrahent 27
8.	Niemcy	Kontrahent 21, Kontrahent 23, Kontrahent 28, Kontrahent 34
9.	Polska	Kontrahent 2, Kontrahent 5, Kontrahent 7, Kontrahent 9, Kontrahent 10, Kontrahent 11, Kontrahent 12, Kontrahent 13, Kontrahent 14
10.	Portugalia	Kontrahent 1, Kontrahent 24
11.	USA	Kontrahent 18
12.	Szwajcaria	Kontrahent 4, Kontrahent 20
13.	Ukraina	Kontrahent 19
14.	Węgry	Kontrahent 15
15.	Wielka Brytania	Kontrahent 6, Kontrahent 8, Kontrahent 17

Struktura ratingowa kontrahentów

Struktura zaangażowania z punktu widzenia przyznanych kontrahentom ratingów została zaprezentowana w poniższej tabeli. Przy wyznaczaniu ratingu oparto się na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch (przy czym w przypadku, gdy rating nadały dwie agencje przyjęto rating niższy, a w przypadku trzech ratingów, rating środkowy)

Rating	Kontrahent
AAA	Kontrahent 20
AA	Kontrahent 6, Kontrahent 8, Kontrahent 17, Kontrahent 18, Kontrahent 22, Kontrahent 25, Kontrahent 26, Kontrahent 27, Kontrahent 28, Kontrahent 29, Kontrahent 32, Kontrahent 33
A	Kontrahent 1, Kontrahent 3, Kontrahent 4, Kontrahent 5, Kontrahent 11, Kontrahent 12, Kontrahent 13, Kontrahent 16, Kontrahent 18, Kontrahent 21, Kontrahent 23, Kontrahent 24, Kontrahent 30, Kontrahent 31, Kontrahent 34
BBB	Kontrahent 14, Kontrahent 15
B	Kontrahent 19
Brak ratingu	Kontrahent 2, Kontrahent 7, Kontrahent 9, Kontrahent 10

Zarządzanie majątkiem przejętym za wierzytelności

Przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych lub windykacyjnych majątek przeznaczony jest na potrzeby Banku lub do sprzedaży. Informacja o przejętych składnikach majątkowych analizowana jest pod kątem możliwości wykorzystania majątku na wewnętrzne potrzeby Banku. W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku majątek przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w całości przeznaczony został do sprzedaży.

Podejmowane przez Bank działania mają na celu sprzedaż aktywów w możliwie najkrótszym czasie. W jednostkowych i uzasadnionych przypadkach dochodzi do wstrzymania sprzedaży. Następuje to tylko i wyłącznie w sytuacji, kiedy warunki niezależne wskazują, iż sprzedaż majątku w okresie późniejszym będzie korzystniejsza finansowo. Podstawowym trybem postępowania w sprawie sprzedaży majątku jest przetarg nieograniczony. Wybór innego trybu jest możliwy w przypadku, gdy ze względu na specyfikę sprzedawanego majątku daje on możliwości znalezienia nabywcy i uzyskania korzystniejszej dla Banku oferty.

Bank dąży do jak najszerzego rozpowszechnienia informacji o sprzedawanych aktywach poprzez publikację informacji o sprzedaży na stronie internetowej Banku, ogłoszenia w prasie ogólnopolskiej, wykorzystywanie portali internetowych m. in. w zakresie aukcji internetowych, wysyłanie zapytań ofertowych. Dodatkowo PKO BP SA współpracuje z firmami zewnętrznymi o zasięgu ogólnopolskim w zakresie odbierania, transportu, przechowywania oraz pośrednictwa w sprzedaży majątku przejętego w toku prowadzonych przez Bank działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych. Bank zawarł również umowy o współpracę z firmami zewnętrznymi, które wyceniają majątek ruchomy oraz nieruchomości przejęte, lub których przejęciem zainteresowany jest Bank w toku realizacji zabezpieczeń.

Informacja na temat wartości bilansowej aktywów przejętych za wierzytelności na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku znajduje się w notcie 25 „Inne aktywa” w pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”.

Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian parametrów rynkowych takich jak stopa procentowa i kurs walutowy lub zmienności tych parametrów (*volatility*), a także ryzyko utraty płynności. Ryzyko rynkowe obejmuje: ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko instrumentów pochodnych oraz ryzyko płynności.

Ryzyko stopy procentowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest identyfikacja obszarów ryzyka stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu i zobowiązań pozabilansowych w sposób pozwalający na maksymalizację wartości aktywów netto oraz wyniku odsetkowego w ramach przyjętego profilu ryzyka stopy procentowej.

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej Bank w szczególności wykorzystuje miary wartości zagrożonej (VaR), testy warunków skrajnych oraz miary wrażliwości dochodu odsetkowego.

Wartość zagrożona (VaR) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentu finansowego, z zachowaniem założonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji. Do wyznaczenia VaR stosuje się metodę wariacji-kowariancji przy poziomie ufności równym 99%. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej Bank wykorzystuje m. in. wartość VaR wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku.

Testy warunków skrajnych (*stress-test*) służą do oszacowania potencjalnych strat z pozycji w stopie procentowej w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w walutach: PLN, EUR, USD, CHF i GBP o ± 50 pb. oraz o ± 200 pb,
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, wygięcie krzywej dochodowości typu *peak* oraz typu *twist*.

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej należą:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,
- 3) określenie dopuszczalnych transakcji na stopie procentowej.

W Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej obejmujące m. in. wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, limity oraz wartości progowe strat a także limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych. Limity te zostały wyznaczone z uwzględnieniem poszczególnych portfeli Banku.

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
PLN (tys. PLN)								31.12.2008
Luka okresowa	(4 942 713)	6 770 631	11 376 342	1 416 117	(7 163 638)	(707 711)	24 038	6 773 066
Luka skumulowana	(4 942 713)	1 827 918	13 204 260	14 620 377	7 456 739	6 749 028	6 773 066	-
PLN (tys. PLN)								31.12.2007
Luka okresowa	(14 265 905)	29 055 517	4 008 211	(8 716 047)	(1 305 678)	(201 666)	152 558	8 726 990
Luka skumulowana	(14 265 905)	14 789 612	18 797 823	10 081 776	8 776 098	8 574 432	8 726 990	-
USD (tys. USD)								31.12.2008
Luka okresowa	44 859	(156 960)	(28 162)	6 439	(14 779)	21 630	15 060	(111 914)
Luka skumulowana	44 859	(112 101)	(140 263)	(133 824)	(148 604)	(126 974)	(111 914)	-

USD (tys. USD)								31.12.2007
Luka okresowa	(196 090)	160 709	(36 656)	(46 478)	-	5 357	(24 525)	(137 683)
Luka skumulowana	(196 090)	(35 381)	(72 037)	(118 515)	(118 515)	(113 158)	(137 683)	-

EUR (tys. EUR)								31.12.2008
Luka okresowa	(314 370)	(17 992)	51 775	37 842	(13 962)	31 639	(7 973)	(233 040)
Luka skumulowana	(314 370)	(332 361)	(280 586)	(242 745)	(256 706)	(225 067)	(233 040)	-

EUR (tys. EUR)								31.12.2007
Luka okresowa	220 133	74 639	(12 427)	(17 114)	8 344	1 730	(47 010)	228 295
Luka skumulowana	220 133	294 772	282 345	265 231	273 575	275 305	228 295	-

CHF (tys. CHF)								31.12.2008
Luka okresowa	4 983 161	(4 900 577)	(2 780)	(1 577)	(97)	-	3 092	81 222
Luka skumulowana	4 983 161	82 584	79 804	78 227	78 130	78 130	81 222	-

CHF (tys. CHF)								31.12.2007
Luka okresowa	3 153 166	(3 156 417)	(1 091)	(2 374)	-	(330)	3 005	(4 041)
Luka skumulowana	3 153 166	(3 251)	(4 342)	(6 716)	(6 716)	(7 046)	(4 041)	-

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą aktywów oraz pasywów narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym aktywa oraz pasywa ujmują się w dacie transakcji.

Ekspozycja Banku na ryzyko stopy procentowej kształtowała się w ramach przyjętych limitów. Bank był głównie narażony na ryzyko złotej stopy procentowej, które odpowiadało za ok. 83% wartości zagrożonej Banku (VaR) na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz ok. 48% na dzień 31 grudnia 2007 roku.

VaR Banku oraz analizę *stress testową* narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela:

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
VaR 10 - dniowy (tys. PLN)*	72 337	36 300
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 pb. (tys. PLN)	499 041	101 905

*Wartość VaR na dzień 31 grudnia 2007 została wyznaczona z uwzględnieniem zmian w metodyce VaR wprowadzonych w 2008 roku w związku z kryzysem finansowym. VaR wyznaczony zgodnie z metodologią obowiązującą na dzień 31 grudnia 2007 wyniósł 10 521 tys. PLN.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 72 337 tysięcy złotych, co stanowiło ok. 0,60% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2007 roku miara VaR dla Banku wyniosła 36 300 tysięcy złotych, co stanowiło ok. 0,33% funduszy własnych Banku. W 2008 roku ryzyko stopy procentowej zdeterminowane było głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań oraz ryzykiem bazowym.

Wobec nasilającego się kryzysu na rynku finansowym w Banku podjęto kroki zmierzające do szczególnego monitorowania ryzyk wchodzących w skład ryzyka stopy procentowej, które w normalnej sytuacji rynkowej mogły być uznane za nieistotne. W wyniku dokonanego przeglądu wzmocniono nacisk na monitoring ryzyka bazowego modyfikując jednocześnie metodykę VaR w tym zakresie oraz wprowadzając dodatkowe scenariusze stress-testowe.

Ryzyko walutowe

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest identyfikacja obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie ryzyka walutowego do akceptowanych rozmiarów.

Ryzyko walutowe Banku jest monitorowane i raportowane w cyklu dziennym. Pozycje walutowe, generowane w działalności podstawowej transferowane są do działalności spekulacyjnej Banku, gdzie są zarządzane w ramach limitów i wartości progowych na tę działalność.

Do pomiaru ryzyka walutowego stosowany jest w Banku model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych.

Do wyznaczenia VaR dla utrzymywanych pozycji walutowych stosuje się metodę wariancji-kowariancji przy poziomie ufności równym 99%. Do celów zarządzania ryzykiem walutowym wartość VaR wyznaczana jest w podziale na rodzaje działalności Banku.

Analizy szokowe (*stress-testing* i *crash-testing*) służą do oszacowania potencjalnej straty z pozycji walutowej w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (15-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- 3) określenie dopuszczalnych transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

Wielkości, na które nałożone są limity i wartości progowe to m. in.: pozycje walutowe, wartość zagrożona obliczana w horyzoncie 10-dniowym oraz strata dzienna na rynku walutowym.

Ryzyko walutowe zarówno na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku kształtowało się na niskim poziomie.

VaR oraz analizę *stress testową* aktywów finansowych Banku narażonych na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut, prezentuje poniższa tabela:

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
VaR 10 - dniowy (tys. PLN)	11 297*	1 646
Zmiana kursów WAL/PLN o 15% (tys. PLN)**	10 631	6 975

* Wartość VaR na dzień 31 grudnia 2008 roku wynikała głównie z pozycji w USD, która z kolei była wynikiem objęcia przez Bank akcji KREDOBANK S.A., których rejestracja nastąpiła w dniu 31 grudnia 2008 roku

** W 2008 roku dokonano zmiany analiz stress-testu zastępując scenariusz 10% aprecjacja lub deprecjacja PLN scenariuszem 15% aprecjacja lub deprecjacja PLN. Dane za 2007 rok zostały doprowadzone do porównywalności.

Wielkość pozycji walutowych dla poszczególnych walut prezentuje poniższa tabela:

	31.12.2008	31.12.2007
	Pozycja walutowa (w tys. PLN)	Pozycja walutowa (w tys. PLN)
USD	(97 267)	(32 684)
EUR	20 134	(32 882)
CHF	(10 304)	37 786
GBP	(1 497)	(3 137)
Pozostałe (Globalna Netto)	18 062	11 637

Wielkość pozycji walutowych jest kluczowym (poza zmiennościami kursów walutowych) czynnikiem determinującym poziom ryzyka walutowego, na jakie narażony jest Bank. Na poziomie pozycji walutowych wpływają wszystkie transakcje walutowe, jakie zostają zawarte przez Bank, nie tylko bilansowe (np. kredyty), ale również pozabilansowe (np. transakcje pochodne, w szczególności CIRS). Zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami zarządzania ryzykiem walutowym codziennie otwierana przez Bank pozycja walutowa w działalności bankowej (np. wypłata nowych kredytów walutowych w PLN, spłata przez klienta zaciągniętego kredytu walutowego w PLN, przewalutowanie kredytu) jest w każdym dniu domykana, także przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych. Oznacza to, że pozycja walutowa Banku na koniec dnia może się składać wyłącznie z wygenerowanej w tym dniu nowej pozycji w działalności bankowej oraz ograniczonej limitami pozycji walutowej pochodzącej z działalności handlowej, co powoduje, że narażenie Banku na ryzyko walutowe jest niskie (w odniesieniu do funduszy własnych VaR 10-d dla pozycji walutowej Banku na koniec 2008 roku wynosił ok. 0,09%).

Struktura walutowa

Poniższe tabele przedstawiają zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i zobowiązań pozabilansowych.

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2008				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
AKTYWA, w tym:					
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 439 916	158 624	17 693	142 015	5 758 248
Należności od banków	1 072 185	1 554 911	82 106	1 225 882	3 935 084
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	73 557 038	3 866 255	22 362 049	917 217	100 702 559
Papiery wartościowe	14 244 665	384 793	-	191 247	14 820 705
Aktywa trwałe	8 145 158	-	-	-	8 145 158
Inne aktywa i instrumenty pochodne	4 171 865	113 819	393	79 364	4 365 441
SUMA AKTYWÓW (BRUTTO)	106 630 827	6 078 402	22 462 241	2 555 725	137 727 195
UMORZENIE/UTRATA WARTOŚCI	(6 380 152)	(70 812)	(28 881)	(2 523)	(6 482 368)
SUMA AKTYWÓW (NETTO)	100 250 675	6 007 590	22 433 360	2 553 202	131 244 827
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY WŁASNE, w tym:					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	-	-	-	2 816
Zobowiązania wobec innych banków	2 545 840	3 940	2 656 016	493 656	5 699 452
Zobowiązania wobec klientów	96 040 953	3 466 685	111 077	2 238 215	101 856 930
Zobowiązania podporządkowane	1 618 755	-	-	-	1 618 755
Rezerwy	561 353	-	-	-	561 353
Inne zobowiązania i instrumenty pochodne oraz rezerwa na podatek odroczoney	7 615 013	271 288	7 387	82 461	7 976 149
Kapitały własne	13 529 372	-	-	-	13 529 372
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁÓW WŁASNYCH	121 914 102	3 741 913	2 774 480	2 814 332	131 244 827
UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	25 899 924	3 047 516	1 121 951	687 027	30 756 418

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2007				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
AKTYWA, w tym:					
Kasa, środki w Banku Centralnym	4 375 365	118 655	7 655	92 409	4 594 084
Należności od banków	2 417 096	2 204 573	158 241	536 165	5 316 075
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	61 392 063	2 337 488	11 902 820	496 550	76 128 921
Papiery wartościowe	13 297 131	1 272 759	-	602 932	15 172 822
Aktywa trwałe	7 743 081	-	-	-	7 743 081
Inne aktywa i instrumenty pochodne	2 057 647	151 768	1 717	65 518	2 276 650
SUMA AKTYWÓW (BRUTTO)	91 282 383	6 085 243	12 070 433	1 793 574	111 231 633
UMORZENIE/UTRATA WARTOŚCI	(5 856 818)	(12 857)	(20 682)	(1 022)	(5 891 379)
SUMA AKTYWÓW (NETTO)	85 425 565	6 072 386	12 049 751	1 792 552	105 340 254
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY WŁASNE, w tym:					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	1 279	-	-	-	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	585 378	827 344	2 050 374	161 359	3 624 455
Zobowiązania wobec klientów	78 909 784	888 680	29 139	5 387 860	85 215 463
Zobowiązania podporządkowane	1 614 885	-	-	-	1 614 885
Rezerwy	452 515	505	-	25	453 045
Inne zobowiązania i instrumenty pochodne oraz rezerwa na podatek odroczoney	2 502 257	82 245	10 540	106 544	2 701 586
Kapitały własne	11 729 541	-	-	-	11 729 541
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁÓW WŁASNYCH	95 795 639	1 798 774	2 090 053	5 655 788	105 340 254
UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	24 774 515	2 770 532	640 513	329 974	28 515 534

Ryzyko instrumentów pochodnych

Celem zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych jest monitorowanie wykorzystania instrumentów pochodnych i utrzymanie ryzyka związanego z tymi instrumentami w granicach określonych przez ogólny profil ryzyka Banku. Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w Banku jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym. Zasady zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych definiują ryzyka związane z transakcjami pochodnymi oraz zadania poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych w procesie zarządzania tym ryzykiem.

Do pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych w Banku wykorzystywany jest m.in. model wartości zagrożonej (VaR), opisany w rozdziale dotyczącym ryzyka stopy procentowej lub w rozdziale dotyczącym ryzyka walutowego w zależności od czynnika ryzyka, od którego zależy wartość instrumentu.

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko instrumentów pochodnych,
- 3) umowy ramowe (ISDA – (International Swaps and Derivatives Association), ZBP – Związek Banków Polskich) określające m.in. mechanizmy rozliczeniowe.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty pochodne w podziale na portfel bankowy i handlowy, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Szczególne znaczenie dla ograniczenia ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi mają umowy ramowe zawierane przez Bank z głównymi kontrahentami na bazie standardu opracowanego przez Związek Banków Polskich (banki krajowe) oraz ISDA (banki zagraniczne i instytucje kredytowe), które umożliwiają kompensację zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedroczliczeniowego). Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

Ryzyko płynności

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych zapewniającej stałą płynność Banku z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego.

Podstawą polityki Banku w zakresie płynności jest utrzymywanie portfela płynnych papierów wartościowych oraz akumulacja stabilnej bazy depozytowej. W polityce zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

W Banku wykorzystywane są następujące miary ryzyka płynności:

- 1) kontraktowa i urealniona luka płynności,
- 2) rezerwa płynności,
- 3) badanie stabilności portfela depozytów i kredytów,
- 4) analizy szokowe (*stress-testy* płynności).

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Banku są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności,
- 2) limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- 3) transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- 4) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej Banku.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności. Limity i wartości progowe zostały przyjęte zarówno na miary płynności krótkoterminowej, jak i na miary płynności średnio- i długoterminowej.

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają m.in. urealnienia dotyczące osadu depozytów podmiotów niefinansowych i ich wymagalności, osadu kredytów w rachunku bieżącym podmiotów niefinansowych i ich zapadalności oraz płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności, co jest głównym elementem wyróżniającym lukę urealnioną od nieurealnionej.

	a'vista	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 6 miesiące	6 - 12 miesiące	12 - 36 miesiące	36 - 60 miesiące	pow. 60 miesiące
31.12.2008								
Urealniona luka okresowa	4 568 859	5 852 435	(2 914 818)	(1 798 141)	1 989 986	4 250 513	1 924 376	(13 873 210)
Urealniona skumulowana luka okresowa	4 568 859	10 421 294	7 506 476	5 708 335	7 698 321	11 948 833	13 873 210	-
31.12.2007*								
Urealniona luka okresowa	3 206 133	14 321 024	3 330 792	3 042 761	5 591 174	8 832 298	2 052 784	(40 376 966)
Urealniona skumulowana luka okresowa	3 206 133	17 527 157	20 857 949	23 900 710	29 491 884	38 324 182	40 376 966	-

* Wartości sprowadzone do porównywalności według metodologii urealniania luki płynności obowiązującej na dzień 31 grudnia 2008 roku

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Banku wykazywała wartości dodatnie na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku. Oznacza to nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności na koniec roku 2008 oraz na koniec roku 2007 roku

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
Rezerwa płynności do 1 miesiąca* (mln PLN)	6 666	9 248

*Rezerwa płynności jest to różnica między najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym horyzoncie czasowym.

Bank 15 grudnia 2008 roku wprowadził nowe produkty depozytowe. Rezerwa płynności do 1 miesiąca na dzień 10 stycznia 2009 roku wyniosła ok. 8 930 000 tysięcy złotych.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku poziom osadu depozytów podmiotów niefinansowych stanowił ok. 94% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku przez klientów niefinansowych Banku, natomiast na dzień 31 grudnia 2007 roku osad stanowił ok. 96% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku przez klientów niefinansowych.

Kryzys finansowy obserwowany na rynku wpłynął istotnie na zmianę otoczenia, w jakim funkcjonują banki, także w Polsce. Głównym problemem związanym z kryzysem było ograniczenie zaufania na rynku międzybankowym, czego konsekwencją była ograniczona płynność tego rynku. Przełożyło się to na konieczność pozyskania przez banki depozytów od klientów niebankowych, co nieuchronnie prowadziło do zwiększenia oferowanego im oprocentowania.

Zarząd Banku, wobec nasilającego się kryzysu, podjął zdecydowane kroki w celu zapobiegnięcia mogącym się w tej sytuacji materializować ryzykom. W Banku został powołany zespół do spraw kryzysowych, którego zadaniem była bieżąca ocena sytuacji na rynku finansowym, codzienne raportowanie do członków Zarządu Banku oraz cotygodniowe omawianie sytuacji na posiedzeniach Zarządu Banku.

W warunkach kryzysu na rynkach finansowych Bank podejmował działania ukierunkowane na efektywne zarządzanie płynnością czego dowodzą następujące fakty:

- limity na nadzorcze miary płynności Banku nie zostały przekroczone,
- Bank utrzymywał wymagane środki na pokrycie rezerwy obowiązkowej w NBP bez konieczności zaciągania kredytu lombardowego,
- Bank nie korzystał z oferowanych przez NBP operacji zasilających oraz operacji finansowania w walutach obcych.

Powyższym działaniom nadzwyczajnym towarzyszył standardowy monitoring ryzyk oraz rozwój metod jego pomiaru, a w sytuacjach tego wymagających dostosowanie ich do obserwowanych zjawisk rynkowych, m.in. dokonano modyfikacji struktury limitów i wartości progowych na ryzyko płynności w zakresie minimalnej utrzymywanej przez Bank rezerwy płynności.

W celu ograniczenia ryzyka w Grupie Kapitałowej oraz w związku ze znacznie głębszym kryzysem na rynku ukraińskim Bank udzielił wsparcia finansowego swojej spółce zależnej KREDOBANK SA.

Aktywa i zobowiązania Banku obrotowe i trwałe na dzień 31 grudnia 2008

	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 758 248	-	-	5 758 248
Należności od banków	3 057 721	877 363	(28 111)	3 906 973
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 340 931	155 216	-	1 496 147
Pochodne instrumenty finansowe	3 599 545	-	-	3 599 545
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	3 521 974	1 024 523	-	4 546 497
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	20 628 373	80 074 186	(2 600 540)	98 102 019
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	1 142 702	7 613 809	-	8 756 511
Pozostałe aktywa	3 250 940	2 299 918	(471 971)	5 078 887
SUMA AKTYWÓW	42 300 434	92 045 015	(3 100 622)	131 244 827
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	-	-	2 816
Zobowiązania wobec innych banków	2 973 138	2 726 314	-	5 699 452
Pochodne instrumenty finansowe	6 150 337	-	-	6 150 337
Zobowiązania wobec klientów	90 622 850	11 234 080	-	101 856 930
Zobowiązania podporządkowane	-	1 618 755	-	1 618 755
Pozostałe zobowiązania	2 028 110	359 055	-	2 387 165
SUMA ZOBOWIĄZAŃ	101 777 251	15 938 204	-	117 715 455
KAPITAŁ WŁASNY	-	13 529 372	-	13 529 372
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO	101 777 251	29 467 576	-	131 244 827

Aktywa i zobowiązania Banku obrotowe i trwałe na dzień 31 grudnia 2007

	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	4 594 084	-	-	4 594 084
Należności od banków	5 121 224	194 851	(276)	5 315 799
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	337 058	865 861	-	1 202 919
Pochodne instrumenty finansowe	1 556 750	-	-	1 556 750
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 000 246	6 101 288	-	8 101 534
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	21 338 923	54 789 998	(2 306 728)	73 822 193
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	615 554	5 225 999	-	5 841 553
Pozostałe aktywa	2 088 905	2 965 949	(149 432)	4 905 422
SUMA AKTYWÓW	37 652 744	70 143 946	(2 456 436)	105 340 254
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	1 279	-	-	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	1 575 403	2 049 052	-	3 624 455
Pochodne instrumenty finansowe	1 280 265	-	-	1 280 265
Zobowiązania wobec klientów	84 067 734	1 147 729	-	85 215 463
Zobowiązania podporządkowane	-	1 614 885	-	1 614 885
Pozostałe zobowiązania	1 410 605	463 761	-	1 874 366
SUMA ZOBOWIĄZAŃ	88 335 286	5 275 427	-	93 610 713
KAPITAŁ WŁASNY	-	11 729 541	-	11 729 541
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO	88 335 286	17 004 968	-	105 340 254

Przepływy kontraktowe Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku według terminów zapadalności

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	-	-	-	-	2 816	2 816
Zobowiązania wobec banków	2 355 325	629 482	34 097	2 821 132	-	5 840 035	5 699 452
Zobowiązania wobec klientów	61 570 663	17 465 715	11 532 200	12 407 953	3 853	102 980 384	101 856 930
Zobowiązania podporządkowane	-	-	126 135	506 893	2 121 604	2 754 632	1 618 755
Pozostałe zobowiązania	380 988	148 334	785 447	23 638	16 989	1 355 396	1 355 396
Pochodne instrumenty finansowe	6 476 728	5 399 820	7 228 909	21 651 941	5 876 889	46 634 287	6 150 337
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone finansowe	13 715 875	161 208	3 540 008	4 261 722	4 518 062	26 196 875	
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone gwarancyjne	1 438 278	157 129	1 134 675	1 480 767	348 694	4 559 543	

Przepływy kontraktowe Banku na dzień 31 grudnia 2007 roku według terminów zapadalności

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	1 279	-	-	-	-	1 279	1 279
Zobowiązania wobec banków	907 381	592 907	140 684	2 278 983	-	3 919 954	3 624 455
Zobowiązania wobec klientów	61 453 937	9 748 903	12 959 039	1 286 410	11 004	85 459 293	85 215 463
Zobowiązania podporządkowane	-	-	102 244	408 138	2 130 822	2 641 204	1 614 885
Pozostałe zobowiązania	699 896	661 003	16 205	19 734	24 483	1 421 321	1 421 321
Pochodne instrumenty finansowe	3 224 597	2 105 843	6 298 003	14 551 912	6 236 867	32 417 222	1 280 265
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone finansowe	5 993 577	818 672	7 941 418	7 429 592	2 115 519	24 298 778	
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone gwarancyjne	722 130	91 207	957 373	2 050 374	395 672	4 216 756	

Ryzyko operacyjne i braku zgodności

Cele i zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja efektywności operacyjnej przez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Banku na zdarzenia od niego niezależne.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd Banku, który:

- wyznacza cele zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- ustala politykę w zakresie ryzyka operacyjnego,
- akceptuje raporty na temat ryzyka operacyjnego.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się na płaszczyźnie rozwiązań systemowych, jak i bieżącego zarządzania tym ryzykiem.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu przepisów wewnętrznych oraz innych rozwiązań związanych z ryzykiem operacyjnym między innymi w zakresie:

- zasobów ludzkich,
- organizacji Banku,
- rachunkowości,
- teleinformatyki,
- bezpieczeństwa,
- procesów wewnętrznych,
- procesów obsługi klientów,
- powierzenia wykonywania czynności bankowych i faktycznych podmiotom zewnętrznym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzone jest w sposób scentralizowany na poziomie Centrali Banku. W każdej linii biznesowej i linii wsparcia wyznaczona została komórka odpowiedzialna za identyfikację i monitorowanie zagrożeń operacyjnych w nadzorowanych produktach lub procesach wewnętrznych oraz podejmowanie działań niezbędnych dla zapewnienia akceptowalnego poziomu ryzyka operacyjnego.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym powstającym przy realizacji produktów, w procesach wewnętrznych oraz systemach,
- podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń (zdarzeń operacyjnych),
- likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- rejestrowaniu danych o zdarzeniach operacyjnych.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdą jednostkę organizacyjną Banku.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w Banku.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- instrumenty kontrolne,

- instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- wyznaczenie wartości progowych kluczowych wskaźników ryzyka (KRI),
- plany awaryjne,
- ubezpieczenia,
- outsourcing.

Doboru instrumentów służących do ograniczania ryzyka operacyjnego dokonuje się między innymi w zależności od:

- dostępności i adekwatności instrumentów ograniczających ryzyko,
- charakteru działalności lub procesu, w którym zidentyfikowano ryzyko operacyjne,
- istotności ryzyka,
- kosztu zastosowania instrumentu.

Dodatkowo regulacje wewnętrzne Banku przewidują obowiązek niepodejmowania zbyt ryzykownej działalności, a w przypadku, gdy działalność taka jest prowadzona – wycofania się z niej lub ograniczenia jej zakresu. Poziom ryzyka operacyjnego uznaje się za nadmierny, gdy potencjalne korzyści z prowadzenia danego rodzaju działalności są niższe od potencjalnych strat operacyjnych.

Pomiar ryzyka operacyjnego jest przeprowadzany z wykorzystaniem:

- zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- wyników audytu wewnętrznego,
- wyników kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- wyników samooceny ryzyka operacyjnego,
- kluczowych wskaźników ryzyka (KRI).

Bank regularnie monitoruje poziom KRI oraz zdarzenia operacyjne przekraczające kwotę progową określoną dla ryzyka operacyjnego.

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku prowadzone jest w cyklach półrocznych. Odbiorcami raportów są Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informacje na temat:

- profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń,
- wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- zdarzeń operacyjnych i ich skutków finansowych,
- najważniejszych projektów i przedsięwzięć z zakresu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

W II półroczu 2008 roku Bank rozpoczął realizację przedsięwzięć mających na celu rozwój stosowanych metod pomiaru ryzyka operacyjnego oraz wdrożenie specjalistycznego narzędzia IT wspierającego proces zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Cele i zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Banku, pracowników Banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, przyjętymi standardami postępowania, godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Banku oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności odnosi się w szczególności do następujących zagadnień:

- zapobiegania angażowaniu Banku w działalność niezgodną z prawem,
- zapewnienia ochrony informacji,
- propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- zarządzania konfliktami interesów,
- zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Banku w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

Zadania w zakresie koordynacji zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku realizuje Biuro Ryzyka Operacyjnego i Zgodności.

Adekwatność kapitałowa

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanej przez PKO BP SA bazy kapitałowej jest wystarczająca do spełnienia wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych (tzw. filar I) oraz kapitału wewnętrznego (tzw. filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Banku.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową Banku obejmuje:

- 1) identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- 2) szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- 3) monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- 4) dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Bank dla celów analiz rentowności,
- 5) wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszych funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- współczynnik wypłacalności, którego minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 8%,
- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0.

Poziom adekwatności kapitałowej Banku w 2008 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej ustawowych limitów.

W stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku współczynnik wypłacalności Banku obniżył się o 0,63 p.p., co było spowodowane głównie wysoką dynamiką portfela kredytowego oraz negatywnym wpływem wdrożenia Bazylei II na poziom wymogów kapitałowych.

W wyniku istotnej zmiany kursów walutowych i związanej z nią rewaluacji portfela kredytowego Banku w okresie wrzesień - grudzień 2008 roku nastąpił wzrost portfela kredytowego, co przełożyło się na dodatkowy wzrost wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego.

Fundusze własne

Fundusze własne składają się z funduszy podstawowych, funduszy uzupełniających i kapitału krótkoterminowego.

W skład funduszy podstawowych wchodzi:

- 1) fundusze zasadnicze obejmujące: kapitał zakładowy, kapitał zapasowy, kapitały rezerwowe,
- 2) fundusz ogólnego ryzyka,
- 3) niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- 4) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszone o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłych rewidentów, zgodnie z art. 127 pkt 2c ustawy Prawo bankowe.

Fundusze podstawowe pomniejszane są o:

- 1) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 2) zaangażowania kapitałowe Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń – w wysokości 50% tych zaangażowań,
- 3) niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

W skład funduszy uzupełniających wchodzi:

- 1) zobowiązania podporządkowane,
- 2) niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży – w wysokości 60% ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym.

Ponadto fundusze uzupełniające pomniejszane są o 50% wartości zaangażowań kapitałowych Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń. W przypadku, gdyby wartość tych pomniejszeń obniżyła wysokość funduszy uzupełniających poniżej zera, kwota ta odejmowana jest od funduszy podstawowych.

W funduszach własnych Banku uwzględniany jest również kapitał krótkoterminowy:

- na dzień 31 grudnia 2007 roku – za drugie półrocze 2007 roku – w związku z uwzględnieniem w funduszach własnych części zweryfikowanego zysku za pierwsze półrocze 2007 roku,
- na dzień 31 grudnia 2008 roku – za drugie półrocze 2008 roku – w związku z uwzględnieniem w funduszach własnych zweryfikowanego zysku za pierwsze półrocze 2008 roku.

W 2008 roku fundusze własne Banku wzrosły o 2 845 851 tysięcy złotych głównie wskutek ich zasilenia zyskiem netto za pierwsze półrocze 2008 roku oraz częścią zysku netto za II półrocze 2007 roku. Łącznie w funduszach własnych Banku zostało uwzględnione ok. 60% zysku netto za rok 2007.

Informacja o strukturze funduszy własnych Banku została zawarta w poniższej tabeli.

FUNDUSZE WŁASNE BANKU	31.12.2008	31.12.2007
Fundusze podstawowe (Tier 1)	11 003 657	8 324 410
Kapitał zakładowy	1 000 000	1 000 000
Kapitał zapasowy	7 216 986	5 591 995
Kapitał rezerwowy	1 395 000	1 390 000
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	1 070 000	1 070 000
Wynik bieżącego okresu (za pierwsze półrocze 2008) w części zweryfikowanej przez biegłego rewidenta po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia	1 824 745	653 720
Niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży	(41 820)	(54 607)
Wartości niematerialne	(1 155 042)	(927 610)
Zaangażowania kapitałowe	(306 212)	(399 088)
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 294 488	1 202 935
Zobowiązania podporządkowane zaliczone do funduszy uzupełniających	1 600 700	1 600 700
Niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży (w wysokości 60% wartości przed opodatkowaniem)	-	1 323
Zaangażowania kapitałowe	(306 212)	(399 088)
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	91 048	15 997
RAZEM FUNDUSZE WŁASNE	12 389 193	9 543 342

Wymogi kapitałowe (Filar I)

Począwszy od stycznia 2008 roku Bank wylicza wymogi kapitałowe zgodnie z Uchwałą nr 1/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z 13 marca 2007 roku (Bazylię II): z tytułu ryzyka kredytowego – metodą standardową, z tytułu ryzyka operacyjnego – metodą wskaźnika podstawowego a z tytułu ryzyka rynkowego – metodami podstawowymi.

Skala działalności handlowej Banku jest znacząca, w związku z czym łączny wymóg kapitałowy składa się z sumy wymogów kapitałowych na:

- 1) ryzyko kredytowe – w tym ryzyko kredytowe instrumentów z księgi bankowej oraz ryzyko kredytowe kontrahenta,
- 2) ryzyko rynkowe – w tym ryzyko walutowe, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, szczególne cen instrumentów dłużnych oraz ryzyko ogólne stóp procentowych,
- 3) ryzyko operacyjne,
- 4) inne rodzaje wymogów kapitałowych z tytułu:
 - ryzyka rozliczenia i dostawy,
 - przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań,
 - przekroczenia progu koncentracji kapitałowej.

Wdrożenie Bazylei II z początkiem 2008 roku przyczyniło się do wzrostu łącznego wymogu kapitałowego Banku o około 0.5 mld zł, co wynikało przede wszystkim z wprowadzenia nowego wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne (+1,0 mld zł), przy jednoczesnym spadku wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego (0,5 mld zł). Do wzrostu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego przyczynił się ponadto istotny wzrost w 2008 roku portfela kredytowego o 32%. Poza dynamiką akcji kredytowej czynnikiem, który wpłynął na wzrost wartości portfela kredytowego, był wzrost w II połowie 2008 roku kursów walut obcych.

Poniższe tabele prezentują narażenie Banku z tytułu ryzyka kredytowego oraz poszczególnych typów ryzyka rynkowego. Kwoty według stanu na 31 grudnia 2008 roku zostały wyliczone zgodnie z wymaganiami tzw. Bazylei II, natomiast według stanu na 31 grudnia 2007 roku - Bazylei I.

Wymogi kapitałowe	31.12.2008	31.12.2007
Ryzyko kredytowe	7 462 777	6 183 450
kredytowe (księga bankowa)	7 300 610	6 159 178
kredytowe kontrahenta (księga handlowa)	162 167	24 272
Ryzyko rynkowe	202 677	248 023
walutowe	-	-
cen towarów	-	-
cen kapitałowych papierów wartościowych	1 069	1 187
szczególne cen instrumentów dłużnych	167 505	192 781
ogólne stóp procentowych	34 103	54 055
Ryzyko operacyjne	1 156 386	-
Inne rodzaje ryzyka*	-	-
Łączny wymóg kapitałowy	8 821 840	6 431 473
Współczynnik wypłacalności	11,24	11,87**

*Obejmuje wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka rozliczenia oraz dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i dużych zaangażowań oraz progu koncentracji kapitałowej.

**W zakresie kapitałów dane porównywalne (wynikające ze zmian w ustawie Prawa bankowe oraz publikacji Uchwały 2/2007 KNB), brak porównywalności w zakresie wymogów kapitałowych (na 31.12.2008 wyliczone zgodnie z NUK, podstawowa różnica to inna metodologia wyliczenia wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wyliczenie wymogu na ryzyko operacyjne).

Bank wylicza wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego stosując następujące formuły:

- w zakresie ekspozycji bilansowych - iloczyn wartości bilansowej, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczenia wymogu z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie udzielonych zobowiązań pozabilansowych – iloczyn wartości nominalnej zobowiązania, wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczenia wymogu z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie transakcji pozabilansowych (instrumentów pochodnych) – iloczyn wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczenia wymogu z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).

Struktura wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wartość ważona ryzykiem z tytułu ryzyka szczególnego instrumentów zaliczonych do portfela handlowego na dzień 31 grudnia 2008 roku:

Typ instrumentu	Wartość bilansowa	Wartość ważona ryzykiem
Kasa	2 336 985	-
Należności	104 183 560	78 179 070
Dłużne papiery wartościowe	11 232 351	218 200
Pozostałe papiery wartościowe, udziały	894 342	499 490
Aktywa trwałe	3 618 009	2 462 967
Pozostałe	4 469 498	587 614
Razem - portfel bankowy	126 734 745	81 947 341
Dłużne papiery wartościowe	4 505 459	1 468 578
Papiery kapitałowe przeznaczone do obrotu zaliczone do portfela handlowego Banku	4 623	4 623
Razem - portfel handlowy	4 510 082	1 473 201
Ogółem instrumenty bilansowe	131 244 827	83 420 542

Typ instrumentu	Wartość nominalna *	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Pochodne			
<i>Instrumenty stóp procentowych:</i>	208 895 223	3 444 430	1 290 843
FRA	67 390 000	140 173	50 638
IRS	141 505 223	3 304 257	1 240 205
<i>Instrumenty walutowe:</i>	29 771 816	1 875 855	1 145 381
Forward walutowy (w tym instrumenty wbudowane)	3 011 644	234 941	230 036
SWAP (w tym transakcje bieżące)	7 421 299	46 486	9 589
CIRS	16 413 843	910 274	279 372
OPCJE (ekwiwalent delta)	2 925 030	684 154	626 384
<i>Pozostałe instrumenty:</i>	461 125	226 210	27 661
SBB	-	-	-
CDS	207 326	32 356	6 471
Inne (opcje, futures na indeks giełdowy, repo)	253 799	193 854	21 190
Instrumenty pochodne razem	239 128 164	5 546 495	2 463 885
w tym:			
portfel bankowy	44 127 146	1 616 891	436 796
portfel handlowy	195 001 018	3 929 604	2 027 089

* w pozycji "wartość nominalna" dla transakcji SBB i repo wykazana jest różnica między wartościami godziwymi instrumentów bazowych operacji oraz kwotami otrzymanymi lub przekazanymi

Typ instrumentu	Wartość nominalna	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Zobowiązania do udzielenia kredytu oraz pozostałe zobowiązania finansowe	26 196 875	8 048 647	6 780 998
Gwarancje udzielone	3 186 778	1 782 844	1 816 613
Akredytywy udzielone	551 760	275 878	275 878
Razem portfel bankowy	29 935 413	10 107 369	8 873 489
Gwarancje emisji	821 005	821 005	658 148
Razem portfel handlowy	821 005	821 005	658 148

Struktura wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wartość ważona ryzykiem z tytułu ryzyka szczególnego instrumentów zaliczonych do portfela handlowego na dzień 31 grudnia 2007 roku:

Typ instrumentu	Wartość bilansowa	Wartość ważona ryzykiem
Kasa	1 620 394	-
Należności	79 361 230	65 318 623
Dłużne papiery wartościowe	11 712 303	152 804
Pozostałe papiery wartościowe, udziały	1 254 958	510 353
Aktywa trwałe	3 198 090	2 270 481
Pozostałe	4 960 139	3 196 312
Razem portfel bankowy	102 107 114	71 448 573
Dłużne papiery wartościowe	3 223 475	1 089 407
Papiery kapitałowe przeznaczone do obrotu zaliczone do portfela Banku	9 665	9 665
Razem portfel handlowy	3 233 140	1 099 072
Ogółem instrumenty bilansowe	105 340 254	72 547 646

Typ instrumentu	Wartość nominalna*	Równoważnik kredytowy	Wartość ważona ryzykiem
Pochodne			
<i>Instrumenty stóp procentowych:</i>	198 743 607	1 570 805	314 161
FRA	73 860 000	243 635	48 727
IRS	124 883 607	1 327 170	265 434
<i>Instrumenty walutowe:</i>	14 823 346	887 745	178 305
Forward walutowy (w tym instrumenty wbudowane)	1 470 065	16 275	3 255
SWAP	2 268 825	22 688	4 538
CIRS	11 049 299	845 774	169 155
FX futures	-	-	-
OPCJE (ekwiwalent delta)	35 157	3 008	1 357
<i>Pozostałe instrumenty:</i>	231 606	28 021	5 605
SBB	281	28	6
CDS	231 325	27 993	5 599
Instrumenty pochodne razem	213 798 559	2 486 571	498 071

w tym:

portfel bankowy	38 221 527	1 149 344	229 872
portfel handlowy	175 577 032	1 337 228	268 199

* w pozycji "wartość nominalna" dla transakcji SBB i repo wykazana jest różnica między wartościami godziwymi instrumentów bazowych operacji oraz kwotami otrzymanymi lub przekazanymi

Typ instrumentu	Wartość nominalna	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Zobowiązania do udzielenia kredytu oraz pozostałe zobowiązania finansowe	24 298 778	2 640 377	2 612 758
Gwarancje udzielone	2 104 557	1 631 996	1 631 942
Akredytywy udzielone	562 155	280 758	280 487
Inne	1 165 441	827 244	780 617
Razem portfel bankowy	28 130 931	5 380 374	5 305 804
Zobowiązania zakupu papierów	9 107	-	-
Gwarancje emisji	1 550 044	1 550 044	1 342 804
Razem portfel handlowy	1 559 151	1 550 044	1 342 804

Kapitał wewnętrzny (Filar II)

Z początkiem 2008 roku kapitał wewnętrzny wyznaczany jest zgodnie z uchwałą nr 4/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego (Dz. Urz. NBP z 2007 roku Nr 3, poz. 6).

Kapitał wewnętrzny to szacowana przez Bank kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Kapitał wewnętrzny w PKO BP SA jest obliczany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowego w zakresie ryzyka niewypłacalności,
- 2) ryzyka rynkowego (ryzyko walutowe, ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko płynności),
- 3) ryzyka operacyjnego,
- 4) ryzyka biznesowego (w tym ryzyko strategiczne i reputacji).

Łączny kapitał wewnętrzny Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych dla Banku rodzajów ryzyka.

Przyjmowany do kalkulacji kapitału wewnętrznego współczynnik korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz poszczególnymi spółkami Banku wynosi 1.

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku.

Ujawnienia (Filar III)

Zgodnie z § 6 uchwały nr 6/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA, będąca jednostką dominującą w rozumieniu § 3 tej uchwały, ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej w odrębnym dokumencie, publikowanym nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie.

Szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji zawierają Zasady polityki informacyjnej PKO BP SA w zakresie adekwatności kapitałowej udostępnione na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

48. Wpływ światowego kryzysu finansowego na wyniki finansowe Banku

Istotny wpływ na wyniki finansowe uzyskane przez Bank w 2008 roku miało pogorszenie sytuacji gospodarczej w kraju i na Ukrainie, w następstwie gwałtownego osłabienia koniunktury gospodarczej w Stanach Zjednoczonych i w strefie euro, oraz kryzys na międzynarodowych rynkach finansowych. Kryzysowi towarzyszyło m.in. spowolnienie rozwoju gospodarczego, ograniczenie płynności na rynku międzybankowym, ograniczenie nowych inwestycji, pogorszenie sytuacji na rynku pracy, oraz dekonunktura na rynku giełdowym.

Deprecjacja złotego wpłynęła na wzrost zaangażowania z tytułu długoterminowych kredytów walutowych Banku oraz wzrost kosztów związanych z pochodnymi instrumentami finansowymi, jak również przełożyła się na wzrost ryzyka niewypłacalności niefinansowych podmiotów gospodarczych, wobec których Bank posiada ekspozycje z tytułu wyceny walutowych kontraktów pochodnych. Ze względu na kontynuowany również w pierwszych miesiącach 2009 roku, negatywny wpływ wzrostu wyceny na wyniki finansowe oraz płynność kontrahentów, w celu rzetelnego odzwierciedlenia wpływu zdarzenia w tym negatywnych informacji pozyskanych po dniu 31 grudnia 2008 roku, natomiast przed datą sporządzenia sprawozdania finansowego na wynik finansowy roku 2008, Bank przeprowadził analizę odzyskiwalności ekspozycji i uwzględnił wyniki analizy w wycenie na dzień 31 grudnia 2008 roku pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. Dodatkowo Bank uwzględnił negatywny wpływ kryzysu w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z zagranicznymi podmiotami finansowymi.

Zobowiązania niefinansowych podmiotów gospodarczych, z tytułu ujemnej (dla klientów) wyceny instrumentów pochodnych w sektorze bankowym (w tym w PKO BP SA) wpłynęły również negatywnie na wycenę zaangażowań z tytułu kredytów udzielonych tym podmiotom przez Bank. Uwzględniając informacje pozyskane po dniu 31 grudnia 2008 roku, natomiast przed datą sporządzenia sprawozdania finansowego, Bank przeprowadził analizę wpływu negatywnych wycen na odzyskiwalność ekspozycji kredytowych i uwzględnił efekt analizy w wycenie na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Jednocześnie w wycenie dłużnych papierów komercyjnych Bank zastosował uaktualnione spready kredytowe, uwzględniające wpływ negatywnych zmian warunków makroekonomicznych.

Pod wpływem kryzysu Bank dostosował politykę kredytową do zmieniających się warunków rynkowych. Uwzględniając wpływ kryzysu na kondycję podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych, wpływający na wzrost ryzyka kredytowego, Bank przy bardzo konserwatywnym podejściu do ryzyka, stworzył odpisy zarówno na ekspozycje kredytowe jak również na zaangażowania kapitałowe, których skala i struktura adekwatnie odzwierciedla wpływ kryzysu na sprawozdanie finansowe Banku.

Dodatkowo w polityce depozytowej Bank, uwzględnił konsekwencje kryzysu zaufania, w tym na rynku międzybankowym oraz wzrostu kosztów finansowania na międzynarodowych rynkach finansowych, wpływające na wzrost popytu na stabilne źródła finansowania, w tym na depozyty terminowe oraz przekładające się na wzrost kosztów odsetkowych.

Niezależnie od wpływu powyższych zdarzeń Bank w 2008 roku osiągnął wysokie wyniki finansowe, w tym wynik z tytułu odsetek oraz wynik z tytułu prowizji i opłat, przy jednoczesnym utrzymaniu udziałów rynkowych oraz objęciu pozycji lidera w sektorze bankowym pod względem sumy bilansowej, w wyniku dynamicznego wzrostu wolumenów kredytów i depozytów.

49. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym

W związku z Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniem Akcjonariuszy KREDOBANK SA obejmującym podjęcie uchwały w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego KREDOBANK SA, w dniu 16 lutego 2009 roku Zarząd PKO BP SA podjął uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na objęcie przez PKO BP SA akcji w podwyższonym kapitale KREDOBANK SA do kwoty 133 milionów USD z jednoczesną przedterminową spłatą wszystkich udzielonych KREDOBANK SA przez PKO BP SA pożyczek podporządkowanych w łącznej kwocie 38 milionów USD.

Zarząd PKO BP SA zwołał na dzień 6 kwietnia 2009 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie. Zgodnie z porządkiem obrad Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie podejmie uchwały w sprawie zmian w składzie Rady Nadzorczej PKO BP SA.

Podpisy wszystkich Członków Zarządu Banku

03.04.2009	Jerzy Pruski	Prezes Zarządu Banku (podpis)
03.04.2009	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu Banku (podpis)
03.04.2009	Krzysztof Dresler	Wiceprezes Zarządu Banku (podpis)
03.04.2009	Tomasz Mironczuk	Wiceprezes Zarządu Banku (podpis)
03.04.2009	Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu Banku (podpis)
03.04.2009	Wojciech Papierak	Wiceprezes Zarządu Banku (podpis)
03.04.2009	Mariusz Zarzycki	Wiceprezes Zarządu Banku (podpis)

Podpis osoby, której powierzono
prowadzenie ksiąg rachunkowych

03.04.2009

Danuta Szymańska

Dyrektor Banku
(podpis)

**PKO BANK POLSKI
SPÓŁKA AKCYJNA**

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU BANKU
Z DZIAŁALNOŚCI PKO BP SA ZA 2008 ROK**

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2009

SPIS TREŚCI:

1. WSTĘP	4
1.1 WYBRANE DANE FINANSOWE PKO BP SA	4
1.2 PKO BP SA NA TLE GRUPY RÓWIEŚNICZEJ	5
2. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA DZIAŁALNOŚCI	6
2.1 CZYNNIKI MAKROEKONOMICZNE	6
2.2 KONIUNKTURA GIEŁDOWA	6
2.3 SYTUACJA POLSKIEGO SEKTORA BANKOWEGO	7
2.4 GŁÓWNE OBSZARY RYZYKA I DZIAŁANIA ANTYKRYZYSOWE NA RYNKU POLSKIM	8
2.5 OTOCZENIE REGULACYJNE	9
3. WYNIKI FINANSOWE PKO BP SA	11
3.1 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA WYNIKI PKO BP SA	11
3.2 RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	11
3.3 BILANS PKO BP SA	15
4. ROZWÓJ BIZNESU	18
4.1 KIERUNKI ROZWOJU PKO BP SA	18
4.2 UDZIAŁY RYNKOWE PKO BP SA	18
4.3 OBSZARY BIZNESOWE	19
4.3.1 SEGMENT DETALICZNY	19
4.3.2 SEGMENT KORPORACYJNY	22
4.3.3 SEGMENT INWESTYCYJNY	25
4.4 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	27
4.5 DZIAŁALNOŚĆ PROMOCYJNA I BUDOWA WIZERUNKU	27
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	31
5.1 ORGANIZACJA PKO BP SA	31
5.2 ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM	31
5.2.1 RYZYKO KREDYTOWE	32
5.2.2 RYZYKO RYNKOWE	33
5.2.3 RYZYKO OPERACYJNE	34
5.2.4 RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI	35
5.2.5 ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	35
5.3 POWIĄZANIA ORGANIZACYJNE I KAPITAŁOWE	37
5.4 UMOWY, ŚWIADCZENIA I KOMPETENCJE WŁADZ PKO BP SA	40
5.5 ZARZĄDZANIE ZASOBAMI LUDZKIMI W PKO BP SA	43
5.5.1 SYSTEM MOTYWACYJNY PKO BP SA	43
5.5.2 POLITYKA WYNAGRADZANIA	44
5.5.3 ŚWIADCZENIA NA RZECZ PRACOWNIKÓW	44

5.5.4 LICZBA ZATRUDNIONYCH	45
5.5.5 POLITYKA SZKOLENIOWA	45
6. RELACJE INWESTORSKIE	47
6.1 KURS AKCJI PKO BP SA I BANKÓW KONKURENCYJNYCH	47
6.2 WSPÓŁPRACA Z AGENCJAMI RATINGOWYMI	47
7. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ŁADU KORPORACYJNEGO	49
7.1 ZASADY ORAZ ZAKRES STOSOWANIA ŁADU KORPORACYJNEGO	49
7.2 GŁÓWNE CECHY STOSOWANYCH W PKO BP SA SYSTEMÓW KONTROLI WEWNĘTRZNEJ	49
7.3 LICZBA AKCJI ORAZ AKCJONARIUSZE PKO BP SA	50
7.4 STATUT ORAZ SPOSÓB DZIAŁANIA WALNEGO ZGROMADZENIA AKCJONARIUSZY PKO BP SA	51
7.5 RADA NADZORCZA ORAZ ZARZĄD PKO BP SA W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM	53
8. POZOSTAŁE INFORMACJE	59

1. WSTĘP

1.1 Wybrane dane finansowe PKO BP SA

ZYSK NETTO	PLN 2 881,3 MLN	5,9%	(r/r)	w efekcie wzrostu wyniku na działalności biznesowej o 24,9% (r/r), przy wzroście kosztów o 7,7% (r/r)
WYNIK NA DZIAŁALNOŚCI BIZNESOWEJ*	PLN 8 816,0 MLN	24,9%	(r/r)	dzięki wzrostowi wyniku odsetkowego o 32,5% (r/r) i wyniku z pozycji wymiany o 40,5% r/r
WYNIK ODSETKOWY	PLN 5 968,1 MLN	32,5%	(r/r)	w wyniku wzrostu o 32,9% (r/r) wolumenu portfela kredytowego netto oraz rozszerzenia marż depozytowych
WYNIK Z PROWIZJI I OPŁAT	PLN 2 132,8 MLN	7,0%	(r/r)	w wyniku wzrostu przychodów prowizyjnych z tytułu kredytów oraz wzrostu liczby kart bankowych (+2,7% r/r) i ich transakcyjności, przy spadku przychodów prowizyjnych z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych
KOSZTY	PLN -3 969,2 MLN	7,7%	(r/r)	w wyniku wzrostu pozapłacowych kosztów działania o 10,9% oraz kosztów świadczeń pracowniczych o 5,3% w relacji do roku ubiegłego
ROE netto	22,8%	-2,2	p.p.	w wyniku wzrostu zysku netto o 5,9% (r/r) przy wzroście kapitałów własnych ogółem o 15,3% (r/r)
ROA netto	2,4%	-0,2	p.p.	przy wzroście aktywów o 24,6% (r/r)

* Wynik na działalności biznesowej („przychody”) rozumiany jako wynik z działalności operacyjnej bez uwzględnienia ogólnych kosztów administracyjnych oraz wyniku z tytułu odpisów aktualizujących.

Dla PKO BP SA rok 2008 był bardzo dobry pod względem osiągniętych wyników finansowych. Tym niemniej należy odnotować wydarzenia, jakie miały miejsce w drugim półroczu ubiegłego roku na rynkach finansowych, w tym na rynku polskim, które potwierdziły słuszność strategii PKO BP SA, której podstawę stanowi dynamiczny rozwój działalności biznesowej w oparciu o stabilną bazę depozytową i kapitałową Banku, a także dbałość o wysoką efektywność działania oraz skuteczną kontrolę kosztów.

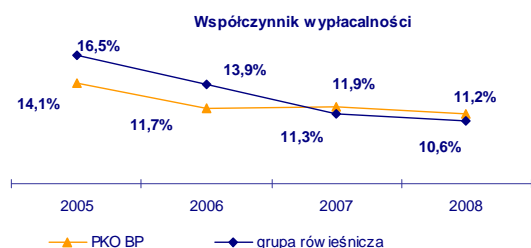
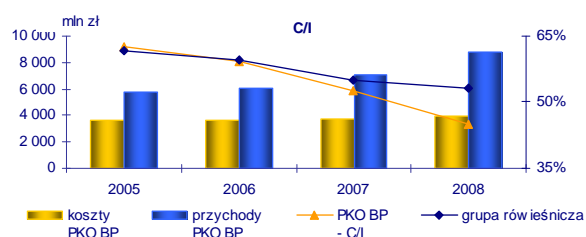
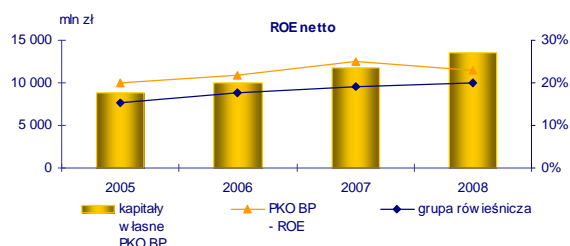
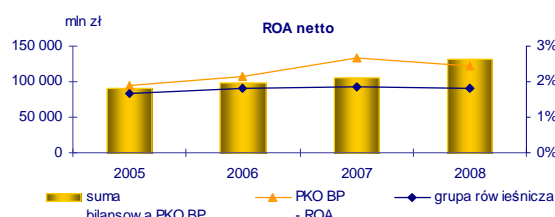
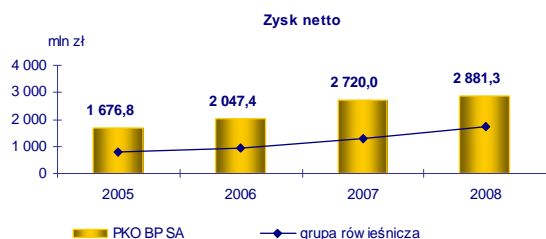
Wypracowany w 2008 roku zysk netto wyniósł 2 881,3 mln zł, co oznacza zmianę o 161,3 mln zł w relacji do wyniku roku ubiegłego. Tak wysoki wynik był determinowany przez:

- ⇒ wysoką dynamikę wyniku na działalności biznesowej PKO BP SA, który osiągnął poziom 8 816,0 mln zł (24,9% w ujęciu rocznym),
- ⇒ poprawę efektywności zarządzania kosztami, które wzrosły o 7,7% w ujęciu rocznym. Przy wysokiej dynamice przychodów PKO BP SA wskaźnik C/I odnotował spadek o 7,2 p.p. do poziomu 45,0%,
- ⇒ wzrost sumy bilansowej o 25,9 mld zł do poziomu 131,2 mld zł w efekcie dynamicznego rozwoju akcji kredytowej finansowanej wzrostem depozytów klientów PKO BP SA,
- ⇒ efektywną strukturę bilansu – wysoki przyrost depozytów PKO BP SA o 16,6 mld zł pozwolił na dynamiczny wzrost portfela kredytowego o 32,9% w ujęciu rocznym. Wskaźnik kredytów do depozytów na koniec 2008 roku wyniósł 96,3%, pozostając poniżej poziomu średniego dla sektora bankowego.

Realizacja wysokiego zysku za 2008 rok przełożyła się na wysoką rentowność PKO BP SA, która wyniosła 22,8% (ROE netto) i utrzymała się na zbliżonym poziomie w relacji do roku ubiegłego.

1.2 PKO BP SA na tle grupy rówieśniczej¹

Relatywnie korzystna sytuacja makroekonomiczna w polskiej gospodarce, zwiększenie skali działalności oraz wzrost stóp procentowych sprzyjały zwiększeniu wyników finansowych banków w pierwszych trzech kwartałach 2008 roku przy mniej korzystnych tendencjach w IV kwartale ubiegłego roku (związanych z pojawiającymi się skutkami kryzysu finansowego).

W 2008 roku również PKO BP SA zrealizował rekordowe wyniki, znacznie powyżej wartości przeciętnej w grupie rówieśniczej.

Wysokie tempo rozwoju działalności, stanowiące efekt agresywnej strategii rozwoju poszczególnych instytucji zmierzających do zdobycia rynku znalazło odzwierciedlenie w rosnącej sumie bilansowej banków.

Także aktywna polityka PKO BP SA przyczyniła się do znaczącego wzrostu sumy bilansowej i utrzymania wysokiego poziomu rentowności aktywów (ROA na koniec 2008 roku wyniosło 2,4% przy poziomie 2,7% na koniec 2007 roku).

W 2008 roku wynik finansowy netto sektora bankowego był znacznie wyższy niż w analogicznym okresie 2007 roku. Lepsze wyniki banków wynikały głównie ze wzrostu wyniku z tytułu odsetek połączonego z wolniejszym wzrostem kosztów działania.

W 2008 roku PKO BP SA utrzymał rentowność na wysokim poziomie (ROE w wysokości 22,8% na koniec 2008 roku w stosunku do 25% w 2007 roku).

Szybki rozwój działalności spowodował wzrost kosztów działania sektora bankowego, zarówno osobowych, jak i rzeczowych. Pomimo wzrostu kosztów, wskaźnik relacji kosztów do dochodów (C/I) banków, dzięki znacznie wyższej niż dynamika kosztów dynamice dochodów, odnotował spadek w relacji do wyniku roku ubiegłego.

Także PKO BP SA w 2008 roku znacznie poprawił relację kosztów do dochodów i utrzymał ją znacznie poniżej wartości średniej dla grupy rówieśniczej.

Adekwatność kapitałowa sektora bankowego w 2008 roku pozostawała na poziomie umożliwiającym jego dalszy stabilny rozwój.

Poziom współczynnika wypłacalności w PKO BP SA utrzymał się wyraźnie powyżej poziomu osiągniętego przez grupę rówieśniczą, głównie dzięki akumulacji kapitału.

¹ W skład grupy rówieśniczej wchodzi: Pekao SA, BRE Bank SA, ING Bank Śląski SA, BZ WBK SA. Dane do obliczeń wskaźników pochodzą z raportów rocznych poszczególnych banków i są ważone sumą bilansową.

2. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA DZIAŁALNOŚCI

2.1 Czynniki makroekonomiczne

W trakcie 2008 roku nastąpiło istotne pogorszenie sytuacji gospodarczej w kraju w ślad za gwałtownym załamaniem koniunktury w USA i strefie euro w następstwie kryzysu na międzynarodowych rynkach finansowych. W całym 2008 roku dynamika PKB wyniosła 4,8% r/r, jednak w II połowie 2008 roku tempo wzrostu PKB obniżyło się do 3,7% r/r, z ok. 6,0% w I połowie 2008 roku. W największym stopniu do osłabienia dynamiki PKB przyczynił się spadek dynamiki nakładów brutto na środki trwałe w wyniku gwałtownego ograniczenia nowych inwestycji przez przedsiębiorstwa antycypujące przyszłe osłabienie popytu na ich wyroby w następstwie recesji w gospodarce światowej. Na stabilnym, wysokim poziomie utrzymało się tempo wzrostu konsumpcji prywatnej (ponad 5% r/r). Jednocześnie w ślad za załamaniem popytu w gospodarkach będących głównymi partnerami handlowymi Polski, w IV kwartale nastąpił spadek wolumenu eksportu, choć wkład handlu zagranicznego we wzrost PKB był tylko minimalnie ujemny ze względu na jednoczesny spadek importu.

W 2008 roku średnioroczny wskaźnik inflacji mierzony wskaźnikiem cen dóbr i usług konsumpcyjnych wzrósł do 4,2% z 2,5% w 2007 roku. Przez pierwsze osiem miesięcy wskaźnik inflacji wzrósł do poziomu 4,8% r/r, w wyniku wysokiej dynamiki cen żywności i paliw (globalny efekt wysokiej dynamiki cen surowców) oraz wzrostu wskaźnika inflacji bazowej w warunkach silnego popytu w gospodarce i wysokiej dynamiki płac. W ostatnich miesiącach roku odnotowano wyraźny spadek inflacji (do 3,3% r/r w grudniu) w efekcie gwałtownego spadku cen paliw (w ślad za spadkiem cen ropy naftowej w warunkach globalnego spadku popytu). Notowana w pierwszej połowie roku aprecjacja złotego hamowała silniejszy wzrost inflacji, natomiast odwrócenie trendu na rynku złotego ograniczało skalę spadku inflacji pod koniec roku.

Zgodnie z „Załoženiami polityki pieniężnej na rok 2008” celem polityki monetarnej było utrzymywanie inflacji na poziomie 2,5% z dopuszczalnym przedziałem wahań +/-1 punkt procentowy. Wzrost inflacji powyżej celu inflacyjnego w perspektywie oddziaływania polityki pieniężnej w warunkach wysokiej dynamiki płac w gospodarce i silnego popytu krajowego skłoniły Radę Polityki Pieniężnej do kontynuacji (rozpoczętego w 2007 roku) cyklu zaostrzania polityki pieniężnej. W efekcie, do czerwca stopy procentowe zostały podwyższone o 100 p.b. do poziomu 6,0% dla stopy referencyjnej NBP. Nasilenie kryzysu finansowego na świecie, przekładające się na pogorszenie globalnej, a następnie krajowej sytuacji makroekonomicznej, łagodzenie polityki pieniężnej w skali globalnej (np. Fed, EBC), wpłynęło na zmianę nastawienia w polityce pieniężnej i redukcję stóp procentowych w listopadzie i grudniu 2008 roku łącznie o 100 p.b. do poziomu 5,0% dla stopy referencyjnej NBP.

Po okresie silnej aprecjacji kursu złotego trwającej do lipca ub.r., odpływ kapitału zagranicznego z rynków wschodzących, w tym z Polski, w wyniku wzrostu awersji do ryzyka (do historycznie wysokich poziomów) po zaostrzeniu się globalnego kryzysu finansowego, skutkowało gwałtownym osłabieniem złotego, w szczególności w IV kwartale ub.r. W efekcie 2008 roku, złoty stracił na wartości 16,5% wobec euro, 21,5% wobec dolara amerykańskiego i blisko 30% wobec franka szwajcarskiego.

Przeniesienie się kryzysu finansowego także na polski rynek międzybankowy skutkowało koniecznością wdrożenia przez NBP działań wspierających sektor bankowy, głównie w zakresie: rozpoczęcia operacji dostarczania bankom komercyjnym płynności w walucie krajowej (poprzez operacje repo) oraz w walutach obcych, głównie CHF (poprzez transakcje FX swap).

Pogorszenie koniunktury gospodarczej w II połowie roku wpłynęło na pogorszenie sytuacji na rynku pracy, wobec bardzo dobrej sytuacji w pierwszych miesiącach 2008 roku. W ciągu 2008 roku stopa bezrobocia rejestrowanego obniżyła się o 2 p.p. do 9,5% w grudniu 2008 roku, w październiku spadając do 8,8%. W ostatnich miesiącach roku wyraźnie słabła także dynamika wzrostu zatrudnienia i płac.

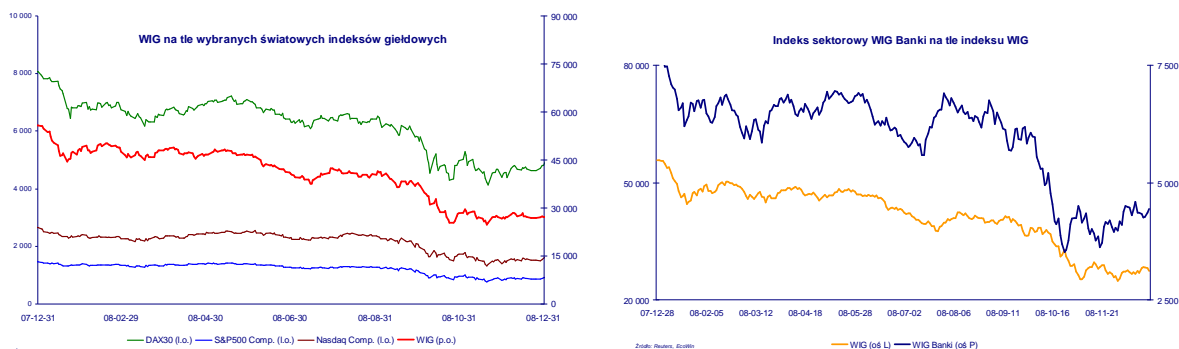
2.2 Koniunktura giełdowa

Koniunktura na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie pozostawała w 2008 roku pod wpływem negatywnych wydarzeń na giełdach zagranicznych oraz niepewności co do przyszłej kondycji polskiej gospodarki. Skutkiem tego było zmniejszenie skłonności inwestorów do podejmowania ryzyka oraz zwiększony odpływ kapitału krajowego i zagranicznego z rynku giełdowego.

Zmiany indeksów cen akcji notowanych na GPW były silnie dodatnio skorelowane ze zmianami cen akcji w USA i Europie. Indeks WIG obniżył się o 49,8% r/r, a indeks WIG Banki o 55,2% r/r. Kapitalizacja spółek notowanych na GPW na koniec 2008 roku spadła o 70% r/r do 465,5 mld zł.

Koniunktura giełdowa determinowała sytuację na rynku bankowym oraz niebankowym rynku finansowym. Jej skutki najsilniej odczuły fundusze inwestycyjne, których aktywa obniżyły się o blisko 45% r/r, tj. do 73,7 mld zł. W ciągu 2008 roku z funduszy inwestycyjnych odpłynęło netto 29 mld zł (saldo wpłat i umorzeń).

2.3 Sytuacja polskiego sektora bankowego

Kryzys na rynkach globalnych wpłynął na zmianę warunków działania banków w Polsce, czego konsekwencje były widoczne w IV kwartale 2008 roku. Na skutek spadku zaufania istotnie został ograniczony dostęp do środków pozyskiwanych z rynku międzybankowego, co w połączeniu z perspektywą utraty wsparcia finansowego od zagranicznych spółek-matek, skutkowało zaostrzeniem konkurencji na rynku depozytowym. Wzrosły koszty pozyskiwania środków na prowadzenie działalności bankowej. Skończył się okres taniego i łatwo dostępnego finansowania. Banki zaostrzyły kryteria i warunki udzielania kredytów.

Rynek kredytów

Pierwsze trzy kwartały 2008 roku to okres silnego rozwoju akcji kredytowej, któremu sprzyjała korzystna sytuacja makroekonomiczna, szybki wzrost depozytów i środków napływających z zagranicy oraz liberalizacja polityki kredytowej banków.

W ostatnim kwartale 2008 roku sytuacja uległa zmianie. Pod wpływem kryzysu na rynkach światowych, pogorszenia perspektyw rozwoju gospodarczego oraz znacznego ograniczenia płynności na rynku międzybankowym, zwłaszcza w pozyskiwaniu CHF, nastąpiło wyraźne zaostrzenie polityki kredytowej w bankach oraz wyhamowanie akcji kredytowej w walutach obcych. Przyrost wartości kredytów wynikał przede wszystkim z silnej deprecjacji polskiej waluty zwiększającej wartość w złotych udzielonych kredytów walutowych. Udział kredytów walutowych w kredytach ogółem na koniec 2008 roku wyniósł 33%.

W trakcie 2008 roku kredyty ogółem wzrosły o 37% r/r (o 169 mld zł), w tym kredyty dla gospodarstw domowych o 45,5% r/r, dla przedsiębiorstw o 28% r/r. Najszybciej rósł portfel kredytów mieszkaniowych (o 65% r/r), którego 70% stanowiły kredyty walutowe.

Źródła finansowania działalności

Znaczącym źródłem finansowania akcji kredytowej w 2008 roku były środki pochodzące z zagranicy. Banki posiadające zagranicznych inwestorów otrzymywały środki w ramach macierzystych grup kapitałowych. Do polskiego sektora bankowego wpłynęło ponad 77 mld zł z zagranicznych instytucji finansowych, w tym 64 mld zł od zagranicznych banków.

W II połowie 2008 roku skończył się okres tanich i łatwo dostępnych źródeł finansowania działalności. Nastąpiła zmiana warunków finansowania i konieczność dostosowania do nich strategii banków. Utrzymujący się dużo szybszy wzrost kredytów niż depozytów, presja sytuacji płynnościowej oraz ograniczonego dostępu do finansowania na rynku międzybankowym, zwłaszcza perspektywa utraty wsparcia finansowego zagranicznych banków-matek, spowodowały wzrost popytu banków na stabilne źródła finansowania. Posiadanie własnej stabilnej bazy depozytowej stało się istotnym elementem kształtującym politykę banków wobec klientów. Depozyty ogółem wzrosły o ok. 20% r/r (ok. 96 mld zł) głównie dzięki depozytom gospodarstw domowych, które zwiększyły się o ok. 24% r/r. Wartość depozytów przedsiębiorstw zwiększyła się o 3,7% r/r.

Wyniki sektora bankowego w 2008 roku

Słabe wyniki finansowe banków osiągnięte w ostatnim kwartale 2008 roku istotnie obniżyły roczne tempo wzrostu wyniku finansowego sektora bankowego. W tym okresie ujawniły się niekorzystne zjawiska związane z walutowymi instrumentami pochodnymi, pogorszającą się sytuacją kredytobiorców i jakością portfela kredytowego. Tempo wzrostu zysku netto sektora bankowego z końca III kwartału przekraczające 20% r/r zmniejszyło się do 8% r/r. Wynik finansowy netto sektora osiągnął poziom 14,7 mld zł. Ujemne saldo rezerw/odpisów z tytułu utraty wartości było prawie trzykrotnie większe niż w 2007 roku.

Wynik odsetkowy sektora bankowego wzrósł o 23% r/r. Znaczący przyrost kredytów i ich oprocentowania pozwolił bankom na utrzymanie wysokich przychodów odsetkowych. W IV kwartale 2008 roku dynamicznie wzrosły koszty odsetkowe, co było efektem agresywnej polityki cenowej stosowanej przez banki w celu pozyskania depozytów, jako źródła finansowania działalności.

Efektywność sektora bankowego pozostała na wysokim poziomie. Wskaźnik ROE wyniósł 22,4%, ROA - 2%. Negatywne zjawiska ujawnione w IV kwartale zahamowały jednak ich tendencję wzrostową - poziom z końca 2008 roku był niższy niż uzyskany w poprzednich okresach. Wskaźnik kosztów operacyjnych (C/I) wyniósł 53,9%, m.in. w efekcie zwiększenia sieci placówek bankowych i wzrostu zatrudnienia.

Rosnące ryzyko działalności przekładające się na wyższe potrzeby kapitałowe banków wpłynęło na spadek współczynnika wypłacalności. Średni jego poziom w sektorze bankowym wyniósł 10,8% wobec 12,1% z końca 2007 roku.

2.4 Główne obszary ryzyka i działania antykrzysowe na rynku polskim

Ryzyko płynności

W 2008 roku zmieniła się sytuacja płynnościowa w sektorze bankowym, w tym:

- powiększyła się luka między poziomem kredytów a depozytów (do 109%),
- skończył się okres łatwo dostępnego finansowania poprzez środki zewnętrzne:
 - ⇒ na skutek kryzysu zaufania nastąpiła stagnacja na rynku międzybankowym,
 - ⇒ wzrósł koszt finansowania na międzynarodowych rynkach finansowych,
 - ⇒ powstało niebezpieczeństwo utraty dopływu środków od zagranicznych spółek-matek na skutek pogarszającej się ich sytuacji finansowej,
- głównym źródłem finansowania działalności kredytowej stał się rynek depozytów.

Kapitały

Zmiana rozwiązań regulacyjnych odnośnie adekwatności kapitałowej (opartych na zasadach wynikających z Nowej Umowy Kapitałowej) spowodowała wzrost całkowitego wymogu kapitałowego banków, w tym głównie z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka operacyjnego. Przyrost portfela kredytowego zwiększył potrzeby kapitałowe. Mimo wzrostu wartości kapitałów pogorszyła się adekwatność kapitałowa. Współczynnik wypłacalności obniżył się do 10,8% z 12,1% w 2007 roku.

Ryzyko kredytowe

W warunkach pogarszającej się sytuacji gospodarczej wzrosło ryzyko pogorszenia jakości portfela kredytowego - zwiększyło się saldo rezerw celowych/odpisów z tytułu utraty wartości (o 173% r/r). Banki zaostrzyły kryteria i warunki udzielania kredytów, w tym dotyczące: marż, oceny zdolności kredytowej, wymaganych zabezpieczeń. Dalsze pogorszenie koniunktury gospodarczej, negatywnie wpływając na kondycję klientów indywidualnych i korporacyjnych, może spowodować wzrost ryzyka kredytowego.

Ryzyko walutowe - gwałtowny spadek wartości złotego

Silna deprecjacja polskiej waluty w II połowie 2008 roku wpłynęła na:

- istotny wzrost wolumenu kredytów w walutach obcych,
- spadek wartości zabezpieczeń,
- wzrost ryzyka niewypłacalności klientów korporacyjnych, związany z umowami dotyczącymi transakcji pochodnych (opcji walutowych).

Oslabiony złoty wpływał na wzrost kosztów banków związanych z odnowieniem swap'ów, którymi finansowały długoterminowe kredyty walutowe. W przyszłych okresach słabnący złoty może spowodować powstanie strat z tytułu ryzyka kredytowego związanego z kredytami denominowanymi w walutach obcych oraz wzrost ryzyka płynności.

Działania o charakterze antykryzysowym

Rząd przyjął *Plan Stabilności i Rozwoju*. Większość przewidzianych w nim inicjatyw zostanie wdrożona w 2009 roku. Plan przewiduje zasilenie polskiej gospodarki w latach 2009 – 2010 kwotą 91,3 mld zł oraz obejmuje:

- działania na rzecz stabilności systemu finansowego w zakresie gwarancji dla depozytów bankowych oraz gwarancji dla kredytów międzybankowych,
- działania na rzecz zwiększenia popytu konsumpcyjnego poprzez wprowadzenie obniżek obciążeń podatkowych i para-podatkowych i zwiększenia popytu inwestycyjnego,
- plan antykryzysowy obejmuje:
 - ⇒ zwiększenie dostępności kredytów dla przedsiębiorstw,
 - ⇒ wsparcie dla instytucji rynku finansowego,
 - ⇒ wzmocnienie systemu gwarancji i poręczeń dla MŚP,
 - ⇒ przyspieszenie inwestycji współfinansowanych ze środków UE,
 - ⇒ wprowadzenie wyższej ulgi inwestycyjnej dla nowo zakładanych firm, znoszenie barier dla inwestycji w infrastrukturę teleinformatyczną, wzmocnienie pozycji odbiorców energetyki.

Narodowy Bank Polski ogłosił *Pakiet zaufania* dla banków w celu:

- umożliwienia pozyskiwania środków złotych na okresy dłuższe niż jeden dzień,
- umożliwienia pozyskiwania środków walutowych,
- zwiększenia możliwości pozyskiwania płynności złotej poprzez rozszerzenie zabezpieczeń operacji z NBP.

2.5 Otoczenie regulacyjne

Na sytuację sektora bankowego w 2008 roku miały wpływ nowe rozwiązania wynikające z następujących regulacji prawnych:

- uchwały nr 1-5 Komisji Nadzoru Bankowego z 13 marca 2007 roku (Dz.U. NBP Nr 2 i 3 z późniejszymi zm.) implementujące do prawa polskiego nowe zasady adekwatności kapitałowej wynikające z dyrektyw Unii Europejskiej opartych na bazylejskiej Nowej Umowie Kapitałowej;
- uchwała nr 9/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie ustalania wiążących banki norm płynności (Dz.U. NBP Nr 3) obowiązująca od 1 stycznia 2008 roku, która zobowiązała banki do przestrzegania od 30 czerwca 2008 roku czterech nadzorczych limitów płynności płatniczej krótko- i długoterminowej oraz raportowania ich przekroczeń;
- uchwały Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego zmieniające od 1 stycznia 2008 roku obciążenia banków związane z obligatoryjnie tworzonym funduszem ochrony środków gwarantowanych oraz obowiązkową opłatą roczną na rzecz BFG;
- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2007 roku w sprawie wpłat na pokrycie kosztów nadzoru nad bankami (Dz.U. Nr 249, poz. 1855) określające wysokość obciążeń związanych z objęciem banków od 1 stycznia 2008 roku nadzorem finansowym;
- rozporządzenie Rady Ministrów z 24 grudnia 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości funduszy inwestycyjnych (Dz.U. Nr 248, poz. 1859), które weszło w życie 31 grudnia 2007 roku;
- zalecenia KNF dotyczące przeglądu zasad polityki kredytowej oraz procedur towarzyszących udzielaniu kredytów, a także przygotowania do zmian w rekomendacji S (rekomendacja SII ogłoszona 17 grudnia 2008 roku) oraz rekomendacji T (prace w toku), co wpłynęło na zaostrzenie polityki kredytowej banków;
- ustawa z dnia 4 września 2008 roku o zmianie ustawy Prawo bankowe (Dz.U. Nr 192 poz. 1179), która nałożyła na banki dodatkowe obowiązki informacyjne w związku z rozszerzeniem dostępu do tajemnicy bankowej (weszła w życie 12 listopada 2008 roku);
- nowelizacja ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2007 roku Nr 11, poz. 74) zmniejszająca od 1 stycznia 2008 roku pozapłacowe koszty pracy poprzez obniżenie składki rentowej płaconej przez pracodawców;

- uchwała nr 12/1170/2007 Rady Giełdy z dnia 4 lipca 2007 roku wprowadzająca od 1 stycznia 2008 roku nowe zasady ładu korporacyjnego „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW”, m.in. nakładające na emitentów nowe obowiązki informacyjne;
- ustawa z 7 listopada 2008 roku o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 209, poz. 1320), która weszła w życie 1 grudnia 2008 roku wprowadzając m.in. ułatwienia dla podmiotów rozliczających VAT.

Na działalność banków oddziaływały także:

- inicjatywy NBP znane jako Pakiet zaufania mające na celu poprawę płynności na rynku międzybankowym poprzez m.in.:
 - ⇒ operacje repo o okresie zapadalności do 3 miesięcy,
 - ⇒ operacje swap'ów walutowych,
 - ⇒ wykorzystanie depozytu walutowego jako zabezpieczenia kredytu refinansowego,
 - ⇒ modyfikacje w systemie operacyjnym kredytu lombardowego.
- wdrażanie jednolitego systemu płatności w euro (SEPA) wprowadzającego jednolite zasady, reguły i standardy dokonywania płatności krajowych i transgranicznych w euro. Podstawę prawną SEPA stanowi dyrektywa o usługach płatniczych Parlamentu i Rady UE z 13 listopada 2007 roku (PSD).

3. WYNIKI FINANSOWE PKO BP SA²

PKO BP SA nie publikował prognoz dotyczących wyników finansowych za 2008 rok.

3.1 Czynniki wpływające na wyniki PKO BP SA

Pierwsze 3 kwartały 2008 roku były dla PKO BP SA, podobnie jak i dla całego polskiego sektora bankowego, okresem prosperity. W tym okresie PKO BP SA wypracowało ponad 93,1% zysku netto osiągniętego w całym 2008 roku. Wynik odsetkowy PKO BP SA wzrósł o 32,5% r/r w efekcie dynamicznego rozwoju akcji kredytowej i oprocentowania kredytów (wzrost rynkowych stóp procentowych), który pozwolił na utrzymanie wysokiego poziomu przychodów odsetkowych.

Na wyniki finansowe zrealizowane przez PKO BP SA w IV kwartale 2008 roku decydujący wpływ miało przede wszystkim pogorszenie sytuacji gospodarczej w kraju, w ślad za gwałtownym osłabieniem koniunktury gospodarczej w USA i strefie euro, oraz spowolnienie gospodarcze na Ukrainie, gdzie działa spółka zależna PKO BP SA – Kredobank SA. Nasilenie kryzysu w krajach rozwiniętych spowodowało gwałtowne ograniczenie napływu kapitału na rynek ukraiński, co wpłynęło na znaczące pogorszenie perspektyw rozwoju sytuacji finansowej przedsiębiorstw i banków w tym kraju.

Od IV kwartału 2008 roku dynamicznie rosły koszty odsetkowe – na skutek wprowadzenia atrakcyjnej oferty depozytowej dla klientów PKO BP SA. Deprecjacja polskiej waluty znalazła swoje odzwierciedlenie w silnym wzroście aktywów denominowanych w walutach obcych, stwarzając presję na pozyskiwanie dodatkowych źródeł finansowania.

Niemniej, w trudnej sytuacji rynkowej w IV kwartale 2008 roku, PKO BP SA sprostał wyzwaniom. Efektywność PKO BP SA pozostała na wysokim poziomie - wskaźnik ROE wyniósł 22,8% na koniec 2008 roku. Jednocześnie negatywne zjawiska ujawnione w IV kwartale zahamowały tendencję wzrostową - poziom wskaźnika ROE z końca 2008 roku był niższy niż uzyskany w poprzednich kwartałach.

Wysoki poziom kapitałów własnych PKO BP SA wystarczył na pokrycie rosnących, w ślad za wzrostem akcji kredytowej, potrzeb kapitałowych. Na koniec 2008 roku współczynnik wypłacalności wyniósł 11,24%, przy minimalnym jego poziomie ustalonym zgodnie z ustawą Prawo bankowe w wysokości 8%.

W IV kwartale 2008 roku PKO BP SA dokonał odpisu aktualizującego wartość udziałów w spółce zależnej Kredobank SA w wysokości (-)356,1 mln zł. Bez uwzględnienia ww. odpisu wynik finansowy w ujęciu jednostkowym w 2008 roku wyniósłby 3 237,4 mln zł.

3.2 Rachunek zysków i strat

W 2008 roku PKO BP SA („Bank”) osiągnął zysk netto w wysokości 2 881,3 mln zł ((+) 5,9% r/r). W rachunku wyników PKO BP SA za 2008 rok suma pozycji dochodowych wyniosła 8 816,0 mln zł i była o 1 758,5 mln zł, tj. o 24,9% wyższa niż w 2007 roku.

² W niniejszym rozdziale ewentualne różnice w sumach, udziałach i dynamikach wynikają z zaokrąglenia kwot do mln zł oraz zaokrąglenia udziałów procentowych w strukturach do jednego miejsca dziesiętnego.

Tabela 1. Rachunek zysków i strat PKO BP SA (w mln zł)

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA				
	2008	2007	Zmiana (w PLN)	Zmiana (%)
Przychody z tytułu odsetek	8 646,4	6 245,1	2 401,3	38,5%
Koszty z tytułu odsetek	(2 678,3)	(1 742,0)	(936,4)	53,8%
Wynik z tytułu odsetek	5 968,1	4 503,1	1 465,0	32,5%
Przychody z tytułu prowizji i opłat	2 813,1	2 648,1	165,0	6,2%
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(680,3)	(654,3)	(25,9)	4,0%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 132,8	1 993,8	139,0	7,0%
Przychody z tytułu dywidend	130,9	52,1	78,8	2,5x
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(195,4)	(76,7)	(118,7)	2,5x
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	(1,0)	6,5	(7,5)	-114,6%
Wynik z pozycji wymiany	734,6	522,7	211,9	40,5%
Pozostałe przychody operacyjne	160,7	140,6	20,1	14,3%
Pozostałe koszty operacyjne	(114,7)	(84,6)	(30,1)	35,6%
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	46,0	56,1	(10,0)	-17,9%
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość	(1 148,9)	(44,9)	(1 104,0)	25,6x
Ogólne koszty administracyjne	(3 969,2)	(3 685,4)	(283,8)	7,7%
Wynik z działalności operacyjnej	3 697,9	3 327,1	370,7	11,1%
Zysk (strata) brutto	3 697,9	3 327,1	370,7	11,1%
Podatek dochodowy	(816,6)	(607,2)	(209,4)	34,5%
Zysk (strata) netto	2 881,3	2 720,0	161,3	5,9%

Tabela 2. Podstawowe pozycje rachunku zysków i strat PKO BP SA (w mln zł)

Pozycja wynikowa	2008	2007	Zmiana (%)	Komentarz
Wynik odsetkowy	5 968,1	4 503,1	32,5%	↑ (+) 32,5% (r/r) głównie w efekcie rozszerzenia marż depozytowych w wyniku wzrostu rynkowych stóp procentowych oraz wzrostu wolumenu portfela kredytowego.
Wynik z prowizji i opłat	2 132,8	1 993,8	7,0%	↑ (+) 7,0% (r/r) głównie w wyniku wzrostu przychodów prowizyjnych z tytułu kredytów oraz wzrostu liczby kart bankowych (+2,7% r/r) i ich transakcyjności, przy spadku przychodów prowizyjnych z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych.
Wynik pozostały	715,1	560,6	27,6%	↑ (+) 27,6% (r/r) na skutek: 1) wyższych o 78,8 mln zł przychodów z tytułu dywidendy, 2) wzrostu wyniku z pozycji wymiany o 40,5% (r/r) - efekt rozszerzenia się spread'ów między oprocentowaniem w PLN i walutach obcych, a także wobec wzrostu sprzedaży kredytów walutowych, przy spadku wyniku z operacji finansowych w efekcie wzrostu awersji do ryzyka na rynkach finansowych.
Ogólne koszty administracyjne	(3 969,2)	(3 685,4)	7,7%	↓ Wzrost o 7,7% (r/r) i C/I na poziomie 45,0% (-7,20 p.p. r/r) przy: 1) wzroście pozapłaćcowych kosztów działania o 10,9% (r/r) - m. in. w efekcie wzrostu kosztów promocji i reklamy, 2) wzroście kosztów świadczeń pracowniczych o 5,3% i redukcji zatrudnienia o 1 463 etaty (r/r), przy wzroście pozycji dochodowych o 24,9% (r/r).
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość	(1 148,9)	(44,9)	25,6x	↓ Wzrost 25,6x (r/r) w efekcie: 1) dokonania odpisu aktualizującego wartość udziałów w spółce zależnej Kredobank SA, (-)356,1 mln zł, 2) utrzymującego się trendu pogarszania jakości portfela kredytów konsumpcyjnych oraz wzrostu odpisów na kredyty gospodarcze. Bez uwzględnienia odpisów na utratę wartości Kredobank SA, wynik na koniec 2008 roku wyniósłby (-) 792,8 mln zł. tj. zmieniłby się 17,6x (r/r).

Wynik z tytułu odsetek

Wysoką dynamikę odnotował wynik z tytułu odsetek – 32,5% w relacji do wyniku roku ubiegłego i osiągnął poziom 5 968,1 mln zł. Dynamiczny wzrost tej pozycji przychodów był możliwy dzięki znacznemu przyrostowi portfela kredytowego w PKO BP SA, a także rozszerzeniu marż depozytowych w warunkach rosnących stóp procentowych w przeważającej części 2008 roku. W konsekwencji średnie oprocentowanie kredytów wyniosło 8,6%, a średnie oprocentowanie

depozytów ogółem w 2008 roku ukształtowało się na poziomie 2,7%. Pozytywne trendy w zakresie wyniku odsetkowego zostały utrzymane także dzięki efektywnej strukturze bilansu, tj. dynamicznemu wzrostowi kredytów towarzyszył istotny wzrost zobowiązań wobec klientów PKO BP SA. Niemniej pozytywny wpływ poziomu rynkowych stóp procentowych, utrzymujący się głównie w pierwszej połowie 2008 roku, został częściowo zneutralizowany w drugiej połowie roku – w rezultacie obserwowanego wzrostu kosztów pozyskania bazy depozytowej i zawężania się marż odsetkowych, na skutek rosnącej konkurencji oraz zmiany sytuacji płynnościowej w sektorze bankowym (kryzys na międzynarodowych rynkach finansowych).

W strukturze przychodów odsetkowych:

- dominującą pozycję stanowiły przychody z tytułu kredytów i pożyczek od klientów, których udział w przychodach odsetkowych wyniósł 85,5% (tj. 7 388,6 mln zł w 2008 roku), i które odzwierciedlają dynamiczny przyrost portfela kredytowego, w tym głównie portfela kredytów hipotecznych,
- nastąpił spadek udziału przychodów od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - z 8,8 p.p. na koniec 2007 roku do poziomu 5,0 p.p. na koniec 2008 roku.

Po stronie kosztów odsetkowych:

- główną determinantą była przyjęta przez PKO BP SA polityka depozytowa nakierowana na kompleksową i konkurencyjną ofertę dla klientów, co spowodowało wzrost kosztów odsetkowych od zobowiązań wobec klientów o 58,8% w ujęciu rocznym,
- nastąpił ponad 6-krotny wzrost kosztów własnej emisji papierów dłużnych, przeprowadzonej pod koniec 2007 roku (w efekcie ich naliczenia przez pełne 12 miesięcy 2008 roku).

Tabela 3. Przychody i koszty odsetkowe PKO BP SA (w mln zł)

WYNIK ODSETKOWY POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Wyszczególnienie	2008	Struktura 2008	2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Przychody odsetkowe z tytułu:	8 646,4	100,0%	6 245,1	100,0%	38,5%
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7 388,6	85,5%	4 927,0	78,9%	50,0%
Papierów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	434,0	5,0%	549,2	8,8%	-21,0%
Lokat w innych bankach	389,3	4,5%	490,3	7,9%	-20,6%
Inwestycyjnych papierów wartościowych	355,5	4,1%	249,7	4,0%	42,3%
Papierów handlowych	64,0	0,7%	24,5	0,4%	2,6x
Inne	15,1	0,2%	4,4	0,1%	3,4x
Koszty odsetkowe z tytułu:	(2 678,3)	100,0%	(1 742,0)	100,0%	53,8%
Zobowiązań wobec klientów	(2 497,0)	93,2%	(1 572,9)	90,3%	58,8%
Własnej emisji papierów dłużnych	(115,3)	4,3%	(17,5)	1,0%	6,6x
Depozytów innych banków	(60,8)	2,3%	(106,7)	6,1%	-43,0%
Inne	(5,3)	0,2%	(45,0)	2,6%	-88,3%
Wynik z tytułu odsetek	5 968,1	x	4 503,1	x	32,5%

Wynik z tytułu prowizji i opłat

Wynik z tytułu prowizji i opłat ukształtował się na poziomie 2 132,8 mln zł, co oznacza zmianę o 7,0% w stosunku do wyniku z tytułu prowizji i opłat zrealizowanego w 2007 roku, przy czym:

- pozytywnym trendem jest wzrost przychodów z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek,
- najwyższą dynamikę odnotowały przychody prowizyjne w zakresie kart bankowych. Wynik z tytułu kart bankowych jest determinowany przez wzrost nie tylko liczby kart, ale przede wszystkim przez wzrost ich transakcyjności.

Jednocześnie istotny wpływ na poziom wyniku z tytułu prowizji i opłat w 2008 roku miała słabnąca koniunktura na rynku kapitałowym, determinująca poziom przychodów prowizyjnych z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych (ich udział w strukturze przychodów prowizyjnych zmniejszył się o 3,4 p.p. w relacji do 2007 roku).

Tabela 4. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat PKO BP SA (w mln zł)

WYNIK Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Wyszczególnienie	2008	Struktura 2008	2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Przychody z tytułu prowizji i opłat z tytułu:	2 813,1	100,0%	2 648,1	100,0%	6,2%
Obsługi kart płatniczych	848,6	30,2%	701,8	26,5%	20,9%
Obsługi rachunków bankowych	780,8	27,8%	748,8	28,3%	4,3%
Udzielonych kredytów i pożyczek	313,3	11,1%	262,6	9,9%	19,3%
Ubezpieczeń kredytów	225,1	8,0%	202,3	7,6%	11,3%
Operacji kasowych	188,3	6,7%	203,9	7,7%	-7,6%
Obsługi funduszy inwestycyjnych (w tym opłaty za zarządzanie)	159,6	5,7%	240,3	9,1%	-33,6%
Operacji papierami wartościowymi	43,9	1,6%	87,7	3,3%	-50,0%
Pozostałe*	253,5	9,0%	200,8	7,6%	26,3%
Koszty z tytułu prowizji i opłat z tytułu:	(680,3)	100,0%	(654,3)	100,0%	4,0%
Kart płatniczych	(348,2)	51,2%	(283,9)	43,4%	22,7%
Usług akwizycyjnych	(134,8)	19,8%	(129,0)	19,7%	4,5%
Ubezpieczeń kredytów	(94,1)	13,8%	(155,7)	23,8%	-39,5%
Pozostałe**	(103,1)	15,2%	(85,7)	13,1%	20,2%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 132,8	x	1 993,8	x	7,0%

* W tym z tytułu: prowizji za wprowadzenie akcji spółek do obrotu giełdowego, sprzedaży obligacji, z home banking oraz z tytułu opłat manipulacyjnych i podobnych operacji, dystrybucji znaków wartościowych, masowych operacji zagranicznych, usług powierniczych, gwarancji, akredytów, itp.

** Pozycja obejmuje m.in.: prowizje zapłacone PPUP, prowizje za usługi operacyjne innych banków, koszty opłat poniesionych przez DM na rzecz GPW i KDPW, koszty poniesione w obrocie dewizowym, koszty usług rozliczeniowo-rozrachunkowych oraz koszty prowizji zapłacone pośrednikom.

Ogólne koszty administracyjne

Ogólne koszty administracyjne ukształtowały się na poziomie 3 969,2 mln zł, co oznacza zmianę o 283,8 mln zł w relacji do kosztów roku poprzedniego. Istotnym czynnikiem był wzrost kosztów promocji i reklamy spowodowany intensyfikacją działań promocyjnych PKO BP SA. Równocześnie koszty świadczeń pracowniczych wzrosły o 114,4 mln zł, tj. o 5,3% w stosunku do 2007 roku.

Jednocześnie wzrost ogólnych kosztów administracyjnych został znacznie przewyższony przez dynamiczny przyrost przychodów PKO BP SA (wzrost o 24,9% vs 2007 rok), co pozwoliło na zwiększenie efektywności działania PKO BP SA, mierzonego wskaźnikiem C/I (który obniżył się o 7,20 p.p. w relacji do 2007 roku).

Tabela 5. Ogólne koszty administracyjne PKO BP SA (w mln zł)

OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Wyszczególnienie	2008	Struktura 2008	2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Świadczenia pracownicze	(2 269,5)	57,2%	(2 155,1)	58,5%	5,3%
Koszty rzeczowe i pozostałe	(1 338,3)	33,7%	(1 206,6)	32,7%	10,9%
Amortyzacja	(361,4)	9,1%	(323,8)	8,8%	11,6%
RAZEM	(3 969,2)	100,0%	(3 685,4)	100,0%	7,7%

Wynik z tytułu odpisów aktualizacyjnych

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość odzwierciedla bezpieczne podejście PKO BP SA do wyceny ryzyka kredytowego, co powinno sprzyjać stabilności wyników w kolejnych latach. Wzrost wyniku z tytułu odpisów (25,6x r/r) nastąpił w efekcie:

- pogorszenia w II półroczu 2008 roku sytuacji gospodarczej wpływającej na sytuację ekonomiczno-finansową klientów PKO BP SA,
- zmiany profilu ryzyka związanego z kredytami konsumpcyjnymi w wyniku wzrostu udziału portfela *consumer finance* (produktu o wyższej rentowności i generującego wyższe ryzyko kredytowe),
- dokonania odpisów na spółkę Kredobank SA w wyniku przeglądu portfela kredytowego i korekty jego wyceny, jak również na skutek narastającego kryzysu na rynku ukraińskim.

Podstawowe wskaźniki finansowe

Podstawowe wskaźniki finansowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Wskaźniki finansowe PKO BP SA

Wyszczególnienie	Wskaźniki		
	31.12.2008	31.12.2007	Zmiana
ROA brutto (wynik finansowy brutto/średni stan aktywów)	3,1%	3,2%	-0,12 pp.
ROA netto (wynik finansowy netto/średni stan aktywów)	2,4%	2,7%	-0,22 pp.
ROE brutto (wynik finansowy brutto/średni stan kapitałów własnych)	29,3%	30,6%	-1,29 pp.
ROE netto (wynik finansowy netto/średni stan kapitałów własnych)	22,8%	25,0%	-2,18 pp.
CI (wskaźnik kosztów do dochodów)	45,0%	52,2%	-7,2 pp.

3.3 Bilans PKO BP SA

Główne pozycje bilansowe

Rok 2008 był znaczący nie tylko ze względu na wysokość osiągniętego przez PKO BP SA zysku, lecz również ze względu na dynamikę sumy bilansowej. Istotne wydarzenia, jakie miały miejsce w drugim półroczu ubiegłego roku na rynkach finansowych potwierdziły słuszność strategii przyjętej przez PKO BP SA, której podstawę stanowi stabilny rozwój działalności biznesowej przy zachowaniu równowagi w sprzedaży produktów kredytowych i depozytowych.

Suma bilansowa PKO BP SA wyniosła 131,2 mld zł i zwiększyła się o 25,9 mld zł ((+)24,6% r/r) w relacji do 2007 roku. W efekcie PKO BP SA stał się największą instytucją w polskim sektorze bankowym.

W zakresie aktywów, szczególnie wysoką dynamikę odnotowały kredyty i pożyczki udzielone klientom, które przyrosły o 24,3 mld zł w ujęciu rocznym ((+) 32,9% r/r). Wzrost akcji kredytowej został sfinansowany w głównej mierze wzrostem zobowiązań wobec klientów o 16,6 mld zł w relacji do roku ubiegłego ((+) 19,5% r/r).

Po stronie pasywów, poza wzrostem depozytów od klientów, istotny wzrost został odnotowany w pozycji inne zobowiązania ((+) 2,7x w ujęciu rocznym). Był on determinowany przede wszystkim przez zmiany w zakresie wyceny instrumentów pochodnych.

Tabela 7. Podstawowe pozycje bilansu PKO BP SA (w mln zł)

Wyszczególnienie	BILANS POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA				
	31.12.2008	Struktura 2008	31.12.2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 758,2	4,4%	4 594,1	4,4%	25,3%
Należności od banków	3 907,0	3,0%	5 315,8	5,0%	-26,5%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	98 102,0	74,7%	73 822,2	70,1%	32,9%
Papiery wartościowe	14 799,2	11,3%	15 146,0	14,4%	-2,3%
Pozostałe aktywa	8 678,4	6,6%	6 462,2	6,1%	34,3%
Suma aktywów	131 244,8	100,0%	105 340,3	100,0%	24,6%
Zobowiązania wobec banków	5 702,3	4,3%	3 625,7	3,4%	57,3%
Zobowiązania wobec klientów	101 856,9	77,6%	85 215,5	80,9%	19,5%
Emisje papierów wartościowych i zobowiązania podporządkowane	1 618,8	1,2%	1 614,9	1,5%	0,2%
Inne zobowiązania	8 537,5	6,5%	3 154,6	3,0%	2,7x
Suma zobowiązań	117 715,5	89,7%	93 610,7	88,9%	25,7%
Kapitał własny ogółem	13 529,4	10,3%	11 729,5	11,1%	15,3%
Suma zobowiązań i kapitału własnego	131 244,8	100,0%	105 340,3	100,0%	24,6%

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyniosły 98,1 mld zł na koniec grudnia 2008 roku i wzrosły o 24,3 mld zł vs 2007 rok. Największy udział w przyroście kredytów miały kredyty wobec sektora niefinansowego, które wzrosły o 23,7 mld zł. Największy udział miały tu kredyty mieszkaniowe ((+) 12,4 mld zł, tj. (+) 38,1% r/r), oraz kredyty gospodarcze dla klientów sektora niefinansowego – wzrost o 8,9 mld zł w relacji do 2007 roku ((+) 48,4% r/r).

Tabela 8. Kredyty i pożyczki udzielone klientom PKO BP SA – struktura rodzajowa (w mln zł)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Struktura rodzajowa	31.12.2008	Struktura 2008	31.12.2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Kredyty i pożyczki udzielone klientom Banku	98 102,0	100,0%	73 822,2	100,0%	32,9%
sektor finansowy (z wyłączeniem banków)	2 545,4	2,6%	1 465,2	2,0%	73,7%
sektor niefinansowy	92 364,7	94,2%	68 706,7	93,1%	34,4%
kredyty konsumpcyjne	20 017,5	20,4%	17 696,7	24,0%	13,1%
kredyty mieszkaniowe	45 036,7	45,9%	32 610,1	44,2%	38,1%
kredyty gospodarcze	27 310,5	27,8%	18 399,8	24,9%	48,4%
sektor budżetowy	3 191,9	3,3%	3 650,3	4,9%	-12,6%

W strukturze terminowej kredytów dominującą rolę odgrywają kredyty długoterminowe, co jest determinowane przez znaczny przyrost kredytów mieszkaniowych udzielonych przez PKO BP SA. Udział kredytów długoterminowych wzrósł o 7,5 p.p. w relacji do 2007 roku, spadł natomiast udział kredytów krótkoterminowych o terminie wymagalności poniżej 1 roku.

Tabela 9. Kredyty i pożyczki udzielone klientom PKO BP SA – struktura terminowa (w mln zł)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Struktura terminowa	31.12.2008	Struktura 2008	31.12.2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Kredyty i pożyczki udzielone klientom Banku (brutto)	100 702,6	100,0%	76 128,9	100,0%	32,3%
Krótkoterminowe	20 628,4	20,5%	21 338,9	28,0%	-3,3%
Długoterminowe	80 074,2	79,5%	54 790,0	72,0%	46,1%
Odpisy - razem	(2 600,5)	x	(2 306,7)	x	12,7%
Razem	98 102,0	x	73 822,2	x	32,9%

Szczegółowe informacje na temat kredytów i pożyczek udzielonych klientom PKO BP SA znajdują się w Informacji uzupełniającej do sprawozdania finansowego PKO BP SA.

Zobowiązania wobec klientów

W 2008 roku PKO BP SA odnotował dynamiczny wzrost depozytów ((+) 19,5% w ujęciu rocznym), co przełożyło się na wzrost w ujęciu nominalnym o 16,6 mld zł. W efekcie aktywnie prowadzonej polityki depozytowej, skutkującej kompleksową ofertą depozytową dla klientów, wzrost wolumenu dotyczył wszystkich grup klientów (tabela 10).

Tabela 10. Zobowiązania wobec klientów PKO BP SA – struktura rodzajowa (w mln zł)

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Struktura rodzajowa	31.12.2008	Struktura 2008	31.12.2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	19 164,1	18,8%	15 238,9	17,9%	25,8%
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	7 279,4	7,1%	4 688,0	5,5%	55,3%
Zobowiązania wobec ludności	75 413,4	74,0%	65 288,6	76,6%	15,5%
Razem zobowiązania wobec klientów	101 856,9	100,0%	85 215,5	100,0%	19,5%

W strukturze terminowej zobowiązań wobec klientów dominują zobowiązania o terminach zapadalności do 1 miesiąca włącznie, przy czym na skutek wprowadzonej atrakcyjnej oferty depozytowej (tabela 16), nastąpił znaczny spadek udziału tych zobowiązań – o 12,1 p.p., na korzyść zobowiązań o dłuższych terminach zapadalności, tj.:

- udział zobowiązań o zapadalności od 1 do 3 miesięcy wzrósł o 5,6 p.p. w ujęciu rocznym,
- udział zobowiązań o zapadalności od 1 roku do 5 lat wzrósł o 10,5 p.p. w ujęciu rocznym.

Na koniec 2008 roku największy udział w strukturze terytorialnej bazy depozytowej³ (z wyłączeniem depozytów międzybankowych oraz środków na rachunkach internetowych) miały regiony: mazowiecki (27,3%), śląsko-opolski (12,1%), wielkopolski (10,7%). Ich łączny udział w depozytach ogółem PKO BP SA wyniósł 50,1% i w stosunku do stanu na koniec 2007 roku zwiększył się o 1,8 p.p.

³ Struktura w oparciu o dane zarządcze PKO BP SA.

Tabela 11. Zobowiązania wobec klientów PKO BP SA – struktura terminowa (w mln zł)

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
Struktura terminowa	31.12.2008	Struktura 2008	31.12.2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Do 1 miesiąca włącznie	61 570,7	59,8%	61 453,9	71,9%	0,2%
Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	17 465,7	17,0%	9 748,9	11,4%	79,2%
Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	11 532,2	11,2%	12 959,0	15,2%	-11,0%
Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	12 408,0	12,0%	1 286,4	1,5%	9,6x
Powyżej 5 lat	3,9	0,0%	11,0	0,0%	-65,0%
Korekta wartości i odsetki	(1 123,5)	x	(243,8)	x	4,6x
Razem zobowiązania wobec klientów	101 856,9	x	85 215,5	x	19,5%

Kapitały własne i współczynnik wypłacalności

Kapitały własne wzrosły o 15,3% w ujęciu rocznym, stanowiąc na koniec 2008 roku 10,3% pasywów PKO BP SA. Uwzględniając wysoką dynamikę zobowiązań PKO BP SA, udział kapitałów własnych w strukturze pasywów zmniejszył się o 0,8 p.p.

Współczynnik wypłacalności ukształtował się na poziomie 11,24% na koniec 2008 roku. Poziom ten znacznie przewyższa minimalny poziom tego wskaźnika określony w ustawie Prawo bankowe. Adekwatność kapitałowa mierzona współczynnikiem wypłacalności została utrzymana na wysokim poziomie, przede wszystkim dzięki akumulacji kapitału przy dynamicznym wzroście portfela kredytowego PKO BP SA.

Tabela 12. Kapitały własne PKO BP SA (w mln zł)

KAPITAŁY WŁASNE POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA					
	2008	Struktura 2008	2007	Struktura 2007	Zmiana 2008/2007
Kapitały własne, w tym:	13 529,4	100,0%	11 729,5	100,0%	15,3%
Kapitał zakładowy	1 000,0	7,4%	1 000,0	8,5%	0,0%
Kapitał zapasowy	7 217,0	53,3%	5 592,0	47,7%	29,1%
Kapitał rezerwowy	1 395,0	10,3%	1 390,0	11,9%	0,4%
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070,0	7,9%	1 070,0	9,1%	0,0%
Kapitał z aktualizacji wyceny	(33,9)	-0,3%	(42,4)	-0,4%	-20,2%
Niepodzielony wynik finansowy	-	0,0%	-	0,0%	x
Wynik z roku bieżącego	2 881,3	21,3%	2 720,0	23,2%	5,9%
Fundusze własne	12 389,2	x	9 543,3	x	29,8%
Współczynnik wypłacalności (%)	11,24	x	11,87*	x	-0,63 p.p.

* W zakresie kapitałów dane porównawcze (wynikające ze zmian w ustawie Prawa bankowe oraz publikacji Uchwały 2/2007 KNB), brak porównawczości w zakresie wymogów kapitałowych (na 31.12.2008 wyliczone zgodnie z NUK, podstawowa różnica to inna metodologia wyliczenia wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wyliczenie wymogu na ryzyko operacyjne).

4. ROZWÓJ BIZNESU

4.1 Kierunki rozwoju PKO BP SA

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski jest i pozostanie bankiem uniwersalnym o polskim charakterze, dla którego najważniejszą wartością jest klient. Utrzymując silną pozycję w bankowości detalicznej oraz wiodącą rolę na rynku kredytów mieszkaniowych, Bank umacnia równocześnie pozycję w obsłudze podmiotów gospodarczych, w tym małych i średnich przedsiębiorstw. Bank zapewnia swoim akcjonariuszom efektywne zarządzanie powierzonymi kapitałami, a pracownikom stwarza warunki do satysfakcjonującego rozwoju zawodowego.

W 2008 roku PKO BP SA skupił się na realizacji podstawowych celów strategicznych. Koncentruje się przede wszystkim na utrzymaniu pozycji lidera na rynku polskim w obszarze bankowości detalicznej, poprawie efektywności i jakości obsługi klientów, rozwoju produktów i usług oraz prowadzeniu racjonalnej polityki cenowej. Jednym z głównych wyzwań w 2008 roku było zapewnienie stabilnej bazy finansowania działalności PKO BP SA – umocnienie pozycji na rynku depozytów, w szczególności depozytów ludności. Proces ten rozpoczął się od września 2008 roku.

W zakresie bankowości korporacyjnej istotnymi wyzwaniami były zmiany w zakresie zwiększenia efektywności modelu obsługi - rozszerzenie palety produktów i usług wraz ze zmianą modelu sprzedaży i obsługi klienta. Zaowocowało to zwiększeniem znaczenia PKO BP SA zarówno na rynku depozytów, jak i kredytów przedsiębiorstw.

PKO BP SA dużą wagę przywiązuje do rozwoju spółek rozszerzających ofertę produktową Grupy Kapitałowej PKO BP SA, przede wszystkim w zakresie działalności leasingowej i poprzez wdrożenie usług faktoringowych. Konsekwentna realizacja tych przedsięwzięć przełoży się na dalsze umocnienie pozycji rynkowej PKO BP SA.

W 2008 roku PKO BP SA kontynuował prace związane z wdrożeniem oprogramowania ZSI. W efekcie scentralizowany system wprowadzony został we wszystkich oddziałach i agencjach PKO BP SA. Tym samym projekt ZSI, który z racji skomplikowania i skali był z pewnością jednym z największych projektów informatycznych realizowanych dotychczas w Polsce, osiągnął swój najważniejszy cel. Aktualnie w systemie obsługiwanych jest ponad 11 mln rachunków. Wdrożenie scentralizowanego systemu informatycznego jest ważnym etapem otwierającym drogę do dalszej restrukturyzacji PKO BP SA.

4.2 Udziały rynkowe PKO BP SA

PKO BP SA jest liderem sektora bankowego pod względem posiadanych aktywów oraz funduszy własnych.

W relacji do roku 2007, PKO BP SA utrzymał udziały rynkowe na wysokim poziomie. W zakresie depozytów, na uwagę zasługuje wzrost udziałów w zakresie podmiotów gospodarujących oraz wysoki udział rynkowy w depozytach osób prywatnych (w efekcie wdrożenia od września 2008 roku, atrakcyjnej i kompleksowej oferty dla klientów).

W zakresie kredytów PKO BP SA odnotował wzrost udziału rynkowego kredytów podmiotów gospodarujących oraz utrzymał pozycję lidera na polskim rynku kredytowym.

Tabela 13. Udziały rynkowe PKO BP SA (w %)

UDZIAŁY RYNKOWE POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA*			
	Stan na 31.12.2008	Stan na 31.12.2007	Zmiana 2008/2007
Kredyty dla:	16,0	16,6	-0,6 p.p.
osób prywatnych, w tym:	19,2	22,5	-3,3 p.p.
<i>konsumpcyjne</i>	17,3	20,0	-2,7 p.p.
<i>mieszkaniowe</i>	20,4	24,4	-4,0 p.p.
podmiotów gospodarujących	12,8	11,6	1,2 p.p.
Depozyty dla:	17,3	17,3	0,0 p.p.
osób prywatnych	23,2	25,8	-2,6 p.p.
podmiotów gospodarujących	10,9	9,5	1,4 p.p.

* Dane wg systemu sprawozdawczości dla NBP - WEBIS.

4.3 Obszary biznesowe⁴

4.3.1 Segment detaliczny

Prowadzone przez PKO BP SA działania skierowane do klienta bankowości detalicznej, w tym do klientów bankowości prywatnej, koncentrowały się na podnoszeniu atrakcyjności i unowocześnianiu oferty produktowej oraz poprawie jakości obsługi przy wzroście efektywności sieci sprzedaży.

W obszarze klienta detalicznego PKO BP SA koncentrował się na zapewnieniu kompleksowej oferty usług bankowych, zaspokajających zarówno potrzeby kredytowe, jak i depozytowo - rozliczeniowe. Nastąpiła intensyfikacja sprzedaży kredytów konsumpcyjnych (głównie pożyczki gotówkowej „Max Pożyczka, Mini Rata”), a także kredytów hipotecznych.

W IV kwartale 2008 roku PKO BP SA w segmencie detalicznym podjął dodatkowo szereg działań wynikających ze zmieniającej się dynamicznie sytuacji zewnętrznej. Na skutek deprecjacji złotego, zwiększyła się wartość portfela denominowanego w walutach obcych, zwłaszcza kredytów mieszkaniowych. Bank ograniczył sprzedaż kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych, jednocześnie zwiększając udziały rynkowe w sprzedaży złotych kredytów mieszkaniowych.

Napięta sytuacja na rynkach finansowych wpłynęła na nasilenie walki konkurencyjnej o pozyskanie depozytów osób fizycznych, co widoczne było w IV kwartale 2008 roku w postaci wprowadzenia nowej, szerokiej oferty depozytów dla klientów detalicznych.

Zwiększenie sumy depozytów klientów indywidualnych odbyło się głównie poprzez wprowadzenie nowych produktów depozytowych (Max Lokata, Progresja 18-miesięczna), a także rachunku oszczędnościowego. W obszarze bankowości osobistej i prywatnej PKO BP SA oferował, obok tradycyjnych form oszczędzania, także zaawansowane produkty strukturyzowane. Dzięki tym działaniom, PKO BP SA zapewnił sobie środki pod dalszy wzrost akcji kredytowej.

Podejmowane były również działania zmierzające do podniesienia jakości obsługi, m. in. poprzez zmiany standardu obsługi klientów bankowości osobistej i prywatnej, oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników (szkolenia produktowe, Akademia PKO).

Jednym z najistotniejszych wydarzeń dla obszaru bankowości detalicznej było zakończenie w trzecim kwartale 2008 roku wdrożenia w Banku systemu Alnova. Zarówno w aspekcie obsługi klienta jak i dostępnych funkcjonalności jest to fundament, na którym Bank może budować przewagę konkurencyjną w zakresie oferty produktowej i współpracy z klientami.

⁴ W niniejszym rozdziale prezentowane są dane zarządcze PKO BP SA; ewentualne różnica w sumach, udziałach i dynamikach wynikają z zaokrąglenia; tam gdzie mowa o kredytach brutto, są to kredyty bez odsetek zapadłych i niezapadłych.

Tabela 14. Stany kredytów w segmencie detalicznym (w mln zł)

Wyszczególnienie	Stan na: 31.12.2008	Stan na: 31.12.2007*	Zmiana 2008/2007
Kredyty brutto, w tym:			
- bankowości detalicznej i prywatnej	18 820	16 414	14,7%
- małych i średnich przedsiębiorstw	9 762	6 907	41,3%
- bankowości hipotecznej	41 396	30 299	36,6%
- rynku mieszkaniowego (w tym w spierane przez budżet państw a)	6 053	4 467	35,5%
Razem	76 032	58 087	30,9%

* Dane za 2007 rok doprowadzone do porównywalności

Tabela 15. Stany depozytów w segmencie detalicznym (w mln zł)

Wyszczególnienie	Stan na: 31.12.2008	Stan na: 31.12.2007	Zmiana 2008/2007
Depozyty klientowskie, w tym:			
- bankowości detalicznej i prywatnej	65 749	53 767	22,3%
- małych i średnich przedsiębiorstw	8 239	6 958	18,4%
- klientów rynku mieszkaniowego	9 966	10 290	-3,1%
Razem depozyty	83 954	71 014	18,2%

Działania PKO BP SA uwzględniały również podniesienie jakości obsługi i pozycji konkurencyjnej w zakresie obszaru małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), m.in. poprzez wdrożenie nowego modelu obsługi (odpowiednia segmentacja klientów pod względem potencjału dochodowego), jak również licznych zmian w ofercie produktowej. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć wprowadzenie 4 pakietów sprzedażowych i Szybkiego Kredytu Inwestycyjnego (SKI). Zmiany w segmencie MSP pozwoliły na osiągnięcie znacznych przyrostów wolumenów, zarówno po stronie kredytowej (41,3%), jak i depozytowej (18,4%).

Z myślą o klientach z obszaru małych i średnich przedsiębiorstw, korzystając z możliwości osiągnięcia efektu synergii w ramach Grupy PKO BP SA, przygotowano i wdrożono w 2008 roku nowy proces sprzedaży produktów leasingowych, wykorzystując potencjał sieci oddziałów PKO BP SA.

Tabela 16. Oferta produktowa w segmencie detalicznym

Nowe produkty i usługi	Działanie
Max Lokata	Bank wprowadził do oferty roczną lokatę subskrybowaną tzw. „Max Lokata” o oprocentowaniu 6%. Oferowany produkt umożliwiał dokonywanie częściowych wypłat w okresie umownym. Powyższa lokata w tym okresie była jedną z najbardziej atrakcyjnych na rynku. Łączny wolumen zebrany na tej lokacie wyniósł 7,5 mld zł.
Lokata 9, 12, 15	Od 22 września do 31 grudnia 2008 roku w ofercie dostępna była lokata terminowa 9,12,15 miesięcy o stałej stopie procentowej. Wysokość oprocentowania zależała od wybranego okresu oszczędzania. W przypadku lokaty założonej na okres 9 miesięcy stawka oprocentowania wynosiła 5% w stosunku rocznym. Dla 12-miesięcznego okresu umownego stopa procentowa wynosiła 5,5% w stosunku rocznym, natomiast w przypadku 15-miesięcznej lokaty stopa procentowa wynosiła 6,0% w stosunku rocznym. Minimalna kwota założenia lokaty wynosiła 5 000 zł. W okresie trwania oferty zebrany został prawie 1 mld zł środków.
Lokata Progresja	Od 22 września do 31 grudnia 2008 roku oferowana była lokata terminowa Progresja 18-miesięczna o stałej stopie oprocentowania w wysokości 7% w skali roku (10,5% w skali 18 m-cy). Ważną cechą lokaty była możliwość wypłat środków bez utraty naliczonych odsetek, których wysokość zależała od okresu utrzymywania środków na lokacie. Minimalna kwota wpłaty na lokatę wynosiła 5 000 zł. Lokata była oferowana na okres 18 miesięcy bez możliwości przedłużania na kolejny okres umowy. Łączny wolumen zebranych środków wyniósł 10,3 mld zł.
Rachunek oszczędnościowy	Rachunek oszczędnościowy to produkt z grupy rachunków a`vista, który umożliwia klientom uzyskanie oprocentowania na poziomie lokat terminowych, oferując jednocześnie ograniczoną funkcjonalność transakcyjną. Produkt został wdrożony do oferty PKO BP SA w 2008 roku w 3 segmentach: 1. rachunek oszczędnościowy w ramach konta Inteligo (w kwietniu 2008), oprocentowany progowo nawet do 5,3% (dla kwoty powyżej 100 000 zł), 2. rachunek oszczędnościowy PKO BP SA (październik 2008), oprocentowany na atrakcyjnym poziomie do 5% w skali roku. Od dnia 12 grudnia 2008 roku uatrakcyjniono ofertę rachunku oszczędnościowego poprzez podniesienie oprocentowania nawet do poziomu 6% dla klientów, którzy zgromadzili ponad 50 000 zł, 3. rachunek oszczędnościowy w GBP dla Polaków pracujących w Wielkiej Brytanii - sprzedaż poprzez oddział w Londynie (sierpień 2008). Do końca 2008 roku zebrano ponad 1,3 mld zł, przy utrzymującej się wysokiej dynamice wzrostu wolumenu w pierwszych miesiącach 2009 roku.
Depozyty standardowe	Podniesienie atrakcyjności cenowej standardowych depozytów terminowych - podwyższenie oprocentowania o ok. 1 p.p. dla wszystkich terminów i przedziałów kwotowych od 22 września 2008 roku.
Produkty inwestycyjne	Bank zaoferował liczne produkty inwestycyjne/strukturyzowane, dedykowane przede wszystkim bankowości osobistej i prywatnej (Strukturyzowaną Lokatę 16-miesięczną opartą o kurs PLN/ EUR, Obligacje Indeksowane Trend Spotter, Obligacje Indyjskie „Tygrys gospodarczy”, Obligacje Energetyczne, Obligacje rynku towarów rolnych, Obligacje strukturyzowane oparte na strategii inwestycyjnej <i>Spectrum</i>).
Bancassurance	Bank wzbogacił ofertę ubezpieczeń oferowanych klientom indywidualnym, a także klientom MSP (Superochrona Domów i Lokali Mieszanych, SuperAssistance Zdrowie, Dom i Samochód, SuperAssistance Biznes, SuperUbezpieczenie Podrózne, Ubezpieczenie na szóstkę). Sukcesem zakończyła się także sprzedaż lokaty z polisą ubezpieczeniową „Gwarantowany Zysk” wprowadzonej do oferty we współpracy z PZU Życie SA (sprzedaż prawie 1 mld zł).
Pakiety produktowe	Od 14 lutego 2008 roku wprowadzono nowe produkty depozytowe PAKIETY BIZNESOWE (debiut, rozwój, komfort, sukces). W skład poszczególnych pakietów wchodziły produkty i usługi, które odpowiadają na zapotrzebowania firm znajdujących się na zróżnicowanych etapach rozwoju.
SKI	Od dnia 18 lutego 2008 roku wprowadzono do oferty nowy produkt Szybki Kredyt Inwestycyjny (SKI). Ma on na celu maksymalizację satysfakcji klienta poprzez szybkość i łatwość w dostępie do środków kredytowych.
Pakiet Sprzedażowy Rating	Od 1 września 2008 roku rozpoczął funkcjonowanie nowy produkt leasingowy „Pakiet Sprzedażowy Rating” – element umowy o współpracy zawartej pomiędzy PKO BP SA a Bankowym Funduszem Leasingowym.
Bankowość elektroniczna	W 2008 w obszarze bankowości elektronicznej wprowadzono nowe funkcjonalności w ramach konta Inteligo: - udostępniono rachunek oszczędnościowy dla osób fizycznych, - wprowadzono istotne zmiany do zasad uzyskiwania kredytu odnawialnego Inteligo, - udostępniono nową wersję serwisu WAP, - wdrożono funkcjonalność dotyczącą wyciągów szyfrowanych. Nowa funkcja jest niezwykle przydatna w szczególności dla posiadaczy kont firmowych oraz wszystkich klientów, którym zależy na zachowaniu szczególnej poufności danych finansowych zawartych w wyciągu.

Rachunki bieżące, Inteligo oraz karty bankowe

Tabela 17. Rachunki i karty bankowe w PKO BP SA (w tys. sztuk)

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2008	Stan na 31.12.2007	Zmiana 2008/2007
Liczba rachunków bieżących, w tym:	6 366	6 207	159
- rachunki bieżące Inteligo	692	659	34
Liczba kart bankowych ogółem, w tym:	7 493	7 296	197
- karty kredytowe	1 046	1 010	37

Tabela 18. Dane operacyjne segmentu detalicznego – liczba placówek, bankomatów i agencji

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2008	Stan na 31.12.2007	Zmiana 2008/2007
Liczba placówek ogółem	1 228	1 233	- 5
- w segmencie detalicznym:	1 160	1 150	10
Regionalne Oddziały Detaliczne	12	12	-
oddziały samodzielne*	496	574	- 78
oddziały podporządkowane	652	564	88
Liczba bankomatów	2 313	2 106	207
Liczba agencji	2 196	2 240	- 44

* Spadek wynika ze zmiany typologii oraz modelu funkcjonowania oddziałów

Istotnym elementem aktywności w segmencie detalicznym była kontynuacja procesu restrukturyzacji sieci oddziałów własnych. Działania te obejmowały przede wszystkim:

- optymalizację sieci - zmodernizowano 183 oddziały,
- wprowadzenie nowego modelu zarządzania siecią poprzez zmianę typologii oddziałów. W miejsce oddziałów samodzielnych i podporządkowanych wprowadzono 3 rodzaje placówek (oddziały typu A, B i C), uzależniając typ placówki między innymi od wielkości zatrudnienia i potencjału wzrostu mikro-ryнку.

Sieć własna bankomatów wzrosła o 207 sztuk (i osiągnęła liczbę 2 313 sztuk), co pozwoliło na dalsze zmniejszenie kosztów obsługi gotówkowej i rozszerzenie dostępności usług dla klientów. Zakończono także proces modernizacji urządzeń samoobsługowych.

W dalszym ciągu niezwykle istotnym uzupełnieniem sieci placówek bankowych i bankomatów jest sieć agencji (ponad 2000 lokalizacji).

Sieć sprzedaży PKO BP SA została objęta programem Super Express, którego głównym celem było podniesienie efektywności sprzedażowej. W ramach programu prowadzone były działania w 4 zasadniczych obszarach:

- organizacji oddziału,
- szkoleniu, motywacji i wsparciu sprzedawców,
- centralnych akcjach *cross-sellingowych*,
- monitoringu sprzedaży.

W 2008 roku rozpoczęto centralizację procesów kredytowych. Centralizacji uległ proces udzielania i administrowania kredytami hipotecznymi dla klientów indywidualnych. Powołanych zostało 5 Centrów Analiz Kredytowych, przy których zlokalizowano komórki Centrum Rozliczeniowego Banku zajmujące się obsługą posprzedażową. Obecnie 72% oddziałów zostało objętych procesem centralizacji, z przewidywanym terminem zakończenia programu w II połowie 2009 roku.

PKO BP SA otworzył oddział w Wielkiej Brytanii, a także nawiązał współpracę z *National Westminster Bank PLC* podpisując umowę o wyłącznej współpracy. Oddział PKO BP SA w Londynie posiada również w swojej ofercie produkty dedykowane na rynek brytyjski, np. rachunek oszczędnościowy prowadzony w GBP.

4.3.2 Segment korporacyjny

W 2008 roku PKO BP SA koncentrował swoje działania na wzmocnieniu pozycji rynkowej, przyczyniając się do budowy wartości instytucji.

Bankowość korporacyjna w PKO BP SA obejmowała w 2008 roku klientów gospodarczych o obrotach powyżej 5 mln zł rocznie oraz jednostki samorządu terytorialnego i administracji publicznej (podmioty budżetowe).

Rok 2008 był dla bankowości korporacyjnej PKO BP SA okresem dynamicznego rozwoju – znacząco ponad poziom wzrostu rynku. Bank zwiększył udziały zarówno w rynku kredytów jak i depozytów. Portfel kredytowy wzrósł o ponad 40,5% r/r (wobec wzrostu rynku o 28% r/r) w wyniku sukcesu osiągniętego w zakresie sprzedaży – zwłaszcza w odniesieniu do podmiotów gospodarczych. Równocześnie osiągnięto 25,8% r/r przyrost portfela depozytowego we wszystkich segmentach klientów gospodarczych i budżetowych (przy wzroście rynku o 12% r/r). Dynamiczny rozwój bankowości korporacyjnej był efektem zwiększania zakresu współpracy z dotychczasowymi klientami Banku (*cross-selling*) oraz pozyskiwania nowych klientów. W 2008 roku bankowość korporacyjna PKO BP SA pozyskała ponad 1 700 klientów, zwiększając tym samym bazę klientowską o prawie 12%, co ostanowiło najwyższy wynik w historii segmentu branżowego PKO BP SA.

Udziały rynkowe segmentu podmiotów gospodarczych wzrosły odpowiednio dla kredytów o 1,2 p.p. do poziomu 12% oraz dla depozytów o 1,4 p.p. do poziomu 10,9%.

Tabela 19. Stany kredytów i depozytów w segmencie korporacyjnym (w mln zł)

Wyszczególnienie	Stan na: 31.12.2008	Stan na: 31.12.2007	Zmiana 2008/2007
Kredyty korporacyjne brutto	25 251	17 974	40,5%
Depozyty korporacyjne	17 036	13 542	25,8%

Stabilność PKO BP SA, nienaganna reputacja rynkowa i brak zależności od finansowania ze strony zewnętrznych inwestorów sprawiły, że klienci zaczęli postrzegać PKO BP SA jako jedną z najbardziej bezpiecznych instytucji w polskim sektorze bankowym (*safe heaven*). Klienci korporacyjni ograniczyli skalę inwestycji, przenosząc ciężar finansowania na kredyty obrotowe i kredyty w rachunku bieżącym. PKO BP SA elastycznie dostosowywał ofertę kredytową i transakcyjną do aktualnej sytuacji klientów oraz zmian rynkowych. Podjęte zostały działania w kierunku zwiększenia monitoringu oraz bliższej współpracy z klientem. Ocenie podlegała perspektywa branż obciążonych podwyższonym ryzykiem, jednak w odróżnieniu od szeregu banków, PKO BP SA nie ograniczył finansowania dla nowych klientów. Uruchomione zostały programy przeglądu klientów i produktów, prowadzące do uzależnienia marż kredytowych od krańcowego kosztu finansowania działalności kredytowej i profilu ryzyka (*risk based pricing*), bez konieczności ograniczenia działań w dziedzinach finansowania strukturalnego oraz działalności deweloperskiej.

Tabela 20. Istotne zdarzenia w segmencie korporacyjnym

Obszar działania	Działanie
działalność kredytowa	W 2008 roku zorganizowano, m.in.: - 9 kredytów w formie konsorcjum bankowego, w których udział PKO BP SA wyniósł 1 186,1 mln zł, - 11 umów bilateralnych o łącznej wartości emisji 2 230,2 mln zł, - na podstawie danych pochodzących z Regionów Korporacyjnych, Bank zawarł 2 296 umów kredytowych o łącznej wartości 11,5 mld zł.
działalność depozytowa	W 2008 roku segment korporacyjny zwiększył portfel depozytowy o ponad 1,2 mld zł.
emisja nieskarbowych papierów dłużnych	W 2008 roku zawarto 2 umowy emisji obligacji korporacyjnych o łącznej wartości 250 mln zł.

PKO BP SA jest prekursorem i liderem kompleksowej obsługi beneficjentów funduszy unijnych. W finansowaniu wniosków w działaniu „4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym Programu Operacyjnego UE Innowacyjna Gospodarka” wysokość kredytów udzielonych przez PKO BP SA wyniosła 490,3 mln zł (14% udziału w tym rynku). Oferta PKO BP SA – Program Europejski – była wielokrotnie wyróżniana i nagradzana w rankingach ofert bankowych. Doświadczenie związane z wdrażaniem programów pomocowych pozwoliło Bankowi zająć pozycję lidera wśród banków obsługujących wspierane przedsięwzięcia.

PKO BP SA w 2008 roku był również liderem na rynku finansowania i obsługi jednostek sektora finansów publicznych w zakresie emisji nieskarbowych papierów dłużnych, umacniając swoją pozycję przy jednoczesnym wzroście przychodów osiąganych ze współpracy z tym sektorem, a w IV kwartale 2008 roku także liderem finansowania dużych jednostek samorządu terytorialnego (kredyty o wartości jednostkowej przekraczające 100 mln zł).

Tabela 21. Istotne zdarzenia w segmencie budżetowym

Obszar działania	Działanie
działalność kredytowa	W 2008 roku Bank uczestniczył w przetargach na finansowanie klientów budżetowych podpisując 84 umowy o łącznej wartości ponad 800 mln zł.
działalność depozytowa	W 2008 roku segment budżetowy zwiększył portfel depozytowy o ponad 2,3 mld zł.
emisja nieskarbowych papierów dłużnych	W 2008 roku zawarto 35 umów obligacji komunalnych o łącznej wartości 311,2 mln zł. W efekcie Bank stał się liderem rynku z 40% udziałem (łączna wartość emisji PKO BP SA wyniosła 1,8 mld zł).

Sieć sprzedaży Bankowości Korporacyjnej obejmuje Regionalne Oddziały Korporacyjne oraz podległe im Centra Korporacyjne zatrudniające m.in. 165 doradców oraz 14 specjalistów produktowych. W 2008 roku w celu poprawy efektywności działania i dostosowania sieci do potrzeb klientów skoncentrowano funkcje zarządcze w 55 Centrach Korporacyjnych.

Tabela 22. Dane operacyjne segmentu korporacyjnego – liczba placówek

Wyszczególnienie	Stan na: 31.12.2008	Stan na: 31.12.2007	2008 /2007
Liczba placówek ogółem	1 228	1 233	- 5
- w segmencie korporacyjnym:	68	83	- 15
Regionalne Oddziały Korporacyjne	13	13	-
Centra Korporacyjne	55	70	- 15

Założenia strategii produktowej

Strategia w zakresie rozwoju oferty pozakredytowej skupiała się w 2008 roku na trzech kluczowych obszarach: klienci, produkty, procesy.

Klienci

Zgodnie z wynikami ankiety satysfakcji klientów (ponad 50% wskazań na jakość obsługi), jednym z najważniejszych celów strategicznych bankowości transakcyjnej w roku 2008 było wdrożenie nowoczesnego korporacyjnego modelu obsługi klienta (*customer service*), dla którego wzorcem były najlepsze praktyki w obszarze europejskiej bankowości korporacyjnej. *Customer service* jako element wyróżniający bankowość korporacyjną PKO BP SA na tle rynku, będzie przedmiotem ciągłego rozwoju także w roku 2009, szczególnie w zakresie narzędzi informatycznych służących poprawie monitorowania jakości świadczonych usług.

W obszarze wsparcia sprzedaży produktów, szczególnie w zakresie produktów zarządzania środkami finansowymi, od III kwartału 2008 roku stworzono scentralizowany zespół specjalistów ds. sprzedaży produktów oraz powołano scentralizowany zespół wdrożeń produktów transakcyjnych. Nowa forma organizacyjna prowadzi do otwarcia bazy klientów korporacyjnych dla specjalistów produktowych w celu zwiększenia *cross-selling'u* produktów pozakredytowych, co pozwala na dywersyfikację strumieni przychodów z produktów kredytowych i pozakredytowych oraz maksymalizację zwrotu z zaangażowanego kapitału.

Wzrost efektywności działań sprzedażowych oraz dążenie do ciągłej poprawy jakości świadczonych usług zaowocowały wdrożeniem w 2008 roku nowego modelu obsługi terminowych depozytów negocjowanych. Nowy model sprzedaży skutkowało znacznym wzrostem ich wolumenów (40%).

Produkty

W 2008 roku, równoległe z wdrażaniem scentralizowanego systemu informatycznego, segment korporacyjny, zgodnie z przyjętą wcześniej strategią, konsekwentnie wdrażał nowe produkty mające na celu nie tylko wzmocnienie pozycji konkurencyjnej, ale przede wszystkim umożliwienie wzrostu sumy bilansowej oraz poprawę zwrotu z zaangażowanego kapitału. Celowi temu służyło m. in. wdrożenie do oferty korporacyjnej poniższych produktów.

Tabela 23. Nowe produkty i usługi w segmencie korporacyjnym

Nowe produkty i usługi	Działanie
produkty zarządzania płynnością	Produkty zarządzania płynnością (wdrożenie w IV kwartale 2008 roku) – automatyzacja oraz rozszerzenie funkcjonalności produktów konsolidujących środki finansowe na rachunkach, ma na celu poprawę zarządzania bieżącą płynnością przez przedsiębiorstwa oraz jednostki samorządu terytorialnego.
usługa Mikrorachunki	Mikrorachunki (wdrożenie w II kwartale 2008 roku) - produkt dedykowany jednostkom samorządu terytorialnego, sądom oraz innym podmiotom zaangażowanym w proces zbierania i rozliczania kaucji, wadów, poręczeń majątkowych i pozostałych opłat, dzięki któremu możliwa jest automatyzacja procesu rozliczania opłat.
karty przedpłacone	Karty przedpłacone (wdrożenie w IV kwartale 2008 roku) - karty przedpłacone w odróżnieniu od Instrumentu Pieniądza Elektronicznego (ustawowego produktu IPE) mogą mieć szereg zastosowań, szczególnie w obszarze elektronicznej wypłat różnego typu świadczeń, w tym w szczególności szeroko pojętych wypłat świadczeń zasiłkowych, socjalnych, stypendialnych. Produkt dedykowany jest jednostkom samorządu terytorialnego, szkołom, uczelniom wyższych oraz innym podmiotom gospodarczym.

Strategicznym wyzwaniem w obszarze produktów transakcyjnych w 2008 roku był także rozwój całkowicie nowej platformy bankowości elektronicznej – iPKO Biznes, która jest odpowiedzią na rosnące wymagania klientów w zakresie internetowej bankowości elektronicznej. W 2008 roku pozyskano ponad 1 900 klientów korzystających aktywnie z nowego systemu. Dalszy rozwój tej platformy i ciągle podnoszenie jej konkurencyjności i funkcjonalności stanowić będzie wyzwanie na rok 2009.

Procesy

Kryzys w sektorze finansowym wymusza na bankach zdecydowanie większą determinację w zakresie optymalizacji kosztów operacyjnych. Zapoczątkowana w roku 2008 standaryzacja i centralizacja procesów operacyjnych stanowi bazę dla reorganizacji procesów biznesowych w segmencie korporacyjnym w roku 2009, mającej na celu odciążenie sił sprzedaży korporacyjnej od wszystkich zadań niesprzedawczych i przekazanie ich do komórek operacji korporacyjnych przy zachowaniu obecnych wskaźników zatrudnienia w obszarze operacji. Będzie to miało bezpośrednie przełożenie na efektywność sprzedaży zarówno produktów finansowania jak i produktów pozakredytowych Banku i Grupy Kapitałowej PKO BP SA.

W roku 2009 i latach następnych segment korporacyjny PKO BP SA, działając spójnie z pozostałymi segmentami, gotowy jest do stałego zwiększania sumy bilansowej PKO BP SA, poprzez prowadzenie akcji kredytowej i depozytowej, dzięki pozyskiwaniu zdywersyfikowanych źródeł finansowania, a w zakresie bankowości transakcyjnej – zwiększaniu *cross-selling*’u.

4.3.3 Segment inwestycyjny

W 2008 roku światowe rynki finansowe były zdominowane przez kryzys. Impulsem do globalnej wyprzedaży aktywów był upadek amerykańskiego banku inwestycyjnego Lehman Brothers. Czołowe banki centralne świata wprowadziły programy pomocowe by przywrócić płynność rynku, częścią tego programu była skoordynowana akcja redukcji stóp procentowych, zasilenie sektora wielomiliardowymi funduszami, a w niektórych przypadkach przejęcia przez państwo udziałów w instytucjach finansowych.

Spadki na światowych giełdach i niekorzystna sytuacja w sferze realnej gospodarki spowodowała pogorszenie nastrojów także na rynku kapitałowym. Rok 2008 okazał się rokiem bessy. Główny indeks Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych – WIG – stracił ponad 50% w porównaniu z 2007 rokiem, spadek indeksu największych spółek – WIG20- wyniósł 48% a mWIG40 – 63%.

Pomimo ograniczenia aktywności przez innych uczestników polskiego rynku pieniężnego i kapitałowego, PKO BP SA pozostawał w 2008 roku, a zwłaszcza w IV kwartale, jedną z najbardziej aktywnych instytucji.

Tabela 24. Osiągnięcia PKO BP SA w segmencie inwestycyjnym – działalność skarbowa

	Działalność inwestycyjna	Działanie
Działalność Skarbowa	sprzedaż produktów skarbowych	<p>Strategia rozwoju i wyniki</p> <p>Rok 2008 był kolejnym okresem wzrostu aktywności PKO BP SA w tym segmencie rynku. Bardzo dobre rezultaty przyniosły operacje wymiany walut, wartość zrealizowanych obrotów w transakcjach SPOT wzrosła o 30%, co znalazło odzwierciedlenie we wzroście wyników.</p> <p>PKO BP SA realizował aktywnie strategię rozwoju sprzedaży produktów skarbowych o wysokiej wartości dodanej. Udział transakcji pochodnych opartych zarówno o kursy walut jak i stopy procentowe w łącznych przychodach ze sprzedaży produktów skarbowych wzrósł o 20% w porównaniu z rokiem ubiegłym.</p> <p>Ryzyko</p> <p>PKO BP SA intensywnie monitoruje ekspozycję na ryzyko kredytowe swoich klientów. Transakcje zawierane są z klientami na podstawie umowy ramowej. Umowy te, jak również Regulaminy produktów, zawierają postanowienia potwierdzające dokonanie przez klienta samodzielnej oceny zarówno ryzyk jak i korzyści związanych z poszczególnymi rodzajami transakcji. Stosowana jest polityka, iż transakcje pochodne zawierane są pod deklarowane na moment transakcji ryzyko klienta wynikające z przepływów walutowych i/lub stopy procentowej, mają zatem charakter zabezpieczający.</p>
	rynek międzybankowy	<p>Zrealizowane wyniki</p> <p>Pomimo braku płynności na międzybankowym rynku pieniężnym PKO BP SA utrzymywał wysoki poziom obrotów na rynku stopy procentowej i rynku walutowym, przyczyniając się tym samym do stabilizacji rynku międzybankowego. Wg danych na koniec grudnia 2008 roku, udział PKO BP SA w segmencie transakcji IRS i SPOT wyniósł odpowiednio 11% oraz 7%. Efektem wysokiej aktywności Banku było zajęcie 4 miejsca w rankingu Dealera Skarbowych Papierów Wartościowych (wśród banków kandydujących). PKO BP SA pełnił także funkcję Dealera Rynku Pieniężnego. W celu zapewnienia bezpieczeństwa obrotów, PKO BP SA zawarł w 2008 roku kolejne umowy ramowe i zabezpieczające, zarówno z podmiotami krajowymi jak i zagranicznymi.</p> <p>Ryzyko</p> <p>Silna pozycja rynkowa, jak również posiadana wiedza na temat rynków finansowych, umożliwiły aktywne wsparcie sprzedaży w zakresie rozwiązań o wysokiej wartości dodanej. W okresie dużej zmienności na rynkach finansowych Bank przykładął szczególną wagę do stabilizowania swojej bazy depozytowej. Bank aktywnie zarządzał ryzykiem płynności oraz ryzykami rynkowymi (w tym stopy procentowej oraz walutowym), koncentrując się na minimalizacji ekspozycji. Pozyskane fundusze były lokowane w krótkoterminowe papiery skarbowe i bony NBP. Dynamika pozyskiwanych w długoterminowych transakcjach funduszy w CHF, która w ślad za rosnącą akcją kredytową utrzymywała się do końca września na wysokim poziomie, w IV kwartale 2008 roku wyraźnie wyhamowała.</p> <p>Bank utrzymywał inwestycyjny portfel papierów wartościowych, który był finansowany z nadwyżek depozytowych nominowanych w PLN, EUR i USD. Największą część portfela stanowiły obligacje Skarbu Państwa, a tylko nieznaczna część portfela (3%) obligacje wyemitowane przez instytucje finansowe.</p>

Tabela 25. Osiągnięcia PKO BP SA w segmencie inwestycyjnym – działalność maklerska

	Działalność inwestycyjna	Działanie
Działalność Maklerska	rynek akcji	<p>Wartość obrotów na rynku akcji wyniosła blisko 19 mld zł, co z udziałem w rynku na poziomie 6% plasowało PKO BP SA na 7 pozycji (o pozycję wyżej w stosunku do roku poprzedniego). Wartość obrotów w ramach pełnienia funkcji animatora na rynku akcji wyniosła 5 mld zł, a liczba podpisanych umów z emitentami i GPW w zakresie pełnienia funkcji animatora rynku i emitenta wyniosła odpowiednio 39 i 29, co pozwoliło na zajęcie 4 pozycji. Wartość obrotów na rynku akcji NewConnect wyniosła blisko 65 mln zł, co dało PKO BP SA 4 pozycję jednocześnie z największą liczbą animowanych spółek (30).</p>
	rynek pierwotny	<p>W ramach transakcji zawieranych na rynku pierwotnym, PKO BP SA pełnił funkcję oferującego dla spółek: Seleno FM, SONEL, Krosno i uczestnika konsorcjum sprzedażowego dla spółek: Zakłady Azotowe TARNÓW, PZ Cormay, Power Media, CAM Media, AD Dragowski, Enea, Domex-Bud Dev, IZNS. PKO BP SA przeprowadził wstępną obsługę programu motywacyjnego spółek: TIM S.A i Elektrotim S.A. oraz obsługę zapisów na obligacje zamienne a następnie akcje w ramach Programu motywacyjnego za 2007 rok spółki Drozapol-Profil.</p> <p>Realizując przyjęte założenia w zakresie rozwoju usług rynku pierwotnego PKO BP SA w 2008 roku przeprowadził ponadto subskrypcję czterech emisji obligacji strukturyzowanych, których emitentem był Barclays Bank PLC z siedzibą w Londynie oraz rozpoczął dystrybucję 32 funduszy inwestycyjnych. Ogółem na koniec 2008 roku Bank prowadził obsługę 144 Funduszy zarządzanych przez 10 Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych.</p>
	rynek obligacji	<p>Sytuacja na rynku kapitałowym oraz znaczny wzrost awersji do ryzyka spowodowały, że ważnym elementem oferty produktowej PKO BP SA stały się obligacje skarbowe. PKO BP SA jako jedyny podmiot prowadzący dystrybucję skarbowych obligacji detalicznych oferował klientom w 2008 roku cztery rodzaje obligacji zarówno o stałym, jak i o zmiennym oprocentowaniu. Wartość obrotów na rynku obligacji wzrosła o blisko 45% w porównaniu z ubiegłym rokiem, co pozwoliło na utrzymaniu pozycji lidera rynku.</p>
	liczba rachunków	<p>Na koniec 2008 roku PKO BP SA prowadził 327,9 tys. rachunków papierów wartościowych, w tym 90,6 tys. rachunków papierów wartościowych i rachunków pieniężnych oraz 237,3 tys. aktywnych rachunków rejestrowych. Liczba prowadzonych rachunków papierów wartościowych plasuje PKO BP SA na 5 pozycji wśród 40 uczestników Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych. Potwierdzeniem wysokiej pozycji na rynku kapitałowym było przyznane przez Giełdę Papierów Wartościowych wyróżnienie za największą aktywność na rynku NewConnect.</p>

Tabela 26. Osiągnięcia PKO BP SA w segmencie inwestycyjnym – działalność powiernicza

	Działalność inwestycyjna	Działanie
Działalność Powiernicza	działalność na rynku	PKO BP SA jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP) i świadczy usługi powiernictwa papierów wartościowych na rzecz klientów. PKO BP SA pełni funkcję członka Rady Banków Depozytariuszy i Rady ds. Nieskarbowych Papierów Dłużnych przy Związku Banków Polskich, bierze aktywny udział w pracach nad tworzeniem regulacji rynku kapitałowego i najlepszych standardów rynkowych. W 2008 roku PKO BP SA uruchomił działalność depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Od listopada 2008 roku pełni rolę depozytariusza dla OFE WARTA SA.
	wartość aktywów powierniczych	Na koniec 2008 roku wartość rynkowa aktywów powierniczych klientów PKO BP SA wzrosła do 20 mld zł, co oznacza 6-krotny wzrost w porównaniu z 2007 rokiem.

4.4 Współpraca międzynarodowa

Współpraca z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju

PKO BP SA uczestniczył w programie „Loan Window” w ramach „EU/EBRD SME Finance Facility” (na podstawie zawartej w dniu 21 lutego 2003 roku Umowy Pożyczki z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw). Do 30 czerwca 2008 roku uruchomiono 3139 kredytów na łączną kwotę 63,34 mln EUR. Współpraca z EBRD w ramach „EU/EBRD SME Finance Facility” została zakończona w 2008 roku.

Współpraca z innymi instytucjami zagranicznymi

W 2008 roku PKO BP SA:

- zawarł 4 umowy *ISDA Master Agreement* z bankami zagranicznymi, 4 załączniki wsparcia kredytowego (*Credit Support Annex*) do uprzednio zawartych umów *ISDA* oraz umowę z Bankiem Rozwoju Rady Europy, na mocy której PKO BP SA uzyskał linię kredytową w wysokości 100 mln EUR przeznaczoną na częściowe finansowanie potrzeb inwestycyjnych małych i średnich przedsiębiorstw,
- zawarł umowę pożyczki i 6 umów kredytu obrotowego z podmiotem powiązaniem bezpośrednio z PKO BP SA, działającym w sektorze bankowym, w łącznej wysokości 201 mln USD - transakcje zostały zawarte na warunkach rynkowych,
- podpisał dwie umowy z *National Westminster Bank PLC*, na mocy których współpraca z *NatWest* została przedłużona do 28.02.2009 roku.

4.5 Działalność promocyjna i budowa wizerunku

Działalność promocyjna PKO BP SA w 2008 roku koncentrowała się na działaniach mających na celu:

1. umacnianie wizerunku PKO BP SA wśród akcjonariuszy i klientów jako lidera bankowości w Polsce – organizacji nowoczesnej, o ugruntowanej renomie, bezpiecznej, przyjaznej (bliskiej), instytucji partnerskiej dla klientów w każdym segmencie rynku,
2. podniesienie prestiżu marki PKO BP SA,
3. intensyfikację działań promocyjnych wspierających sprzedaż produktów i usług oferowanych przez PKO BP SA.

W ramach promocji produktów i usług PKO BP SA zrealizowano kampanie promocyjne poszczególnych produktów, a także kampanie wizerunkowe i działania z zakresu marketingu bezpośredniego zmierzające do pozyskiwania nowych klientów i umacniania relacji z obecnymi partnerami biznesowymi. W 2008 roku działania *public relations* realizowano z wykorzystaniem działalności sponsorskiej i charytatywnej. PKO BP SA jako mecenas i sponsor wspierał organizowanie wydarzeń kulturalnych, sportowych, przedsięwzięć społecznych i lokalnych w ramach kreatywnych programów sponsorskich.

Działalność sponsorska

Realizowane działania sponsorskie miały na celu kreowanie wizerunku PKO BP SA jako godnej zaufania instytucji finansowej, otwartej na potrzeby i oczekiwania klientów, zaangażowanej w rozwój kraju i społeczności lokalnych.

Tabela 27. Struktura procentowa podstawowych obszarów sponsorskich

Obszar	Liczba projektów	Udział w budżecie w %	Udział w budżecie (w zł)
PKO Bank Polski Blisko Ciebie	294	42%	10 891 103
PKO Bank Polski Reprezentacji Olimpijskiej	80	43%	11 360 490
PKO Bank Polski Kulturze Narodowej	187	10%	2 396 491
Sponsoring branżowy	102	5%	1 447 721
Suma:	663	100%	26 095 805

Tabela 28. Podział kwotowy działalności sponsorskiej (w zł)

Sponsoring przedział kwotowy	Ilość przedsięwzięć
0 – 100 000	642
100 000 – 500 000	15
Powyżej 500 000	5

Na działania w ramach obszaru „PKO Bank Polski Blisko Ciebie” zostało przeznaczone 42% wydatkowanego budżetu. Wspierane tu inicjatywy miały na celu ukazać PKO BP SA jako organizację dynamiczną, nowoczesną, a jednocześnie przyjazną i otwartą na potrzeby lokalnych społeczności. Dominowały tu przedsięwzięcia z zakresu edukacji oraz tzw. sponsoringu społecznego.

Projekty sportowe stanowiły 43% budżetu i były realizowane w ramach obszaru „PKO Bank Polski Reprezentacji Olimpijskiej”. W ramach tych projektów kontynuowana była (zawarta w 2007 roku) umowa z Polskim Komitetem Olimpijskim, na mocy której PKO BP SA objął patronatem polski ruch olimpijski, a także kontynuowana była współpraca ze Związkiem Piłki Ręcznej w Polsce oraz z zespołem koszykówki kobiet LOTOS PKO BP Gdynia.

Na przedsięwzięcia z obszaru kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przeznaczone zostało 10% budżetu sponsorskiego PKO BP SA, co jest efektem realizacji rozpoczętego w 2001 roku programu „PKO Bank Polski Kulturze Narodowej”. Celem tego programu jest kreacja wizerunku PKO BP SA jako mecenasa kultury i dziedzictwa narodowego. Jednym z najważniejszych wydarzeń kulturalnych ubiegłego roku, sponsorowanymi przez PKO BP SA, była wystawa „Wyprawa w dwudziestolecie międzywojenne” organizowana przez Muzeum Narodowe w Warszawie.

Działalność sponsorska i charytatywną w PKO BP SA uregulowana jest w następujących przepisach wewnętrznych:

1. „Zasady prowadzenia działalności marketingowej przez PKO BP SA”,
2. „Tryb prowadzenia działalności marketingowej przez PKO BP SA”.

Zgodnie z tymi przepisami przedsięwzięcia sponsorskie nie wymagają akceptacji Rady Nadzorczej. Rada Nadzorcza nie dokonuje również oceny działalności sponsorskiej.

PKO BP SA prowadzi bieżący monitoring realizacji poszczególnych projektów sponsorskich (zasięg medialny, liczba uczestników, ekspozycja marki) oraz zamawia badania dot. sponsoringu oraz postrzegania wizerunku (jakościowe i ilościowe).

Z cyklicznych badań prowadzonych przez ARC Rynek i Opinie (Sponsoring Monitor 2005/2006/2007/2008) wynika, że aktywność sponsorska PKO BP SA jest najbardziej widoczna spośród wszystkich banków prowadzących tę działalność.

Działalność charytatywna

Działalność charytatywna ma ważne znaczenie dla kształtowania wizerunku PKO BP SA jako instytucji dostrzegającej znaczenie społecznej odpowiedzialności biznesu. Obok aspektów wizerunkowych, udział w projektach charytatywnych stwarza możliwość kontaktu z środowiskami opiniotwórczymi oraz władzami lokalnymi.

Tabela 29. Główne obszary działalności charytatywnej

Obszar	Ilość darowizn	Udział w %	Kwota wydatkowana (w zł)
Pomoc społeczna	314	40%	1 757 852
Ratowanie życia i zdrowia	239	25%	1 088 735
Edukacja i przedsiębiorczość	211	15%	663 600
Kultura i tradycja	41	14%	618 577
Sport i rekreacja	68	3%	135 250
Inne	36	2%	105 200
Suma:	909	100%	4 369 214

Tabela 30. Podział kwotowy działalności charytatywnej (w zł)

Działalność charytatywna przedział kwotowy	Ilość darowizn
0 – 5 000	772
5 001 – 20 000	131
20 001 – 100 000	4
Powyżej 100 000	2

W ramach ochrony dóbr kultury i tradycji narodowych, dofinansowanych przez PKO BP SA, spektakularnym wydarzeniem był zakup przez Muzeum Powstania Warszawskiego znaczków poczty polowej działającej podczas Powstania Warszawskiego. Innym wydarzeniem była budowa pomnika upamiętniającego Powstanie w Getcie Warszawskim. Dofinansowano również renowację dzieł sztuki Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu.

W obszarze pomocy społecznej kontynuowana była, podpisana w 2007 roku, umowa z Fundacją Polsko-Niemieckie Pojednanie. PKO BP SA dofinansowuje program pomocy humanitarno-socjalnej dla byłych żołnierzy Armii Krajowej. Jest to inicjatywa, nad którą patronat obejmuje Prezydent RP.

PKO BP SA wspiera fundusz stypendialny dla dzieci uzdolnionych, pochodzących z ubogich rodzin, projekty z zakresu edukacji i przedsiębiorczości oraz angażuje się w projekty z zakresu ochrony i promocji zdrowia oraz sportu i rekreacji.

Nagrody i wyróżnienia przyznane PKO BP SA

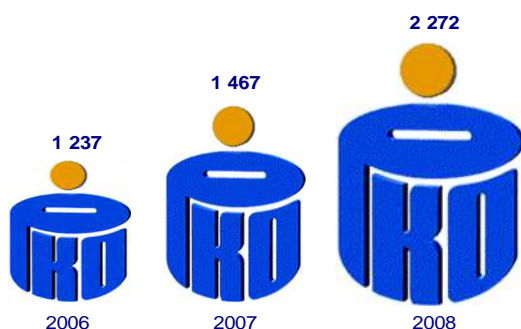
W 2008 roku PKO BP SA przyznano liczne nagrody i wyróżnienia, z których najważniejsze to:

1. Bank Przyjazny dla Przedsiębiorców – dziesięć oddziałów PKO BP SA znalazło się w gronie laureatów dziewiątej edycji konkursu organizowanego przez Krajową Izbę Gospodarczą, Polsko-Amerykańską Fundację Doradztwa dla Małych Przedsiębiorstw oraz Fundację Warszawski Instytut Bankowości.
2. Order Finansowy za 2008 rok przyznany przez Instytut Analiz Gospodarczych i redakcję miesięcznika „Home & Market” dla PKO BP SA za rachunek SUPERKONTO.
3. Dom Maklerski PKO BP SA otrzymał dwie nagrody Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie za największą aktywność animatora w obrocie akcjami na Głównym Rynku GPW w 2007 roku oraz za największą aktywność animatora na rynku *NewConnect* w 2007 roku.
4. Lamparty – nagrody przyznawane przez bankowców za najbardziej podziwianą kreację wizerunku marki bankowej – III miejsce w kategorii bankowość detaliczna.
5. Medal Europejski za ofertę iPKO Biznes. Była to już XVI edycja przedsięwzięcia organizowanego przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej i *Business Centre Club*.
6. Złote Godło Marki Godnej Zaufania w kategorii „Bank” w największym europejskim badaniu konsumenckim „The Most Trusted Brands 2008” przeprowadzonym przez redakcję magazynu „Reader’s Digest”.
7. I miejsce za najlepszy wynik finansowy w rankingu 50 największych banków organizowanym przez miesięcznik finansowy „Bank”.
8. Nagroda magazynu „Dlaczego” i studenckiego portalu www.korba.pl dla najbardziej lubianych przez studentów produktów i marek - PKO BP SA zwyciężył w dwóch kategoriach – „studencki bank” i „studenccy pracodawcy”.
9. Darczyńca Roku za długofalowe wspieranie Programu Budowy Polskiego Sztucznego Serca (wraz z *Inteligo Financial Services*).
10. Diament do Złotej Statuetki Lidera Polskiego Biznesu podczas Letniej Gali BCC.
11. Nagroda „Marki Najwyższej Reputacji 2008” w kategorii „Finanse” w Niezależnym Rankingu Reputacji Marek w Polsce.
12. I miejsce w rankingu SEO/SEM (*search engine optimization/search engine marketing*). Ranking oparty jest o szczegółową analizę stopnia obecności i aktywności Banku w wyszukiwarkach internetowych.
13. I miejsce w rankingu „Rzeczpospolitej” najmocniejszych marek branży finansowej. Pozycję tę utrzymuje już od trzech lat. W kategorii najcenniejszych marek w Polsce PKO BP SA zajmuje

drugie miejsce. Markę PKO BP SA wyceniono na kwotę 2,3 mld zł. Wartość marki PKO BP SA w stosunku do ubiegłego roku wzrosła o 55%.

Wartość marki PKO BP SA*

* wg wyceny Rzeczypospolitej w ramach rankingu najcenniejszych polskich marek (w mln zł)

Dla potrzeb rankingu zaadaptowana została stosowana powszechnie na świecie metoda opłat licencyjnych (ang. *relief from royalty*). Jej istotą są hipotetyczne opłaty licencyjne, jakie właściciel ponosiłby na rzecz licencjodawcy, gdyby nie posiadał prawa własności do marki. Opłata taka z reguły ustalana jest w relacji do przychodów ze sprzedaży netto. Wartości obliczono przez zsumowanie zdyskontowanych przyszłych opłat licencyjnych (po opodatkowaniu).

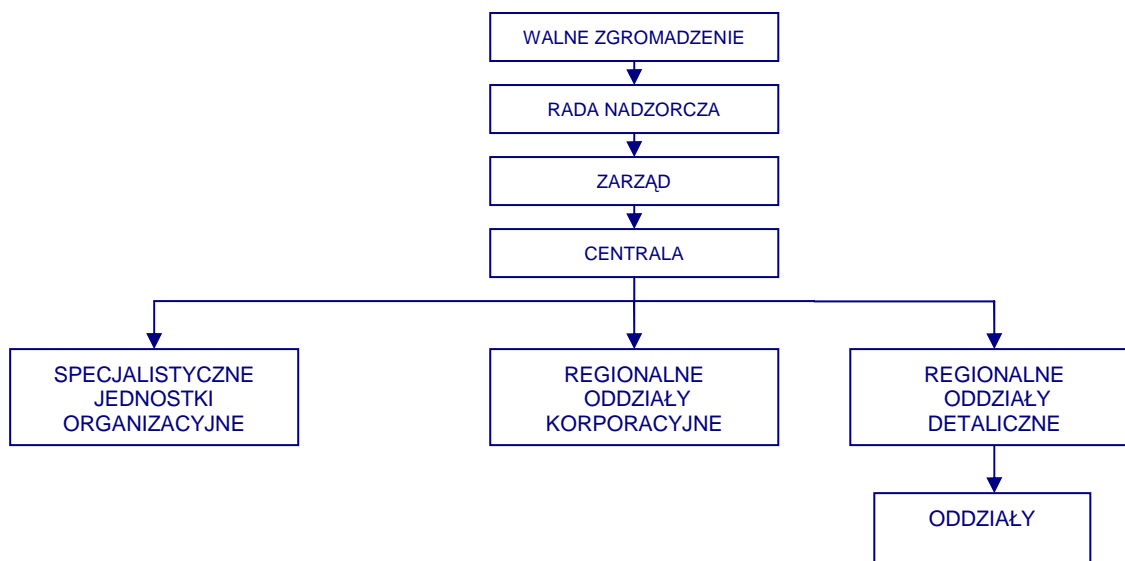
14. I miejsce w rankingu „*PremiumBrand*” w kategorii „finanse”. Jest to projekt promocyjny, którego celem jest ustalenie listy najwyżej cenionych marek funkcjonujących na polskim rynku. Ranking opracowywany jest na podstawie badań realizowanych przez TNS OBOP.
15. Karta PKO Visa *Infinite* po raz czwarty wygrała w rankingu prestiżowych kart kredytowych organizowanym przez miesięcznik „*Forbes*”.
16. Tytuł Mecenasa Kultury Warszawy przyznany przez stołeczny Ratusz. PKO BP SA otrzymał tytuł "za największy wkład finansowy w organizację przedsięwzięć kulturalnych".
17. Wyróżnienie w IV edycji Ogólnopolskiego Programu Certyfikującego Firma Przyjazna Klientowi, co oznacza zaliczenie go do grona TOP 20 firm i instytucji zasługujących na to miano i otrzymanie wyróżnienia w postaci godła promocyjnego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

5.1 Organizacja PKO BP SA

Tabela 31. Schemat struktury organizacyjnej PKO BP SA

Prowadzone w 2008 roku działania w zakresie organizacji PKO BP SA dotyczyły w głównej mierze struktur odpowiedzialnych za sprzedaż produktów i usług i miały na celu podnoszenie efektywności ich funkcjonowania oraz sprawności zarządzania tymi strukturami. W szczególności powołano nową specjalistyczną jednostkę, w której dokonano koncentracji zadań w zakresie rozpatrywania wniosków klientów indywidualnych o hipoteczne kredyty mieszkaniowe. Dodatkowo dokonano zmian w organizacji sieci dystrybucji, w szczególności poprzez wdrożenie nowego modelu obsługi klientów i nowej typologii oddziałów obejmującej dostosowanie struktur oddziałów do potencjału rynku oraz wyodrębnienia doradców dedykowanych do obsługi wyodrębnionych segmentów klienta. Wprowadzone zmiany podnoszą jakość obsługi klientów, efektywność realizacji zadań sprzedażowych oraz zarządzania sprzedażą.

Ponadto, w celu usprawnienia zarządzania i nadzoru nad poszczególnymi elementami struktury organizacyjnej PKO BP SA, dokonano zmian w strukturze nadzorowanych przez poszczególnych członków Zarządu PKO BP SA wydzielonych obszarów działania i wchodzących w ich skład pionów funkcjonalnych oraz komórek organizacyjnych Centrali i specjalistycznych jednostek organizacyjnych.

5.2 Zasady zarządzania ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO BP SA, jak i w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej PKO BP SA. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa oraz rentowności działalności biznesowej w zmieniającym się otoczeniu prawnym i ekonomicznym.

Działalność bankowa jest narażona na wiele rodzajów ryzyka, między innymi takich jak ryzyko kredytowe, rynkowe, operacyjne oraz biznesowe. Kontrolowanie wpływu tych rodzajów ryzyka na funkcjonowanie PKO BP SA należy do najważniejszych celów zarządzania PKO BP SA, a poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

Zarządzanie ryzykiem w PKO BP SA opiera się na następujących zasadach:

- zachowana jest pełna niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- obszar ryzyka i windykacji wspiera na bieżąco realizację celów biznesowych przy zachowaniu akceptowalnego poziomu ryzyka,
- poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- model zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka.

IV kwartał 2008 rok charakteryzował się podwyższonym ryzykiem funkcjonowania rynku międzybankowego oraz agresywną walką banków na rynku depozytów klientów indywidualnych. PKO BP SA uatrakcyjnił ofertę depozytową pod koniec III kwartału, dzięki czemu istotnie ograniczył negatywny wpływ sytuacji rynkowej na swoją działalność. Ze względu na podwyższoną zmienność kursów walutowych oraz ograniczoną dostępność długoterminowych transakcji w walucie CHF, Zarząd PKO BP SA ze szczególną uwagą na bieżąco monitoruje sytuację rynkową, reagując na nią adekwatnie. Ponadto PKO BP SA aktywnie reaguje na spadek zaufania wzajemnego banków, dostosowując wewnętrzne regulacje do aktualnej sytuacji.

Ze względu na osłabienie się złotego względem walut EUR i USD, PKO BP SA ze szczególną uwagą analizuje potencjalny wpływ zmienności kursów oraz zmiany koniunktury gospodarczej w Polsce na sytuację kredytobiorców. PKO BP SA, monitorując zmiany profilu ryzyka kredytowego, aktywnie współpracuje z kredytobiorcami w celu dostosowywania profilu kredytowego do zmieniających się potrzeb oraz zmian otoczenia gospodarczego.

5.2.1 Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań.

PKO BP SA kieruje się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany jest cyklicznie z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez służby oceny ryzyka kredytowego, niezależne od służb biznesowych,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione, w granicach ustalonych limitów kompetencji,
- ryzyko kredytowe jest dywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

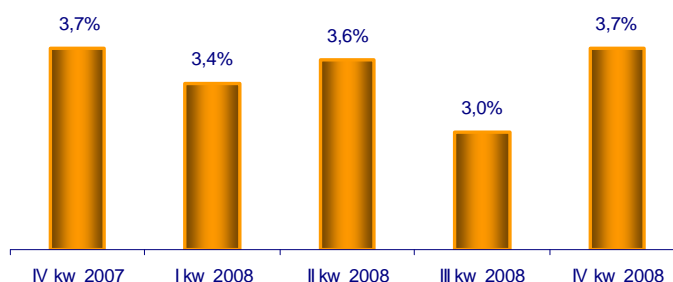
Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez PKO BP SA zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metod ratingów wewnętrznych (IRB).

W 2008 roku PKO BP SA nadal rozwijał zasady oceny ryzyka kredytowego klientów indywidualnych m.in. w zakresie rozszerzenia systemu scoringu behawioralnego o kolejne produkty odnawialne znajdujące się w ofercie kredytowej PKO BP SA dla klientów indywidualnych – karty kredytowe i kredyty odnawialne Inteligo. W 2008 roku PKO BP SA dokonał także uaktualnienia minimalnych wartości parametrów wykorzystywanych przy ocenie zdolności kredytowej klientów indywidualnych ubiegających się o kredyty konsumpcyjne, kredyty mieszkaniowe, karty kredytowe, kredyty odnawialne. W ramach zmian wartości parametrów zwiększone zostały m.in. minimalne wydatki stałe gospodarstwa domowego oraz wydatki na bieżącą konsumpcję.

Od lutego 2008 roku w PKO BP SA funkcjonuje System Wczesnego Ostrzegania (SWO), związany z wczesnym identyfikowaniem potencjalnych zagrożeń zwiększenia ryzyka kredytowego lub ryzyka związanego z utratą wartości zabezpieczenia występujących w kredytowaniu klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw, klientów instytucjonalnych rynku mieszkaniowego i podejmowaniem działań zapobiegających materializacji ryzyka lub zmniejszających straty kredytowe. Wczesna identyfikacja zagrożeń umożliwia bieżącą aktualizację oceny poziomu ryzyka kredytowego oraz oceny odzyskiwanej kwoty z zabezpieczeń.

Wykres 1. Udział kredytów zagrożonych PKO BP SA (wg MSSF)

W IV kwartale nastąpił wzrost kredytów zagrożonych głównie w obszarze klienta korporacyjnego m. in. w wyniku pogorszenia się sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów.

W 2008 roku ze względu na trwający kryzys finansowy, który dotknął w szczególności instytucje finansowe, PKO BP SA dokonywał częściej niż w latach ubiegłych oceny kondycji finansowej tych instytucji, co skutkowało przede wszystkim obniżaniem wielkości przyznanych limitów kredytowych i rozliczeniowych oraz ograniczaniem typów dokonywanych operacji i okresów zaangażowania w poszczególne typy operacji.

5.2.2 Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian parametrów rynkowych takich jak stopa procentowa i kurs walutowy oraz ryzyko utraty płynności. Ryzyko rynkowe obejmuje: ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe oraz ryzyko płynności.

Ryzyko stopy procentowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest identyfikacja obszarów ryzyka stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu i zobowiązań pozabilansowych w sposób pozwalający na maksymalizację wartości aktywów netto oraz wyniku odsetkowego w ramach przyjętego profilu ryzyka stopy procentowej.

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej PKO BP SA w szczególności wykorzystuje miary wartości zagrożonej (VaR), testy warunków skrajnych oraz miary wrażliwości dochodu odsetkowego.

Ekspozycja PKO BP SA na ryzyko stopy procentowej kształtowała się w ramach przyjętych limitów. PKO BP SA był głównie narażony na ryzyko złotowej stopy procentowej, które odpowiadało za ok. 83% wartości zagrożonej (VaR) na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz ok. 48% na dzień 31 grudnia 2007 roku.

VaR oraz analizę *stress testową* narażenia PKO BP SA na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. VaR oraz analiza stress test narażenia PKO BP SA na ryzyko stopy procentowej (w tys. zł)

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
VaR 10-dniowy	72 337	36 300*
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 pb. (tys. zł)	499 041	101 905

* Wartość VaR na dzień 31.12.2007 została wyznaczona z uwzględnieniem zmian w metodyce VaR wprowadzonych w 2008 roku w związku z kryzysem finansowym. VaR wyznaczony zgodnie z metodologią obowiązującą na dzień 31.12.2007 wyniósł 10 521 tys. PLN.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość zagrożona na stopie procentowej PKO BP SA w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) stanowiła ok. 0,60% funduszy własnych, natomiast na dzień 31 grudnia 2007 ok. 0,33% funduszy własnych. Ryzyko stopy procentowej zdeterminowane było głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań oraz ryzykiem bazowym.

Ryzyko walutowe

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest identyfikacja obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie ryzyka walutowego do akceptowanych rozmiarów.

Do pomiaru ryzyka walutowego stosowany jest w PKO BP SA model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych.

VaR oraz analizę *stress testową* aktywów finansowych PKO BP SA narażonych na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. VaR oraz analiza stress test aktywów finansowych PKO BP SA (w tys. zł)

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
VaR 10-dniowy	11 297*	1 646
Zmiana kursów WAL/PLN o 15%**	10 631	6 975

* Wartość VaR na dzień 31 grudnia 2008 roku wynikała głównie z pozycji w USD, która z kolei była wynikiem objęcia przez PKO BP SA akcji Kredobank SA, których rejestracja nastąpiła w dniu 31 grudnia 2008 roku.

** W 2008 roku dokonano zmiany analiz stress-testu zastępując scenariusz 10% aprecjacja lub deprecjacja PLN scenariuszem 15% aprecjacja lub deprecjacja PLN. Dane za 2007 rok zostały doprowadzone do porównywalności.

Ryzyko walutowe zarówno na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku kształtowało się na niskim poziomie.

Wielkość pozycji walutowych dla poszczególnych walut prezentuje poniższa tabela.

Tabela 34. Wielkość pozycji walutowych dla poszczególnych walut PKO BP SA (w tys. zł)

Waluty	Pozycja walutowa na dzień 31.12.2008	Pozycja walutowa na dzień 31.12.2007
USD	(97 267)	(32 684)
EUR	20 134	(32 882)
CHF	(10 304)	37 786
GBP	(1 497)	(3 137)
Pozostałe (globalna netto)	18 062	11 637

Ryzyko płynności

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych zapewniających stałą płynność PKO BP SA z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego.

Podstawą polityki PKO BP SA w zakresie płynności jest utrzymywanie portfela płynnych papierów wartościowych oraz akumulacja stabilnej bazy depozytowej. W polityce zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności. Limity i wartości progowe zostały przyjęte zarówno na miary płynności krótkoterminowej, jak i na miary płynności średnio- i długoterminowej. Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności na koniec roku 2008 oraz na koniec 2007 roku.

Tabela 35. Rezerwa płynności PKO BP SA

	31.12.2008	31.12.2007
Rezerwa płynności do 1 miesiąca* (mln zł)	6 666	9 248

* Rezerwa płynności jest to różnica między najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym horyzoncie czasowym.

Bank 15 grudnia 2008 roku wprowadził do oferty nowe produkty depozytowe. Na dzień 10 stycznia 2009 roku rezerwa płynności do 1 miesiąca wyniosła ok. 8 930 mln zł.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku poziom osadu depozytów podmiotów niefinansowych stanowił ok. 94% wszystkich depozytów zdeponowanych w PKO BP SA przez klientów niefinansowych, natomiast na dzień 31 grudnia 2007 roku osad stanowił ok. 96% wszystkich depozytów klientów niefinansowych.

5.2.3 Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja efektywności operacyjnej przez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji PKO BP SA na zdarzenia od niego niezależne.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się na płaszczyźnie rozwiązań systemowych, jak i bieżącego zarządzania tym ryzykiem. Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzone jest w sposób scentralizowany na poziomie Centrali PKO BP SA.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdą jednostkę organizacyjną PKO BP SA.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w PKO BP SA stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- instrumenty kontrolne,
- instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- wyznaczenie wartości progowych kluczowych wskaźników ryzyka (KRI),
- plany awaryjne,
- ubezpieczenia,
- outsourcing,
- plan ciągłości działania.

W II półroczu 2008 roku PKO BP SA rozpoczął realizację przedsięwzięć mających na celu rozwój stosowanych metod pomiaru ryzyka operacyjnego oraz wdrożenie specjalistycznego narzędzia IT wspierającego proces zarządzania ryzykiem operacyjnym.

5.2.4 Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się PKO BP SA, pracowników lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez PKO BP SA standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest utrwalanie wizerunku PKO BP SA jako instytucji działającej zgodnie z prawem, przyjętymi standardami postępowania, godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności PKO BP SA oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności odnosi się w szczególności do następujących zagadnień:

- zapobiegania angażowaniu się PKO BP SA w działalność niezgodną z prawem,
- zapewnienia ochrony informacji,
- propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- zarządzania konfliktami interesów,
- zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

5.2.5 Adekwatność kapitałowa

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanej przez PKO BP SA bazy kapitałowej jest wystarczająca do spełnienia wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych (tzw. filar I) oraz kapitału wewnętrznego (tzw. filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności PKO BP SA.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową w PKO BP SA obejmuje:

- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej PKO BP SA dla celów analiz rentowności,
- wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszych funduszy własnych oraz

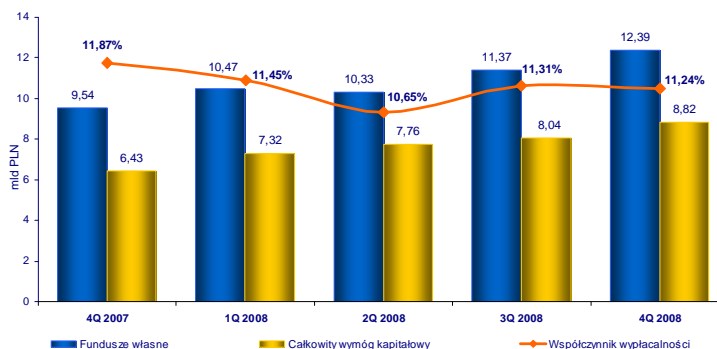
wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- współczynnik wypłacalności, którego minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 8%,
- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0.

Poziom adekwatności kapitałowej PKO BP SA w 2008 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej ustawowych limitów.

Wykres 2. Adekwatność kapitałowa PKO BP SA

W stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku współczynnik wypłacalności PKO BP SA obniżył się o 0,63 p.p., co było spowodowane głównie wysoką dynamiką portfela kredytowego oraz negatywnym wpływem wdrożenia Bazylei II na poziom wymogów kapitałowych.

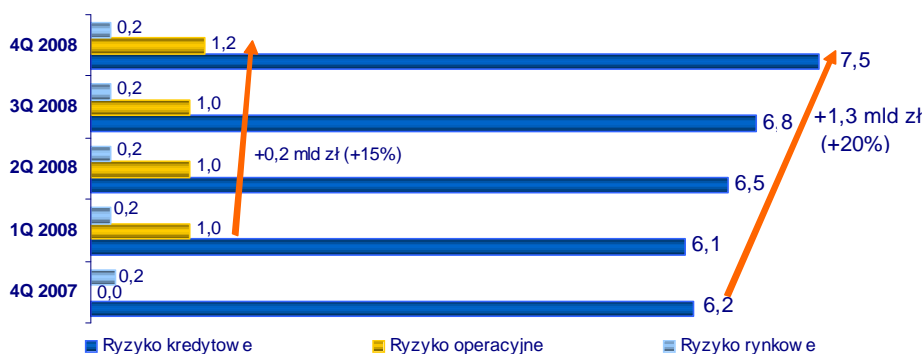
W 2008 roku fundusze własne PKO BP SA wzrosły o 2,85 mld zł, głównie wskutek ich zasilenia ok. 60% zysku netto za II półrocze 2007 roku i 100% zysku netto za I półrocze 2008 roku.

Począwszy od stycznia 2008 roku PKO BP SA wylicza wymogi kapitałowe zgodnie z Uchwałą nr 1/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z 13 marca 2007 roku (Bazylea II): z tytułu ryzyka kredytowego – metodą standardową, z tytułu ryzyka operacyjnego – metodą wskaźnika podstawowego a z tytułu ryzyka rynkowego – metodami podstawowymi.

Do wzrostu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego w 2008 roku przyczynił się głównie istotny wzrost portfela kredytowego o 32,9%. Poza dynamiką akcji kredytowej czynnikiem, który wpłynął na wzrost wartości portfela kredytowego, był wzrost w II połowie 2008 roku kursów walut obcych. Wzrost wymogu kapitałowego Banku na ryzyko operacyjne (wyliczonego metodą wskaźnika podstawowego) wynika ze wzrostu w 2008 roku wyniku na działalności bankowej.

Wdrożenie z początkiem 2008 roku wymagań Bazylei II spowodowało wzrost łącznego wymogu kapitałowego PKO BP SA o około 0,5 mld zł, co było konsekwencją głównie wprowadzenia nowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego ((+) 1,0 mld zł), przy równoczesnym uwzględnieniu w kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego preferencyjnych wag ryzyka dla ekspozycji detalicznych (wpływ ok. (-) 0,5 mld zł).

Wykres 3. Wymogi kapitałowe PKO BP SA (mld zł)

5.3 Powiązania organizacyjne i kapitałowe

Działalność o charakterze inwestycyjnym

PKO BP SA posiada akcje i udziały w innych podmiotach gospodarczych finansowych i niefinansowych. Wykaz głównych bezpośrednich i pośrednich zaangażowań PKO BP SA prezentują poniższe zestawienia.

Tabela 36. Jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone PKO BP SA

Lp.	Nazwa jednostki	Wartość zaangażowania (tys. zł)	Udział w głosach na WZ/ZW (%)
Podmioty zależne			
1	KREDOBANK SA ¹	356 102	98,5619
2	Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	205 786	100
3	Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	128 288	100
4	PKO Inwestycje Sp. z o.o.*	117 813	100
5	Bankowy Fundusz Leasingowy SA	70 000	100
6	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	69 055	75
7	Inteligo Financial Services SA	59 602	100
8	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA	55 500	100
9	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	18 566	100
10	PKO Finance AB	172	100
Podmioty współzależne			
11	CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	44 371	49,43
12	Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	17 498	41,44
Podmioty stowarzyszone			
13	Bank Pocztowy SA	146 500	25,0001
14	Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	15 531	36,71
15	Ekogips SA – w upadłości	5 400	23,52
16	Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	1 500	33,33
17	Agencja Inwestycyjna CORP SA	29	22,31

* w pozycji wykazana jest wartość akcji i udziałów w cenie nabycia oraz dokonane dopłaty celowe

1 - wartość zaangażowania oraz udział na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy uwzględniają akcje XVIII emisji objęte przez PKO BP SA w dniu 31.12.2008 roku, wykazane w bilansie PKO BP SA w pozycji należności

Jednostki podporządkowane PKO BP SA zostały utworzone w celu wspierania podstawowych obszarów biznesowych PKO BP SA w realizacji zadań sprzedażowych poprzez uzupełnianie ich oferty, a także w celu świadczenia usług na rzecz PKO BP SA i zwiększania udziału PKO BP SA na międzynarodowych rynkach finansowych.

Tabela 37. Zaangażowania pośrednie PKO BP SA

Lp.	Nazwa jednostki	Wartość zaangażowania (tys. zł)	Udział w głosach na WZ/ZW (%)
Podmioty zależne od PKO Inwestycje Sp. z o.o.			
1	Wilanów Investments Sp. z o.o.*	82 981	100
2	POMERANKA Sp. z o.o. *	19 000	100
3	PKO Inwestycje - Międzyzdroje Sp. z o.o.*	7 575	100
4	Baltic Dom 2 Sp. z o.o.	6 619	56
5	WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o.*	2 800	80
6	Fort Mokotów Sp. z o.o. *	2 040	51
7	UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o.	519	55
Podmioty zależne od Bankowego Funduszu Leasingowego SA			
8	Bankowy Leasing Sp. z o.o.	1 309	100
9	BFL Nieruchomości Sp. z o.o.	1 109	100
Podmiot zależny od Inteligo Financial Services SA			
10	Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. ¹	7 600	80,33
Podmioty zależne od CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.			
11	Sopot Zdrój Sp. z o.o.*	58 923	100
12	Promenada Sopocka Sp. z o.o.	10 058	100
13	Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	6 609	100
14	Kamienica Morska Sp. z o.o.	976	100

* w pozycji wykazana jest wartość akcji i udziałów w cenie nabycia oraz dokonane dopłaty celowe

1 - pozostałe udziały spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. posiada Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA - spółka zależna od PKO BP SA

Szersze informacje o jednostkach podporządkowanych PKO BP SA znajdują się w Sprawozdaniu Zarządu PKO BP SA z działalności Grupy Kapitałowej PKO BP SA.

Opis zmian w organizacji jednostek podporządkowanych

W 2008 roku najistotniejszymi zmianami w powiązaniach kapitałowych i organizacyjnych w ramach grupy podmiotów podporządkowanych było:

1. Nabycie akcji spółki PKO Finance AB

Odkupienie przez PKO BP SA od Svenska Standardbolag AB z siedzibą w Szwecji 100% akcji spółki Aktiebolaget Grundstenen 108756 z siedzibą w Szwecji o łącznej wartości nominalnej 170 tys. zł i zarejestrowanie zmiany nazwy Spółki na PKO Finance AB; przedmiotem działalności Spółki jest pozyskiwanie środków finansowych dla PKO BP SA z emisji euro-obligacji.

2. Objęcie akcji w podwyższonym kapitale spółki Bankowy Fundusz Leasingowy SA

Objęcie przez PKO BP SA akcji w podwyższonym kapitale spółki Bankowy Fundusz Leasingowy SA o łącznej wartości nominalnej 30 mln zł; w wyniku objęcia ww. akcji PKO BP SA pozostał jedynym akcjonariuszem Spółki.

3. Objęcie akcji w podwyższonym kapitale spółki Kredobank SA

Objęcie przez PKO BP SA akcji w podwyższonym kapitale spółki Kredobank SA o łącznej wartości nominalnej 130 445 018,52 UAH; w wyniku objęcia ww. akcji udział PKO BP SA w kapitale zakładowym Spółki i w głosach na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy Spółki zwiększył się z 98,1815% na 98,5619%.

4. Zwrot przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. do PKO BP SA otrzymanej dopłaty

Dokonanie przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. - spółkę zależną od PKO BP SA - zwrotu do PKO BP SA dopłaty otrzymanej na realizację projektów inwestycyjnych w wysokości 5,5 mln zł.

5. Zmiana nazwy spółki ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o.

Zmiana nazwy spółki ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o. – spółki zależnej od PKO Inwestycje Sp. z o.o. – na PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o..

6. Dopłata do spółki PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o.

Dokonanie przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. dopłaty do spółki PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o. w wysokości 4 074 800 zł.

7. Objęcie udziałów w podwyższonym kapitale spółki PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o.

Objęcie przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. udziałów w podwyższonym kapitale spółki PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o. o łącznej wartości 1 500 tys. zł; w wyniku objęcia ww. udziałów PKO Inwestycje Sp. z o.o. nadal posiada udziały stanowiące 100% kapitału zakładowego Spółki i uprawniające do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników.

8. Objęcie udziałów w spółce WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o.

Objęcie przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. 80% udziałów w nowo utworzonej spółce WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o. o łącznej wartości nominalnej 400 tys. zł; przedmiotem działalności Spółki jest realizacja projektu mieszkaniowego „Osiedle Wisłok” w Rzeszowie.

9. Dokonanie dopłat do spółki WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o.

Dokonanie przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. dopłat do spółki WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o. w łącznej wysokości 2 400 tys. zł.

10. Nabycie udziałów w spółce Baltic Dom 2 Sp. z o.o.

Nabycie przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. w 3 transakcjach udziałów w spółce Baltic Dom 2 Sp. z o.o. o łącznej wartości nominalnej 28 tys. zł, stanowiących 56% kapitału zakładowego Spółki i uprawniających do 56% głosów na zgromadzeniu wspólników; przedmiotem działalności Spółki jest realizacja projektu mieszkaniowego „Sarnia Dolina” w Jankowie koło Gdańska.

11. Dokonanie dopłaty do spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o.

Dokonanie przez Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA – spółkę zależną od PKO BP SA - dopłaty do spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. w wysokości 1 500 tys. zł.

12. Objęcie udziałów w podwyższonym kapitale spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o.

Objęcie przez Inteligo Financial Services SA – spółkę zależną od PKO BP SA - udziałów w podwyższonym kapitale spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. o łącznej wartości nominalnej 7 600 tys. zł, stanowiących 80,33% kapitału zakładowego Spółki i uprawniających do 80,33% głosów na zgromadzeniu wspólników; jednocześnie w wyniku ww. objęcia udziałów spółki PTE BANKOWY SA – dotychczasowego jedynego udziałowca – zmniejszył się do 19,67%.

13. Zbycie akcji spółki FINDER SA

Zbycie wszystkich posiadanych przez Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA – spółkę zależną od PKO BP SA – akcji spółki FINDER SA; pakiet sprzedanych akcji stanowił 46,42% udziału w kapitale zakładowym Spółki oraz uprawniał do 46,42% głosów na zgromadzeniu wspólników.

Dodatkowo w 2008 roku z bilansu PKO BP SA zostały wyksięgowane udziały spółki International Trade Center Sp. z o.o. w likwidacji oraz spółki Przedsiębiorstwo Informatyki Bankowej „Elbank” Sp. z o.o. w likwidacji z uwagi na brak przesłanek uznania ww. udziałów za aktywa w rozumieniu MSSF.

Zamierzenia inwestycyjne

Jednym z kierunków rozwoju PKO BP SA jest budowa silnej grupy finansowej. Działania PKO BP SA nakierowane są na poprawę efektywności zaangażowanego kapitału. PKO BP SA zamierza skupić uwagę na rozwoju spółek rozszerzających ofertę produktową Grupy Kapitałowej PKO BP SA, nie wyklucza również inwestycji w inne podmioty z sektora finansowego działające na rynku polskim i w Europie Środkowo-Wschodniej. PKO BP SA posiada zdolność do realizacji inwestycji kapitałowych. Struktura finansowania ewentualnych inwestycji będzie każdorazowo dostosowywana do posiadanych przez PKO BP SA środków.

Transakcje z podmiotami powiązаныmi

W 2008 roku PKO BP SA świadczył na rzecz jednostek powiązanych (podporządkowanych) usługi w zakresie: prowadzenia rachunków bankowych, przyjmowania lokat, udzielania kredytów i pożyczek, emisji dłużnych papierów wartościowych, udzielenia gwarancji i bieżących operacji wymiany.

Zestawienie znaczących transakcji PKO BP SA z jednostkami podporządkowanymi, w tym zadłużenie kredytowe tych jednostek wobec PKO BP SA według stanu na 31 grudnia 2008 roku, zostało przedstawione w sprawozdaniu finansowym PKO BP SA za 2008 rok.

5.4 Umowy, świadczenia i kompetencje władz PKO BP SA

Kompetencje członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej PKO BP SA

Zarząd PKO BP SA	Kompetencje
	<p>Jerzy Pruski - Prezes Zarządu PKO BP SA Od 20 maja 2008 roku pełni funkcję prezesa Zarządu PKO BP SA, powołany decyzją Rady Nadzorczej w wyniku konkursu ogłoszonego na to stanowisko. W latach 1991-1997 pracował w LG Petro Banku, gdzie m.in. - jako wiceprezes Zarządu - odpowiadał za ryzyko kredytowe i sieć oddziałów. W latach 1998-2004 był członkiem RPP, a od marca 2004 do lutego 2008 roku Pierwszym Zastępcą Prezesa NBP. W latach 2006-2007 reprezentował NBP w KNF i KNB. W 1983 roku ukończył studia ekonomiczne na Uniwersytecie Łódzkim, gdzie w 1989 roku uzyskał również tytuł doktora nauk ekonomicznych. W 1989 roku odbył staż naukowy na Uniwersytecie w Oslo, a w 1990 roku roczne studia na uniwersytecie Windsor w Kanadzie. Uczestniczył w wielu krajowych i zagranicznych programach badawczych z zakresu polityki pieniężnej i systemu bankowego.</p>
	<p>Bartosz Drabikowski - Wiceprezes Zarządu Banku odpowiedzialny za Obszar Finansów, Rachunkowości i Rozliczeń oraz za Obszar Jakości Absolwent Politechniki Łódzkiej, Krajowej Szkoły Administracji Publicznej, Szkoły Głównej Handlowej, Akademii Dyplomatycznej oraz programu <i>Executive MBA</i>. Kariera zawodowa: Ministerstwo Finansów - Radca Ministra, Zastępca Dyrektora oraz Dyrektor Departamentu Instytucji Finansowych. Członek Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. (2006-2008). Przez kilka lat członek Komisji Nadzoru Bankowego, członek Komisji Papierów Wartościowych i Giełd oraz zastępca członka Rady ds. Systemu Płatniczego w NBP. Zasiadał również w wielu instytucjach Unii Europejskiej. Obecnie jest Przewodniczącym Rad Nadzorczych: Inteligo Financial Services S.A. oraz Bankowy Faktoring S.A.</p>
	<p>Krzysztof Dresler - Wiceprezes Zarządu Banku odpowiedzialny za Obszar Ryzyka i Windykacji Absolwent Finansów i Bankowości SGH - asystent w Katedrze Finansów Międzynarodowych. Pracownik KDPW w latach 1996-2001. W marcu 2001 rozpoczął pracę w PKO BP SA - najpierw jako dyrektor Departamentu Ryzyka Finansowego, a następnie dyrektor Departamentu Planowania i Kontrolingu. W marcu 2007 <i>Chief Financial Officer</i> w UniCredit Group w Xelion, a od maja 2008 dyrektor zarządzający, nadzorujący zarządzanie aktywami i pasywami w banku Pekao SA. Odbył staż w <i>Depository Trust Company</i> w Nowym Jorku, ukończył kurs dla kandydatów na doradców inwestycyjnych i na <i>Chartered Financial Analyst (CFA)</i>, studium dla dyrektorów finansowych i program menedżerski na bazie programu MBA. Członek <i>Global Association of Risk Professionals</i> oraz <i>Professional Risk Management International Association</i>, a także Polskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Biznesu.</p>
	<p>Tomasz Mironczuk - Wiceprezes Zarządu Banku odpowiedzialny za Obszar Bankowości Inwestycyjnej Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, filia w Białymstoku. Uzyskał tytuł <i>Master of Arts (Economics)</i> na <i>Central European University, Prague College, Economics Department</i> (1994). Odbył liczne szkolenia z zakresu m.in.: sekurytyzacji, zarządzania ryzykiem i instrumentów finansowych. Kariera zawodowa: Polski Bank Rozwoju - Departament Skarbu (1994), Dyrektor Departamentu Obrotu Instrumentami Finansowymi; BRE Bank SA - wicedyrektor, kierujący Wydziałem Instrumentów Pochodnych w Departamencie Gospodarki Pieniężnej oraz wicedyrektor Departamentu, kierujący Wydziałem Zarządzania Aktywami i Pasywami w Departamencie Gospodarki Pieniężnej (1998-01); Dyrektor Zarządzający Obszarem Skarbu - <i>Treasurer</i> w BPH SA (2001-08). Członek Rady Nadzorczej MTS CeTO (2002-06), oraz Przewodniczący Rady Nadzorczej MTS CeTO (2006-08).</p>
	<p>Jarosław Myjak - Wiceprezes Zarządu Banku odpowiedzialny za Obszar Rynku Korporacyjnego Absolwent Wydziału Amerykanistyki oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu Adama Mickiewicza, odbył aplikację sędziowską. Kariera zawodowa: Kancelaria Prawna <i>Altheimer & Gray Sp. z o.o</i> - prawnik (1991-94), Commercial Union Polska TUŃŻ (1994-04) m.in. Prezes Zarządu i Prezes Grupy AVIVA w Polsce. Wiceprezes Zarządu Polskiej Izby Ubezpieczeń, członek Polskiej rady Biznesu (1998-04), członek Rady Nadzorczej Citibank Handlowy (2004-06), Wiceprezydent Lewiatan Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych (2004-07), Wiceprezes Zarządu PKO BP SA (2006), prawnik Kancelarii Prawnej <i>Dewey & LeBoeuf</i> (2007-08). Członek rad nadzorczych m.in.: BGŻ SA, PZU Życie SA (2008).</p>
	<p>Wojciech Papierak - Wiceprezes Zarządu Banku odpowiedzialny za Obszar Rynku Detalicznego Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. Doświadczenie zawodowe: Polski Bank Inwestycyjny S.A. (1993-95), Powszechny Bank Gospodarczy w Łodzi (1995-98), PKO BP SA dyrektor Departamentu Bankowości Detalicznej (1998-00), BRE BANK SA dyrektor Departamentu Zarządzania Komercyjnego Bankowości Detalicznej oraz Departamentu Wsparcia Operacyjnego Bankowości Detalicznej (2000-03), Centrum Rozliczeń i Informacji CERI Sp. z o.o członek Zarządu, Dyrektor Zarządzający, a następnie Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny (2002-06). Od listopada 2006 do czerwca 2008 członek zarządu Nordea Bank Polska S.A. ds. Operacji, Logistki i Bezpieczeństwa.</p>
	<p>Mariusz Zarzycki - Wiceprezes Zarządu Banku odpowiedzialny za Obszar Informatyki i Usług Absolwent studiów ekonomicznych na Uniwersytecie Łódzkim oraz <i>University of Stockholm</i>. Kariera zawodowa: Bank Przemysłowy SA (1992), Departament Organizacyjno - Prawny, Departament Kredytów, Wydział Informatyki; Powszechny Bank Gospodarczy SA (1993-98) - zastępca dyrektora Departamentu Organizacji, dyrektor: Departamentu Zaplecza, Technologii Bankowej, Informatyki. Uczestnik procesu konsolidacji Grupy Pekao SA. W BRE Banku SA (1998-08), m.in. dyrektor Departamentu Informatyki Bankowości Detalicznej, dyrektor Departamentu Rozwoju Technologii Informatycznych, dyrektor Banku ds. Informatyki. W latach 2002-08 Prezes Zarządu <i>ServicePoint</i> (firmy IT należącej do BRE Banku SA).</p>

Rada Nadzorcza PKO BP SA	Kompetencje
	<p>Marzena Piszczek - Przewodnicząca Rady Nadzorczej Banku Doktor nauk ekonomicznych, absolwentka Wydziału Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Krakowie, pracownik naukowo-dydaktyczny Katedry Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, ukończone studia podyplomowe (EDHEC Francja i IESE Hiszpania). Doświadczenie doradczce w zakresie zarządzania finansami i w radach nadzorczych spółek handlowych - m. in. ekspert budżetowy w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Doświadczenie w dziedzinie bankowości: lata 1994-95 Pierwszy Polsko-Amerykański Bank S.A., zakres odpowiedzialności m. in. budżetowanie, sprawozdawczość bankowa oraz współpraca przy wdrożeniu systemu informatycznego. Od lutego 2008 - dyrektor Delegatury Ministra Skarbu Państwa w Krakowie.</p>
	<p>Eligiusz Jerzy Krześniak - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku Doktor prawa, absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego, studia w Niemczech oraz w USA, adwokat, partner międzynarodowej kancelarii prawnej <i>Squire Sanders & Dempsey L.L.P.</i> oraz wspólnik w jej warszawskim biurze. Autor książek i publikacji z zakresu polskiego, niemieckiego i amerykańskiego prawa handlowego - problematyka <i>corporate governance</i> i zarządzania spółkami. Wykładowca na licznych konferencjach oraz na aplikacji adwokackiej. Członek kilku komisji przy Okręgowej i Naczelnej Radzie Adwokackiej. Wpisany na listę arbitrów sądu arbitrażowego oraz na listę mediatorów Centrum Mediacji Gospodarczej. Specjalista w doradztwie w zakresie spraw korporacyjnych związanych z własnością intelektualną, z prowadzeniem fuzji i przejęć, z obsługa projektów informatycznych i outsourcingowych.</p>
	<p>Jan Bossak - Członek Rady Nadzorczej Absolwent Wydziału Handlu Zagranicznego SGPIŚ w Warszawie (obecnie SGH). Stypendysta rządu Japonii, doktorant Uniwersytetu Cesarskiego w Osaka (1972-74). Staż naukowy w Wiedeńskim Instytucie Badań Porównawczych (1983). Absolwent kursu <i>Executive Corporate Finance</i> Uniwersytetu Minnesota (1991) oraz <i>International Finance LSE</i> (1995) w Londynie. Profesor nauk ekonomicznych w Szkole Głównej Handlowej, w Kolegium Analiz Ekonomicznych w Katedrze Międzynarodowych Studiów Porównawczych. Wcześniej sekretarz naukowy Instytutu Koniunktury i Cen Handlu Zagranicznego (1983-87) oraz dyrektor Instytutu Gospodarki Światowej SGH (1990-93). Prezes Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości (1991-92), prezes Drugiego Narodowego Funduszu Inwestycyjnego (1995-97), prezes banku inwestycyjnego <i>Erste Securities Polska SA</i> (1999-03). Założyciel (2000) i wiceprzewodniczący Polsko-Japońskiego Komitetu Ekonomicznego. Publikacje książkowe w kraju i za granicą, w tym publikacje Banku Światowego, japońskiej agencji rządowej APO oraz Instytutu Szlaku Jedwabnego w Xi'an w Chinach.</p>
	<p>Jerzy Osiatyński - Członek Rady Nadzorczej Specjalista doktor habilitowany nauk ekonomicznych, absolwent SGPIŚ i studiów podyplomowych na uniwersytecie w Cambridge, gdzie był także pracownikiem naukowym. Pracownik Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN. Poseł na Sejm RP (1989-01); minister - kierownik Centralnego Urzędu Planowania (1989-91), minister finansów (1992-93). Z ramienia m. in. Banku Światowego doradca rządów: Ukrainy, Republiki Mołdowy, Rumunii, Tadżykistanu, Kirgistanu, Kazachstanu i Macedonii. Konsultant UNDP w sprawach polityki gospodarczej w krajach transformacji. Członek Rady Nadzorczej PKO BP SA (od 25.03.2002 do rezygnacji 31.01.2007). Specjalista i autor wielu prac naukowych z dziedziny teorii ekonomii oraz historii doktryn ekonomicznych.</p>
	<p>Urszula Pałaszek - Członek Rady Nadzorczej Absolwentka Wydziału Nauk Ekonomicznych na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie była asystentem w latach 1991-99 oraz absolwentka <i>University of Sussex</i> Wielka Brytania. 1991-94 ekspert w <i>NICOM Consulting Ltd.</i>, a od końca 1992 do marca 1993 specjalista w PKO BP SA w Departamencie Inwestycji Kapitałowych. 1994-95 radca bankowy w Polskim Banku Inwestycyjnym S.A. w Departamencie Bankowości Inwestycyjnej. Od końca 1995 pracowała w Ministerstwie Skarbu Państwa, m.in. jako doradca w Departamencie Narodowych Funduszy Inwestycyjnych i Masowych Programów Prywatyzacyjnych, dyrektor Departamentu Instytucji Finansowych. Doświadczenie w radach nadzorczych spółek handlowych. Obecnie przewodnicząca rady nadzorczej Polskiego Towarzystwa Reasekuracji S.A. w Warszawie.</p>
	<p>Roman Sobiecki - Członek Rady Nadzorczej Doktor habilitowany nauk ekonomicznych Szkoły Głównej Handlowej, adiunkt w Katedrze Analizy Rynków i Konkurencji, członek Rady Kolegium Nauk Przedsiębiorstwa SGH, oraz prodziekan tego Kolegium. Doświadczenie praktyczne - praca m.in. w Departamencie Inwestycji Kapitałowych BOŚ S.A. (1998-99), dyrektor Biura Kontroli Wewnętrznej w PTE Epoka S.A. (1999-00), doradca w zakresie spraw dotyczących nadzoru właścicielskiego w Gabinetie Politycznym Ministra Skarbu Państwa (1996-97), doświadczenie w radach nadzorczych spółek handlowych. Członek kapituły nagrody "Bank przyjazny dla przedsiębiorców". Autor i współautor ponad 70 książek i publikacji z dziedziny ekonomii i przedsiębiorczości.</p>
	<p>Ryszard Wierzbę - Członek Rady Nadzorczej Profesor nauk ekonomicznych, kierownik Katedry Finansów na Uniwersytecie Gdańskim (Wydział Zarządzania) oraz zastępca dyrektora Gdańskiej Akademii Bankowej przy Instytucie Badań nad Gospodarką Rynkową w Gdańsku. Doświadczenie praktyczne - w Banku Inwestycyjnym oraz pełniąc m. in. funkcje: wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej Banku Gdańskiego S.A., członka Rady Nadzorczej Banku Handlowego w Warszawie S.A. Członek prezydium Komitetu Koordynacyjnego ds. Standardów Kwalifikacyjnych w Bankowości Polskiej przy Związku Banków Polskich. Ponadto członek Komitetu Nauk o Finansach Polskiej Akademii Nauk, towarzystwa <i>Comité Jean Fourastié</i> w Paryżu. Autor i współautor licznych publikacji naukowych i referatów.</p>

Umowy zawarte między emitentem a osobami zarządzającymi

W rozumieniu przepisów § 2 ust. 1 pkt 35 lit. a rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. Nr 33, poz. 259), osobami zarządzającymi PKO BP SA są członkowie Zarządu.

Z każdym z członków Zarządu PKO BP SA w 2008 roku były zawarte dwie umowy obowiązujące w 2008 roku, przewidujące rekompensatę w przypadku rezygnacji lub zwolnienia z zajmowanego stanowiska bez ważnej przyczyny:

- umowę o pracę, przewidującą odprawę w wysokości trzymiesięcznego ostatnio otrzymywanego wynagrodzenia zasadniczego,
- umowę o zakazie konkurencji, przewidującą odszkodowanie za respektowanie zakazu konkurencji, trwającego przez 6 miesięcy po ustaniu stosunku pracy w wysokości 100% miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego otrzymywanego przed ustaniem stosunku pracy, wypłacanego co miesiąc z dołu w okresie trwania tego zakazu.

Miesięczne wynagrodzenie zasadnicze stanowi równowartość sześciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, w wysokości określonej w ustawie z dnia 3 marca 2000 roku o wynagrodzeniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. Nr 26, poz. 306 z późn. zm.), tzw. ustawie kominowej.

Świadczenia na rzecz osób zarządzających i nadzorujących

Pełna informacja na temat wynagrodzeń i innych świadczeń na rzecz członków Zarządu PKO BP SA oraz Rady Nadzorczej w okresie sprawozdawczym została zamieszczona w notcie nr 42 w Informacji uzupełniającej do sprawozdania finansowego PKO BP SA za 2008 rok.

Prokury, posiedzenia Zarządu oraz realizacja uchwał Walnego Zgromadzenia i zaleceń Ministra Skarbu Państwa

W dniu 1 stycznia 2008 roku w PKO BP SA było 12 prokurentów, w ciągu roku powołano 2 prokurentów, a odwołano 6 prokurentów. Na dzień 31 grudnia 2008 roku było 8 prokurentów.

W 2008 roku Zarząd PKO BP SA odbył 72 posiedzenia oraz podjął 403 uchwał.

Najważniejsze działania i decyzje podjęte przez Zarząd, mające wpływ na sytuację ekonomiczno-finansową i działalność Spółki, zostały przedstawione w poszczególnych częściach niniejszego sprawozdania Zarządu.

W dniu 20 maja 2008 roku odbyło się Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO BP SA, a uchwały walnego zgromadzenia, które przewidywały podjęcie określonych czynności, zostały zrealizowane.

Akcje PKO BP SA będące w posiadaniu władz PKO BP SA

Stan posiadania akcji Banku przez członków Zarządu PKO BP SA oraz Rady Nadzorczej PKO BP SA według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku przedstawia poniższa tabela. Wartość nominalna jednej akcji wynosi 1 zł.

Członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu PKO BP SA na dzień 31 grudnia 2008 roku nie posiadali akcji i udziałów w spółkach powiązanych z PKO BP SA.

Tabela 38. Akcje PKO BP SA będące w posiadaniu władz PKO BP SA na dzień 31 grudnia 2008 roku

Lp.	Imię i nazwisko	Liczba akcji na dzień 31.12.2007	Nabycie	Zbycie	Liczba akcji na dzień 31.12.2008
I. Zarząd Banku					
1.	Jerzy Pruski, prezes Zarządu Banku	x	x	x	0
2.	Bartosz Drabikowski, wiceprezes Zarządu Banku	x	x	x	0
3.	Krzysztof Dresler, wiceprezes Zarządu Banku	x	x	x	0
4.	Tomasz Mironczuk, wiceprezes Zarządu Banku	x	x	x	0
5.	Jarosław Myjak, wiceprezes Zarządu Banku	x	x	x	0
6.	Wojciech Papierak, wiceprezes Zarządu Banku	x	x	x	2500
7.	Mariusz Zarzycki, wiceprezes Zarządu Banku	x	x	x	0
II. Rada Nadzorcza Banku					
1.	Marzena Piszczek, przewodniczący Rady Nadzorczej Banku	x	x	x	0
2.	Elgusz Jerzy Krześniak, wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku	x	x	x	0
3.	Jan Bossak, członek Rady Nadzorczej Banku	x	x	x	0
4.	Jerzy Osiatyński, członek Rady Nadzorczej Banku	x	x	x	0
5.	Urszula Pałaszek, członek Rady Nadzorczej Banku*	0	0	0	0
6.	Roman Sobiecki, członek Rady Nadzorczej Banku	x	x	x	0
7.	Ryszard Wierzba, członek Rady Nadzorczej Banku	x	x	x	0

* Pełniła funkcję na 31 grudnia 2007 roku.

5.5 Zarządzanie zasobami ludzkimi w PKO BP SA

5.5.1 System motywacyjny PKO BP SA

Biorąc pod uwagę uwarunkowania strukturalne oraz trendy rynkowe, Zarząd PKO BP SA zdecydował o wprowadzeniu od stycznia 2008 roku w całej organizacji nowego systemu motywacyjno – premiowego, w którym wysokość wynagrodzenia zmiennego jest uwarunkowana przez poziom realizacji postawionych celów. Sposób wyznaczania celów oraz stosowane miary zależą od rodzaju stanowiska i przynależności do jednej z trzech grup pracowniczych: kierowniczej, szeroko rozumianej sprzedaży oraz wykonawczo-wspierającej. Nowy system opiera się przede wszystkim na formule „zarządzanie przez cele” (*MbO*). Motywacyjność nowego systemu premiowania jest bezpośrednio związana z procesem wyznaczania celów i zadań premiowych. Dzięki powiązaniu indywidualnego wynagrodzenia z poziomem i jakością wykonania określonych zadań, wzmocniona jest zmienna część wynagrodzenia, stanowiąca dodatkową motywację płacową. System koncentruje się na określaniu zadań, które wyznaczają kierunek rozwoju całej organizacji, a następnie są kaskadowo rozpisywane na cele poszczególnych jednostek organizacyjnych i indywidualnych pracowników.

Trzy filary nowego systemu motywacyjno – premiowego:

- I filar, tzw. MbO (zarządzanie przez cele)**, obejmuje pracowników wyższej kadry kierowniczej, dla których można zdefiniować konkretne cele. *MbO* ma charakter premii zależnej od jakości i stopnia realizacji przypisanych zadań. System skoncentrowany jest na: ustalaniu mierników pożądanych wyników końcowych, ocenie uzyskanych rezultatów w porównaniu do przypisanych celów oraz nagradzaniu w zależności od osiągniętych wyników.
- II filar, tzw. PPI (Program Premii Indywidualnej)**, jest formą systemu prowizyjno-premiowego zależnego od stopnia wykonania konkretnych zadań sprzedażowych i efektywnościowych. Obejmuje pracowników realizujących zadania biznesowe, głównie w oddziałach detalicznych i centrach korporacyjnych, w których można zdefiniować indywidualne lub zespołowe wymierne zadania premiowe albo istnieje silny związek przyczynowo-skutkowy między działaniami podejmowanymi na danym stanowisku pracy a poziomem realizacji wyników ekonomiczno-finansowych PKO BP SA.
- III filar tzw. SPW (System Premiowy Wsparcia)**, jest formą premii-nagrody. Jako typowe rozwiązanie „partycypacyjne” jest wynikiem zrealizowania celów przez osobę zarządzającą daną grupą pracowników (udział dyrektora w realizacji zadań) i jednostką. Filar ten dotyczył tych grup pracowniczych/stanowisk, dla których znacznie trudniej ustalić — albo w ogóle nie można — dodatkowych mierzalnych celów i zadań indywidualnych. Z uwagi na charakter pracy osoby te

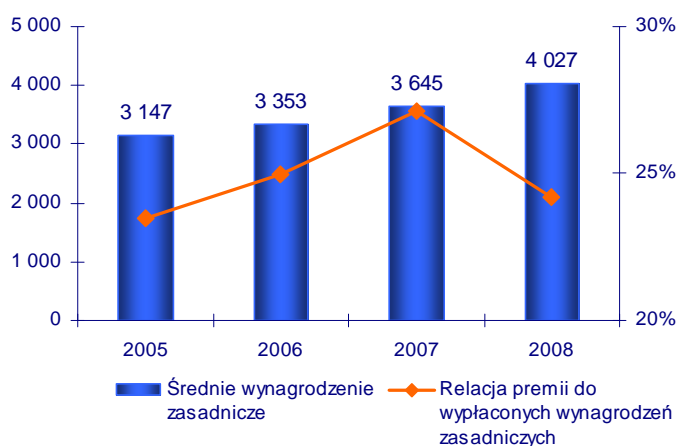
w sposób pośredni, ale znaczący, wpływają na stopień wykonania zadań swojego przełożonego i własnej organizacji, uczestniczą także w wynikach osiągniętych przez PKO BP SA.

5.5.2 Polityka wynagradzania

Podstawowym aktem prawnym regulującym system wynagradzania pracowników PKO BP SA jest Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy (ZUZP) z dnia 28 marca 1994 roku (nowelizowany dotychczas 6 protokołami dodatkowymi) – w 2008 roku w ZUZP nie były dokonywane zmiany systemowe. ZUZP ma zastosowanie do wszystkich pracowników PKO BP SA zatrudnionych na podstawie stosunku pracy – z wyłączeniem członków Zarządu PKO BP SA, dla których wynagrodzenia ustalane są przy zachowaniu ograniczeń wynikających z tzw. „ustawy kominowej”.

Średnie wynagrodzenie zasadnicze oraz strukturę kosztów wynagradzania: relacja premii (nagród za osiągnięcia zawodowe, bonusów) do wypłaconych wynagrodzeń zasadniczych, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Średnie wynagrodzenie zasadnicze oraz relacja premii do wynagrodzenia zasadniczego (w zł)

Z dniem 1 marca 2008 roku pracownicy PKO BP SA zostali objęci podwyżkami wynagrodzeń. Wysokość podwyżek ustalano indywidualnie dla każdego pracownika w ramach przyznanego funduszu wynagrodzeń.

5.5.3 Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych udzielone w 2008 roku pracownikom i byłym pracownikom PKO BP SA oraz członkom ich rodzin przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39. Świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych udzielone pracownikom PKO BP SA

Wyszczególnienie	Ilość osób, które skorzystały z pomocy	Łączna kwota udzielonej pomocy w zł
Świadczenia zwrotne*	6 806	75 518 020
Świadczenia bezzwrotne**	48 832	17 859 319
Razem	55 638	93 377 339

* Pożyczki na cele mieszkaniowe

** W tym zapomogi, dofinansowanie do kosztów wypoczynku zorganizowanego i niezorganizowanego, dofinansowanie do imprez kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych, umorzenia pożyczek, pomoc rzeczowa i inna pomoc bezzwrotna

Ponadto PKO BP SA zapewnia pracownikom nieodpłatną, kompleksową opiekę medyczną, która – oprócz świadczeń, do zapewnienia których zobowiązują pracodawcę przepisy Kodeksu pracy – obejmuje również dodatkową opiekę medyczną wg zróżnicowanych pakietów usług dedykowanych poszczególnym grupom pracowników, przy czym:

- wszystkie pakiety gwarantują pracownikom możliwość korzystania z nielimitowanych konsultacji lekarzy wszystkich specjalności i zleconych badań diagnostycznych. Zapewnienie szerokiego zakresu usług medycznych dla wszystkich pracowników stanowi znaczący element pakietu dodatkowych korzyści związanych z zatrudnieniem w PKO BP SA,

- świadczenia medyczne realizowane są przez LUX MED Sp. z o.o., która we współpracy z podwykonawcami, zapewnia świadczenie usług dla pracowników PKO BP SA zatrudnionych w placówkach zlokalizowanych na terenie całego kraju.

5.5.4 Liczba zatrudnionych

W związku z optymalizacją zatrudnienia i zaplanowanym zmniejszeniem zatrudnienia w 2008 roku - po konsultacjach z zakładowymi organizacjami związkowymi w sprawie zamierzonych zwolnień z przyczyn nie dotyczących pracowników - w dniu 30 listopada 2007 roku zostało podpisane „Porozumienie w sprawie zasad stosowanych przy rozwiązywaniu z pracownikami PKO BP SA stosunków pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników”. W roku 2008 w ramach zwolnień grupowych odeszło z PKO BP SA 1 751 osób.

Pracownicy, z którymi stosunek pracy rozwiązywano z przyczyn ich nie dotyczących otrzymywali odprawę przewidzianą Ustawą z dnia 13 marca 2003 roku, oraz inne korzystne świadczenia pieniężne poza przewidzianymi ustawą, a także pomoc pozwalającą złagodzić skutki zwolnienia, w tym refundację kosztów kursów ułatwiających dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.

Tabela 40. Zatrudnienie w PKO BP SA w latach 2005-2008

Jednostka	Zatrudnienie wg stanu na koniec grudnia (w etatach)			
	2005	2006	2007	2008
Regiony detaliczne	22 968	22 264	18 103	17 749
Regiony korporacyjne	780	748	634	598
Centrala	1 972	1 873	2 084	2 261
Specjalistyczne Jednostki Organizacyjne	7 760	7 070	9 838	8 588
Razem Bank	33 479	31 955	30 659	29 196
zmniejszenie zatrudnienia	-	1 524	1 296	1 463

Spory zbiorowe

W okresie, którego dotyczy informacja, w PKO BP SA nie miały miejsca spory zbiorowe.

Rozwiązanie, zawieszenie, zawarcie zakładowego lub zbiorowego układu pracy

W okresie, którego dotyczy informacja, w PKO BP SA nie nastąpiło rozwiązanie lub zawieszenie ZUZP.

5.5.5 Polityka szkoleniowa

W 2008 roku działania rozwojowe wobec zatrudnionych pracowników skoncentrowane były na budowaniu dobrej i lojalnej kadry, która potrafi działać w trudnych warunkach gospodarczych, szybko i łatwo dostosowuje się do zmian w środowisku biznesowym, osiąga wysokie efekty pracy. Zmianom wprowadzanym w PKO BP SA towarzyszyło stanowisko, iż kadrę kierowniczą tworzą odpowiedzialni fachowcy o szerokich kompetencjach i cechach menedżerskich, nastawieni na realizację zadań, posiadający umiejętność podejmowania trafnych i zobiektywizowanych decyzji.

W 2008 roku działalność szkoleniowa PKO BP SA skierowana była na:

- aktywne angażowanie pracowników w proces dzielenia się wiedzą na wszystkich szczeblach organizacji, a w tym poprzez przygotowanie trenerów, pracowników PKO BP SA do prowadzenia szkoleń wewnętrznych,
- przygotowanie pracowników do wdrożenia nowych technologii - doskonalenie kwalifikacji zawodowych kluczowych pracowników PKO BP SA zgodnie z modernizacją Banku i podejmowaniem nowych ról w organizacji,
- zwiększenie efektywności sprzedaży - rozwijanie umiejętności związanych z: identyfikacją potrzeb klienta, postaw pro klientowskich, doskonaleniem technik sprzedażowych i budowaniem trwałych relacji pracowników sprzedaży z klientami - w celu zapewnienia wysokiego poziomu jakości obsługi klienta PKO BP SA,
- rozwój wiedzy pracowników zgodnie z bieżącymi i przyszłymi potrzebami PKO BP SA i pracowników, jak również z uwagi na gwałtowny wzrost roli wiedzy i umiejętności w otoczeniu biznesowym PKO BP SA,
- wspieranie kadry kierowniczej w doskonaleniu zawodowym w zakresie efektywnego zarządzania kadrą PKO BP SA.

Powyższe działania wspierało ujednoczenie zasad kierowania pracownikami na szkolenia, standaryzacja programów szkoleń i badania przyrostu wiedzy i umiejętności oraz propagowanie rozwiązań w zakresie poprawy komunikacji wewnętrznej, dzielenia się wiedzą, zarządzania zmianą.

Realizacja większości szkoleń w formule wewnętrznej kaskadowej oraz kontynuacja stopniowego wdrażania szkoleń w formule nauki na odległość przyczyniły się do bardziej efektywnego wykorzystania budżetu przeznaczanego na szkolenia pracowników, nie obniżając tym samym oczekiwanego poziomu nauczania.

Średnio pracownik PKO BP SA uczestniczył w 2008 roku w minimum dwóch szkoleniach, przy czym:

- 75% uczestników wzięło udział w szkoleniach wewnętrznych - prowadzonych przez wykładowców, pracowników PKO BP SA,
- blisko 8% uczestników to przedstawiciele kadry kierowniczej PKO BP SA.

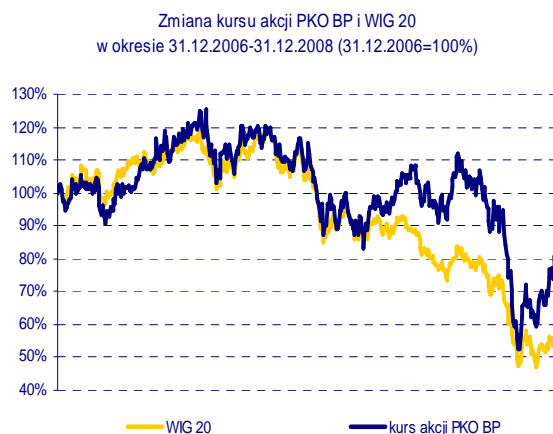
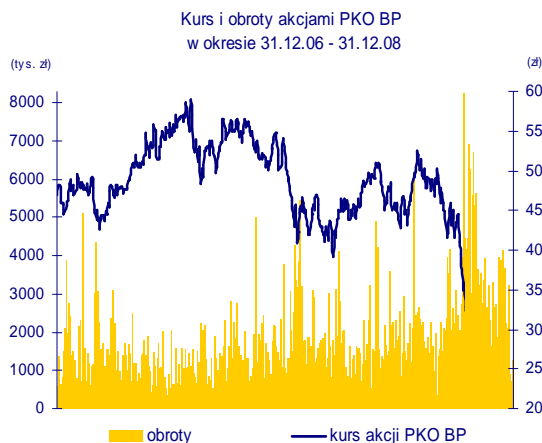

6. RELACJE INWESTORSKIE

6.1 Kurs akcji PKO BP SA i banków konkurencyjnych

Giełdowa cena akcji PKO BP SA

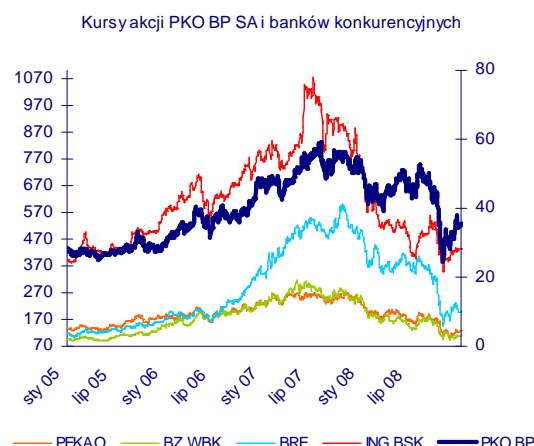
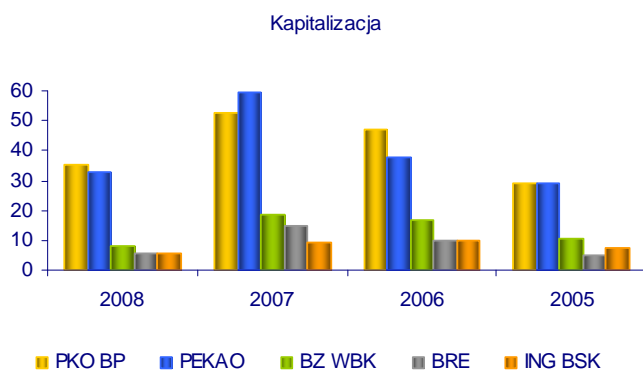
W 2008 roku kurs akcji PKO BP SA był determinowany przede wszystkim przez koniunkturę na GPW.

Średni kurs akcji PKO BP SA w 2008 roku wyniósł 42,81 zł za akcję, a najwyższy jego poziom 52,50 zł za akcję zanotowano w dniu 31 lipca 2008 roku. Wpływ na kształtowanie się cen akcji Banku miały przede wszystkim tendencje koniunktury na GPW, determinowane przez pogłębiający się kryzys finansowy na rynkach światowych, skutkujący odpływem kapitałów zagranicznych inwestorów oraz spadkiem indeksów giełdowych.

Średnie dzienne obroty akcjami PKO BP SA w 2008 roku wyniosły 2 136 tys. sztuk, przy czym najwyższy ich poziom (8 253 tys. szt.) zanotowano w dniu 10 października 2008 roku.

Kurs akcji oraz kapitalizacja banków konkurencyjnych

6.2 Współpraca z agencjami ratingowymi

Oceny wiarygodności finansowej PKO BP SA są obecnie przyznawane przez cztery agencje ratingowe, przy czym:

- agencja ratingowa Moody's Investors Service nadaje Bankowi rating płatny, zgodnie z własną procedurą oceny banków,
- agencje Standard & Poor's, Capital Intelligence oraz Fitch Ratings przyznają rating bezpłatny (nie zamawiany przez Bank), na podstawie dostępnych publikowanych informacji, w tym przede wszystkim raportów śródrocznych i rocznych oraz informacji o PKO BP SA udostępnianych podczas bezpośrednich kontaktów przedstawicieli agencji z PKO BP SA.

W 2008 roku agencja Moody's Investors Service:

- wydała 2 opinie kredytowe (27 czerwca i 18 grudnia), w których utrzymała na niezmiennym poziomie płatną ocenę ratingową przyznaną 31 października 2007 roku,
- w dniu 15 września 2008 roku przyznała rating dla programu emisji euroobligacji w kwocie 3,0 mld euro (EMTN) ustanowionego przez PKO Finance AB na rzecz PKO BP SA; niezabezpieczony dług emitowany w ramach programu otrzymał rating na takim samym poziomie jak ocena wiarygodności finansowej PKO BP SA.

Ratingi przyznawane nieodpłatnie przez pozostałe agencje również nie uległy zmianie w 2008 roku.

Tabela 41. Oceny ratingowe i współpraca z agencjami ratingowymi w 2008 roku

Rating płatny	
<i>Moody's Investors Service</i>	
Długookresowa ocena depozytów w walucie zagranicznej	A2 z perspektywą stabilną
Krótkookresowa ocena depozytów w walucie zagranicznej	Prime-1 z perspektywą stabilną
Długookresowa ocena depozytów w walucie krajowej	Aa2 z perspektywą stabilną
Krótkookresowa ocena depozytów w walucie krajowej	Prime-1 z perspektywą stabilną
Siła finansowa	C z perspektywą stabilną
Rating nie zamawiany przez Bank	
<i>Fitch Ratings</i>	
Ocena wsparcia	2
<i>Standard and Poor's</i>	
Długookresowa ocena zobowiązań w walucie krajowej	BBBpi
<i>Capital Intelligence</i>	
Długookresowa ocena zobowiązań w walucie zagranicznej	A-
Krótkookresowa ocena zobowiązań w walucie zagranicznej	A2
Siła w skali krajowej	BBB+
Ocena wsparcia	2
Perspektywa utrzymania oceny	Stabilna

7. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ŁADU KORPORACYJNEGO

7.1 Zasady oraz zakres stosowania ładu korporacyjnego

Zasady ładu korporacyjnego, któremu podlega PKO BP SA oraz miejsce, gdzie tekst zbioru zasad jest publicznie dostępny

PKO BP SA stosuje zasady ładu korporacyjnego zawarte w dokumencie „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW” przyjętym w dniu 4 lipca 2007 roku przez Radę Nadzorczą Giełdy Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie uchwałą nr 12/1170/2007.

Wyżej wymieniony tekst zasad ładu korporacyjnego jest publicznie dostępny na stronie internetowej www.corp-gov.gpw.pl, która jest oficjalną stroną Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie poświęconą zagadnieniom ładu korporacyjnego spółek notowanych.

Zakres w jakim PKO BP SA odstąpił od postanowień zbioru zasad ładu korporacyjnego, o którym mowa powyżej

PKO BP SA podjął w ciągu 2008 roku niezbędne działania w celu najpełniejszego przestrzegania zasad zawartych w zbiorze zasad pt. „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW”. W opinii PKO BP SA nie odstąpił od zasad zawartych w ww. zbiorze.

7.2 Główne cechy stosowanych w PKO BP SA systemów kontroli wewnętrznej

Główne cechy stosowanych w PKO BP SA systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych

W PKO BP SA działa system kontroli wewnętrznej, stanowiący element systemu zarządzania Bankiem, na który składały się: mechanizmy kontroli, badanie zgodności działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa i przepisami wewnętrznymi PKO BP SA, kontrola wewnętrzna funkcjonalna, audyt wewnętrzny.

System kontroli wewnętrznej obejmuje jednostki organizacyjne PKO BP SA, komórki organizacyjne Centrali i jednostki zależne od PKO BP SA, należące do Grupy Kapitałowej PKO BP SA. Celem systemu kontroli wewnętrznej było wspomaganie procesów decyzyjnych przyczyniające się do zapewnienia w szczególności: skuteczności i wydajności działania PKO BP SA, wiarygodności sprawozdawczości finansowej, zgodności działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa i przepisami wewnętrznymi PKO BP SA.

Mechanizmy kontroli obejmują zasady, limity i procedury dotyczące działalności prowadzonej przez PKO BP SA oraz czynności mające na celu sprawdzenie poprawności wykonywanych zadań, w tym sporządzania sprawozdań finansowych. Mechanizmy mają charakter kontrolny i wbudowane są zarówno w przepisy wewnętrzne, jak i system informatyczny PKO BP SA.

Zgodność działania PKO BP SA z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi oraz przyjętymi standardami postępowania podlega weryfikacji w ramach kontroli wewnętrznej funkcjonalnej oraz przez Departament Audytu Wewnętrznego.

W 2008 roku kontrola wewnętrzna funkcjonalna realizowana była w jednostkach organizacyjnych PKO BP SA i w komórkach organizacyjnych Centrali:

- na etapie prac legislacyjnych, poprzez określenie w przepisach wewnętrznych PKO BP SA dotyczących sposobu i trybu realizacji zadań odpowiednich mechanizmów kontrolnych, gwarantujących prawidłowy ich przebieg,
- przez pracowników, w toku wykonywanych przez nich czynności związanych z zakresem działania komórek i jednostek organizacyjnych,
- na etapie weryfikacji, przez pracowników zajmujących stanowiska kierownicze i osoby przez nich upoważnione, poprzez sprawdzenie poprawności wykonywanych zadań, w szczególności ich zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa i przepisami wewnętrznymi PKO BP SA oraz normami ostrożnościowymi.

Celem audytu wewnętrznego wykonywanego przez Departament Audytu Wewnętrznego było dostarczenie Zarządowi PKO BP SA i Radzie Nadzorczej niezależnych i obiektywnych informacji i ocen, w szczególności w zakresie:

- adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, w tym efektywności mechanizmów kontroli,

- systemu zarządzania PKO BP SA, w tym skuteczności zarządzania ryzykiem,
- wiarygodności, kompletności i aktualności sprawozdawczości finansowej i informacji zarządczych,
- zgodności działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa i przepisami wewnętrznymi PKO BP SA.

Audyty przeprowadzane na podstawie planu audytu opracowywanego m.in. w oparciu o informacje z wcześniejszych audytów, informacje dotyczące funkcjonowania PKO BP SA, zidentyfikowane ryzyka występujące w poszczególnych obszarach działania i realizowanych procesach, w tym w procesie sporządzania sprawozdań finansowych.

Stosowane systemy kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych opierają się na wbudowanych w funkcjonalność systemów sprawozdawczych mechanizmach kontrolnych oraz na stosowaniu w sposób ciągły weryfikacji zgodności z księgami rachunkowymi i innymi dokumentami będącymi podstawą sprawozdań finansowych oraz obowiązującymi przepisami w zakresie zasad rachunkowości i sporządzania sprawozdań finansowych.

Proces sporządzania sprawozdań finansowych jest cyklicznie poddawany wielostopniowej kontroli funkcjonalnej, w szczególności w zakresie poprawności uzgodnień rachunkowych, analizy merytorycznej i rzetelności informacji. Zgodnie z przepisami wewnętrznymi, sprawozdania finansowe są akceptowane przez Zarząd PKO BP SA oraz Komitet Audytu powołany przez Radę Nadzorczą PKO BP SA.

Informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych sporządzane są zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, z uwzględnieniem dostępnych danych.

Informacje dotyczące celów i zasad zarządzania ryzykiem oraz ilościowe informacje dotyczące poszczególnych rodzajów ryzyka zawierane są w rocznych i półrocznych sprawozdaniach finansowych. Obejmują one:

- ryzyko kredytowe (w tym ryzyko koncentracji kredytowej),
- ryzyko rynkowe (ryzyko stopy procentowej, walutowe, instrumentów pochodnych, ryzyko kredytowe instytucji finansowych oraz ryzyko płynności),
- ryzyko operacyjne,
- adekwatność kapitałową.

W cyklu rocznym, w dokumencie odrębnym od sprawozdania finansowego, ujawniany jest pełny zakres informacji dotyczących adekwatności kapitałowej, zgodnie z Uchwałą nr 6/2007 KNB. Aktualnie na stronie internetowej PKO BP SA w dziale „Relacje Inwestorskie” dostępny jest ostatni raport „Adekwatność kapitałowa i zarządzanie ryzykiem (Filar III) w Grupie Kapitałowej PKO BP SA według stanu na 31 grudnia 2007 roku”.

7.3 Liczba akcji oraz akcjonariusze PKO BP SA

Akcyonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji wraz ze wskazaniem liczby posiadanych przez te podmioty akcji, ich procentowego udziału w kapitale zakładowym, liczby głosów z nich wynikających i ich procentowego udziału w ogólnej liczbie głosów na walnym zgromadzeniu

Zgodnie z wiedzą PKO BP SA, jedynym akcjonariuszem posiadającym bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji (co najmniej 5%) jest Skarb Państwa, który na dzień 31 grudnia 2008 roku posiadał 512 435 409 akcji PKO BP SA.

Udział procentowy w kapitale zakładowym PKO BP SA ww. akcjonariusza wynosi 51,24% i jest zgodny z udziałem procentowym w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu PKO BP SA.

Tabela 42. Struktura akcjonariatu PKO BP SA

Akcyonariusz	Stan na 31.12.2007		Stan na 31.12.2008		Zmiana w okresie 31.12.2007-31.12.2008	
	Liczba akcji	Udział w liczbie głosów na WZ	Liczba akcji	Udział w liczbie głosów na WZ	Liczba akcji	Udział w liczbie głosów na WZ
Skarb Państwa	514 935 409	51,49%	512 435 409	51,24%	- 2 500 000	-0,25 pp.
Pozostali akcyonariusze	485 064 591	48,51%	487 564 591	48,76%	2 500 000	+0,25 pp.
Razem	1 000 000 000	100%	1 000 000 000	100%	-	0,0 pp.

Posiadacze wszelkich papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień

Dla posiadaczy papierów wartościowych PKO BP SA nie wynikają z tych papierów jakiegokolwiek specjalne uprawnienia kontrolne.

Ograniczenia odnośnie wykonywania praw głosu, takich jak ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadaczy określonej części lub liczby głosów, ograniczenia czasowe dotyczące wykonywania prawa głosu lub zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy spółki, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych

W PKO BP SA nie funkcjonują ograniczenia odnośnie wykonywania praw głosu, takie jak ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadaczy określonej części lub liczby głosów, ograniczenia czasowe dotyczące wykonywania prawa głosu lub zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy PKO BP SA, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych.

Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych PKO BP SA

Zgodnie z § 6 ust. 2 Statutu PKO BP SA zamiana akcji imiennych serii A w liczbie 510.000.000 na akcje na okaziciela oraz przeniesienie tych akcji wymaga zgody wyrażonej w uchwale Rady Ministrów. Uzyskanie powyższej zgody powoduje wygaśnięcie wymienionych ograniczeń w zakresie, w jakim zgoda została udzielona.

7.4 Statut oraz sposób działania Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy PKO BP SA**Zasady zmian statutu PKO BP SA**

Zasady zmian w Statucie PKO BP SA są zgodne z przepisami Kodeksu Spółek Handlowych oraz ustawy Prawo bankowe. Statut nie wprowadza regulacji odmiennych lub szczegółowych w stosunku do ww. regulacji.

Sposób działania Walnego Zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania, w szczególności zasady wynikające z regulaminu walnego zgromadzenia, jeżeli taki regulamin został uchwalony, o ile informacje w tym zakresie nie wynikają wprost z przepisów prawa

Walne Zgromadzenie PKO BP SA odbywa się jako zwyczajne lub nadzwyczajne zgodnie z przepisami Kodeksu Spółek Handlowych i Statutu na zasadach określonych w Regulaminie Walnego Zgromadzenia.

Do zasadniczych kompetencji Walnego Zgromadzenia, oprócz innych spraw zastrzeżonych w powszechnie obowiązujących przepisach prawa, należy podejmowanie uchwał w następujących sprawach:

- powoływania oraz odwoływania członków Rady Nadzorczej,
- zatwierdzania Regulaminu Rady Nadzorczej,
- ustalania trybu umorzenia akcji oraz wysokości wynagrodzenia za umarzone akcje,
- tworzenia i likwidacji funduszy specjalnych tworzonych z zysku netto,
- zbycia przez PKO BP SA nieruchomości lub użytkowania wieczystego nieruchomości, na których prowadzona jest działalność PKO BP SA,
- emisji obligacji zamiennych na akcje lub innych instrumentów uprawniających do nabycia lub objęcia akcji PKO BP SA.

Do udziału w Walnym Zgromadzeniu mają prawo uprawnieni z akcji imiennych, zastawnicy i użytkownicy, którym przysługuje prawo głosu, wpisani do księgi akcyjnej przynajmniej na tydzień przed odbyciem Walnego Zgromadzenia oraz posiadacze akcji na okaziciela, jeżeli złożą w PKO BP SA najpóźniej na tydzień przed terminem Walnego Zgromadzenia imienne świadectwa depozytowe wystawione przed podmioty prowadzące rachunki papierów wartościowych i nie odbiorą ich przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

Akcjonariusz będący osobą fizyczną może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika. Akcjonariusz nie będący osobą fizyczną może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu przez osobę uprawnioną do składania oświadczeń woli w jego imieniu lub przez pełnomocnika.

Pełnomocnictwo powinno być, pod rygorem nieważności, sporządzone w formie pisemnej i dołączone do protokołu Walnego Zgromadzenia. Podpis na pełnomocnictwie udzielonym przez akcjonariusza będącego osobą fizyczną powinien być notarialnie potwierdzony. Prawo do reprezentowania akcjonariusza nie będącego osobą fizyczną powinno wynikać z okazanego przy sporządzaniu listy obecności odpisu właściwego rejestru (składanego w oryginale lub kopii potwierdzonej za zgodność z oryginałem przez notariusza), ewentualnie ciągu pełnomocnictw. Osoba (osoby) udzielające pełnomocnictwa w imieniu akcjonariusza nie będącego osobą fizyczną powinny być uwidocznione w aktualnym odpisie z właściwego dla danego akcjonariusza rejestru.

Członek Zarządu i pracownik PKO BP SA nie mogą być pełnomocnikami akcjonariuszy na Walnym Zgromadzeniu PKO BP SA.

Projekty uchwał proponowane do przyjęcia przez Walne Zgromadzenie oraz inne istotne materiały są przedstawiane akcjonariuszom wraz z uzasadnieniem i opinią Rady Nadzorczej przed Walnym Zgromadzeniem, w czasie umożliwiającym zapoznanie się z nimi i dokonanie ich oceny.

Akcjonariusz ma prawo wnoszenia, na ręce przewodniczącego Walnego Zgromadzenia, propozycji zmian lub uzupełnień do projektów uchwał, objętych porządkiem obrad Walnego Zgromadzenia, które powinny być sporządzone na piśmie osobno do każdego projektu uchwały i zawierać uzasadnienie. Propozycje te, po przedstawieniu Walnemu Zgromadzeniu przez przewodniczącego Zgromadzenia, poddawane są głosowaniu. Uczestnik Walnego Zgromadzenia, zgłaszający do protokołu sprzeciw wobec uchwały może w sposób zwięzły uzasadnić ten sprzeciw.

Zdjęcie z porządku obrad bądź zaniechanie rozpatrywania sprawy umieszczonej w porządku obrad na wniosek akcjonariuszy wymaga uchwały Walnego Zgromadzenia podjętej większością $\frac{3}{4}$ głosów, po uprzednio wyrażonej zgodzie przez wszystkich obecnych na Walnym Zgromadzeniu akcjonariuszy, którzy wnosili o umieszczenie w porządku obrad tej sprawy.

Uchwały Walnego Zgromadzenia podejmowane są bezwzględną większością głosów, o ile powszechnie obowiązujące przepisy prawa lub postanowienia Statutu PKO BP SA nie stanowią inaczej.

Walne Zgromadzenie podejmuje uchwały w głosowaniu jawnym z zastrzeżeniem, że głosowanie tajne zarządza się:

- przy wyborach,
- nad wnioskami o odwołanie członków organów PKO BP SA lub likwidatorów,
- nad wnioskami o pociągnięcie do odpowiedzialności członków organów PKO BP SA lub likwidatorów,
- w sprawach osobowych,
- na żądanie choćby jednego z akcjonariuszy, obecnych lub reprezentowanych na Walnym Zgromadzeniu,
- w innych przypadkach określonych w obowiązujących powszechnie obowiązujących przepisach prawa.

Akcjonariusz nie może ani osobiście, ani przez pełnomocnika, ani jako pełnomocnik innej osoby głosować nad uchwałami dotyczącymi jego odpowiedzialności wobec PKO BP SA z jakiegokolwiek tytułu, w tym udzielenia absolutorium, zwolnienia ze zobowiązania wobec PKO BP SA oraz sporu pomiędzy nim a PKO BP SA.

Akcjonariusze mają prawo, za pośrednictwem Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia, zadawać pytania członkom Zarządu i Rady Nadzorczej PKO BP SA, biegłemu rewidentowi PKO BP SA oraz osobom, których uczestnictwo w Walnym Zgromadzeniu Rada Nadzorcza lub Zarząd PKO BP SA uzna za niezbędną.

Każdy akcjonariusz ma prawo do jednego wystąpienia i jednej repliki w dyskusji nad każdym z punktów porządku obrad. Akcjonariusze mogą zgłaszać w trakcie dyskusji wnioski o zamknięcie listy mówców oraz o zamknięcie dyskusji nad rozpatrywanym punktem porządku obrad.

7.5 Rada Nadzorcza oraz Zarząd PKO BP SA w okresie sprawozdawczym

Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji

Zgodnie z § 19 ust. 1 i 2 Statutu PKO BP SA członkowie Zarządu powoływani są przez Radę Nadzorczą na wspólną trzyletnią kadencję. Stosownie do § 19 ust. 4 Statutu PKO BP SA, Członek Zarządu może być odwołany wyłącznie z ważnych powodów.

Zgodnie z § 20 ust. 1 Statutu PKO BP SA do kompetencji Zarządu należą wszelkie sprawy związane z prowadzeniem spraw PKO BP SA, nie zastrzeżone powszechnie obowiązującymi przepisami prawa lub postanowieniami Statutu PKO BP SA dla Walnego Zgromadzenia lub Rady Nadzorczej, w tym nabycie i zbycie nieruchomości, udziału w nieruchomości lub użytkowania wieczystego, które nie wymagają zgody Walnego Zgromadzenia zgodnie z § 9 ust. 1 pkt 5 Statutu PKO BP SA..

Zgodnie z § 20 ust. 2 Statutu PKO BP SA do kompetencji Zarządu należy podejmowanie decyzji o zaciągnięciu zobowiązań lub rozporządzeniu aktywami, których łączna wartość w stosunku do jednego podmiotu przekracza 5% funduszy własnych, z zastrzeżeniem kompetencji Walnego Zgromadzenia, określonych w § 9 Statutu PKO BP SA lub Rady Nadzorczej, określonych w § 15 Statutu PKO BP SA.

Skład osobowy i zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego oraz opis działania organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących PKO BP SA oraz ich komitetów

Rada Nadzorcza PKO BP SA

Rada Nadzorcza składa się z 6 do 11 członków powoływanych na wspólną trzyletnią kadencję. Członkowie Rady Nadzorczej są powoływani i odwoływani przez Walne Zgromadzenie.

W dniu 26 lutego 2008 roku na podstawie § 11 ust. 1 Statutu PKO BP SA, Skarb Państwa, jako „Uprawniony Akcjonariusz” ustalił liczbę członków Rady nadzorczej na 7 osób.

W 2008 roku skład Rady Nadzorczej PKO BP SA przedstawiał się następująco:

Tabela 43. Rada Nadzorcza PKO BP SA w okresie sprawozdawczym

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania / odwołania
1.	Marzena Piszczek	przewodnicząca Rady Nadzorczej Banku	Powołana 26.02.2008 r. na kadencję, która zakończyła się 19.05.2008 r. i na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.
2.	Elgiusz Jerzy Krześniak	wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku	Powołany 26.02.2008 r. na kadencję, która zakończyła się 19.05.2008 r. i na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.
3.	Jan Bossak	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 26.02.2008 r. na kadencję, która zakończyła się 19.05.2008 r. i na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.
4.	Jerzy Osiatyński	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 26.02.2008 r. na kadencję, która zakończyła się 19.05.2008 r. i na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.
5.	Urszula Pałaszek	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołana 26.02.2008 r. na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.
6.	Roman Sobiecki	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 26.02.2008 r. na kadencję, która zakończyła się 19.05.2008 r. i na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.
7.	Ryszard Wierzba	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 26.02.2008 r. na kadencję, która zakończyła się 19.05.2008 r. i na obecną kadencję Rady Nadzorczej Banku.

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania / odwołania
1.	Marek Gluchowski	przewodniczący Rady Nadzorczej Banku	Powołany 18.04.2006 r.; od 10.01.2007 do 23.01.2007 r. oraz od 27.01.2007 r. do 10.04.2007 r. delegowany do czasowego wykonywania czynności prezesa Zarządu; złożył rezygnację z dniem 26.02.2008 r.
2.	Urszula Pałaszek	wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku	Powołana 19.05.2005 r.; od 20.05.2005 r. - wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej Banku; złożyła rezygnację z pełnienia funkcji wiceprzewodniczącej Rady Nadzorczej Banku z dniem 25.02.2008 r.
		członek Rady Nadzorczej Banku	Powołana 26.02.2008 r. w skład Rady Nadzorczej Banku obecnej kadencji.
3.	Tomasz Siemiątkowski	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 18.04.2006 r.
		sekretarz Rady Nadzorczej Banku	Od 26.06.2006 r.; złożył rezygnację z dniem 26.02.2008 r.
4.	Jerzy Michałowski	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 18.04.2006 r.; złożył rezygnację z dniem 26.02.2008 r.
5.	Agnieszka Winnik-Kalemba	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołana 18.04.2006 r.; złożyła rezygnację z dniem 26.02.2008 r.
6.	Maciej Czapiewski	członek Rady Nadzorczej Banku	Powołany 19.03.2007 r.; odwołany z dniem 26.02.2008 r.

Rada Nadzorcza działa na podstawie Regulaminu uchwalonego przez Radę Nadzorczą i zatwierdzonego przez Walne Zgromadzenie. Posiedzenia Rady Nadzorczej odbywają się co najmniej raz na kwartał.

Rada Nadzorcza podejmuje uchwały bezwzględną większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Rady Nadzorczej, w tym przewodniczącego lub wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej, z wyjątkiem uchwał w sprawach, dla podjęcia których oprócz wskazanego quorum wymagana jest większość kwalifikowana wynosząca 2/3 głosów. W głosowaniu nie uczestniczą członkowie Rady Nadzorczej, których dotyczy sprawa poddana pod głosowanie.

Do kompetencji Rady Nadzorczej, oprócz uprawnień i obowiązków przewidzianych w powszechnie obowiązujących przepisach prawa i postanowieniach Statutu PKO BP SA, należy podejmowanie uchwał dotyczących w szczególności:

- zatwierdzania strategii PKO BP SA i uchwalonego przez Zarząd rocznego planu finansowego,
- wyznaczania podmiotu dokonującego badania lub przeglądu sprawozdań finansowych oraz wyrażanie zgody na zawieranie umów z takim podmiotem lub podmiotami z nim powiązanymi,
- uchwalania Regulaminu Rady Nadzorczej oraz Regulaminu wykorzystania kapitału rezerwowego,
- powołania i odwołania Prezesa Zarządu oraz, na wniosek Prezesa Zarządu, Wiceprezesów oraz innych członków Zarządu, a także zawieszania w czynnościach członków Zarządu oraz delegowania członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków Zarządu,
- zatwierdzania uchwalonych przez Zarząd Regulaminów: Zarządu, Gospodarowania funduszami specjalnymi tworzonymi z zysku netto, Organizacyjnego PKO BP SA,
- wyrażania uprzedniej zgody na czynności spełniające określone kryteria, w tym m.in. na nabycie i zbycie środków trwałych oraz nieruchomości, założenie spółki, objęcie lub nabycie udziałów i akcji, zawarcie przez PKO BP SA transakcji z podmiotem powiązanym,
- występowania do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie dwóch członków Zarządu, w tym Prezesa Zarządu.

W 2008 roku w Radzie Nadzorczej PKO BP SA działały 3 komitety: Komitet Audytu Rady Nadzorczej, Komitet Informatyzacji Banku oraz Komitet ds. wdrażania Strategii (przekształcony 20.05.2008 roku w Komitet Strategii Banku).

Każdy z komitetów składa się z co najmniej trzech członków powoływanych przez Radę Nadzorczą PKO BP SA spośród swojego grona.

Posiedzenia komitetów odbywają się w trybie zwyczajnym i są zwoływane przez przewodniczącego Komitetu z własnej inicjatywy, na wniosek członka Komitetu lub przewodniczącego Rady Nadzorczej PKO BP SA.

W trybie nadzwyczajnym posiedzenia komitetów są zwoływane przez przewodniczącego Rady Nadzorczej PKO BP SA z jego inicjatywy lub na wniosek członka Rady Nadzorczej PKO BP SA lub Zarządu PKO BP SA. Posiedzenia są protokołowane, a przewodniczący komitetu przedkłada Radzie Nadzorczej na jej najbliższym posiedzeniu uchwały, wnioski i rekomendacje komitetu.

Każdy komitet składa Radzie Nadzorczej PKO BP SA sprawozdanie roczne ze swej działalności, przy czym Komitet Audytu Rady Nadzorczej oraz Komitet Informatyzacji Banku składają je w terminie umożliwiającym uwzględnienie treści tego sprawozdania w rocznej ocenie sytuacji finansowej PKO BP SA.

Komitet Audytu Rady Nadzorczej został powołany w celu stałego pełnienia czynności nadzorczych w zakresie audytu finansowego PKO BP SA i Grupy Kapitałowej PKO BP SA. Do zadań komitetu należy w szczególności przegląd okresowych i rocznych sprawozdań finansowych Banku (jednostkowych i skonsolidowanych), monitorowanie pracy biegłych rewidentów Banku oraz przygotowywanie dla Rady Nadzorczej rekomendacji dotyczących oceny wniosków Zarządu co do podziału zysku (w tym w szczególności polityki dywidendowej) i emisji papierów wartościowych.

Komitet Informatyzacji Banku został ustanowiony w celu sprawowania nadzoru nad funkcjonowaniem informatyki i telekomunikacji w PKO BP SA, w tym wprowadzeniem Zintegrowanego Systemu Informatycznego. Do zadań Komitetu należy w szczególności opiniowanie strategii kierunków informatyzacji PKO BP SA oraz analiza postępu prac nad wprowadzeniem strategicznych rozwiązań informatycznych.

Komitet Strategii Banku został ustanowiony w celu stałego pełnienia czynności nadzorczych w zakresie wdrażania Strategii PKO BP SA. Do zadań Komitetu należy w szczególności analiza przebiegu prac związanych z wdrażaniem inicjatyw strategicznych, których realizacja jest warunkiem osiągnięcia celów zakładanych w Strategii PKO BP SA, ocena rezultatów wdrażania inicjatyw strategicznych, proponowanie działań uzupełniających lub korygujących oraz omawianie wszelkich problemów i wątpliwości wynikających z analizy przebiegu procesu wdrażania Strategii Banku.

Zarząd PKO BP SA

Zarząd składa się z 3 do 9 członków, powoływanych na wspólną trzyletnią kadencję przez Radę Nadzorczą. Powołanie dwóch członków Zarządu, w tym Prezesa Zarządu wymaga zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

Tabela 44. Zarząd PKO BP SA w okresie sprawozdawczym

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Jerzy Pruski	Prezes Zarządu Banku	1) 11 kwietnia 2008 r. Rada Nadzorcza PKO BP SA powołała Jerzego Pruskiego do pełnienia funkcji Prezesa Zarządu PKO BP SA z dniem 20 maja 2008 r. na wspólną kadencję Zarządu rozpoczynającą się z tym dniem. Rada Nadzorcza powierzyła Jerzemu Pruskiemu pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu PKO BP SA od dnia 20 maja 2008 r. do dnia wyrażenia przez Komisję Nadzoru Finansowego zgody na pełnienie przez niego funkcji Prezesa Zarządu PKO BP SA. 2) 17 czerwca 2008 r. Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na pełnienie przez Jerzego Pruskiego funkcji Prezesa Zarządu Banku.
2.	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu Banku	20 maja 2008 r. powołany do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z tym dniem.
3.	Krzysztof Dresler	Wiceprezes Zarządu Banku	1) 20 maja 2008 r. powołany z dniem 1 lipca 2008 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 r. 2) 27 października 2008 r. Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Krzysztofa Dreslera na stanowisko Członka Zarządu Banku.
4.	Mariusz Klimczak	Wiceprezes Zarządu Banku	1) 20 maja 2008 r. powołany do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z tym dniem. 2) W dniu 21 sierpnia 2008 r. złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 30 września 2008 r.
5.	Tomasz Mironczuk	Wiceprezes Zarządu Banku	20 maja 2008 r. powołany do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z tym dniem.
6.	Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu Banku	9 grudnia 2008 r. powołany z dniem 15 grudnia 2008 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 r.
7.	Wojciech Papierak	Wiceprezes Zarządu Banku	20 maja 2008 r. powołany z dniem 1 lipca 2008 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 r.
8.	Mariusz Zarzycki	Wiceprezes Zarządu Banku	20 maja 2008 r. powołany z dniem 1 września 2008 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 r.

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Rafał Juszczak	członek Zarządu Banku	26.06.2006 r. powołany z dniem 01.07.2006 r. do pełnienia funkcji Członka Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.
		wiceprezes Zarządu Banku	29.09.2006 r. Rada Nadzorcza Banku powierzyła Rafałowi Juszczakowi funkcję Wiceprezesa Zarządu Banku.
		wiceprezes p.o. prezesa Zarządu Banku	2 kwietnia 2007 r. Rada Nadzorcza PKO BP SA powierzyła z dniem 11 kwietnia 2007 r. Rafałowi Juszczakowi Wiceprezesowi Zarządu Banku pełnienie obowiązków prezesa Zarządu do czasu w yboru prezesa Zarządu Banku.
		prezes Zarządu Banku	1) 20.06.2007 r. Rada Nadzorcza PKO BP SA powierzyła Rafałowi Juszczakowi Wiceprezesowi i Zarządu Banku pełnienie funkcji Prezesa Zarządu. 2) 8 sierpnia 2007 r. Komisja Nadzoru Bankowego wyraziła zgodę na pełnienie przez Rafała Juszczaka funkcji Prezesa Zarządu Banku.
2.	Wojciech Kwiatkowski	wiceprezes Zarządu Banku	29.09.2006 r. powołany z dniem 01.11.2006 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.
3.	Robert Działak	wiceprezes Zarządu Banku	22.02.2007 r. powołany z dniem 23.02.2007 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.
4.	Stefan Świątkowski	wiceprezes Zarządu Banku	1) 22.02.2007 r. powołany z dniem 01.05.2007 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r. 2) 8 sierpnia 2007 r. Komisja Nadzoru Bankowego wyraziła zgodę na powołanie Stefana Świątkowskiego na stanowisko Członka Zarządu Banku.
5.	Adam Skowroński	wiceprezes Zarządu Banku	20.06.2007 r. powołany z dniem 23.07.2007 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.
6.	Aldona Michalak	wiceprezes Zarządu Banku	20.06.2007 r. powołana z dniem 01.07.2007 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.
7.	Mariusz Klimczak	wiceprezes Zarządu Banku	20.06.2007 r. powołany z dniem 15.07.2007 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.
8.	Berenika Duda-Uhryn	wiceprezes Zarządu Banku	20.06.2007 r. powołana z dniem 10.09.2007 r. do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczętą w dniu 19.05.2005 r.

Tabela 45. Inne funkcje pełnione przez członków Zarządu PKO BP SA w okresie sprawozdawczym

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	Jerzy Pruski	1) Przewodniczący Komitetu Kredytowego Banku (od 20.05.2008 r. do 30.06.2008 r.)
		2) Przewodniczący Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (od 20.05.2008 r. do 30.06.2008 r.)
		3) Przewodniczący Komitetu Sterującego ds. działań dostosowawczych Banku do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań MSR 39 (od 20.05.2008 r. do 30.06.2008 r.)
		4) Przewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (od 20.05.2008 r. do 8.09.2008 r.)
2.	Bartosz Drabikowski	1) Zastępca Przewodniczącego Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (od 20.05.2008 r.)
		2) Przewodniczący Komitetu ds. Wydatków (od 20.05.2008 r.)
		3) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. działań dostosowawczych Banku do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań MSR 39 (od 20.05.2008 r.)
		4) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (od 20.05.2008 r.)
3.	Krzysztof Dresler	1) Przewodniczący Komitetu Kredytowego Banku (od 1.07.2008 r.)
		2) Przewodniczący Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (od 1.07.2008 r.)
		3) Przewodniczący Komitetu Sterującego ds. działań dostosowawczych Banku do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań MSR 39 (od 1.07.2008 r.)
		4) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (od 1.07.2008 r.)
4.	Mariusz Klimczak	1) Zastępca Przewodniczącego Komitetu Kredytowego Banku (do 30.09.2008 r.)
		2) Członek Komitetu Projektu ZSI (od 20.05.2008 r. do 30.06.2008 r.)
		3) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (od 20.05.2008 r. do 30.06.2008 r.)
5.	Tomasz Mironczuk	1) Zastępca Przewodniczącego Komitetu Kredytowego Banku (od 1.10.2008 r. do 14.12.2008 r.)
		2) Wiceprzewodniczący Komitetu ds. Wydatków (od 20.05.2008 r. do 1.07.2008 r.)
6.	Jarosław Myjak	Zastępca Przewodniczącego Komitetu Kredytowego Banku (od 15.12.2008 r.)
7.	Wojciech Papierak	1) Wiceprzewodniczący Komitetu ds. Wydatków (od 1.07.2008 r.)
		2) Członek Komitetu Projektu ZSI (od 1.07.2008 r.)
		3) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (od 1.07.2008 r.)
8.	Mariusz Zarzycki	Przewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (od 9.09.2008 r.)

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	Rafał Juszczyk	Przewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (do 20.05.2008 r.)
2.	Robert Działak	1) Wiceprzewodniczący Komitetu ds. Wydatków (od 1.04.2008 r. do 20.05.2008 r.) 2) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (do 20.05.2008 r.) 3) Członek Komitetu Projektu ZSI (do 20.05.2008 r.)
3.	Stefan Świątkowski	1) Przewodniczący Komitetu Kredytowego Banku (do 20.05.2008 r.) 2) Przewodniczący Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (do 20.05.2008 r.) 3) Przewodniczący Komitetu Sterującego ds. działań dostosowawczych Banku do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań MSR 39 (do 20.05.2008 r.) 4) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (do 20.05.2008 r.)
4.	Adam Skowroński	1) Zastępca Przewodniczącego Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (do 20.05.2008 r.) 2) Przewodniczący Komitetu ds. Wydatków (do 20.05.2008 r.) 3) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. działań dostosowawczych Banku do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań MSR 39 (do 20.05.2008 r.) 4) Wiceprzewodniczący Komitetu Sterującego ds. Zintegrowanego Systemu Informatycznego (do 20.05.2008 r.)
5.	Mariusz Klimczak	Zastępca Przewodniczącego Komitetu Kredytowego Banku (do 30.09.2008 r.)

Tryb działania Zarządu określa Regulamin uchwalony przez Zarząd i zatwierdzony przez Radę Nadzorczą.

Zarząd podejmuje decyzje w formie uchwał, które zapadają bezwzględną większością głosów obecnych na posiedzeniu Zarządu. W przypadku równości głosów rozstrzyga głos Prezesa Zarządu. Uchwały Zarządu wymagają wszystkie sprawy przekraczające zakres zwykłych czynności PKO BP SA.

Do kompetencji Zarządu należą wszelkie sprawy związane z prowadzeniem spraw PKO BP SA, nie zastrzeżone powszechnie obowiązującymi przepisami prawa lub postanowieniami Statutu PKO BP SA dla Walnego Zgromadzenia lub Rady Nadzorczej. Zarząd w formie uchwały, w szczególności:

- określa strategię PKO BP SA,
- ustala roczny plan finansowy,
- uchwała regulaminy organizacyjne oraz zasady podziału kompetencji,
- tworzy i likwiduje stałe komitety Banku oraz określa ich właściwość,
- uchwała Regulamin Zarządu,
- uchwała regulaminy gospodarowania funduszami specjalnymi tworzonymi z zysku netto,
- określa daty wypłaty dywidendy w terminach ustalonych przez Walne Zgromadzenie,
- ustanawia prokurentów,
- określa produkty bankowe oraz inne usługi bankowe i finansowe,
- ustala zasady uczestnictwa PKO BP SA w spółkach i innych organizacjach,
- ustala zasady funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej oraz roczne plany kontroli,
- tworzy, przekształca i likwiduje jednostki organizacyjne PKO BP SA w kraju i za granicą.

W 2008 roku działały następujące powołane przez Zarząd PKO BP SA komitety, w których działali członkowie Zarządu Banku:

Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami PKO BP SA, którego celem jest zarządzanie aktywami i pasywami, poprzez wpływanie na kształtowanie struktury bilansu PKO BP SA i pozycji pozabilansowych w sposób sprzyjający osiągnięciu optymalnego wyniku finansowego. Do kompetencji Komitetu należą w szczególności:

- podejmowanie decyzji w zakresie limitów na ryzyko (rynkowe, płynności, rozliczeniowe i przedrozliczeniowe) oraz limitów inwestycyjnych, a także wartości współczynników korygujących ceny transferowe,
- wydawanie rekomendacji w zakresie:
 - ⇒ kształtowania struktury bilansu, modelu finansowego i założeń do planu finansowego PKO BP SA oraz potrzeb kapitałowych w świetle norm ostrożnościowych,
 - ⇒ zasad zarządzania ryzykiem (rynkowym, płynności, rozliczeniowym i przedrozliczeniowym) oraz kapitałem rzeczywistym i ekonomicznym Banku,
 - ⇒ wysokości punktów odciążenia i minimów punktowych stosowanych przy ocenie ryzyka kredytowego,
 - ⇒ zasad polityki cenowej w poszczególnych obszarach biznesowych oraz wysokości stóp procentowych i minimalnych marż kredytowych.

Komitet Kredytowy Banku, którego celem jest ograniczenie ryzyka kredytowego przy podejmowaniu w PKO BP SA decyzji kredytowych lub decyzji dotyczących zarządzania wierzytelnościami trudnymi. Do kompetencji Komitetu należy w szczególności:

- podejmowanie decyzji kredytowych w zakresie transakcji kredytowych, zmian istotnych warunków tych transakcji, ustalenia lub zmiany wewnętrznych limitów klientowskich, a także zarządzania wierzytelnościami trudnymi, jeżeli podjęcie decyzji kredytowej należy do kompetencji tego Komitetu,
- wydawanie rekomendacji dla Zarządu PKO BP SA w sprawach dotyczących podjęcia decyzji kredytowych przekraczających kompetencje decyzyjne Komitetu,
- wydawanie rekomendacji dla Zarządu Banku w sprawach zaangażowania kapitałowego w spółce grupy kapitałowej, listy branż objętych limitami branżowymi oraz raportu o stanie największych zaangażowań PKO BP SA.

Komitet Projektu Zintegrowanego Systemu Informatycznego (ZSI), który jest odpowiedzialny za ogólny nadzór nad realizacją prac, podejmowanie kluczowych decyzji w zakresie zarządzania operacyjnego związanego z dostawą i wdrożeniem ZSI. W szczególności Komitet jest odpowiedzialny za:

- zatwierdzanie rozwiązań opracowywanych na poziomie Zespołu Zarządzającego Projektem i rozwiązywanie problemów zgłaszanych przez ten zespół,
- zatwierdzanie zmian powodujących zmianę Harmonogramu rzeczowo-finansowego,
- informowanie na temat postępu prac właściwym władzom PKO BP SA i dostawcy ZSI.

Komitet Sterujący ds. Projektu Zintegrowanego Systemu Informatycznego, którego celem jest nadzór nad działaniami związanymi z rozwojem w PKO BP SA Zintegrowanego Systemu Informatycznego oraz podejmowanie decyzji niezbędnych dla zapewnienia właściwego i sprawnego przebiegu wdrożeń nowych wersji ZSI. Do zadań Komitetu należy w szczególności:

- akceptowanie założeń i wymagań projektu ZSI,
- nadzór nad strategicznym kierunkiem rozwoju projektu ZSI,
- zatwierdzenie priorytetów projektu ZSI,
- akceptacja budżetu projektu ZSI oraz ewentualnych zmian budżetu,
- rozstrzyganie ewentualnych sporów powstających w trakcie wdrażania nowych wersji systemu wymagających jego udziału.

Komitet Sterujący ds. działań dostosowawczych Banku do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 39, którego zadaniem jest nadzór nad realizacją działań dostosowawczych PKO BP SA do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 39. Do zadań Komitetu należy w szczególności:

- podejmowanie kluczowych decyzji, nadzór i monitorowanie postępów prac związanych z realizacją działań dostosowawczych PKO BP SA do wymagań dyrektywy o wymogach kapitałowych i wymagań Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 39,
- rekomendowanie zmian odnoszących się do harmonogramu działań dostosowawczych,
- zapewnienie współdziałania odpowiednich komórek i jednostek organizacyjnych w zakresie realizacji prac,
- przygotowanie regulacji dotyczących przedsięwzięcia inwestycyjnego polegającego na modyfikacji systemu informatycznego PKO BP SA zapewniającej implementację ww. wymagań w systemach informatycznych.

Komitet ds. Wydatków w PKO BP SA, do którego zadań należy w szczególności:

- akceptowanie wydatków, w tym projektów, w określonym przedziale kwotowym, w tym wniosków o zwiększenie budżetu,
- określanie priorytetów projektów oraz podejmowanie decyzji o zaniechaniu projektów, zmianie ich zakresu, celu lub harmonogramu,
- opiniowanie zasadności wydatków w kwotach podlegających akceptacji przez Zarząd PKO BP SA,
- inicjowanie działań w zakresie ograniczenia wydatków.

8. POZOSTAŁE INFORMACJE

Udzielone zobowiązania pozabilansowe

Stan udzielonych zobowiązań pozabilansowych o charakterze finansowym i gwarancyjnym na rzecz jednostek powiązanych na koniec 2008 roku wyniósł 619,8 mln zł i w porównaniu do stanu na koniec 2007 roku zmniejszył się o 112,2 mln zł.

Z ogólnej kwoty udzielonych zobowiązań pozabilansowych największe pozycje dotyczą spółek:

- Bankowy Fundusz Leasingowy SA – 365,6 mln zł,
- Sopot Zdrój Sp. z o.o. – 80,4 mln zł,
- Wilanów Investments Sp. z o.o. – 43,5 mln zł.

Wszystkie transakcje z podmiotami powiązanymi kapitałowo zostały zawarte na warunkach nie odbiegających od warunków rynkowych.

Szczegółowe informacje dotyczące transakcji z podmiotami powiązanymi kapitałowo znajdują się w notcie nr 41 Informacji uzupełniającej do sprawozdania finansowego.

Nabycie akcji własnych

W terminie objętym raportem Bank nie nabywał akcji własnych na własny rachunek.

Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy

W dniu 20 maja 2008 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO BP SA podjęło uchwałę w sprawie wypłaty dywidendy za 2007 rok w wysokości 1,09 zł na jedną akcję. Lista akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za 2007 rok została ustalona na dzień 18 sierpnia 2008 roku, a wypłata dywidendy nastąpiła w dniu 4 września 2008 roku.

W dniu 1 grudnia 2008 roku Zarząd PKO BP SA zadeklarował w podjętej uchwale, że zamierza wystąpić do Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z wnioskiem o wstrzymanie wypłaty dywidendy z zysku za 2008 rok.

Znaczące umowy oraz istotne umowy z bankiem centralnym lub organami nadzoru

W 2008 roku PKO BP SA informował w raportach bieżących o wszystkich umowach zawartych z klientami, w których łączna wartość świadczeń wynikających z umów wieloletnich zawartych z poszczególnym klientem spełniała kryteria, o których mowa w par. 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. Nr 33, poz. 259).

PKO BP SA zawarł umowę kredytu inwestycyjnego przeznaczonego na finansowanie części kosztów nabycia przez kredytobiorców aktywów finansowych w wysokości 1,23 mld zł – umowa zawarta na warunkach rynkowych.

W 2008 roku Bank nie zawierał istotnych umów z bankiem centralnym ani organami nadzoru.

Na dzień sporządzenia sprawozdania PKO BP SA nie są znane umowy, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy.

Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne

Na dzień 31 grudnia 2008 roku zobowiązania finansowe i gwarancyjne wyniosły 30 756,4 mln zł, z czego 85,2% stanowiły zobowiązania o charakterze finansowym. Ogółem dynamika udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych ukształtowała się na poziomie 7,9% r/r.

Tabela 46. Udzielone zobowiązania pozabilansowe (w mln zł)

POZYCJE POZABILANSOWE		
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA		
<i>Wyszczególnienie</i>	31.12.2008	31.12.2007
Udzielone zobowiązania finansowe	26 196,9	24 298,8
na rzecz podmiotów finansowych	707,0	642,1
na rzecz podmiotów niefinansowych	25 068,2	23 426,3
na rzecz budżetu	421,7	230,4
w tym: nieodwołalne	7 714,6	8 856,0
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	4 559,5	4 216,8
podmioty finansowe	302,6	375,8
podmioty niefinansowe	4 052,9	3 578,5
budżet	204,1	262,5
Razem	30 756,4	28 515,5

Zaciągnięte kredyty i umowy pożyczek, gwarancji i poręczeń

W 2008 roku Bank nie zaciągnął żadnych kredytów i pożyczek, a także nie otrzymał gwarancji i poręczeń nie dotyczących działalności operacyjnej Banku.

Umowy o subemisję oraz gwarancje udzielone podmiotom zależnym

W 2008 roku PKO BP SA podpisał ze spółką zależną Bankowy Fundusz Leasingowy SA Aneks do Umowy Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji z dnia 14 grudnia 2006 roku, w wyniku którego maksymalna wartość programu została zwiększona o kwotę 100 mln zł i obecnie wynosi 600 mln zł.

Według stanu na 31 grudnia 2008 roku Bankowy Fundusz Leasingowy SA wyemitował obligacje na łączną kwotę 600 mln zł, w tym obligacje o wartości 186,28 mln zł zostały sprzedane na rynku wtórnym a obligacje o wartości 413,72 mln zł znajdowały się w portfelu PKO BP SA.

W 2008 roku PKO BP SA udzielił:

- spółce Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA gwarancji do wysokości 240 tys. zł na rzecz Garrick Investments Sp. z o.o. na zabezpieczenie zobowiązań Spółki z tytułu umowy najmu; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 30 września 2011 roku,
- spółce Bankowy Fundusz Leasingowy SA gwarancji do wysokości 342 tys. zł na rzecz Salzburg Center Development SA na zabezpieczenie zobowiązań Spółki z tytułu umowy najmu; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 18 czerwca 2013 roku,
- spółce Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA gwarancji do wysokości 375 tys. zł na rzecz Polskiej Telefonii Cyfrowej Sp. z o.o. na zabezpieczenie zobowiązań handlowych Spółki; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 30 września 2011 roku,
- spółce Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA gwarancji do wysokości 400 tys. zł na rzecz Polkomtel SA na zabezpieczenie zobowiązań Spółki z tytułu umowy sprzedaży telekart oraz elektronicznych jednostek doładowania; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 30 września 2011 roku,
- spółce Bankowy Fundusz Leasingowy SA gwarancji do wysokości 405 tys. zł na rzecz Salzburg Center Development SA na zabezpieczenie zobowiązań Spółki z tytułu umowy najmu; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 18 września 2008 roku,
- spółce PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA gwarancji do wysokości 467 tys. zł na rzecz Salzburg Center Development SA na zabezpieczenie zobowiązań Spółki z tytułu umowy najmu; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 31 lipca 2013 roku,
- spółce Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA gwarancji do wysokości 600 tys. zł na rzecz PTK Centertel Sp. z o.o. na zabezpieczenie zobowiązań handlowych Spółki; gwarancja została wystawiona na okres do dnia 30 września 2011 roku.

Wystawione tytuły egzekucyjne

W okresie od 01.01.2008 roku do 31.12.2008 roku PKO BP SA wystawił 12 970 tytułów egzekucyjnych na kwotę 311 722 245 zł.

Dokonane zwolnienia z długu

Dokonane zwolnienia z długu regulują w PKO BP SA przepisy w sprawie zasad zarządzania wierzytelnościami trudnymi i zasad podziału kompetencji do podejmowania decyzji w zakresie zarządzania wierzytelnościami trudnymi oraz odpisywania w koszty należności i zobowiązań PKO BP SA.

Zgodnie z zapisami powyższych regulacji redukcja wierzytelności trudnej to zaniechanie dochodzenia przez PKO BP SA części przysługującej Bankowi wierzytelności trudnej na podstawie umowy restrukturyzacyjnej, tj. zwolnienie dłużnika z części długu w myśl art. 508 Kodeksu Cywilnego.

Poniżej przedstawiono syntetyczne dane w zakresie dokonanych w 2008 roku zwolnień z długu.

Tabela 47. *Zwolnienia z długu dokonane w 2008 roku (w zł)*

	zredukowany kapitał	zredukowane odsetki skapitalizowane	zredukowane odsetki pozostałe
segment korporacyjny	15 179 334	90 488	4 859 271
segment detaliczny	232 146	196 503	37 427 605
Razem	15 411 480	286 990	42 286 877

Czynniki, które będą miały wpływ na przyszłe wyniki finansowe PKO BP SA

Na wyniki PKO BP SA w najbliższej perspektywie wpływać będą procesy gospodarcze, jakie będą zachodzić w Polsce i w gospodarce światowej oraz reakcje na nie rynków finansowych. Duże znaczenie dla przyszłych wyników mieć będzie polityka stóp procentowych realizowana przez Radę Polityki Pieniężnej, a także przez inne największe banki centralne.

Wskazanie postępowań toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku łączna wartość postępowań sądowych, w których PKO BP SA jest pozwanym wynosiła 324 142 tysięcy złotych (po zaokrągleniu), a kwota łącznej wartości postępowań sądowych z powództwa Banku wynosiła 93 815 tysięcy złotych (po zaokrągleniu). Z udziałem PKO BP SA nie toczą się postępowania, których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych.

Znaczące zdarzenia po dacie bilansu

1. W dniu 6 stycznia 2009 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana spółka Bankowy Faktoring SA, której kapitał zakładowy spółki wynosi 1 mln zł; wszystkie akcje w kapitale zakładowym objęło Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA – spółka zależna od PKO BP SA za cenę 1 330 tys. zł.
2. Zarząd Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej na podstawie art. 398 Kodeksu Spółek Handlowych zwołał Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie na dzień 6 kwietnia 2009 roku, w siedzibie Banku przy ul. Puławskiej 15 w Warszawie. W porządku obrad znajduje się podjęcie uchwał w sprawie zmian w składzie Rady Nadzorczej PKO BP SA.
3. W związku z Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniem Akcjonariuszy Kredobank SA obejmującym podjęcie uchwały w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Kredobank SA, w dniu 16 lutego 2009 roku Zarząd PKO BP SA podjął uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na objęcie przez PKO BP SA akcji w podwyższonym kapitale Kredobank SA do kwoty 133 mln USD z jednoczesną przedterminową spłatą wszystkich udzielonych Kredobank SA przez PKO BP SA pożyczek podporządkowanych w łącznej kwocie 38 mln USD.

Inne informacje, które są istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego emitenta i ich zmian

W wyniku uzyskania zgód korporacyjnych oraz złożenia przez PKO BP SA w dniu 28 listopada 2008 roku oferty dotyczącej nabycia 99,92% akcji AIG Bank Polska S.A. i 100% akcji spółki AIG Credit S.A., PKO BP SA znalazł się w fazie negocjacji - bez prawa wyłączności - mających na celu nabycie akcji ww. spółek. W przypadku zawarcia umowy nabycia akcji, ich nabycie nastąpi po spełnieniu wymogów wynikających z przepisów prawa polskiego. Nabycie akcji spółek nastąpi ze środków własnych PKO BP SA. W przypadku zawarcia umowy dotyczącej nabycia ww. akcji lub niedojścia do skutku opisanej transakcji PKO BP SA poinformuje o tych faktach w raporcie bieżącym.

Informacje dotyczące umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych

W dniu 8 sierpnia 2005 roku pomiędzy PKO BP SA i podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych firmą Ernst & Young Audit Sp. z o.o. została zawarta umowa na przeprowadzenie badania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych za lata kończące się odpowiednio 31 grudnia 2005, 2006 i 2007 roku oraz przeglądów sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych za okresy sześciu miesięcy kończące się odpowiednio: 30 czerwca 2005, 2006 i 2007 roku.

Łączna wysokość wynagrodzenia Ernst & Young Audit Sp. z o.o. wynikająca z umów zawartych przez PKO BP SA wyniosła 1 830,9 tys. zł za rok obrotowy 2008 oraz 1 394,2 tys. zł netto za rok obrotowy 2007, w tym:

- z tytułu badania jednostkowych oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych odpowiednio 575,0 tys. zł oraz 613,0 tys. zł,
- z tytułu usług poświadczających, w tym przeglądu sprawozdań finansowych odpowiednio 0 tys. zł oraz 280,0 tys. zł,
- z tytułu usług doradztwa podatkowego odpowiednio 0 tys. zł oraz 30,0 tys. zł,
- z tytułu pozostałych usług odpowiednio 1 225,9 tys. zł oraz 471,2 tys. zł.

W dniu 12 maja 2008 roku pomiędzy PKO BP SA i podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych firmą PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. została zawarta umowa na przeprowadzenie badania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych za lata kończące się odpowiednio 31 grudnia 2008, 2009 oraz 2010 roku oraz przeglądów sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych za okresy sześciu miesięcy kończące się 30 czerwca odpowiednio 2008, 2009 oraz 2010 roku.

Łączna wysokość wynagrodzenia PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. wynikająca z umów zawartych przez PKO BP SA wyniosła 1 254,0 tys. zł netto za rok obrotowy 2008, w tym:

- z tytułu badania jednostkowych oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych 342,0 tys. zł
- z tytułu usług poświadczających, w tym przeglądu sprawozdań finansowych 781,4 tys. zł,
- z tytułu usług doradztwa podatkowego 35,0 tys. zł,
- z tytułu pozostałych usług 95,6 tys. zł.

Oświadczenia Zarządu

Zarząd Banku oświadcza, że według jego najlepszej wiedzy:

- 1) roczne sprawozdanie finansowe i dane porównywalne sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową Banku oraz jego wynik finansowy,
- 2) roczne sprawozdanie Zarządu z działalności Banku zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji Banku, w tym opis podstawowych ryzyk i zagrożeń.

Zarząd PKO BP SA oświadcza, że podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dokonujący badania rocznego sprawozdania finansowego PKO BP SA, został wybrany zgodnie z przepisami prawa, oraz że podmiot ten oraz biegli rewidenci dokonujący tego badania, spełniali warunki do wydania bezstronnej i niezależnej opinii o badaniu, zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi.

Niniejsze Sprawozdanie Zarządu PKO BP SA z działalności Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej za 2008 rok liczy 63 kolejno ponumerowane strony.

Prezes Zarządu Banku
Jerzy Pruski

Wiceprezes Zarządu Banku
Bartosz Drabikowski

Wiceprezes Zarządu Banku
Krzysztof Dresler

Wiceprezes Zarządu Banku
Tomasz Mironczuk

Wiceprezes Zarządu Banku
Jarosław Myjak

Wiceprezes Zarządu Banku
Wojciech Papierak

Wiceprezes Zarządu Banku
Mariusz Zarzycki

Opinia niezależnego biegłego rewidenta Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA

Przeprowadziliśmy badanie załączonego sprawozdania finansowego Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA (zwanej dalej „Bankiem”) z siedzibą główną w Warszawie przy ulicy Puławskiej 15, obejmującego:

- (a) bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 2008r., który po stronie aktywów oraz kapitału własnego i zobowiązań wykazuje sumę 131.244.827 tys. zł;
- (b) rachunek zysków i strat za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. wykazujący zysk netto w kwocie 2.881.260 tys. zł;
- (c) zestawienie zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. wykazujące zwiększenie kapitału własnego o kwotę 1.799.831 tys. zł;
- (d) rachunek przepływów pieniężnych za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. wykazujący wypływy pieniężne netto w kwocie 945.615 tys. zł;
- (e) informację dodatkową o przyjętych zasadach rachunkowości oraz inne informacje objaśniające.

Za sporządzenie zgodnego z obowiązującymi przepisami sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z działalności odpowiedzialny jest Zarząd Banku. Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do obowiązujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- (a) przepisów rozdziału 7 Ustawy z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości („Ustawa” – Dz.U. z 2002r. Nr 76 poz. 694 z późniejszymi zmianami);
- (b) norm wykonywania zawodu biegłego rewidenta, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w Polsce
- (c) Międzynarodowych Standardów Rewizji Finansowej.

Badanie zostało zaplanowane i przeprowadzone tak, aby uzyskać wystarczającą pewność, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnych błędów i przeoczeń. Badanie obejmowało między innymi sprawdzenie, na podstawie wybranej próby, dowodów potwierdzających kwoty i informacje wykazane w sprawozdaniu finansowym. Badanie obejmowało również ocenę zasad rachunkowości stosowanych przez Bank oraz istotnych oszacowań dokonywanych przy sporządzeniu sprawozdania finansowego, a także ogólną ocenę jego prezentacji. Uważamy, że nasze badanie stanowiło wystarczającą podstawę dla wyrażenia opinii.

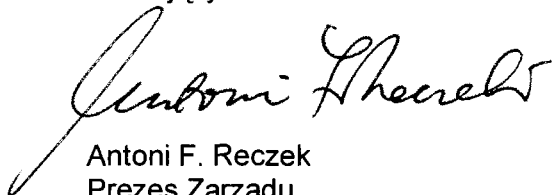
**Opinia niezależnego biegłego rewidenta
Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej
Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA (cd.)**

Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności Banku za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008 r. uwzględniają postanowienia Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 października 2005 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych („Rozporządzenie” – Dz. U. Nr 209 poz. 1744) i są zgodne z informacjami zawartymi w zbadanym sprawozdaniu finansowym.

Naszym zdaniem, załączone sprawozdanie finansowe we wszystkich istotnych aspektach:

- (a) zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych;
- (b) jest zgodne w formie i treści z obowiązującymi Bank przepisami prawa oraz statutem Banku;
- (c) przedstawia rzetelnie i jasno sytuację majątkową i finansową Banku na dzień 31 grudnia 2008r. oraz wynik finansowy za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Unię Europejską.

Działający w imieniu PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. i przeprowadzający badanie:

Antoni F. Reczek
Prezes Zarządu
Biegły Rewident
Numer ewidencyjny 90011/503

Spółka wpisana na listę podmiotów
uprawnionych do badania sprawozdań
finansowych pod numerem 144

Warszawa, 8 kwietnia 2009r.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA

**Raport uzupełniający opinię
z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.**

A.M.

**Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.
dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej
Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA**

Raport zawiera 41 kolejno ponumerowanych stron i składa się z następujących części:

	Strona
I. Ogólna charakterystyka Banku	2
II. Informacje dotyczące przeprowadzonego badania	5
III. Charakterystyka wyników i sytuacji finansowej jednostki	6
IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego.....	10
V. Stwierdzenia niezależnego biegłego rewidenta.....	39
VI. Informacje i uwagi końcowe.....	41

AKO

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

I. Ogólna charakterystyka Banku

- (a) Bank został utworzony w 1919r. jako Poczta Kasa Oszczędnościowa.

W 1950r. Bank rozpoczął działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności Bank Państwowy. W dniu 18 stycznia 2000r. na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności Bank Państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna. W dniu 12 kwietnia 2000r. Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy dokonał wpisu Banku do Rejestru Handlowego. Obecnie Bank zarejestrowany jest pod numerem KRS0000026438, a właściwym sądem rejestrowym jest Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego.

Dla celów rozliczeń z tytułu podatków Bankowi nadano numer NIP 525-000-77-38.
Dla celów statystycznych jednostka otrzymała numer REGON 016298263.

- (b) Zarejestrowany kapitał zakładowy Banku na dzień 31 grudnia 2008r. wynosił 1.000.000 tys. zł i składał się z 1.000.000.000 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł każda, w tym:

- 510.000.000 akcji imiennych serii A;
- 105.000.000 akcji imiennych serii B;
- 385.000.000 akcji na okaziciela serii C.

- (c) Na podstawie art.111 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, Bank prowadzi działalność maklerską za pośrednictwem wyodrębnionej jednostki organizacyjnej Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna Oddział - Dom Maklerski PKO Banku Polskiego w Warszawie z siedzibą w Warszawie (dalej Dom Maklerski PKO BP SA).

Dom Maklerski PKO BP SA istnieje od 1991 roku. Na podstawie uchwały Komisji Papierów Wartościowych nr 17/91 z dnia 26 sierpnia 1991 roku DM PKO BP otrzymał zezwolenie na działalność w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi. Uchwałą Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie SA nr 24/91 z dnia 26 września 1991 roku Dom Maklerski PKO BP SA został wpisany do rejestru uczestników bezpośrednich Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych.

- (d) W badanym roku Bank wykonywała działalność typową dla banku uniwersalnego. Jednocześnie, w ramach Domu Maklerskiego PKO BP SA, Bank prowadzi działalność maklerską.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

I. Ogólna charakterystyka Banku (cd.)

(e) W roku obrotowym członkami Zarządu Banku byli:

Jerzy Pruski	Prezes Zarządu	od 20 maja 2008r.
Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu	od 20 maja 2008r.
Krzysztof Dresler	Wiceprezes Zarządu	od 1 lipca 2008r.
Tomasz Mironczuk	Wiceprezes Zarządu	od 20 maja 2008r.
Mariusz Klimczak	Wiceprezes Zarządu	do 30 września 2008r.
Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu	od 15 grudnia 2008r.
Wojciech Papierak	Wiceprezes Zarządu	od 1 lipca 2008r.
Mariusz Zarzycki	Wiceprezes Zarządu	od 1 września 2008r.
Rafał Juszczyk	Prezes Zarządu	do 20 maja 2008r.
Berenika Duda-Uhryn	Wiceprezes Zarządu	do 20 maja 2008r.
Robert Działak	Wiceprezes Zarządu	do 20 maja 2008r.
Wojciech Kwiatkowski	Wiceprezes Zarządu	do 20 maja 2008r.
Aldona Michalak	Wiceprezes Zarządu	do 20 maja 2008r.
Adam Skowroński	Wiceprezes Zarządu	do 20 maja 2008r.
Stefan Świątkowski	Wiceprezes Zarządu	do 20 maja 2008r.

(f) Na dzień bilansowy jednostkami powiązanymi z Bankiem były:

Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	-	jednostka zależna
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	-	jednostka zależna
PKO Inwestycje Sp. z o.o.	-	jednostka zależna
Inteligo Financial Services SA	-	jednostka zależna
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA	-	jednostka zależna
Bankowy Fundusz Leasingowy SA	-	jednostka zależna
Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	-	jednostka zależna
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	-	jednostka zależna
Kredobank SA	-	jednostka zależna
PKO Finance AB	-	jednostka zależna
Centrum Haffnera Sp. z o.o.	-	jednostka współzależna
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	-	jednostka współzależna
Bank Pocztowy SA	-	jednostka stowarzyszona
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	-	jednostka stowarzyszona
Ekogips SA (w upadłości)	-	jednostka stowarzyszona
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	-	jednostka stowarzyszona
Agencja Inwestycyjna CORP S.A.	-	jednostka stowarzyszona

oraz spółki należące do grup kapitałowych PKO Inwestycje Sp. z o.o., Bankowy Fundusz Leasingowy SA i Inteligo Financial Services SA.

(g) Spółka jest emitentem papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Korzystając z możliwości wyboru zasad rachunkowości przewidzianej przepisami Ustawy, począwszy od roku 2005, Spółka sporządza sprawozdanie finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) zatwierdzonymi przez Unię Europejską.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

I. Ogólna charakterystyka Banku (cd.)

- (h) Bank, jako jednostka dominująca w Grupie Kapitałowej sporządza również skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2008r. zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Unię Europejską. W celu zrozumienia sytuacji finansowej i wyników działalności Banku jako jednostki dominującej jednostkowe sprawozdanie finansowe należy czytać w powiązaniu ze sprawozdaniem skonsolidowanym.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

II. Informacje dotyczące przeprowadzonego badania

- (a) PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. została wybrana na biegłego rewidenta Banku uchwałą nr 3 Rady Nadzorczej z dnia 17 kwietnia 2008r. na podstawie paragrafu 15 ustęp 1 punkt 3 Statutu.
- (b) PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. oraz biegły rewident przeprowadzający badanie są niezależni od badanej jednostki w rozumieniu art. 66 ust. 2 Ustawy o rachunkowości.
- (c) Badanie przeprowadzono na podstawie umowy zawartej w dniu 12 maja 2008r. w okresie:
- badanie wstępne od 13 października do 12 grudnia 2008r.;
 - badanie końcowe od 12 stycznia do 8 kwietnia 2009r.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

III. Charakterystyka wyników i sytuacji finansowej jednostki

Sprawozdanie finansowe nie uwzględnia wpływu inflacji. Ogólny wskaźnik zmian poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych (od grudnia do grudnia) wyniósł w badanym roku 3,3% (4,0% w 2007r.).

Poniższe komentarze przedstawiono w oparciu o wiedzę uzyskaną w trakcie badania sprawozdania finansowego.

- Na dzień bilansowy suma aktywów wyniosła 131.244.827 tys. zł i uległa zwiększeniu o 25.904.573 tys. zł (25%) w porównaniu ze stanem na dzień 31 grudnia 2007r. Wzrost ten został sfinansowany głównie wyższym o 16.641.467 tys. zł (20%) saldem zobowiązań wobec klientów, zwiększeniem ujemnej wyceny instrumentów pochodnych o 4.870.072 tys. zł (tj.380%), wzrostem salda zobowiązań od banków o 2.074.997 tys. zł (tj.57%) oraz wzrostem o 1.799.831 tys. zł (15%) kapitałów własnych.
- Saldo zobowiązań wobec klientów wyniosło na dzień bilansowy 101.856.930 tys. zł i stanowiło 78% sumy bilansowej (spadek o 3 p.p. w porównaniu do stanu na dzień 31 grudnia 2007r.). Zmiana salda zobowiązań wobec klientów była głównie efektem znacznego przyrostu zobowiązań wobec osób fizycznych wzrost o 10.124.892 tys. zł (tj.16%), w porównaniu do salda na dzień 31 grudnia 2007r. oraz podmiotów gospodarczych wzrost o 3.925.167 tys. zł (tj.26%), w porównaniu do salda na dzień 31 grudnia 2007r.) (komentarz 14).
- Zobowiązania z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych wyniosły 6.150.337 tys. zł na koniec 2008r. Wzrost salda na dzień bilansowy był głównie rezultatem zwiększenia wolumenu zawieranych transakcji, oraz sytuacji na rynku walutowym w drugiej połowie 2008r. (komentarz 13).
- Saldo zobowiązań wobec banków wyniosło 5.699.452 tys. zł na dzień bilansowy i składało się głównie z otrzymanych kredytów i pożyczek w USD na kwotę 2.656.004 tys. zł i lokat od innych banków w kwocie 2.835.727 tys. zł. Zmiana o 2.074.997 tys. zł (57%) w stosunku do stanu na 31 grudnia 2007r. wynikała głównie ze zwiększenia salda przyjętych lokat - zmiana o 1.399.050 tys. zł (tj.97%) oraz wzrostu wyceny otrzymanych kredytów na wskutek deprecjacji polskiej waluty względem dolara amerykańskiego - zmiana o 606.728 tys. zł (tj.30%).
- Wartość kapitałów własnych na 31 grudnia 2008r. wyniosła 13.529.372 tys. zł (11.729.541 tys. zł na 31 grudnia 2007r.). Wzrost salda tej pozycji o 1.799.831 tys. zł (15%) był wynikiem zasilenia kapitału zapasowego częścią wyniku finansowego za 2007r. w kwocie 1.624.991 tys. zł (komentarz 18).
- Wartość funduszy własnych liczona na bazie regulacyjnej wyniosła na dzień 31 grudnia 2008r. 12.389.193 tys. zł, w porównaniu do 9.543.342 tys. zł na dzień 31 grudnia 2007r. i była wyższa o 3.567.353 tys. zł od całkowitego wymogu kapitałowego o 8.821.840 tys. zł na koniec 2008r. Współczynnik wypłacalności liczony na dzień bilansowy na bazie portfela bankowego i handlowego wyniósł 11,24% i uległ zmniejszeniu w porównaniu do końca poprzedniego roku o 0,63 p.p.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

III. Charakterystyka wyników i sytuacji finansowej jednostki (cd.)

- Wyższy poziom finansowania znalazł odzwierciedlenie przede wszystkim we wzroście na dzień bilansowy salda kredytów i pożyczek udzielonych klientom - zmiana o 24.279.826 tys. zł (tj.33%), inwestycyjnych papierów wartościowych wzrost o 2.914.958 tys. zł (tj.50%) oraz w dodatniej wycenie pochodnych instrumentów finansowych - zmiana o 2.042.795 tys. zł (tj.131%).
- Na dzień bilansowy kredyty i pożyczki udzielone klientom wyniosły 98.102.019 tys. zł i stanowiły 75% wartości sumy bilansowej (wzrost o 5 p.p. w porównaniu do końca 2007 roku). W wartości brutto portfel kredytowy osiągnął poziom 100.702.559 tys. zł na dzień bilansowy i wzrósł o 24.573.638 tys. zł (32%) w porównaniu do stanu na dzień 31 grudnia 2007r. Większość z tego wzrostu (33%) dotyczy kredytów mieszkaniowych dla klientów detalicznych (komentarz 6).
- Jakość portfela na dzień bilansowy mierzona udziałem kredytów z rozpoznaną utratą wartości w kredytach brutto ogółem uległa nieznacznej poprawie w stosunku do końca 2007r. Na dzień 31 grudnia 2008r. udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości w całości salda kredytów i pożyczek wyniósł 3,1% (3,0% na 31 grudnia 2007r.). Jednocześnie wskaźnik pokrycia odpisami aktualizującymi należności kredytowych ze stwierdzoną utratą wartości wyniósł 61,0% na 31 grudnia 2008r. i spadł w porównaniu do końca bezpośrednio poprzedzającego go roku obrotowego o 18,0 p.p. Utrzymanie jakości portfela na niezmiennym poziomie było spowodowane znaczącym zwiększeniem wartości portfela kredytowego (wzrost brutto o 32%) w efekcie zwiększonej sprzedaży.
- Wzrost salda inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na dzień bilansowy do poziomu 8.756.511 tys. zł wynikał przede wszystkim ze wzrostu zaangażowania Banku w obligacje emitowane przez Skarb Państwa - zmiana o 2.193.163 tys. zł (tj.201% w stosunku do 31 grudnia 2007r.).
- Saldo aktywów finansowych wyznaczonych do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat na dzień bilansowy wyniosło 4.546.497 tys. zł. Spadek salda wynikał głównie z niższego zaangażowania Banku w obligacje skarbowe - spadek o 4.908.050 tys. zł (tj.68%) w stosunku do 31 grudnia 2007r. i obligacje innych banków - zmiana o 591.142 tys. zł (tj. 77%).
- Spadek należności od banków o 1.408.826 tys. zł do kwoty 3.906.973 tys. zł na dzień bilansowy wynikał głównie ze znaczącego spadku lokat w innych bankach - spadek o 2.615.342 tys. zł (tj.55%), częściowo zrekompensowanego wyższym stanem należności z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu - zmiana ponad 4-krotna, o 588.803 tys. zł oraz wzrostem salda kredytów udzielonych innym bankom (głównie nowe kredyty udzielone na rzecz Kredobanku SA na łączną kwotę 545.818 tys. zł). Spadkowi należności od banków towarzyszyło lokowanie nadwyżek pieniężnych na rachunku w Banku Centralnym - wzrost salda o 1.164.164 tys. zł do kwoty 5.758.248 tys. zł.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

III. Charakterystyka wyników i sytuacji finansowej jednostki (cd.)

- Wskaźniki płynności Banku do 1 miesiąca i do 3 miesięcy kalkulowane na podstawie danych o zapadalnych aktywach i wymagalnych pasywach według urealnionych terminów wymagalności, wyniosły odpowiednio 1,49 i 1,29 (2,83 w 2007r. dla obu terminów). Spadek wskaźników w 2008r. wynikał ze znaczącego wzrostu wartości zobowiązań zaklasyfikowanych do terminu wymagalności do 1 miesiąca, w tym przede wszystkim zobowiązań wobec klientów i zobowiązań z tytułu wyceny instrumentów pochodnych.
- Wynik na działalności operacyjnej wyniósł w 2008 roku 3.697.850 tys. zł i był wyższy niż w 2007 roku o 370.705 tys. zł, tj. 11%. Na wartość tego wyniku złożyły się przede wszystkim: wynik z tytułu odsetek w kwocie 5.968.083 tys. zł, wynik z tytułu prowizji i opłat w kwocie 2.132.815 tys. zł oraz wynik z pozycji wymiany w kwocie 734.567 tys. zł. Jednocześnie, wynik na działalności operacyjnej pomniejszyły ogólne koszty administracyjne w kwocie 3.969.247 tys. zł oraz wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartości należności w kwocie 1.148.930 tys. zł w 2008r.
- Pomimo zmniejszenia w 2008r. marży odsetkowej liczonej jako stosunek wyniku odsetkowego do przychodów odsetkowych o 3 p.p. w porównaniu do 2007r., wynik z tytułu odsetek był w badanym roku wyższy o 1.464.976 tys. zł (33%) od wyniku zanotowanego w roku ubiegłym. Był to głównie rezultat wzrostu przychodów odsetkowych związanych ze zwiększeniem akcji kredytowej w 2008r. Dodatkowo, wyższa o 0,4 p.p. okazała się stopa przychodu odsetkowego z aktywów pracujących, która w 2008r. wyniosła 8,0%. Zmniejszeniu uległa cena środków obcych (z 2,0% w 2007r. do 2,7% w 2008r.) (komentarz 19).
- Przychody prowizyjne wyniosły 2.813.078 tys. zł w 2008r. i wzrosły w porównaniu do 2007r. o 164.986 tys. zł (6%), czego główną przyczyną było zwiększenie otrzymanych opłat i prowizji z tytułu kart płatniczych o 146.851 tys. zł (tj. 21%). Przy wzroście poziomu kosztów prowizyjnych w 2008r. w porównaniu do 2007r. o 25.943 tys. zł – (tj. 4%) do kwoty 680.263 tys. zł skutkowało wzrostem wyniku z tytułu prowizji w 2008r. o 139.043 tys. zł (7%) w porównaniu z 2007r. – do kwoty 2.678.343 tys. zł.
- Wynik z pozycji wymiany w 2008r. uległ znacznemu zwiększeniu o 211.874 tys. zł. (41%) do kwoty 734.567 tys. zł. Różnice kursowe z tytułu rewaluacji aktywów i zobowiązań w walucie obcej wzrosły w badanym roku ponad 11-krotnie i wyniosły 2.942.413 tys. zł (267.248 tys. zł w 2007 r.). Wzrost wyniku został ograniczony poprzez ujemną wycenę instrumentów pochodnych, głównie walutowych swapów stopy procentowej (CIRS), wykorzystywanych przede wszystkim w celu zarządzania ryzykiem stopy procentowej i walutowym, na kwotę 2.207.846 tys. zł (wycena dodatnia w kwocie 255.445 tys. zł w 2007 r.) (komentarz 23).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

III. Charakterystyka wyników i sytuacji finansowej jednostki (cd.)

- Zwiększeniu o 1.103.982 tys. zł (25-krotnie) uległy również odpisy netto z tytułu utraty wartości. W 2008r. wyniosły one 1.148.930 tys. zł. Na wysokość wyniku z tytułu odpisów największy wpływ miało utworzenie w 2008r. odpisu z tytułu utraty wartości akcji w spółce zależnej Kredobank SA na kwotę 356.101 tys. zł. Dodatkowo, na zmianę salda w 2008r. istotny wpływ miał wzrost odpisów z tytułu utraty wartości kredytów gospodarczych - wzrost o 387.823 tys. zł (tj.528%) oraz konsumpcyjnych - wzrost o 171.671 tys. zł (tj.74%).(komentarz 26).
- Wyższa skala działalności Banku w 2008r. skutkowałą wzrostem o 283.824 tys. zł (8%) ogólnych kosztów administracyjnych do kwoty 3.969.247 tys. zł. Na wzrost złożyło się głównie zwiększenie kosztów rzeczowych o 131.230 tys. zł (12%) do kwoty 1.270.174 tys. zł i świadczeń pracowniczych o 114.427 tys. zł (5%) do kwoty 2.269.539 tys. zł. Ogólna efektywność działania, liczona jako iloraz kosztów do przychodów (C/I) uległa w 2008r. polepszeniu. Wskaźnik C/I w 2008r. wyniósł 45% i był o 7 p.p. niższy od poziomu z 2007r. (komentarz 27).
- Rentowność brutto (liczona jako zysk brutto do przychodów ogółem) wyniosła w badanym roku 29,6% i zmniejszyła się w porównaniu do roku ubiegłego o 5 p.p.
- Obciążenie podatkowe w 2008r. wyniosło 816.590 tys. zł. Efektywna stopa opodatkowania wyniosła 22% w 2008r. i była wyższa o 4 p.p. w porównaniu do 2007r. W rezultacie w 2008r. Bank osiągnął zysk netto w kwocie 2.881.260 tys. zł, który był wyższy od wyniku za 2007r. o kwotę 161.269 tys. zł (6%). Rentowność netto wyniosła w 2008r. 23,1% (28,3% w 2007r.).
- Wskaźnik zwrotu z aktywów (liczony jako zysk netto do średniego stanu aktywów ogółem) wyniósł 2,4% w 2008r. i w porównaniu do 2007r. spadł o 0,3 p.p. Ponadto niższy o 2,2 p.p. w 2008r. był zwrot na kapitale. W badanym roku wskaźnik zwrotu z kapitału wyniósł 22,8%.

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone zgodnie z zasadą kontynuacji działalności.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

BILANS na 31 grudnia 2008r.

Komentarz	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana	31.12.2008r.	31.12.2007r.
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)	Struktura (%)	Struktura (%)
AKTYWA						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1. 5.758.248	4.594.084	1.164.164	25	4	4
Należności od banków	2. 3.906.973	5.315.799	(1.408.826)	(27)	3	5
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	3. 1.496.147	1.202.919	293.228	24	1	1
Pochodne instrumenty finansowe Instrumenty finansowe wyznaczone do wyceny	4. 3.599.545	1.556.750	2.042.795	131	3	2
do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	5. 4.546.497	8.101.534	(3.555.037)	(44)	3	8
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6. 98.102.019	73.822.193	24.279.826	33	75	70
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	7. 8.756.511	5.841.553	2.914.958	50	7	6
Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone	8. 823.518	1.054.395	(230.877)	(22)	1	1
Wartości niematerialne	9. 1.155.042	927.610	227.432	25	1	1
Rzeczowe aktywa trwałe	10. 2.462.967	2.270.480	192.487	8	2	2
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	-	187.707	(187.707)	(100)	-	-
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	28. 166.803	35.531	131.272	369	-	-
Inne aktywa	11. 470.557	429.699	40.858	10	-	-
Aktywa razem	131.244.827	105.340.254	25 904 573	25	100	100

AKA

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

BILANS na 31 grudnia 2008r. (cd.)

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY WŁASNE	Komentarz	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana	31.12.2008r.	31.12.2007r.
		tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)	Struktura	Struktura
						(%)	(%)
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		2.816	1.279	1.537	120	-	-
Zobowiązania wobec innych banków	12.	5.699.452	3.624.455	2.074.997	57	4	3
Pochodne instrumenty finansowe	13.	6.150.337	1.280.265	4.870.072	380	5	1
Zobowiązania wobec klientów	14.	101.856.930	85.215.463	16.641.467	20	78	81
Zobowiązania podporządkowane	15.	1.618.755	1.614.885	3.870	-	1	2
Pozostałe zobowiązania	16.	1.355.396	1.421.321	(65.925)	(5)	1	1
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		470.416	-	470.416	-	-	-
Rezerwy	17.	561.353	453.045	108.308	24	1	-
Zobowiązania razem		117.715.455	93.610.713	24 104 742	26	90	88
Kapitał zakładowy		1.000.000	1.000.000	-	-	1	1
Pozostałe kapitały		9.648.112	8.009.550	1.638.562	20	7	8
Wynik roku bieżącego		2.881.260	2.719.991	161.269	6	2	3
Kapitały własne	18.	13.529.372	11.729.541	1 799 831	15	10	12
Zobowiązania i kapitały własne razem		131.244.827	105.340.254	25 904 573	25	100	100

APM

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

Komentarz	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana	2008r.	2007r.
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)	Struktura (%)	Struktura (%)
Przychody z tytułu odsetek	8.646.426	6.245.091	2.401.335	38	69	65
Koszty z tytułu odsetek	(2.678.343)	(1.741.984)	(936.359)	54	31	28
Wynik z tytułu odsetek	5.968.083	4.503.107	1.464.976	33		
Przychody z tytułu prowizji i opłat	2.813.078	2.648.092	164.986	6	23	28
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(680.263)	(654.320)	(25.943)	4	8	10
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2.132.815	1.993.772	139.043	7		
Przychody z tytułu dywidend	130.896	52.113	78.783	151	1	1
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(195.430)	(76.746)	(118.684)	155	2	1
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	(951)	6.521	(7.472)	(115)	-	-
Wynik z pozycji wymiany	734.567	522.693	211.874	41	6	5
Pozostałe przychody operacyjne	160.736	140.607	20.129	14	1	1
Pozostałe koszty operacyjne	(114.689)	(84.551)	(30.138)	36	1	1
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	(1.148.930)	(44.948)	(1.103.982)	2.456	13	1
Ogólne koszty administracyjne	(3.969.247)	(3.685.423)	(283.824)	8	45	59
Wynik na działalności operacyjnej / Zysk brutto	3.697.850	3.327.145	370.705	11		
Podatek dochodowy	(816.590)	(607.154)	(209.436)	34		
Zysk netto	2.881.260	2.719.991	161.269	6		
Przychody razem	12.485.703	9.615.117	2.870.586	30	100	100
Koszty razem	(8.787.853)	(6.287.972)	(2.499.881)	40	100	100
Zysk brutto	3.697.850	3.327.145	370.705	11		

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

Wybrane wskaźniki charakteryzujące sytuację majątkową i finansową oraz wyniki finansowe Banku

Działalność gospodarczą Banku, jej wynik finansowy za rok obrotowy oraz sytuację majątkową i finansową na dzień bilansowy w porównaniu do roku ubiegłego charakteryzują następujące wskaźniki (1):

	2008r.	2007r.
Wskaźniki rentowności		
Rentowność brutto (zysk brutto / przychody ogółem)	29,6%	34,6%
Rentowność netto (zysk netto / przychody ogółem)	23,1%	28,3%
Wskaźnik zwrotu z kapitału (zysk netto / średnie aktywa netto) (2)	22,8%	25,0%
Wskaźnik zwrotu z aktywów (zysk netto / średnie aktywa ogółem) (2)	2,4%	2,7%
Stopa przychodu odsetkowego z aktywów pracujących (przychody z tytułu odsetek / średnie aktywa pracujących) (2)	8,0%	6,6%
Wskaźnik kosztów / przychodów (ogólne koszty administracyjne / wynik na działalności bankowej) (3)	45%	52%
Cena środków obcych (koszty odsetek / średnie zobowiązania oprocentowane) (2)	2,7%	2,0%
Wskaźniki jakości aktywów		
Udział aktywów pracujących w aktywach ogółem (4)	91,6%	92,3%
Udział kredytów ze stwierdzoną utratą wartości w kredytach dla klientów brutto ogółem	3,1%	3,0%
Pokrycie odpisami aktualizującymi kredytów dla klientów z utratą wartości	61,0%	79,0%
Wskaźniki płynności		
Płynność do 1 miesiąca (5)	1,49	2,83
Płynność do 3 miesięcy (5)	1,29	2,83
Inne wskaźniki		
Współczynnik wypłacalności	11,24%	11,87%
Fundusze własne (tys. zł)	12.389.193	9.543.342
Całkowity wymóg kapitałowy (tys. zł)	8.821.840	6.431.473

(1) Wartości poszczególnych wskaźników mogą być różne od wskaźników przedstawionych w sprawozdaniu finansowym ze względu na odmienny sposób kalkulacji.

(2) Stany średnie pozycji bilansowych obliczono na podstawie stanu poszczególnych pozycji na początku i końcu bieżącego oraz poprzedniego roku obrotowego

(3) Wynik na działalności bankowej rozumiany jako wynik na działalności operacyjnej pomniejszony o ogólne koszty administracyjne oraz wynik odpisów z tyt. utraty wartości kredytów i pożyczek.

(4) Aktywa pracujące definiowane są jako środki w banku centralnym (bez kasy), należności od banków i klientów, inwestycyjne oraz przeznaczone do obrotu papiery wartościowe.

(5) Wskaźniki płynności rozumiane są jako stosunek zapadalnych aktywów do wymagalnych pasywów według urealnionych terminów zapadalności na dzień bilansowy.

AK

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

Bilans na dzień 31 grudnia 2008r.

1. Kasa, środki w Banku Centralnym

Na dzień 31 grudnia 2008r. saldo pozycji „Kasa, środki w Banku Centralnym” wynosiło 5.758.248 tys. zł (4.594.084 tys. zł na koniec 2007r.), z czego 3.419.832 tys. zł stanowiły środki utrzymywane przez Bank na rachunku w Narodowym Banku Polskim (2.972.067 tys. zł na dzień 31 grudnia 2007r.).

Na dzień bilansowy Bank naliczał i utrzymywał rezerwę obowiązkową zgodnie z Uchwałą Nr 15/2004 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 13 kwietnia 2004r. w sprawie zasad i trybu naliczania oraz utrzymywania przez banki rezerwy obowiązkowej. Deklarowana rezerwa obowiązkowa w NBP do utrzymywania w grudniu 2008r. wynosiła 3.519.554 tys. zł (2.885.695 tys. zł w grudniu 2007r.).

2. Należności od banków

Saldo należności od banków na poszczególne daty bilansowe oraz ich dynamikę zaprezentowano w poniższej tabeli:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Lokaty w innych bankach	2.108.482	4.723.824	(2.615.342)	(55)
Udzielone kredyty i pożyczki	940.197	513.629	454.635	89
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	603.200	14.397	588.803	4.090
Rachunki bieżące	247.292	49.846	197.446	396
Należności z tytułu nierozliczonych transakcji	28.067	-	28.067	-
Środki pieniężne w drodze	7.846	14.379	(6.533)	(45)
Razem	3.935.084	5.316.075	(1.380.991)	(26)
Odpis z tytułu utraty wartości należności	(28.111)	(276)	(27.835)	10.085
Razem netto	3.906.973	5.315.799	(1.408.826)	(27)

Na dzień 31 grudnia 2008r. 54% salda dotyczyło lokat w innych bankach (89% salda na dzień 31 grudnia 2007r.). W saldzie należności od banków 698.501 tys. zł (18%) dotyczyło kredytów udzielnych na rzecz Kredobank SA (205.296 tys. zł, tj. 4% na koniec 2007r.).

W saldzie lokaty w innych bankach 82% stanowiły banki o ratingach powyżej A- (97% na 31 grudnia 2007 r.).

Kwota 28.067 tys. zł nierozliczonych transakcji dotyczy prawie w całości transakcji instrumentami pochodnymi, postawionymi w stan wymagalności. Kwota tych transakcji jest objęta 100% odpisem aktualizującym.

73% salda stanowiły należności wyrażone w walucie obcej (55% na 31 grudnia 2007r.).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

3. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Na saldo „Aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu” na dzień 31 grudnia 2008r. o wartości 1.496.147 tys. zł składały się następujące aktywa:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Bony skarbowe	772.803	60.172	712.631	1.184
Obligacje skarbowe (PLN)	699.119	1.125.562	(426.443)	(38)
Obligacje skarbowe (EUR)	19.476	7.395	12.081	163
Inne	4.749	9.790	(5.041)	(51)
Razem	1.496.147	1.202.919	293.228	24

Wzrost wyceny aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu o 293.228 tys. zł (24%) na dzień bilansowy był spowodowany głównie zwiększeniem zaangażowania Banku w bony skarbowe przy jednoczesnym zmniejszeniu zaangażowania w obligacje. Szczególnie znaczący przyrost wartości bonów skarbowych w portfelu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu nastąpił w grudniu 2008r. - wzrost o 490.349 tys. zł w stosunku do listopada. Zmiany proporcji papierów wartościowych w portfelu wynikają z dążenia Banku do lokowania środków w papiery bezpieczne, gwarantujące stałą stopę zwrotu, których wartość nie podlega znaczącym fluktuacjom w rezultacie zmian cen rynkowych.

4. Pochodne instrumenty finansowe

Saldo dodatniej wyceny instrumentów pochodnych w porównaniu do 2007r. wzrosło ponad dwukrotnie i na dzień 31 grudnia 2008r. wynosiło 3.599.545 tys. zł. Na kwotę składały się następujące pozycje:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Swapy stopy procentowej	2.786.213	1.439.884	1.346.329	94
- w tym CIRS	56.290	410.927	(354.637)	(86)
Opcje walutowe i opcje na akcje	575.003	15.528	559.475	3.603
Walutowe transakcje terminowe	226.705	101.338	125.367	124
Inne	11.624	-	11.624	-
Razem	3.599.545	1.556.750	2.042.795	131

Zwiększenie wyceny transakcji swap stopy procentowej o 94% w stosunku do 31 grudnia 2007r. związane jest ze zwiększeniem aktywności Banku w zakresie sprzedaży instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem stopy procentowej i walutowym, szczególnie w segmencie klienta korporacyjnego.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

4. Pochodne instrumenty finansowe (cd.)

Wyższa o 559.475 tys. zł w porównaniu do końca 2007r. dodatnia wycena opcji (głównie walutowych) i dwukrotny wzrost aktywów z tytułu wyceny walutowych transakcji terminowych spowodowane są znaczącym zwiększeniem sprzedaży instrumentów zabezpieczających w 2008r. Zmiana sytuacji na rynku walutowym w czwartym kwartale 2008r. spowodowała istotny wzrost dodatniej wyceny transakcji. Wycena aktywów na dzień bilansowy z tytułu transakcji pochodnych uwzględnia korektę do wartości godziwej z tytułu analizy ryzyka kredytowego kontrahentów w wysokości 115.448 tys. zł.

5. Instrumenty finansowe wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Saldo „Instrumentów finansowych wycenianych przez rachunek zysków i strat” w porównaniu do końca roku 2007 spadło o prawie połowę (44%) i na dzień 31 grudnia 2008r. wyniosło 4.546.497 tys. zł. Na tę pozycję składały się następujące aktywa:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Bony skarbowe	2.060.454	-	2.060.454	-
Obligacje skarbowe	2.313.167	7.221.217	(4.908.050)	(68)
Obligacje zagraniczne	172.876	880.317	(707.441)	(80)
Razem	4.546.497	8.101.534	(3.555.037)	(44)

Spadek salda aktywów finansowych wyznaczonych do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat na dzień bilansowy wynikał głównie ze spadku zaangażowania Banku w obligacje skarbowe przy jednoczesnym wzroście zaangażowania w bony skarbowe. Portfel obligacji skarbowych był przez Bank zmniejszany stopniowo przez cały badany rok w związku z zarządzaniem płynnością Banku i finansowaniem akcji kredytowej. Zwiększenie zaangażowania w bony skarbowe nastąpiło w ostatnim kwartale roku i związane było z dążeniem do ulokowania nadwyżek płynnościowych w płynnych aktywach gwarantujących stabilną stopę zwrotu bez ryzyka. Jednocześnie przez cały 2008r. Bank stopniowo zmniejszał portfel obligacji zagranicznych wyemitowanych przez banki - zmiana o 591.142 tys. zł. Zmiana ta wynikała z sytuacji makroekonomicznej skutkującej wzrostem ryzyka kredytowego emitentów, oraz zanikiem płynności na rynku bankowych papierów dłużnych.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

6. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

a) Struktura rodzajowa portfela kredytowego Banku

Na portfel kredytowy brutto na dzień bilansowy składały się:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Sektor finansowy (bez banków)	2.592.355	1.508.977	1.083.378	72
kredyty gospodarcze	2.592.355	1.508.977	1.083.378	72
Sektor niefinansowy	94.894.814	70.940.466	23.954.348	34
kredyty konsumpcyjne	20.712.187	18.347.196	2.364.991	13
kredyty mieszkaniowe	45.524.822	33.099.986	12.424.836	38
kredyty gospodarcze	28.657.805	19.493.284	9.164.521	47
Sektor budżetowy	3.215.390	3.679.478	(464.088)	(13)
kredyty gospodarcze	3.215.390	3.679.478	(464.088)	(13)
Razem kredyty i pożyczki brutto	100.702.559	76.128.921	24.573.638	32
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(2.600.540)	(2.306.728)	(293.812)	13
Razem kredyty i pożyczki netto	98.102.019	73.822.193	24.279.826	33

Na dzień bilansowy 27.145.521 tys. zł stanowiły należności walutowe brutto (14.736.858 tys. zł na dzień 31 grudnia 2007r.), z tego 82% dotyczyło franka szwajcarskiego (81% na 31 grudnia 2007r.) Udział Banku w łącznej kwocie wartości udzielonych kredytów netto sektora bankowego (z uwzględnieniem banków spółdzielczych) wyniósł 16%.

b) Struktura jakościowa portfela kredytowego Banku

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	31.12.2008r. Struktura	31.12.2007r. Struktura
	tys. zł	tys. zł	%	%
Kredyty i pożyczki ze zidentyfikowaną utratą wartości	3.161.595	2.317.186	3,1%	3,0%
Kredyty i pożyczki bez utraty wartości brutto	97.540.964	73.811.735	96,9%	97,0%
Kredyty i pożyczki brutto razem	100.702.559	76.128.921	100,0%	100,0%
Odpisy na zidentyfikowaną utratę wartości	(1 928 032)	(1 831 055)	74,1%	79,4%
Odpisy na poniesioną, ale niezidentyfikowaną utratę wartości (IBNR)	(672.508)	(475.673)	25,9%	20,6%
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek razem	(2.600.540)	(2.306.728)	100,0%	100,0%
Kredyty i pożyczki netto razem	98.102.019	73.822.193		

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

6. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

b) Struktura jakościowa portfela kredytowego Banku (cd.)

W 2008r. roku Bank dokonał sprzedaży części portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom (wierzytelności bilansowe i pozabilansowe) zaklasyfikowane jako te ze stwierdzoną utratą wartości. Łączna wartość sprzedanych wierzytelności bilansowych wyniosła 493.773 tys. zł w wartości brutto.

Jakość portfela na dzień bilansowy mierzona udziałem kredytów z rozpoznaną utratą wartości uległa nieznacznemu pogorszeniu względem końca 2007r. i wyniosła 3,1% (3,0% w 2007r.). Jednocześnie o 18 p.p. spadło pokrycie kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami i wyniosło 61,0%. Utrzymanie jakości portfela na niemal niezmiennym poziomie mimo dotworzenia odpisów z tytułu utraty wartości w kwocie netto 293.812 tys. zł było możliwe dzięki znaczącemu zwiększeniu wartości portfela kredytowego - wzrost o 24.573.638 tys. zł (tj.32%) w stosunku do 31 grudnia 2007r. w efekcie zwiększonej sprzedaży, szczególnie w pierwszych trzech kwartałach 2008r. Dodatkowo, wyższy niż przed rokiem był udział odpisów z tytułu poniesionej ale niezidentyfikowanej straty (IBNR) w odpisach ogółem – na dzień bilansowy wyniósł on 25,9% (20,6% na 31 grudnia 2007r.).

7. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

Na dzień 31 grudnia 2008r. saldo pozycji „Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży” wynosiło 8.756.511 tys. zł (5.841.553 tys. zł na koniec roku ubiegłego), co stanowiło wzrost w porównaniu do dnia 31 grudnia 2007r. o 2.914.958 tys. zł, tj.50%.

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Obligacje skarbowe	3.286.726	1.093.563	2.193.163	201
Obligacje NBP	2.673.729	2.633.505	40.224	2
Obligacje komunalne	1.418.099	1.176.047	242.052	21
Obligacje korporacyjne	1.184.934	852.031	332.903	39
Obligacje zagraniczne	122.200	-	122.200	-
Instrumenty kapitałowe notowane	65.939	79.350	(13.411)	(17)
Pozostałe	4.884	7.057	(2.173)	(31)
Razem	8.756.511	5.841.553	2.914.958	50

Zmiana salda na dzień bilansowy wynikała głównie ze zwiększenia zaangażowania Banku w obligacje skarbowe o 2.193.263 tys. zł. Wzrost ten został spowodowany przede wszystkim nabyciem przez Bank w badanym roku obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu i terminie wykupu w 2010r. (dziesięcioletnich o wartości nominalnej 1.580.000 tys. zł i obligacji pięcioletnich o wartości nominalnej 350.000 tys. zł). Ponadto Bank zakupił w 2008r. obligacje skarbowe denominowane w EUR i USD o wartości nominalnej odpowiednio 30.000 tys. EUR i 30.000 tys. USD.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

7. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (cd.)

Na saldo obligacji korporacyjnych i komunalnych składają się obligacje przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego, dla których Bank pełni rolę organizatora emisji. Wzrost salda zarówno obligacji korporacyjnych jak i komunalnych wynikał z dużej liczby nowych emisji w trzech pierwszych kwartałach 2008r.

Na saldo obligacji zagranicznych składają się obligacje zakupione w 2008r. denominowane w EUR.

8. Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone

Saldo inwestycji w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone na dzień 31 grudnia 2008r. wyniosło 823.518 tys. zł i uległo zmniejszeniu w stosunku do 2007r. o 230.877 tys. zł.

Zgodnie z MSR.27.37.a Bank wycenia jednostki zależne, współzależne oraz stowarzyszone według kosztu, pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Podmioty zależne	600.805	877.997	(277.192)	(32)
- wartość w cenie nabycia	918.835	888.702	30.133	3
- odpis z tytułu utraty wartości	(318.030)	(10.705)	(307.325)	2.871
Podmioty współzależne	61.869	61.869	-	-
- wartość w cenie nabycia	61.869	61.869	-	-
- odpis z tytułu utraty wartości	-	-	-	-
Podmioty stowarzyszone	160.844	114.529	46.315	40
- wartość w cenie nabycia	168.960	168.960	-	-
- odpis z tytułu utraty wartości	(8.116)	(54.431)	46.315	(85)
Akcje i udziały w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych	823.518	1.054.395	(230.877)	(22)

Spadek salda inwestycji w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone był spowodowany między innymi dotworzeniem odpisów z tytułu utraty wartości akcji Kredobank SA w wysokości 307.364 tys. zł. Efekt ten został częściowo pomniejszony poprzez rozwiązanie odpisów na inwestycje w Banku Pocztowym SA (33.500 tys. zł.) oraz w Kolei Gondolowej Jaworzyna Krynicka SA (15.531 tys. zł).

Utworzenie 100% odpisu na akcje Kredobank SA jest wynikiem analizy wartości odzyskiwanej w związku z pogorszeniem się w 2008r. warunków funkcjonowania banków na Ukrainie. W pierwszej połowie 2008r. Bank rozwiązał cały odpis utworzony na inwestycje w Bank Poczty SA. Rozwiązanie odpisu nastąpiło w efekcie przeprowadzonego testu na utratę wartości metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych, który wykazał wartość inwestycji przekraczającą zaangażowanie w cenie nabycia.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

9. Wartości niematerialne

Saldo wartości niematerialnych na dzień bilansowy wzrosło o 227.432 tys. zł (25%) i składało się z następujących pozycji:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Oprogramowanie	1.787.570	1.567.880	219.690	14
Inne wartości niematerialne (w tym koszty skapitalizowane)	216.154	131.387	84.767	65
Razem brutto	2.003.724	1.699.267	304.457	18
Umorzenie	(833.309)	(756.284)	(77.025)	10
Odpis z tytułu utraty wartości	(15.373)	(15.373)	-	
Razem netto	1.155.042	927.610	227.432	25

Najbardziej istotną pozycją salda na 31 grudnia 2008r. jest Zintegrowany System Informatyczny („ZSI”), którego wartość netto na dzień bilansowy wynosi 577.925 tys. zł. Wartość nakładów na ZSI w badanym roku wyniosła 160.490 tys. zł.

W badanym okresie wartość odpisów z tytułu utraty wartości nie uległa w badanym okresie zmianom i dotyczyła w całości nie użytkowanych funkcjonalności systemu ZSI.

Zużycie wartości niematerialnych, mierzone jako stosunek umorzenia do wartości brutto, wyniosło na dzień bilansowy 42% (45% na 31 grudnia 2007r.).

10. Rzeczowe aktywa trwałe

Na dzień bilansowy wartość netto salda pozycji „Rzeczowe aktywa trwałe” wyniosła 2.462.967 tys. zł i w porównaniu do 31 grudnia 2007r. wzrosła o 192.487 tys. zł:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Maszyny i urządzenia	2.082.754	2.311.757	(229.003)	(10)
Grunty i budynki	1.954.645	1.922.591	32.054	2
Środki trwałe w budowie	530.553	271.305	259.248	96
Nieruchomości inwestycyjne	32.009	39.012	(7.003)	(18)
Środki transportu	8.101	12.433	(4.332)	(35)
Inne	383.710	367.183	16.527	5
Środki trwałe brutto	4.991.772	4.924.281	67.491	1
Umorzenie	(2.526.889)	(2.651.844)	124.955	(5)
Odpis z tytułu utraty wartości	(1.916)	(1.957)	41	(2)
Środki trwałe netto	2.462.967	2.270.480	192.487	8

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

10. Rzeczowe aktywa trwałe (cd.)

Zmiana salda brutto wynikała głównie z nowych nakładów na środki trwałe w kwocie 432.349 tys. zł oraz z likwidacji i sprzedaży maszyn i urządzeń o łącznym koszcie nabycia 312.932 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2008r. odpis z tytułu utraty wartości w wysokości 1.916 tys. zł dotyczył budynków (1.216 tys. zł) oraz środków trwałych w budowie (700 tys. zł)

Zużycie rzeczowych aktywów trwałych mierzone jako stosunek umorzenia do wartości brutto, wynosiło na dzień bilansowy 51% i w porównaniu do końca 2007r. uległo zmniejszeniu o 3 p.p.

11. Inne aktywa

Wartość innych aktywów wzrosła o 40.858 tys. zł (10%) i na dzień bilansowy składała się z następujących pozycji:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Należności od odbiorców	157.892	156.938	954	1
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart Rozliczenia instrumentów finansowych	131.974	154.187	(22.213)	(14)
Niezarejestrowane zwiększenie kapitału spółki zależnej Kredobank	55.628	24.388	31.240	128
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	48.737	-	48.737	-
Zapasy związane z działalnością eksploatacyjną, uboczną i inwestycyjną	29.729	21.377	8.352	39
Należności od budżetu z tytułu prowadzonej przez bank dystrybucji znaków wartościowych	15.211	9.910	5.301	53
Należności z tytułu działalności dewizowej	8.883	8.373	510	6
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	8.628	15.892	(7.264)	(46)
Inne	7.255	6.614	641	10
Razem brutto	599.093	496.659	97.778	20
Odpis z tytułu utraty wartości	(128.536)	(66.960)	(56.920)	85
Razem netto	470.557	429.699	40.858	10

Na dzień bilansowy w saldzie należności od odbiorców 111.289 tys. zł dotyczyło rozliczeń ze spółką zależną eService SA.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

11. Inne aktywa (cd.)

Na saldo rozliczeń instrumentów finansowych na dzień bilansowy składało się przede wszystkim rozliczenie premii zapłaconej z tytułu zakupu opcji w kwocie 42.994 tys. zł (15.879 tys. zł na 31 grudnia 2007 r.).

W saldzie odpisów na 31 grudnia 2008r. zawarty jest 100% odpis w kwocie 48.737 tys. zł z tytułu utraty wartości nie zarejestrowanego na dzień bilansowy podwyższenia kapitału w Kredobank SA. Pozostałe odpisy na dzień bilansowy dotyczyły między innymi należności od odbiorców – 20.803 tys. zł oraz rozrachunków z tytułu kart – 7.630 tys. zł.

12. Zobowiązania wobec innych banków

Saldo pozycji zobowiązania wobec banków wzrosło na dzień bilansowy o 2.074.997 tys. zł (57%) i składało się z następujących pozycji:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Depozyty innych banków	2.835.727	1.436.677	1.399.050	97
Otrzymane kredyty i pożyczki	2.656.004	2.049.276	606.728	30
Inne depozyty z rynku pieniężnego	115.171	43.502	71.669	165
Rachunki bieżące	92.550	95.000	(2.450)	(3)
Razem	5.699.452	3.624.455	2.074.997	57

Wzrost salda otrzymanych kredytów i pożyczek został tylko w nieznacznym stopniu spowodowany zaciągnięciem nowych zobowiązań (na kwotę 25.000 tys. zł). W przeważającym stopniu wpływ na zwiększenie wartości pozycji miał wzrost kursu franka szwajcarskiego, który jest walutą, w jakiej Bank zaciągnął większość (odpowiednio 84% według stanu na 31 grudnia 2008r. oraz 67% na 31 grudnia 2007) kredytów i pożyczek walutowych.

Na dzień bilansowy 55% salda stanowią zobowiązania walutowe (84% na 31 grudnia 2007r.).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

13. Pochodne instrumenty finansowe

Na dzień bilansowy saldo zobowiązań z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych wyniosło 6.150.337 tys. zł i w porównaniu do końca 2007r. uległo zwiększeniu o 4.870.072 tys. zł (380%).

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Swapy stopy procentowej	5.070.104	1.159.941	3.910.163	337
- w tym CIRS	2.391.272	200.717	2.190.555	1.091
Opcje walutowe i opcje na akcje	585.414	16.424	568.990	3.464
Walutowe transakcje terminowe	494.759	103.507	391.252	378
Inne	60	393	(333)	(85)
Razem	6.150.337	1.280.265	4.870.072	380

Wzrost salda spowodowany był głównie przez zwiększenie wartości ujemnej wyceny transakcji walutowych. Bank stosując zasadę zamykania większości transakcji zawieranych z klientami na zasadzie „back-to-back” zawierał na rynku międzybankowym transakcje przeciwstawne do oferowanych klientom opcji i walutowych transakcji terminowych.

Jednocześnie Bank zabezpieczał swój portfel kredytów walutowych przy wykorzystaniu transakcji walutowy swap stopy procentowej (CIRS). Wzrost ujemnej wyceny tych transakcji o 337% względem 31 grudnia 2007r. jest spowodowany zwiększeniem wolumenu zawartych transakcji w związku z powiększeniem portfela kredytów walutowych oraz z deprecjacją złotego w drugiej połowie 2008r.

14. Zobowiązania wobec klientów

Wartość zobowiązań wobec klientów na dzień bilansowy uległo zwiększeniu w stosunku do końca 2007r. o 16.641.467 (20%):

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Zobowiązania wobec osób fizycznych	75.413.447	65.288.555	10.124.892	16
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	19.164.051	15.238.884	3.925.167	26
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	7.279.432	4.688.024	2.591.408	55
Razem	101.856.930	85.215.463	16.641.467	20

Strategią Banku w 2008r. było powiększanie bazy depozytowej. Cel ten był realizowany poprzez intensywne działania marketingowe skierowane głównie do klienta detalicznego i wprowadzenie do oferty nowych wysokooprocentowanych produktów (lokaty 9-12-15, lokaty Progresja, nowych lokat trzymiesięcznej i sześciomiesięcznej oraz tzw. MaxLokaty).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

14. Zobowiązania wobec klientów (cd.)

Powyżej opisane działania znalazły odzwierciedlenie we wzroście w ciągu badanego roku bazy depozytowej o 20%, która na dzień 31 grudnia 2008r. wyniosła 101.856.930 tys. zł. Udział Banku w łącznej kwocie zobowiązań wobec klientów sektora bankowego (z uwzględnieniem banków spółdzielczych) wyniósł 18%.

Na dzień 31 grudnia 2008r. wartość wskaźnika depozytów do kredytów brutto uległa poprawie i wynosiła 101% (na koniec roku poprzedniego wyniósł on 111%).

Na dzień bilansowy 6% salda stanowiły zobowiązania w walutach obcych (7% na 31 grudnia 2007r.). 60% zobowiązań wobec klientów stanowią zobowiązania z kontraktową datą wymagalności do 1 miesiąca (72% na koniec 2007r.).

15. Zobowiązania podporządkowane

Na saldo zobowiązań podporządkowanych na dzień 31 grudnia 2008r. składała się wycena obligacji podporządkowanych wyemitowanych przez Bank w 2007r. o łącznej wartości nominalnej 1.600.700 tys. zł i terminie wykupu 30 października 2017r.

Obligacje zostały wyemitowane na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach i przeznaczone na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku na podstawie art. 127 par.3 pkt lit b ustawy Prawo bankowe. Wycena obligacji na 31 grudnia w stosunku do 2007r. zmieniła się o 3.870 tys. zł w wyniku wzrostu wartości odsetek naliczonych niezapadłych w rezultacie wzrostu stopy oprocentowania obligacji do 7,88% (6,35% na 31 grudnia 2007r.).

Zgodnie z decyzją Komisji Nadzoru Bankowego nr 91 z dnia 5 grudnia 2007r. Bank zaliczył na dzień bilansowy wartość nominalną przeprowadzonej emisji obligacji podporządkowanych w wysokości 1.600.700 tys. zł. w całości do funduszy własnych Banku uzupełniających w rozumieniu art. 127 par.3 pkt 2 lit b ustawy Prawo bankowe.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

16. Pozostałe zobowiązania

Saldo pozostałych zobowiązań na dzień bilansowy wynosiło 1.355.396 tys. zł i spadło w stosunku do 2007r. o 5%. Na kwotę ta składały się następujące pozycje:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana.
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Koszty do zapłacenia	213.723	198.251	15 472	8
Przychody pobierane z góry	178.246	197.154	(18 908)	(10)
Inne zobowiązania, w tym:	963.427	1 025 916	(62 489)	(6)
rozliczenia międzybankowe	241.034	164 641	76 393	46
rozliczenia w operacjach papierami wartościowymi	205.896	322 897	(117 001)	(36)
rozliczenia publiczno-prawne	116.903	131 650	(14 747)	(11)
zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	76.854	64 176	12 678	20
rozliczenia instrumentów finansowych	57.764	17 447	40 317	231
zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	51.164	33 525	17 639	53
rozliczenie zakupu maszyn i urządzeń	34.465	58 328	(23 863)	(41)
zobowiązania wobec dostawców	29.308	28 209	1 099	4
zobowiązania wobec UOKiK	22.310	16 597	5 713	34
zobowiązania z tytułu operacji z podmiotami niefinansowymi	9.947	66 083	(56 136)	(85)
zobowiązania z tytułu kart płatniczych	4.815	41 120	(36 305)	(88)
pozostałe	112.967	81 243	31 724	39
Razem	1 355 396	1 421 321	(65 925)	(5)

Spadek salda został spowodowany przede wszystkim niższymi zobowiązaniami z tytułu rozliczeń w operacjach papierami wartościowymi -spadek o 117.001 tys. zł (tj.36%) w porównaniu do 31 grudnia 2007r. oraz spadkiem o 56.136 tys. zł (tj.85%) zobowiązania z tytułu operacji z podmiotami niefinansowymi.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

17. Rezerwy

W skład salda rezerw na dzień na 31 grudnia 2008r. wchodziły następujące pozycje:

	31.12.2008r.	31.12.2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Rezerwa na świadczenia emerytalno-rentowe oraz nagrody jubileuszowe	364.945	320.757	44.188	14
Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	77.782	27.624	50.158	182
Rezerwa na sprawy sporne	6.841	6.841	-	-
Inne rezerwy	111.785	97.823	13.962	14
Razem	561.353	453.045	108.308	24

Wzrost salda rezerw na koniec 2008 roku wynikał przede wszystkim z utworzenia rezerwy na bezwarunkowe zobowiązania pozabilansowe w wysokości 77.782 tys. zł. Wpływ na wzrost rezerw miało także dotworzenie rezerw aktuarialnych na zobowiązania wobec pracowników w wysokości 46.609 tys. zł. Zmiana ta była skutkiem zmniejszenia stosowanej do wyliczania rezerwy stopy dyskontowej, ze względu na spadek rynkowych stóp procentowych. Aktualizacja wartości rezerw nastąpiła na podstawie kalkulacji niezależnego aktuarusza, na podstawie raportu z lutego 2009r. Raport został przygotowany w oparciu o salda na dzień bilansowy.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

18. Kapitały własne

Zmiany kapitałów własnych w badanym roku pokazuje poniższa tabela:

	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Kapitały rezerwowe	Pozostałe kapitały	Niepodziel ony wynik finansowy	Zysk netto	RAZEM
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
31.12.2007r.	1.000.000	5.591.995	(42.445)	1.070.000	1.390.000	8.009.550	-	2.719.991	11.729.541
Zmiana wartości instrumentów dostępnych do sprzedaży pomniejszona o podatek odroczony	-	-	8.571	-	-	8.571	-	-	8.571
Zysk netto 2008 r.	-	-	-	-	-	-	-	2.881.260	2.881.260
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	2.719.991	(2.719.991)	-
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	1.624.991	-	-	5.000	1.629.991	(1.629.991)	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	-	-	-	-	-	-	(1.090.000)	-	(1.090.000)
31.12.2008r.	1.000.000	7.216.986	(33.874)	1.070.000	1.395.000	9.648.112	-	2.881.260	13.529.372

AM

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

18. Kapitały własne (cd.)

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego w dniu 20 maja 2008r. podjęło uchwałę dotyczącą podziału zysku za 2007 rok w wysokości 2.719.991 tys. zł przeznaczając 1.624.991 tys. zł na podwyższenie kapitału zapasowego, 5.000 tys. zł na pozostałe kapitały rezerwowe oraz 1.090.000 tys. zł na wypłatę dywidendy.

Na dzień 31 grudnia 2008r. kapitał akcyjny Banku wyniósł 1.000.000 tys. zł i składał się z 1.000.000.000 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł każda, w tym:

- 510.000.000 akcji imiennych serii A;
- 105.000.000 akcji imiennych serii B;
- 385.000.000 akcji na okaziciela serii C .

Fundusze własne Banku, wyliczone zgodnie z ustawą Prawo Bankowe oraz Uchwałą Nr 2/2007 Komisji Nadzoru Bankowego, wyniosły 12.389.193 tys. zł na dzień 31 grudnia 2008 r. (na dzień 31 grudnia 2007r.: 9.543.342 tys. zł) i były wyższe o 3.559.517 tys. zł od całkowitego wymogu kapitałowego, który wyniósł na dzień bilansowy 8.821.840 tys. zł (6.431.473 tys. zł na 31 grudnia 2007r.). Współczynnik wypłacalności ukształtował się na poziomie 11,24% (11,87% na 31 grudnia 2007r.)

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

Rachunek zysków i strat za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2008r.

19. Wynik z tytułu odsetek

Wynik z tytułu odsetek wzrósł w 2008r. o 1.464.976 tys. zł (33%):

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Przychody odsetkowe:	8.646.426	6.245.091	2.401.335	38
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7.296.124	4.859.524	2.436.600	50
Przychody z tytułu papierów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	433.975	549.200	(115.225)	(21)
Przychody z tytułu lokat w innych bankach	389.275	490.256	(100.981)	(21)
Przychody z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych	355.460	249.718	105.742	42
Przychody od Banku Gospodarstwa Krajowego z tytułu dopłat do kredytów	92.486	67.482	25.004	37
Z tytułu papierów handlowych	64.046	24.527	39.519	161
Inne	15.060	4.384	10.676	244
Koszty odsetkowe:	(2.678.343)	(1.741.984)	(936.359)	54
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów	(2.496.984)	(1.572.859)	(924.125)	59
Koszty z tytułu depozytów innych banków	(60.771)	(106.663)	45.892	(43)
Koszty z tytułu własnej emisji papierów dłużnych	(115.315)	(17.511)	(97.804)	559
Inne	(5.273)	(44.951)	39.678	(88)
Wynik z tytułu odsetek	5.968.083	4.503.107	1.464.976	33

Wzrost przychodów odsetkowych o kwotę 2.401.335 tys. zł (38%) w 2008r. był spowodowany głównie wyższymi niż w 2007r. przychodami odsetkowymi od udzielonych kredytów i pożyczek dla klientów - wzrost o 2.436.600 tys. zł (tj.50%). Był to rezultat przede wszystkim wzrostu portfela kredytowego Banku (komentarz 6).

Dynamika wzrostu kosztów odsetkowych była wyższa od przychodów i wyniosła 54%, co przełożyło się na wzrost kosztów odsetkowych o 936.359 tys. zł w 2008r., z czego 924.125 tys. zł dotyczyło odsetek płatnych z tytułu zobowiązań wobec klientów.

Marża odsetkowa liczona jako stosunek wyniku z tytułu odsetek do przychodów z tytułu odsetek wyniosła w 2008r. 69% (72% w 2007r.). Był to efekt między innymi zmniejszenia się rynkowych marż kredytowych oraz wyższej ceny finansowania zewnętrznego, szczególnie w ostatnim kwartale 2008r.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

20. Wynik z tytułu prowizji i opłat

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys.zł	tys.zł	tys. zł	(%)
Przychody z tytułu prowizji i opłat	2.813.078	2.648.092	164.986	6
Z tytułu kart płatniczych	848.610	701.759	146.851	21
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	780.759	748.760	31.999	4
Z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	313.309	262.635	50.674	19
Z tytułu ubezpieczenia kredytów	225.063	202.260	22.803	11
Z tytułu operacji kasowych	188.345	203.871	(15.526)	(8)
Z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych (w tym opłaty za zarządzanie)	159.570	240.330	(80.760)	(34)
Z tytułu operacji papierami wartościowymi	43.873	87.699	(43.826)	(50)
Z tytułu masowych operacji zagranicznych	41.181	36.878	4.303	12
Z tytułu dystrybucji znaków wartościowych	21.738	28.523	(6.785)	(24)
Inne	190.630	135.377	55.253	41
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(680.263)	(654.320)	(25.943)	4
Z tytułu kart płatniczych	(348.243)	(283.868)	(64.375)	23
Z tytułu usług akwizycyjnych	(134.773)	(129.001)	(5.772)	4
Z tytułu ubezpieczeń kredytów	(94.140)	(155.707)	61.567	(40)
Z tytułu prowizji za usługi operacyjne innych banków	(8.112)	(9.264)	1.152	(12)
Z tytułu prowizji zapłaconych PPUP	(5.240)	(5.735)	495	(9)
Inne	(89.755)	(70.745)	(19.010)	27
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2.132.815	1.993.772	139.043	7

W porównaniu do 2007r. wynik z tytułu opłat i prowizji w bieżącym roku obrotowym wzrósł o 139.043 tys. zł (7%).

Przychody z tytułu prowizji i opłat w 2008r. uległy zwiększeniu o 164.986 tys. zł. Wzrost w 2008r. wynikał głównie z wyższych o 146.851 tys. zł (21%) przychodów z tytułu kart płatniczych. Ponadto znacząco w badanym roku wzrosły przychody z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek - wzrost o 50.674 tys. zł (tj.19%) w wyniku wzrostu portfela kredytowego. Prowizje te są rozliczane liniowo w czasie i dotyczą głównie udzielonych gwarancji i poręczeń, kredytów w rachunkach bieżących, kredytów obrotowych i innych produktów kredytowych, które nie posiadają określonego harmonogramu spłaty, w związku, z czym nie podlegają rozliczaniu według efektywnej stopy procentowej.

Saldo kosztów z tytułu prowizji i opłat w 2008r. wzrosło w porównaniu do 2007r. o 25.943 tys. zł. Wzrost ten był spowodowany głównie zwiększeniem o 64.375 tys. zł kosztów prowizyjnych z tytułu kart płatniczych. Koszty te są związane z prowizjami na rzecz organizacji kartowych (VISA, MasterCard i Polcard).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

21. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend w 2008r. wyniosły 130.896 tys. zł i były o 78.783 tys. zł (151%) wyższe niż w 2007r. Na kwotę ta składały się przede wszystkim dywidendy wypłacone przez PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA - 92.250 tys. zł, VISA - 18.013 tys. zł i Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o. - 16.627 tys. zł.

22. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Strata na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wzrosła o 118.684 tys. zł w 2008r. (155%) w porównaniu do roku ubiegłego:

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Instrumenty pochodne	(158.013)	260.798	(418.811)	(161)
Instrumenty dłużne	(31.774)	(337.827)	306.053	(91)
Instrumenty kapitałowe	(5.716)	291	(6.007)	(2.064)
Pozostałe	73	(8)	81	(1.013)
Razem	(195.430)	(76.746)	(118.684)	155

Pozycja „instrumenty pochodne” zawiera wynik zrealizowany i wycenę instrumentów pochodnych za wyjątkiem walutowych swapów stopy procentowej (CIRS), których wycena i wynik ujmowane są w wyniku z pozycji wymiany. Strata odniesiona w 2008r. jest efektem negatywnej wyceny instrumentów pochodnych (komentarz 4 i 13).

Pozycja „instrumenty dłużne” obejmuje wynik zrealizowany na sprzedaży oraz wycenę papierów dłużnych klasyfikowanych jako wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

23. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany wyniósł 734.567 tys. zł w 2008r. i zawiera zyski i straty z rewaluacji aktywów i zobowiązań w walucie obcej oraz wycenę do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap i CIRS). W porównaniu do 2007r. wynik z pozycji wymiany wzrósł o 211.874 tys. zł (41%).

Wzrost wyniku był spowodowany głównie znaczącym przyrostem w 2008r. wartości portfela kredytów walutowych (komentarz 6), który został spowodowany dużym wolumenem sprzedanych kredytów walutowych w 2008r. oraz deprecjacją polskiej waluty w ostatnim kwartale 2008 r. Różnice kursowe z tytułu rewaluacji aktywów i zobowiązań w walucie obcej wzrosły w badanym roku ponad 11-krotnie i wyniosły 2.942.413 tys. zł (267.248 tys. zł w 2007 r.). Wzrost ten został ograniczony poprzez wynik ujemnej wyceny instrumentów pochodnych, głównie walutowych swapów stopy procentowej (CIRS), wykorzystywanych przede wszystkim w celu zarządzania ryzykiem stopy procentowej i walutowym, na kwotę 2.207.846 tys. zł (wycena dodatnia w kwocie 255.445 tys. zł w 2007 r.).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

24. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne w 2008r. wyniosły 160.736 tys. zł i składały się z następujących pozycji:

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	31.150	19.469	11.681	60
Przychody uboczne	22.849	23.842	(993)	(4)
Sprzedaż, likwidacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	6.130	17.555	(11.425)	(65)
Przychody ze sprzedaży udziałów w jednostkach podporządkowanych	3.746	-	3.746	-
Inne	96.861	79.741	17.120	21
Razem	160.736	140.607	20.129	14

W pozycji inne na dzień bilansowy wykazano między innymi zwrot kosztów windykacji lub innych kosztów związanych z zarządzaniem wierzytelnościami trudnymi (w łącznej wysokości 44.940 tys. zł) oraz przychody z tytułu rozwiązanych przed terminem przez klienta umów lokat terminowych w kwocie 25.755 tys. zł.

Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne dotyczą należności, które w okresach poprzednich zostały usunięte z ewidencji bilansowej, natomiast w okresie bieżącym zostały sprzedane lub zostały odzyskane (np. spłata pomimo przedawnienia).

25. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne w 2008r. wyniosły 114.689 tys. zł i składały się z następujących pozycji:

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Odpisy aktualizujące wartość pozostałych należności	(46.368)	(17.322)	29.046	(168)
Sprzedaż, likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(13.152)	(14.460)	1.308	(9)
Koszty przekazanych darowizn	(4.353)	(7.123)	2.770	(39)
Koszty uboczne Banku	(5.399)	(4.224)	(1.175)	28
Koszty budowy środków trwałych oraz nakłady na gospodarcze niematerialne bez efektu gospodarczego	(426)	(4.013)	3.587	(89)
Inne	(44.991)	(37.409)	(7.582)	(20)
Razem	(114.689)	(84.551)	(30.138)	36

Wzrost pozostałych kosztów operacyjnych wynikał głównie ze wzrostu kosztów utworzonych odpisów aktualizujących inne należności.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

26. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości

Wynik z tytułu odpisów aktualizacyjnych z tytułu utraty wartości był ujemny (nadwyżka utworzonych odpisów nad rozwiązanymi) i wyniósł 1.148.930 tys. zł w 2008r. - wzrost salda ujemnego w porównaniu do 2007r. o 1.103.982 tys. zł:

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	<u>tys.zł</u>	<u>tys.zł</u>	<u>tys. zł</u>	<u>(%)</u>
Kredyty i pożyczki udzielone klientom i należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	(763.932)	(116.076)	(647.856)	558
Inwestycje w jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone	(261.050)	(10.666)	(250.384)	2.347
Pozostałe	(126.308)	13.663	(139.971)	(1.024)
Aktywa finansowe	2.796	2.481	315	13
Rzeczowe aktywa trwałe	(436)	49.342	(49.778)	(101)
Wartości niematerialne	-	16.308	(16.308)	(100)
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących	<u>(1.148.930)</u>	<u>(44.948)</u>	<u>(1.103.982)</u>	2.456

Na zmianę salda w 2008r. najbardziej istotny wpływ miał wzrost odpisów z tytułu utraty wartości kredytów gospodarczych - wzrost o 387.823 tys. zł (tj.528%) oraz konsumpcyjnych - wzrost o 171.671 tys. zł (tj.74%). Szczegółowe informacje na temat jakości portfela kredytowego zamieszczono w komentarzu 6.

Dodatkowo w 2008 r. Bank utworzył odpis z tytułu utraty wartości spółki zależnej Kredobank SA na kwotę 356.101 tys. zł (z czego 48.737 tys. zł dotyczyło niezarejestrowanego na dzień bilansowy podwyższenia kapitału w Kredobank SA i jest prezentowane w pozycji „Pozostałe” w tabeli powyżej). Zaangażowanie Banku Kredobank SA opisano szerzej w komentarzu 8 oraz 11. Wpływ opisanego dotworzenia odpisów został częściowo zniwelowany poprzez rozwiązania odpisów na spółki stowarzyszone: Bank Poczty SA w wysokości 33.500 tys. zł oraz Kolej Gondolową Jaworzyna Krynicka SA w wysokości 13.851 tys. zł.

Na różnicę pomiędzy zmianą odpisu w odniesieniu do bilansowego salda kredytów i pożyczek udzielonych klientom w wysokości 293.812 tys. zł a kosztem odpisów z tytułu utraty wartości tych ekspozycji rozpoznanych w rachunku wyników o wartości 763.932 tys. zł wynika przede wszystkim z dokonanych przez Bank w badanym roku sprzedaży części portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom objętych odpisami aktualizującymi. Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu usunięcia ich wraz z aktywami z bilansu, co nie miało wpływu na wynik finansowy wyniosło w badanym roku 470.352 tys. zł.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

27. Ogólne koszty administracyjne

Ogólne koszty administracyjne były wyższe w 2008r. o 283.824 tys. zł (8%) od kosztów poniesionych w 2007r.:

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	<u>tys. zł</u>	<u>tys. zł</u>	<u>tys. zł</u>	<u>(%)</u>
Świadczenia pracownicze	(2.269.539)	(2.155.112)	(114.427)	5
Koszty rzeczowe	(1.270.174)	(1.138.944)	(131.230)	12
Amortyzacja	(361.382)	(323.755)	(37.627)	12
Podatki i opłaty	(51.415)	(53.930)	2.515	(5)
Składka i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(16.737)	(13.682)	(3.055)	22
Razem	<u>(3.969.247)</u>	<u>(3.685.423)</u>	<u>(283.824)</u>	8

Na wzrost kosztów świadczeń pracowniczych w 2008r. złożyły się przede wszystkim wyższe o 104.771 tys. zł (6%) koszty wynagrodzeń, które wyniosły 1.896.469 tys. zł w 2008 r.

W roku 2008 wzrosły także koszty rzeczowe, głównie w wyniku wzrostu o 65.067 tys. zł kosztów promocji i reklamy (związanych z promocją licznych nowych produktów Banku) oraz kosztów utrzymania i wynajmu majątku trwałego o 30.407 tys. zł.

Wskaźniki efektywności Banku kształtowały się w badanym roku w sposób następujący:

	2008r.	2007r.
	<u>tys. zł</u>	<u>tys. zł</u>
Ogólne koszty administracyjne	3.969.247	3.685.423
Średnioroczne zatrudnienie (w osobach)	30.113	31.305
Ogólne koszty administracyjne przypadające na 1 zatrudnionego	132	118
Zysk netto na 1 zatrudnionego	96	87

Wskaźnik kosztów do przychodów wyniósł za badany rok 45% (52% za 2007r.). Jednocześnie znacząco zwiększył się zysk netto przypadający na 1 zatrudnionego (wzrost o 17% w stosunku do 2007r.). Ogólne koszty administracyjne w przeliczeniu na osobę wzrosły przede wszystkim ze względu na spadek zatrudnienia o 1.192 osoby, tj. o 3,8% (średniorocznie).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

28. Podatek dochodowy

Całkowite obciążenie podatkowe w badanym roku wyniosło:

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Bieżące obciążenie podatkowe	(949.873)	(640.233)	(309.640)	48
Odroczony podatek dochodowy	133.283	33.079	100.204	303
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	(816.590)	(607.154)	(209.436)	34
Obciążenie podatkowe wykazane w kapitale własnym	2.011	10.829	(8.818)	(81)
Razem	(814.579)	(596.325)	(218.254)	37

Efektywna stopa opodatkowania wyniosła 22% w 2008r. i była wyższa w porównaniu do roku ubiegłego o 4 p.p.

(a) Podatek dochodowy odroczony

Podatek odroczony stanowi różnicę między wykazywaną w księgach rachunkowych wartością aktywów i pasywów a ich wartością podatkową. Na saldo podatku odroczonego składały się różnice przejściowe ujemne i dodatnie:

	Bilans 31.12.2008r. tys. zł	Bilans 31.12.2007r. tys. zł	Rachunek zysków i strat tys. zł
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego			
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych w sytuacji normalnej	258.759	277.827	(19.068)
Odsetki naliczone od należności	100.892	99.944	948
Odsetki od papierów wartościowych	44.113	28.126	15.987
Wycena papierów wartościowych, w tym:	11.486	1.901	x
- odniesiona na wynik	6.365	705	5.660
- odniesiona na kapitał	5.121	1.196	x
Różnica między wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego	196.000	133.926	62.074
Pozostała wartość dodatnich różnic przejściowych	3.597	2.804	793
Rezerwa brutto z tytułu podatku odroczonego	614.847	544.528	66.394

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

28. Podatek dochodowy

(a) Podatek dochodowy odroczony (cd.)

	Bilans 31.12.2008r. tys. zł	Bilans 31.12.2007r. tys. zł	Rachunek zysków i strat tys. zł
Aktywa z tytułu podatku odroczonego:			
Odsetki naliczone od zobowiązań	223.004	138.252	84.752
Wycena papierów wartościowych,			
w tym:	27.825	33.217	x
- odniesiona na wynik	14.759	22.065	(7.306)
- odniesiona na kapitał	13.066	11.152	x
Korekta wyceny ESP	166.449	149.499	16.950
Odpisy z tytułu utraty wartości	159.789	79.193	80.596
Rezerwy na nagrody jubileuszowe i odprawy emerytalne	110.037	88.874	21.163
Wycena instrumentów pochodnych	77.734	62.331	15.403
Pozostałe	16.812	28.693	(11.881)
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	781.650	580.059	199.677
Podatek odroczony netto	166.803	35.531	133.283

W związku z wystąpieniem nadwyżki różnic ujemnych nad dodatnimi Bank na koniec 2008r. rozpoznał aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 166.803 tys. zł (35.531 tys. zł na koniec 2007r.)

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego

28. Podatek dochodowy (cd.)

(b) Podatek dochodowy bieżący

W bieżącym roku obrotowym podatek dochodowy kalkulowany był według stawki 19% w oparciu o zysk brutto ustalony na podstawie przepisów MSSF zatwierdzonych przez UE, skorygowany o przychody nie podlegające opodatkowaniu i koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodu.

	2008r.	2007r.	Zmiana	Zmiana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	(%)
Zysk brutto	3.697.850	3.327.145	370.705	11
Podatek bieżący według stawki 19%	(702.592)	(632.158)	(70.434)	11
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania, w tym:	(114.506)	24.345	(138.851)	(570)
- Pozostałe koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów	(19.593)	(19.169)	(424)	2
- Utworzenie odpisu na Kredobank SA	(67.659)	-	(67.659)	-
- Rozwiązanie/(utworzenie) odpisów oraz dodatnia aktualizacja wartości, nie stanowiące przychodów/kosztów podatkowych	(57.138)	30.413	(87.551)	(268)
- Inne przychody wolne od opodatkowania	5.294	3.366	1.928	57
- Przychody z tytułu dywidend	21.140	9.901	11.239	114
- Pozostałe	3.450	(166)	3.616	(2.178)
Inne różnice pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym darowizny	508	659	(151)	(23)
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	(816.590)	(607.154)	(209.436)	34

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

IV. Charakterystyka wybranych pozycji sprawozdania finansowego (cd.)

29. Pozycje pozabilansowe

Wartość pozycji pozabilansowych na dzień bilansowy zaprezentowano w tabeli:

	<u>31.12.2008r.</u>	<u>31.12.2007r.</u>	<u>Zmiana</u>	<u>Zmiana</u>
	<u>tys. zł</u>	<u>tys. zł</u>	<u>tys. zł</u>	<u>(%)</u>
Zobowiązania pozabilansowe udzielone, w tym:	30.756.418	28.515.534	2.240.884	8
Finansowanie udzielone	26.196.875	24.298.778	1.898.097	8
Udzielone gwarancje i poręczenia – wartość nominalna	4.559.543	4.216.756	342.787	8
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane, w tym:	3.829.183	3.985.062	(155.879)	(4)
Otrzymane gwarancje i poręczenia	3.370.219	3.444.213	(73.994)	(2)
Pozostałe	458.964	540.849	(81.885)	(15)

Wzrost zobowiązań pozabilansowych udzielonych o 2.240.884 tys. zł (8%) został spowodowany wzrostem zobowiązań pozabilansowych dotyczących finansowania o 1.898.097 tys. zł (8%) oraz zwiększeniem wartości nominalnej udzielonych gwarancji i poręczeń o 342.787 tys. zł (8%).

Zobowiązania pozabilansowe otrzymane uległy w 2008r. zmniejszeniu o 155.879 tys. zł.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

V. Stwierdzenia niezależnego biegłego rewidenta

- (a) Zarząd Banku przedstawił w toku badania żądane informacje, wyjaśnienia i oświadczenia oraz przedłożył oświadczenie o kompletnym ujęciu danych w księgach rachunkowych i wykazaniu wszelkich zobowiązań warunkowych, a także poinformował o istotnych zdarzeniach, które nastąpiły po dniu bilansowym do dnia złożenia oświadczenia.
- (b) Zakres badania nie był ograniczony.
- (c) Bank posiadał aktualną, zatwierdzoną przez Zarząd dokumentację opisującą zasady (politykę) rachunkowości. Przyjęte przez Bank zasady rachunkowości były dostosowane do jego potrzeb i zapewniały wyodrębnienie w rachunkowości wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego Banku, przy zachowaniu zasady ostrożności. Została zachowana ciągłość stosowanych zasad w stosunku do okresu ubiegłego.
- (d) Bilans zamknięcia na koniec ubiegłego roku obrotowego, został, we wszystkich istotnych aspektach, prawidłowo wprowadzony do ksiąg rachunkowych jako bilans otwarcia bieżącego okresu.
- (e) Dokonaliśmy oceny prawidłowości funkcjonowania systemu księgowości. Naszej ocenie podlegały w szczególności:
- prawidłowość dokumentacji operacji gospodarczych,
 - rzetelność, bezbłędność i sprawdzalność ksiąg rachunkowych, w tym także prowadzonych za pomocą komputera,
 - stosowane metody zabezpieczania dostępu do danych i systemu ich przetwarzania za pomocą komputera,
 - ochrona dokumentacji księgowej, ksiąg rachunkowych i sprawozdania finansowego.
- Ocena ta, w połączeniu z badaniem wiarygodności poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego daje podstawę do wyrażenia ogólnej, całościowej i bez zastrzeżeń opinii o prawidłowości i rzetelności tego sprawozdania. Nie było celem naszego badania wyrażenie kompleksowej opinii na temat funkcjonowania wyżej wymienionego systemu.
- (f) Informacja dodatkowa przedstawia wszystkie istotne informacje wymagane przez Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzone przez Unię Europejską.
- (g) Sprawozdanie z działalności Banku uwzględnia zagadnienia wymagane przepisami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 października 2005 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych (Dz. U. Nr 209 poz. 1744). Informacje finansowe w nim zawarte są zgodne z informacjami przedstawionymi w sprawozdaniu finansowym.
- (h) Inwentaryzacja aktywów oraz kapitału własnego i zobowiązań została przeprowadzona oraz rozliczona zgodnie z Ustawą o rachunkowości, a jej wyniki ujęto w księgach rachunkowych roku badanego.

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA
Raport uzupełniający opinię z badania sprawozdania finansowego
za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r.

V. Stwierdzenia niezależnego biegłego rewidenta (cd.)

- (i) Podczas badania nie stwierdzono żadnych istotnych przypadków naruszenia prawa, które mogłyby mieć wpływ na sprawozdanie finansowe.
- (j) Wysokość wskaźników istotności została określona przez nas na etapie planowania. Poziomy istotności określają granice, do których ujawnione uchybienia mogą bez szkody dla jakości sprawozdania finansowego i prawidłowości stanowiących podstawę ksiąg rachunkowych, nie być korygowane, gdyż zaniechanie takich korekt nie spowoduje wprowadzenia w błąd czytelnika sprawozdania finansowego. Istotność wyraża cechy ilościowe, jak i jakościowe badanych pozycji i dlatego też różni się ona w stosunku do różnych pozycji bilansu i rachunku zysków i strat. Ze względu na złożoność i liczbę przyjętych przy badaniu wskaźników istotności zawarte są one w dokumentacji z badania.
- (k) Całkowity wymóg regulacyjny wraz z wymogiem na ryzyko nadmiernych zaangażowań kapitałowych wyniósł na dzień bilansowy 8.821.840 tys. zł. Współczynnik wypłacalności na dzień 31 grudnia 2008r. wyniósł 11,24%. Na dzień bilansowy Bank stosował się do obowiązujących norm ostrożnościowych we wszystkich istotnych aspektach.
- (l) Sprawozdanie finansowe za rok poprzedzający zostało zbadane przez innego biegłego rewidenta. Biegły rewident wydał opinię bez zastrzeżeń.
- (m) Sprawozdanie finansowe Banku za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2007r. zostało zatwierdzone uchwałą nr 4/2008 Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dnia 20 maja 2008r. oraz złożone w Krajowym Rejestrze Sądowym w Warszawie w dniu 11 czerwca 2008r. i ogłoszone w Monitorze Polskim B numer 1033 w dniu 30 lipca 2008r.

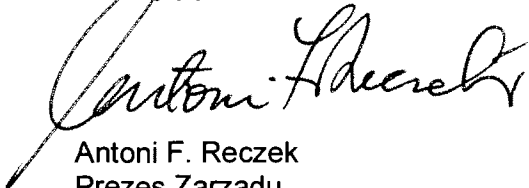
VI. Informacje i uwagi końcowe

Niniejszy raport został sporządzony w związku z badaniem sprawozdania finansowego Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski SA z siedzibą w Warszawie, przy ulicy Puławskiej 15 (zwanej dalej „Bankiem”). Badaniu podlegało sprawozdanie finansowe obejmujące:

- (a) bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 2008r., który po stronie aktywów oraz kapitału własnego i zobowiązań wykazuje sumę 131.244.827 tys. zł;
- (b) rachunek zysków i strat za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. wykazujący zysk netto w kwocie 2.881.260 tys. zł;
- (c) zestawienie zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. wykazujące zwiększenie kapitału własnego o kwotę 1.799.831 tys. zł;
- (d) rachunek przepływów pieniężnych za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2008r. wykazujący wypływy pieniężne netto w kwocie 945.615 tys. zł;
- (e) informację dodatkową o przyjętych zasadach rachunkowości oraz inne informacje objaśniające.

Sprawozdanie finansowe zostało podpisane przez Zarząd Banku oraz osobę, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych dnia 3 kwietnia 2009r. Raport powinien być odczytywany wraz z opinią niezależnego biegłego rewidenta dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA z dnia 8 kwietnia 2009r. dotyczącą wyżej opisanego sprawozdania finansowego. Opinia o sprawozdaniu finansowym wyraża ogólny wniosek wynikający z przeprowadzonego badania. Wniosek ten nie stanowi sumy ocen wyników badania poszczególnych pozycji sprawozdania bądź zagadnień, ale zakłada nadanie poszczególnym ustaleniom odpowiedniej wagi (istotności), uwzględniającej wpływ stwierdzonych faktów na rzetelność i prawidłowość sprawozdania finansowego.

Działający w imieniu PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. i przeprowadzający badanie:

Antoni F. Reczek
Prezes Zarządu
Biegły Rewident
Numer ewidencyjny 90011/503

Spółka wpisana na listę podmiotów
uprawnionych do badania sprawozdań
finansowych pod numerem 144

Warszawa, 8 kwietnia 2009r.